

ဖက်ဒရယ်ရေးရာပညာပေးစာစဉ်
အမှတ် (၂)

ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းခြင်းနှင့်
အသွင်တူငြိမ်းရေးကာလအတွက်
ပြင်ဆင်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ဝေဖြန့်ချိသည်။

ဖက်ဒရယ်ရေးရာပညာပေးစာစဉ်
အမှတ် (၂)

ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အဓိပ္ပာယ်ကိုရှင်းလင်းခြင်း
နှင့်
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွက်
ပြင်ဆင်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ဝေသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

ဆလိုင်းလျန်မှုန်း
ကိုကျော်စွာ
ကိုအရွန်
ဂရေစ်
ကြေးသား

.....

အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ
ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာ ဝန်ကြီးဌာနမှ
ထုတ်ဝေဖြန့်ချိသည့်
ဖက်ဒရယ်ရေးရာပညာပေးစာစဉ်ဖြစ်သည်။
အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ၏ ပေါ်လစီစာတမ်းမဟုတ်ပါ။

.....

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ထုတ်ဝေသည့်အကြိမ် - ပထမအကြိမ် (၂၀၂၆၊ မေလ)
ထုတ်ဝေသူ - ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန
ပုံနှိပ်စက် - Wanida Press
14/2 San Phi Suea, Moo 5, Mueang Chiang
Mai District, Chiang Mai 50300
053 110 503

။ မာတိကာ ၊

အမှာစာ ၄

အခန်း (၁)

ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းခြင်း ၅

အခန်း (၂)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့်

အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း ၂၃

အခန်း (၃)

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေးချဉ်းကပ်မှုဖြင့်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး (Bottom-up Federalism) ၄၉

အခန်း (၄)

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း ၇၁

အခန်း (၅)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း ၁၀၁

အခန်း (၆)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများအား

ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေး ၁၂၅

အခန်း (၇)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ၁၄၁

အမှာစာ

အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာနက ပုံမှန်ထုတ်ဝေသော “ဖက်ဒရယ်စာစောင်” အမှတ်စဉ် (၁) မှ (၈) အထိကို စုစည်း၍ “ဖက်ဒရယ်ရေးရာပညာပေးစာစဉ်” အမှတ် (၁) “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုစနစ်” ဟူသောခေါင်းစဉ်ဖြင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလတွင် အိန္ဒိယနယ်စပ်တွင်သော်လည်းကောင်း၊ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ထိုင်းနယ်စပ်၌လည်းကောင်း စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။

ထိုစာအုပ်ကို ထုတ်ဝေပြီးနောက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် “ဖက်ဒရယ်ပညာပေးစာစဉ်” အမှတ် (၁) မှ (၈) အထိ ထပ်မံထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ ထိုစာစဉ်အသစ်ထဲမှ စာတမ်းတချို့ကို စုစည်း၍ ယခု “ဖက်ဒရယ်ရေးရာပညာပေးစာစဉ်” အမှတ် (၂)၊ “ဖက်ဒရယ်စနစ်အဓိပ္ပာယ်ရှင်းလင်းခြင်းနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း” ဟူသောခေါင်းစဉ်ဖြင့် စာအုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေလိုက်ရပါသည်။

ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး ပူးပေါင်းပါဝင်သော နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရနှင့် မဟာမိတ်တပ်ပေါင်းစုအားလုံးက အတူတကွချမှတ်ထားသော စစ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးမဟာဗျူဟာများ ဟန်ချက်ညီညီ ချမှတ်ဖော်ဆောင်ပြီး စစ်အာဏာရှင်စနစ်အပါအဝင် အာဏာရှင်စနစ် ချုပ်ငြိမ်းရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး အဆုံးသတ်တိုက်ပွဲ ဆင်နွှဲနိုင်ရေးအတွက် ဤစာအုပ်က အထောက်အကူပြုနိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ယုံကြည်ပါသည်။

တော်လှန်ရေးသစ္စာဖြင့်...

ဒေါက်တာလျန်မှုန်းဆာခေါင်း

ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန

အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ

ဧပြီလ ၂၅ ရက်၊ ၂၀၂၆။

အခန်း (၁)

ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းခြင်း

ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းတင်ပြခြင်း

စကားချီး

ဖက်ဒရယ်ပညာပေးစာစဉ် အမှတ် (၈) တွင် ဖော်ပြထားသော

“ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းခြင်း” သည် ဖက်ဒရယ်ပညာပေးစာစဉ်

အမှတ် (၁) မှ အမှတ် (၇) တွင် ပါရှိသော စာတမ်းများတွင် “ဖက်ဒရယ်စနစ်”၊

“ဒီမိုကရေစီစနစ်”၊ “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အတူတကွ စုပေါင်း၍အုပ်ချုပ်ခြင်း”၊

“ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism)

ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး”၊ “ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား

အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း”၊ “ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း” နှင့်

“လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်း”စသည့် စာတမ်းများ၌ ဖော်ပြထားသော

ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းတင်ပြခြင်းဖြစ်၍

အဆိုပါစာတမ်းများနှင့် ချိတ်ဆက်လေ့လာဖတ်ရှုပါရန်

အကြံပြုတိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

(၁)

ဖက်ဒရယ်စနစ် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်

ဖက်ဒရယ်ဟူသော ဝေါဟာရသည် “Foedus” နှင့် “Fides” ဟူသော လက်တင်ဘာသာစကားမှ ဆင်းသက်လာပါသည်။ Foedus ၏အဓိပ္ပာယ်သည် “သဘောတူညီခြင်း” (သို့မဟုတ်) “ပဋိညာဉ်ပြုခြင်း” ဖြစ်ပြီး “Fides” ၏အဓိပ္ပာယ်သည် “ယုံကြည်ခြင်း” ဖြစ်သည်။ ယင်းအဓိပ္ပာယ်လက်တင် စကားလုံးနှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်သောအခါ “ယုံကြည်ခြင်း” ကို အခြေခံ၍ “ပဋိညာဉ်ပြုခြင်း” ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဟူသောစကားရပ်၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်သည် “ယုံကြည်ခြင်းအခြေခံဖြင့် ပဋိညာဉ်ပြု၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတခုကို စုပေါင်း၍ အတူတကွထူထောင်ခြင်း” ဖြစ်ပါသည်။

(၂)

ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုကို ထူထောင်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် သီးခြားစီဖြင့် လွတ်လပ်သောအမျိုးသားနိုင်ငံများ ထူထောင်ခွင့်ရှိကြသည့်လူမျိုးများနှင့် ပြည်ထောင်များက သီးခြားစီဖြင့် လွတ်လပ်သောအမျိုးသား နိုင်ငံများ ထူထောင်ခြင်းမပြုဘဲ၊ ယုံကြည်ခြင်းကို အခြေခံ၍ သဘောတူညီချက်ရယူကာ ပဋိညာဉ်ပြု ခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံကို စုပေါင်း၍ အတူတကွထူထောင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပဋိညာဉ် ပြု၍ သဘောတူစာချုပ်ချုပ်ဆိုရန် အတင်းအဓမ္မ ခိုင်းစေ၍ မရပါ။ မိမိတို့၏ လွတ်လပ်သောဆန္ဒ အတိုင်း ဆုံးဖြတ်၍ သဘောတူစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ “မိမိ တို့၏ လွတ်လပ်သောဆန္ဒအတိုင်း ပူးပေါင်းခြင်း” (Voluntary Association) သည် ဖက်ဒရယ် စနစ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စု ထူထောင်ရာတွင် အခြေခံရမည့် “အခြေခံမူ” ဖြစ်ပါသည်။ “ပင်လုံစာချုပ်” သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံကို အတူတကွ စုပေါင်းထူထောင်ရန် ချင်း၊ ကချင်၊ ရှမ်းနှင့် ဗမာပြည်ကြားဖြတ်အစိုးရတို့ ပဋိညာဉ်ပြုချုပ်ဆိုထားသော သဘောတူစာချုပ်ဖြစ်ပါသည်။

(၃)

အချုပ်အခြာအာဏာ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် သီးခြားစီဖြင့် လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သော နိုင်ငံများကို ထူထောင်ခွင့်ရှိသည့်လူမျိုးများနှင့် ပြည်ထောင်များက စုပေါင်း၍ အတူတကွ ထူထောင် သော တိုင်းပြည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ထားသောကြောင့် “အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်း ပြည်သူလူထုတရပ်လုံးက ပိုင်ဆိုင်ထားကြပါ သည်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ခြင်း ဖြစ်သည်။

(၄)

အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း (Separation of Powers)

တပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံး သည်ဖြစ်စေ၊ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုကျင့်သုံးသော တိုင်းပြည်အားလုံးတွင် အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ် ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း (Sep- aration of Powers) ရှိကြပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း၏ မူလရည်ရွယ် ချက်မှာ “အကန့်အသတ်ရှိသောအစိုးရ” (Limited Government) ဖွဲ့စည်းရေးဖြစ်သည်။ အစိုးရ

၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ကန့်သတ်နိုင်မှသာ အုပ်ချုပ်သူအစိုးရ အာဏာ အလွဲသုံးစားခြင်းမရှိရအောင် ထိန်းချုပ်နိုင်မည်ဟူသောအယူအဆမှ ဆင်းသက်လာသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဖြစ်သည်။

(၅)

အချုပ်အခြာအာဏာကို ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Division of Powers)

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်သောအချုပ်အခြာအာဏာ သုံးရပ် (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ) ကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို အောက်ပါအတိုင်း စနစ်တကျခွဲဝေကျင့်သုံးကြသည်။

- (၁) ပြည်ထောင်စု၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ
- (၂) ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ
- (၃) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက ပူးတွဲကျင့်သုံးရမည့် ထပ်တူပြုအာဏာ
- (၄) ကြွင်းကျန်သောအာဏာများ ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

(၆)

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Self-determination)

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ထားကြသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိခြင်းဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ကျင့်သုံးမည့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ “အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” အခြေခံမူအရ ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ဥပဒေပြုအာဏာကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်တရားရုံးများ ထူထောင်ခွင့်လည်း ရှိကြပါသည်။

(၇)

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared-rule)

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသောစနစ်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု အတူတကွထူထောင်ခဲ့ကြသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်”ကို လေးစားတန်ဖိုးထားသည့်အပြင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက စုပေါင်းထူထောင်၍ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော “ပြည်ထောင်စု” ကိုလည်း “စုပေါင်း၍ အတူတကွအုပ်ချုပ်ခွင့်” ရှိကြရမည်ဖြစ်သည်။

“ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” အခြေခံမူဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးပြီး၊ မိမိတို့၏ ပြည်နယ်အရေးကို စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်ရပါသည်။ “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” အခြေခံမူအရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံးနှင့် ယင်းပြည်နယ်များရှိပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးက မိမိတို့စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့ကို အတူတကွကျင့်သုံး၍ ပြည်ထောင်စုကို စုပေါင်း၍ အတူတကွအုပ်ချုပ်ကြရပေမည်။

(၈)

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (Self-rule) နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Self-determination)

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့သည် သဘောတရားချင်း နီးကပ်သော်လည်း ထပ်တူမကျပါ။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် “အခြေခံမူ” အရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ ကျင့်သုံးခွင့်ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ထိုအာဏာသုံးရပ် စီးဆင်းရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိ-မရှိ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပေ။ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပင်လုံစာချုပ်တွင် ယခင်က တောင်တန်းဒေသများဟု ခေါ်ဆိုသည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” နှင့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” နှစ်မျိုးစလုံးကို အာမခံချက်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်အားလုံးတွင် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” ကို အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ သို့ရာတွင် တချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ရုတ်သိမ်း၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တားမြစ်ထားပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ဟု ခေါ်ဆိုပြီး၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရုတ်သိမ်း၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တားမြစ်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်ဟု ခေါ်ပါသည်။

(၉)

အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Symmetry Federalism) နှင့်**အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Asymmetry Federalism)**

အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ နိုင်ငံရေးအာဏာ တန်းတူရည်တူ ပိုင်ဆိုင်ထားကြသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ထူထောင်သောစနစ်ဖြစ်သည်။ အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များမှာ-

- (၁) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်များ စုပေါင်း၍ ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းသည်။
- (၂) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည်။
- (၃) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ် ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ပြည်နယ်များက တန်းတူရည်တူ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။
- (၄) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ပြည်နယ်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်နယ်အစိုးရဝန်ကြီးအဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ်တရားသူကြီးများ ကို ပြည်နည်သား (State Citizen) များက လွတ်လပ်စွာ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခွင့်ရှိကြသည်။ ပါလီမန်စနစ်တွင် လူထုက လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီး၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထံမှ ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးများကို ထပ်ဆင့်ရွေးချယ်ကြပါသည်။ ပြည်နယ်အစိုးရက ပြည်နယ်တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ထားကြသည်။
- (၅) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်။
- (၆) ပြည်နယ်များက ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်တွင် ဦးရေတူညီသောကိုယ်စားလှယ်စေလွှတ်ပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။

အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ရုတ်သိမ်း၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တားမြစ်သောစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် တခုနှင့်တခုအကြား နိုင်ငံရေးအာဏာများကို တန်းတူရည်တူ အပ်နှင်းခြင်းမရှိ၊ တချို့ပြည်နယ်များအား နိုင်ငံရေးအာဏာ ပိုပေး၍ တချို့ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံရေးအာဏာ လျော့ပေးသည်။ ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံရေးအာဏာပိုင်ဆိုင်မှု အချိုးမတူပေ။ အချိုးမတူ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များမှာ-

- (၁) ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ရုတ်သိမ်းသည်။
- (၂) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တားမြစ်သည်။

- (၃) တချို့ပြည်နယ်ကို နိုင်ငံရေးအာဏာ ပိုပေး၍ တချို့ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံရေးအာဏာ အလုံအလောက် မပေးချေ။
- (၄) ပြည်နယ်များက ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသော်လည်း အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် မရှိသောကြောင့် ထိုအာဏာများကို တဆင့်ခံ၍ ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်ကို ပြည်နယ်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်မရှိ၊ ဗဟိုက ခန့်ထားရပါသည်။ ထို့အပြင် တချို့ဖက်ဒရယ်စနစ်- ဥပမာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ဗဟိုက တိုက်ရိုက်ခန့်ထားသော ပြည်နယ်ဘုရင်ခံက အရေးပေါ်ကြေညာ၍ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကို ဖျက်သိမ်းခွင့်ရှိသည်။ သာမန်အခြေအနေတွင် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်သည် ဗဟိုက ခန့်အပ်သော ပြည်နယ်ဘုရင်ခံလက်အောက်တွင် ရှိသည်။
- (၅) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း မရှိ။ ဗဟိုဦးစီးစနစ်ကျင့်သုံး၍ ပြည်ထောင်စု လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတခုတည်းတွင် ဇယား (၁)၊ ဇယား (၂) တို့ဖြင့် ဖော်ပြသည်။
- (၆) အထက်လွှတ်တော် (လူမျိုးစုလွှတ်တော်၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်) တွင် ပြည်နယ်များက ဦးရေတူညီသော ကိုယ်စားလှယ်များ စေလွှတ်ပိုင်ခွင့်မရှိ။ လူဦးရေထူထပ်သော ပြည်နယ်များက အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ ပိုမိုများပြားစွာ စေလွှတ်ကြပြီး၊ လူဦးရေနည်းပါးသော ပြည်နယ်များက ကိုယ်စားလှယ်အနည်းငယ်သာ စေလွှတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အထက်လွှတ်တော်သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ပြည်နယ်များကို ကိုယ်စားပြုသော လွှတ်တော်ဖြစ်မသွားဘဲ ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ လူဦးရေကို ကိုယ်စားပြုသောစနစ်ဖြစ်သွားသည်။ ဖက်ဒရယ်အနှစ်သာရ ပျောက်သွား၍ လူဦးရေများသော ပြည်နယ်များက ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေးကို နှစ်ထပ်ကွမ်းကျင့်သုံးခွင့်ရှိသောစနစ် ဖြစ်သည်။

အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ နိုင်ငံရေးအာဏာများကို တန်းတူရည်တူပိုင်ဆိုင်ကြသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့် ယင်းကို “စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်” ဟု ခေါ်သည်။ အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ရုတ်သိမ်း၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တားမြစ်ထားသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် အချင်းချင်းအကြား နိုင်ငံရေးအာဏာ တန်းတူရည်တူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် မရှိချေ။ ယင်းကဲ့သို့သော ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုဟု ခေါ်ပါသည်။

(၁၀)

ဗဟိုဦးစီးစနစ် ကင်းရှင်းသော ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့်

ဗဟိုဦးစီးစနစ် လျှော့ချသော အတုအယောင် ပြည်ထောင်စုစနစ်

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက အချုပ်အခြာအာဏာကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်များဖြင့် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခွင့်ရှိခြင်း စသည့် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်၏ အင်္ဂါရပ်များနှင့် ပြည့်စုံသော ဖက်ဒရယ် စနစ်သည် “ဗဟိုဦးစီးစနစ် လုံးဝကင်းရှင်းသော ဖက်ဒရယ်စနစ်” (Non-centralization federalism) ဖြစ်သည်။

ဗဟိုဦးစီးစနစ်ကို လျှော့ချသော (De-centralization) သည် အတုအယောင်ပြည်ထောင်စု စနစ်နှင့် တပြည်ထောင်စနစ်များတွင် ကျင့်သုံးသောစနစ်ဖြစ်ပါသည်။ အတုအယောင်ပြည်ထောင်စု စနစ်တွင် ကျင့်သုံးသောစနစ်ဖြစ်သည်။ အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် “ဗဟိုဦးစီးစနစ်ကို လျှော့ချသည့် နည်းလမ်းနှစ်ခုရှိပါသည်။ ပထမတခုမှာ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နောက် ဆက်တွဲဇယား (၂) တွင် ဖော်ပြထားသော ပြည်နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ရည်ညွှန်းသည့် “ပြည်နယ် ပြုစာရင်း” ကို တိုးပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းမှာ ဗဟိုဦးစီးစနစ်၏ ယန္တရားအဆင့်ကို တိုး ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ပြည်နယ်အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့်သာမက ခရိုင်နှင့် မြို့နယ်၊ ကျေးရွာအုပ်စု စသည်ဖြင့် အဆင့်များထားခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသည် တပြည်ထောင်စနစ်တွင်လည်း ကျင့်သုံး လေ့ရှိသောစနစ်ဖြစ်သည်။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ဗဟိုဦးစီးစနစ် အလျှင်းမျှမရှိ။ ထို့ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ် ခွင့်ရှိသော ဒေသန္တရအစိုးရဟူ၍ အဆင့် (၃) ဆင့်သာ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

(၁၁)

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism)

ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်ခြင်း

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ်တခုဖြစ်သော “ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်း၍အုပ်ချုပ်ခြင်း” မူဘောင်အတွင်း အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရပေမည်။ ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်ရာတွင် အောက်ပါအခြေခံမူ (၃) ခုအပေါ် အခြေခံရမည်။

ယင်းအခြေခံမူများမှာ-

- (၁) အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။
- (၂) အချုပ်အခြာအာဏာကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိကြသည်။
- (၃) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ထားသော အချုပ်အခြာအာဏာ သုံးရပ် (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာ) တို့ကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြသည်ဟူသော အခြေခံမူများဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်ခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ပြည်ထောင်စုကြီး တပြိုင်တည်းအားကောင်းရေးကို ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရာတွင် မျှတမှုနှင့် အပြန်အလှန်အကျိုးပြုမှုရှိစေရေးအတွက် နိုင်ငံရေးအာဏာသုံးရပ်ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့နှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်စပ်သည့် “အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” (Division of Powers) သာမက “လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်တာဝန် ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” (Division of Competencies) ကိုလည်း ပူးတွဲ၍ ဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ‘လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း’ ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောက်ပါအခြေခံမူများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ပါသည်။

- (၁) လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံ အာဏာရှိခြင်း (Subsidiary Principles)

လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံတွင် အာဏာရှိခြင်း (Subsidiary Principles) ကို ဥရောပယူနီယံ (European Union) က ၂၀၁၂ မှ စတင်ကျင့်သုံးသော စနစ်သစ် ဖြစ်ပါသည်။ ဥရောပပြည်ထောင်စုသည် လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင်သောနိုင်ငံများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ယူနီယံဖြစ်သောကြောင့် တခါတရံ လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရသည် နိုင်ငံငယ်များအတွက် ဗဟိုအစိုးရ ဖြစ်နိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများတွင် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ တပြည်ထောင်စနစ်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများတွင် ခရိုင်နှင့် မြို့နယ်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

Subsidiary Principles ၏ အားသာချက်သည် “လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်” များကို လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံတွင် အပ်နှင်းထားပါသည်။ အကယ်၍ လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရက အခြေအနေအမျိုးမျိုးကြောင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသောအခါ ၎င်းအထက်ရှိအစိုးရ (ဥပမာ- ဒေသန္တရအစိုးရက ပြည်နယ်ထံသော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အစိုးရက ပြည်ထောင်စုအစိုးရ

ထံတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ထံသို့ ယာယီအားဖြင့် တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို လွှဲပြောင်းရန် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အာဏာလေဟာနယ်မဖြစ်ဘဲ လူထုနစ်နာမှု နည်းပါးနိုင်ပါသည်။

(၂) အချိုးကျလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များကို ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Proportionality)

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိ၍ နိုင်ငံရေး အာဏာများကို တန်းတူရည်တူ ပိုင်ဆိုင်ထားသည့်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအတွင်း အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ် (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး) အာဏာများကို ခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင် တန်းတူရေးအခြေခံမှုဖြင့် “အချိုးကျဖက်ဒရယ်စနစ်” ကို ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ပါသည်။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံရေးအာဏာမဟုတ်သော သယံဇာတခွဲဝေမှု (Revenue Sharing) နှင့် ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ် (Fiscal Federalism) တို့အပါအဝင် အခြားလုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များကို ခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင် “အချိုးကျစနစ်” (Proportionality) ကို ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ပြည်နယ်တစ်ခုနှင့် တခုအကြား နယ်မြေအကျယ်အဝန်း ကွာခြားချက်၊ လူဦးရေအထူအပါး ကွာခြားချက်၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကွာခြားချက်များကို မျှတစွာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာသုံးရပ်နှင့် တိုက်ရိုက်မပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်အားလုံးတွင် “အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရေး” (Division of Powers) မဟုတ်ဘဲ “လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန် ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” (Division of Competencies) စနစ်ကို ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(၃) စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း (Solidarity)

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ တပြိုင်နက်အားကောင်းစေရေးကို ရည်ရွယ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အချင်းချင်းအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းကို အခိုင်အမာ တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်းကို အခြေခံသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ အကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အချင်းချင်းအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း “အားပြိုင်မှုရှိသောဖက်ဒရယ်စနစ်” (Competative Federalism) ကို မချဉ်းကပ်ဘဲ၊ အချင်းချင်း သွေးစည်းညီညွတ်ရေး ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် “ပူးပေါင်းဆောင်

ရွက်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်” (Cooperative Federalism) ကို တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

(၁၂)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသည် သီးခြားစီဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရယူ၍ သီးခြား အမျိုးသားနိုင်ငံ ထူထောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသောလူမျိုးများဖြင့် ပြည်ထောင်များက စုပေါင်း၍ အတူတကွ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုကို အတူတကွထူထောင်ကြသော ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ပူးပေါင်းထူထောင်ထားသော ပြည်ထောင်စုတို့သည် အချုပ်အခြာအာဏာ ကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိကြပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ ဝင်ပြည်နယ်များသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြသည်။ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ “အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းအခြေခံမူ” အရ ပြည်နယ် များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ဥပဒေပြုအာဏာကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေး အတွက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ် အစိုးရနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်တရားရုံးများကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့် အခွင့်အာဏာကိုလည်း ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပိုင်ဆိုင်ထားကြ ပါသည်။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်ထားသောကြောင့် အောက်ဖော်ပြ ပါ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အင်္ဂါရပ်များကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။

- (၁) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်က အချုပ်အခြာအာဏာကို ပူးတွဲ ပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။
- (၂) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ထားသော အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင် ရေးအာဏာတို့ကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။
- (၃) အချုပ်အခြာအာဏာကို ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရှိကြပါသည်။
- (၄) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း သည့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းမူအရ ပြည်နယ်များက ပူးတွဲ

ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ် (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ) ကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။

- (၅) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန် ပြည်နယ်အစိုးရ၊ တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန် ပြည်နယ် တရားရုံးများကို ထူထောင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။
- (၆) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ပြည်နယ်သူ၊ ပြည်နယ်သားများက မိမိတို့ကိုယ်စား၊ မိမိတို့ပိုင်ဆိုင်ထားသည့် အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို ကျင့်သုံးမည့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်စေလွှတ်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ပါလီမန်စနစ်တွင် ပြည်သူလူထုက လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ပြီး၊ လွှတ်တော်က အစိုးရကို ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြပါသည်။ အစိုးရက တရားသူကြီးများကို ခန့်အပ်ထားပါသည်။ ယင်းသည် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။
- (၇) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို ကျင့်သုံးခြင်း၊ ယင်းနိုင်ငံရေးအာဏာများနှင့် စပ်ဆိုင်သော နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများကို တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ပြည်နယ်လူထုက မိမိတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခွင့် အခွင့်အရေးများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ်ဖြစ်သော “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” ကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” တို့ကို ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။
- (၈) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူကြသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ နိုင်ငံရေးအာဏာ တန်းတူပိုင်ဆိုင်ထားသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် “အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်” ဖြစ်ပါသည်။ အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်သည် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိ-မရှိဟူသော နိုင်ငံရေးပေတံက “အစစ်အမှန်ပြည်ထောင်စု” နှင့် “အတုအယောင်ပြည်ထောင်စု” တို့ကို ခွဲခြားထားသည်။
- (၉) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ “နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” ကို အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ ထို့အပြင်

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ “ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက်ကိုလည်း လမ်းဖွင့်ပေးထားပါသည်။

- (၁၀) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရရှိနိုင်မှသာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ (၇၅) နှစ်ကျော် လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးဆင်နွှဲတောင်းဆိုနေသော “ဒီမိုကရေစီအရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝအာမခံချက်ပေးနိုင်သည့် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုကို ထူထောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

(၁၃)

ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပါလီမန်စနစ်တို့ကို ပူးတွဲကျင့်သုံးခြင်း

လူမျိုးပေါင်းစုံရောနှောနေထိုင်သောတိုင်းပြည်တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးမှသာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ “နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” နှင့် လူမျိုးပေါင်းစုံတို့၏ “ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” တို့ကို တပြိုင်နက်တည်း အာမခံချက်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

လူမျိုးပေါင်းစုံရောနှောနေထိုင်သောတိုင်းပြည်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးရာတွင်လည်း သမ္မတစနစ်ထက်၊ ပါလီမန်စနစ်ကို ကျင့်သုံးမှသာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အသီးသီးရှိ လူဦးရေအနည်းအများ၊ ပထဝီအခြေအနေ၊ စီးပွားရေး တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုအခြေအနေ စသည့် တိုင်းပြည်၏ ပကတိအခြေအနေနှင့် လိုက်လျောညီထွေသော အစိုးရအဆင့်ဆင့်ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

လူမျိုးပေါင်းစုံရောနှောနေထိုင်သောတိုင်းပြည်တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပါလီမန်စနစ်တို့ကို ပူးတွဲကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် တိုင်းပြည်၏ဦးသျှောင်ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံထဲမှ အလှည့်ကျ တာဝန်ပေးရွေးချယ်နိုင်ကြမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ပြည်နယ်ကိုယ်စားပြုခြင်းအခြေခံမူဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ အထက်လွှတ်တော်က ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရာတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းနိုင်သည့်တိုင်းရင်းသားလူမျိုးကိုသာ ရွေးချယ်ခြင်း မပြုဘဲ၊ ပြည်နယ်မဖွဲ့စည်းနိုင်သေးသော လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကိုလည်း အလှည့်ပေး၍ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်ကို ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ လူဦးရေကိုယ်စားပြုခြင်းအခြေခံမူဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံးရှိ ပြည်သူလူထုတရပ်လုံးကို တိုက်ရိုက်ကိုယ်စားပြုနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့

ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့်ပါလီမန်စနစ်တို့ကို ပူးတွဲကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် ဖက်ဒရယ် အထက်လွှတ်တော်က ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ကိုယ်စားပြုပြီး၊ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်က ဒီမိုကရေစီစနစ်အရ နိုင်ငံသားအားလုံးကို ကိုယ်စားပြုနိုင်မည်ဖြစ် ပါသည်။

(၁၄)

လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသော ပြည်နယ်များနှင့် ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသောပြည်နယ်များကို ပေါင်းစပ်သည့် ပြည်ထောင်စုစနစ်

ပင်လုံစာချုပ်အရ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသည် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ ရောနှောနေထိုင်ကြသော တိုင်းပြည်ဖြစ်ပါသည်။ ပင်လုံစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုး ခဲ့ကြသော ချင်း၊ ကချင်နှင့် ရှမ်းတို့သည်လည်း လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည့်ပြည်နယ်များကို ကိုယ်စား ပြုခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် သမိုင်းကြောင်းအရ တည်ရှိပြီးသားဖြစ်သော လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်း သည့် ပြည်နယ်များ၏ ပကတိတည်ရှိခြင်းကို လေးစားအသိအမှတ်ပြုရမည်။ မည်သည့်အခါမျှ ထိခိုက် ပွန်းပဲ့ပျက်စီးအောင် မလုပ်သင့်ပေ။

သို့ရာတွင် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ် (တိုင်း) အားလုံး သည် လူမျိုးတမျိုးတည်းနေထိုင်သော ပြည်နယ်နှင့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ် (တိုင်း) ဟူ၍ မရှိသလောက် ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လူမျိုးပေါင်းစုံ ရောနှောနေထိုင်သော ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ပထဝီအမည်ဖြင့်သာ ဆက်လက်ဖွဲ့စည်းသင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ကို လူမျိုးအမည်ကိုအခြေခံသောပြည်နယ်များနှင့် ပထဝီအမည်ကို အခြေခံသောပြည်နယ်များဖြင့် ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်းသည် လက်တွေ့အကျဆုံး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက် ရေးလမ်းစဉ်ဖြစ်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များကို လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ၊ ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ ပြည်နယ်အားလုံးကို အမည်နာမတမျိုးတည်းဖြင့်သာ ခေါ်ဆို သင့်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းတို့ကို “ပြည်နယ်” ဟု ခေါ်ပါက အားလုံးကို “ပြည်နယ်” ဟု ခေါ်ဆိုရန်၊ “ပြည်” ဟု ခေါ်ပါက အားလုံးကို “ပြည်” ဟု ခေါ်ဆိုရန်၊ “ပြည်ထောင်” ဟု ခေါ်ဆိုပါက အားလုံးကို “ပြည်ထောင်” ဟု ခေါ်ဆိုသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံးကို လူမျိုး အမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ၊ ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် နိုင်ငံရေး အာဏာများ တန်းတူရည်တူပိုင်ဆိုင်ခွင့် ပေးအပ်သင့်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

(၁၅)

ကွန်ဖက်ဒရယ်ရေးရှင်း၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်တို့ကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

ကမ္ဘာ့သမိုင်းတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို စတင်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံနှစ်ခုမှာ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့ဖြစ်ပါသည်။ ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ် မကျင့်သုံးခင် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ ၁၂၉၁-၁၇၉၈ ကာလ Swiss Confederacy ကို ထူထောင်ပြီး နပိုလီယန်စစ်ပွဲကာလ၌ ပျက်စီးခဲ့သည်။ နပိုလီယန်စစ်ပွဲအပြီးတွင် Swiss Confederacy ကို (၁၈၁၅-၁၈၄၇) အထိ ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၈၄၈ ခုနှစ်တွင် “The Federal Constitution of Swiss Confederation” ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အခိုင်အမာ ထူထောင်သွားခဲ့ပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင်လည်း ၁၇၇၆ ခုနှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေးရရှိသည့်အချိန်မှ ၁၇၈၇ ခုနှစ်အထိ “Articles of Confederation” ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီး ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းဖြင့် တိုင်းပြည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်၍ မရကြောင်း သဘောပေါက်ပြီးနောက် ၁၇၈၇ ခုနှစ်တွင် “The Constitution of United States” ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်ဘက်ကို ပြောင်းလဲကျင့်သုံးခဲ့ကြပါသည်။

ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းနှင့် ဖက်ဒရေးရှင်းတို့၏ အဓိကကွာခြားချက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ချက်တချို့ကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

၁။ အချုပ်အခြာအာဏာ

- ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းတွင် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုမရှိ၊ ပြည်နယ်များတွင်သာ တည်ရှိသည်။ ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် လွတ်လပ်ရေးနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာများကို ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။
- ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြသည်။
- အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် တပြည်ထောင်စနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာသည် နိုင်ငံတော်၌တည်၍ ဗဟိုဦးစီးစနစ်ဖြင့် တင်းကျပ်စွာ ချုပ်ကိုင်ထားသည်။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

- ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းတွင် ပြည်ထောင်စု၌ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် မရှိ၊ ပြည်နယ်များ၌သာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ၁၇၇၆ ခုနှစ်မှ ၁၇၈၇ ခုနှစ်အထိ Articles of Confederation ဆို

သော အခြေခံဥပဒေရှိခဲ့သော်လည်း ပုံမှန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ တိုင်းပြည်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံတို့ကို ဖော်ပြသောအရာမဟုတ်ဘဲ၊ အကျိုးတူလုပ်ငန်းများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ညီလာခံအသွင်ကိုဆောင်သော Congress လွှတ်တော်ဖွဲ့စည်းရေးကိုသာ ဦးတည်ခဲ့ပါသည်။

- ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်နှစ်ခုစလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် အသီးသီးရှိကြသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စုပေါင်း၍ အတူတကွ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြပြီး၊ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အသီးသီးက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြသည်။
- အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် တပြည်ထောင်စနစ်တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် မရှိ။

၃။ တပ်မတော်

- ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းတွင် ပြည်ထောင်စု၌ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်မရှိ၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကသာ တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်ရှိကြသည်။ အရေးပေါ်ကာလများတွင် ပြည်နယ်တပ်များ ပူးပေါင်း၍ အတူတကွစစ်တိုက်ကြပါသည်။ ဥပမာ- အမေရိကန်လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲကာလတွင် ပြည်နယ် (၁၃) ခုမှ ပြည်နယ်တပ်မတော်များက စုပေါင်း၍ ယင်းတပ်အားလုံးကို ဦးစီးကွပ်ကဲရန် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဝါရှင်တန်ကို ပြည်နယ်များက သဘောတူရွေးချယ်ခဲ့ကြပါသည်။ လွတ်လပ်ရေးရပြီးပြီးချင်း ထိုပြည်နယ်တပ်များကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များသို့ ပြန်လည်ပေးပို့ခဲ့ကြပါသည်။
- ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စု၌ တပ်မတော်ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်နယ်လူဦးရေ ၁ ရာခိုင်နှုန်းထက်မပိုသော ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိသည်။ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခွင့်လည်း ရှိသည်။
- အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် တပြည်ထောင်စနစ်တွင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာတပ်ဖွဲ့အားလုံးသည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌သာ ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိပြီး ဗဟိုဦးစီးစနစ်ဖြင့် တင်းကျပ်စွာ ချုပ်ကိုင်ထားသည်။

၄။ အခွန်အခကောက်ယူခွင့်

- ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းတွင် ပြည်ထောင်စုက အခွန်အခ ကောက်ယူပိုင်ခွင့်မရှိ၊ ပြည်နယ်များကသာ အခွန်အခများကို ကောက်ယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ပြည်နယ်များထည့်ဝင်ငွေဖြင့် ပြည်ထောင်စု၏ ကွန်ဂရက်ကြီး ရှင်သန်ခဲ့ပါသည်။

- ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍ အလိုက် အခွန်အခများကို သီးခြားစီ ကောက်ယူပိုင်ခွင့်နှင့် ပူးပေါင်း၍ ကောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။
- အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် တပြည်ထောင်စနစ်တွင် နိုင်ငံတော်အဆင့် ဗဟိုကသာ အခွန်ကောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ပြည်နယ်များတွင် အခွန်ကောက်ယူပိုင်ခွင့်မရှိ။

၅။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဥပဒေကို လေ့လာကြည့်ပါက ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ်ကို ကျော်ခိုင်းပြီး ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ်သို့ ကူးပြောင်းခဲ့ခြင်း အကြောင်းရင်းများစွာရှိပါသည်။ ပထမအကြောင်းရင်းမှာ ပြည်ထောင်စုတွင် တပ်မတော်မရှိသောကြောင့် ပြည်ပရန်ကို ကာကွယ်ရန် ပြည်ထောင်စုတပ်မတော် ဖွဲ့စည်းဖို့ လိုအပ်သည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကာလ၌ စပိန်၏ ကျူးကျော်ရန် ရှိသလို အင်္ဂလန်ကလည်း အမေရိကန်ကိုလိုနီနယ်များကို ပြန်လည်သိမ်းပိုက်ရန် ပြင်ဆင်ခဲ့ပါသည်။ (၁၈၁၂ ခုနှစ်တွင် စစ်ပွဲကြီး ထပ်မံဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။) သို့ရာတွင် ဒုတိယအကြိမ် လွတ်လပ်ရေးစစ်ပွဲဟု ခေါ်ဆိုသော ၁၈၁၂ စစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်၌ ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ရှိထားပြီးဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်ကျူးကျော်စစ်ကို တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

ဒုတိယအကြောင်းရင်းမှာ ပြည်နယ်ကြီးများက ပြည်နယ်ငယ်များကို ကျူးကျော်သိမ်းပိုက်ပါက ပြည်နယ်ငယ်များကို ကာကွယ်မည့် ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ရှိအပ်၊ လိုအပ်သည်ဟူသော အကြောင်းပြချက်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခိုင်မာအားကောင်းသောတပ်မတော်ကို ပိုင်ဆိုင်သည့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဖွဲ့စည်းရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ ထိုကဲ့သို့ ခိုင်မာအားကောင်းသောအစိုးရကို ထူထောင်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက အခွန်အခကောက်ယူပိုင်ခွင့် ရှိရမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံးရှိ နိုင်ငံသားအားလုံး၏ လွတ်လပ်မှု၊ တရားတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှုတို့ကို အာမခံချက်ပေးနိုင်မည့် အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များသာမက၊ လွတ်လပ်စွာ ဘဝသုခရှာမှီးပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးနိုင်မည့် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်ကြောင်း၊ ထိုပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းပြည်၏အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်ကြောင်းတို့ကို လက်ခံဦးတည်၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ပြောင်းလဲထူထောင်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုစနစ်သာ ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ကြောင်း “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်” အစိတ်အပိုင်း (၁) တွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

အခန်း (၂)

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့်

အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း

(Self-rule & Shared-rule)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း သီအိုရီဆိုင်ရာ မူဘောင်လေ့လာမှုများနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာအကြံပြုချက်များ

အနှစ်ချုပ် (Abstract)

ဤဆောင်းပါးသည် ဖက်ဒရယ်သီအိုရီအတွင်း အခြေခံအင်္ဂါရပ်များဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-Rule) နှင့် အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared Rule) တို့ကို အယူအဆဆိုင်ရာမူဘောင် အဖြစ် သုံးသပ်ကာ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီများ၏ မတူညီသောအမြင်ရှုထောင့်များကိုလေ့လာထားသည်။ ထို့အပြင် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် Self-Rule နှင့် Shared Rule ကို မည်သို့အချိုးကျ ညီညွတ်စွာ ထည့်သွင်းသင့်သည်ကို သီအိုရီနှင့် လက်တွေ့အမြင်များမှ အကြံပြု တင်ပြထားသည်။

အယူအဆဆိုင်ရာ မူဘောင်

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်းရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-Rule) နှင့်

အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared Rule)

ဖက်ဒရယ်သီအိုရီများအရ ဖက်ဒရယ်စနစ် (Federalism) သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ယူနစ်များ၏ နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (territorial autonomy) နှင့် ဖက်ဒရယ် စနစ်အရ ဖွဲ့စည်းထားသော မတူညီသော အစိုးရအဆင့်များအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (inter-governmental cooperation) ကို ပေါင်းစည်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးနိုင်ရန် စီမံထားသော နိုင်ငံရေးစနစ်တရပ်အဖြစ် နားလည်ကြသည်။ ဖက်ဒရယ်လေ့လာ မှုနယ်ပယ်တွင် ထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် Daniel J. Elazar (1987) က ဖက်ဒရယ် စနစ်ကို “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်းကို ပေါင်းစည်းခြင်း” ဟူ၍ အခိုင် အမာ ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ ဤအတိုင်းအတာနှစ်ရပ်အား ခွဲခြားသုံးသပ်နိုင်သော်လည်း အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အနေအထားအရ အပြန်အလှန်ဆက်စပ်နေကြပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ¹ (States, Provinces, Länders, Cantons စသည်ဖြင့်) ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများ (Polity) အား မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အရေးကိစ္စများကို ကိုယ်တိုင်စီမံအုပ်ချုပ်နိုင်ရန် လွတ်လပ်စွာ သီးခြားကျင့် သုံးနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးစနစ် လုပ်နိုင်စွမ်းရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ (Exclusive power/competency) အား ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအားလုံး၏ စိတ်တူသဘောတူညီမှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အာမခံကာ အပ်နှင်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ရည်ညွှန်းသည်။

အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared rule) ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ (States, Provinces, Länders, Cantons စသည်ဖြင့်) ကဲ့သို့သော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများ (Polity) သည် ပြည်ထောင်စုတဝှမ်းလုံးဆိုင်ရာအရေးကိစ္စများကို စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေး၊ အထူးသဖြင့် ပြည်ထောင်စုတဝှမ်းလုံးအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုများတွင် ပါဝင်ခွင့်ရှိခြင်းကိုဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပြည်ထောင်စုတဝှမ်းလုံး လွှမ်းခြုံသက်ရောက်မည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်သာ နိုင်ငံခြားလုပ်နိုင်စွမ်းရှိမည်ဖြစ်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ (Exclusive power/ competency) အား ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် လွတ်လပ်စွာ သီးခြားကျင့်သုံးနိုင်စေရန် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအားလုံး၏ စိတ်တူသဘောတူညီမှု ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အာမခံကာ အပ်နှင်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ရည်ညွှန်းသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တရပ် အလုပ်ဖြစ်စေရန်အတွက် ဤလုပ်နိုင်စွမ်းပေါ် မူတည်ခဲ့စေ ကျင့်သုံးထားသည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှစ်ရပ်အကြား မျှတမှုရှိရန် လိုအပ်သည်။ အာဏာ တရပ်ရပ်ကို သိသိသာသာအလေးပေးပြီး အခြားတရပ်ကို လျော့နည်းစေပါက နိုင်ငံများ ကွဲထွက်ခြင်း (fragmentation) သို့မဟုတ် အလွန်အမင်းဗဟိုချုပ်ကိုင်ခြင်း (over-centralization) များဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် အန္တရာယ်များ ရှိလာနိုင်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးသီအိုရီပညာရှင်များ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-Rule) နှင့်

အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared Rule) ဆိုင်ရာသီအိုရီများ

၁။ ရှေးရိုး-စံတန်ဖိုးအခြေပြုနိုင်ငံရေးသီအိုရီ

(Classical-Normative Political Theory)

Johannes Althusius (၁၅၆၃ - ၁၆၃၈)

Johannes Althusius သည် ဥရောပနိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်သမိုင်းအတွင်း ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို စနစ်တကျ အယူအဆ သဘောတရားတည်ဆောက်ခဲ့သူအဖြစ် အလွန်အရေးပါသော နိုင်ငံရေးသဘောတရားပညာရှင်တဦးဖြစ်သည်။ သူ၏ အဓိကစာအုပ်ဖြစ်သော *Politica Methodice Digesta* (၁၆၀၃) တွင် နိုင်ငံရေးကို အာဏာအလယ်ဗဟိုကို အခြေပြုစနစ်အဖြစ်မဟုတ်ဘဲ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအဖြစ် နားလည်ဖော်ပြထားသည်။

Althusius အမြင်အရ နိုင်ငံရေးဆိုသည်မှာ လူတဦးချင်းစီနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို အဆင်ပြေမှု၊ အသုံးဝင်မှုနှင့် ပျော်ရွှင်မှုရှိသော လူမှုဘဝတရပ်ကို ရရှိစေရန် ပူးပေါင်းစုဖွဲ့စည်းခြင်းပညာ (Politics as the Art of Association) ဖြစ်သည်။

ဤအပြန်အလှန်အကျိုးရှိသော ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းမှုကို Consociatio (Symbiotic Association) ဟု ခေါ်ဆိုပြီး လူတိုင်းချင်းစီနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို အဆင်ပြေနေထိုင်နိုင်ခြင်း၊ အသုံးဝင်ခြင်းနှင့် ပျော်ရွှင်သောလူမှုဘဝတရပ်ကို ရရှိစေရန် ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းခြင်းဖြစ်သည်။ သူက ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို “Symbiotics” ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ပြီး၊ ထိုသို့ ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းခြင်းသည် သဘောတူညီချက်အဖြစ် ရေးသားချုပ်ဆိုထားခြင်း သို့မဟုတ် ဖော်ပြရန် မလိုသည့် အပြန်အလှန်နားလည်မှုဖြင့် သဘောတူထားကြခြင်း (explicit or tacit covenant) အပေါ် အခြေခံ၍ ပြည်သူ့အကျိုးပြု ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် အခွင့်အရေးများကို အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်မျှဝေခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆသည်။

Althusius ၏ သီအိုရီအရ လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် အောက်ခြေအဆင့်မှအပေါ်သို့ အလွှာလိုက် အဆင့်ဆင့် တည်ဆောက်ထားသောလူမှုဖွဲ့စည်းပုံ (Bottom-Up, Layered Community Structure) ဖြစ်သည်။ အခြေခံအကျဆုံးနှင့် သဘာဝအရ ဖြစ်ပေါ်လာသော လူမှုဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်သည့် မိသားစုမှစတင်ပြီး၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းစီးပွားဆိုင်ရာ အစည်းအရုံးအသင်းအဖွဲ့များ (guilds)၊ ဒေသခံလူမှုအသိုက်အဝန်းများ၊ နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများကိုဖြတ်သန်းကာ နောက်ဆုံးတွင် အများပြည်သူမှ ပေါင်းစည်းထားသော နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအသိုက်အဝန်း (universal commonwealth or realm) သို့ တိုးတက်လာသည်ဟု ရှုမြင်သည်။

Althusius အမြင်အရ အချုပ်အခြာအာဏာသည် တဦးတည်းသော အုပ်ချုပ်သူထံတွင် တည်ရှိနေခြင်း မဟုတ်ဘဲ၊ စုစည်းဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်သူလူထုတရပ်လုံးထံတွင်သာ အဆုံးစွန် တည်ရှိသည်။ အာဏာသည် အစိုးရအဆင့်အမျိုးမျိုးအကြား မျှဝေထားပြီး၊ အထက်အဆင့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အာဏာသည် အခြေခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ သဘောတူညီချက်မှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူညီချက်များသည် လူမှုပဋိညာဉ်များ (သို့မဟုတ်) သဘောတူစာချုပ်များ (covenants) အဖြစ် အဆင့်ဆင့်ချုပ်ဆိုထားကြသည်။ နောက်ပိုင်း ဖက်ဒရယ် စနစ်တွင် ပြောဆိုလာသော Shared Sovereignty (မျှဝေအချုပ်အခြာအာဏာ) အယူအဆ၏ အခြေခံဖြစ်သည်။

Althusius ၏ သီအိုရီတွင်—

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-Rule)

လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအသီးသီးသည် ကိုယ်ပိုင်ကိစ္စရပ်များကို ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။ မိသားစု၊ အသင်းအဖွဲ့ (guild)၊ မြို့၊ နယ်မြေ စသည့် သဘာဝလူမှုအသိုက်အဝန်းများအပေါ် အခြေခံထားသည်။ လူမှုအသိုက်အဝန်း တခုချင်းစီသည် ကိုယ်ပိုင်အတွင်းရေးရာများကို ကိုယ်တိုင် အုပ်ချုပ်နိုင်သည့် မူလအာဏာကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြသည်။

အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared Rule)

အများပြည်သူအကျိုးအတွက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လွှမ်းခြုံအဆင့်များတွင် ပူးပေါင်းဆုံးဖြတ်ခြင်းကို သဘောတူစာချုပ်များဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၊ နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်း

များ (Polity) အကြား သဘောတူညီမှုဖြင့်ချုပ်ဆိုသည့် Covenant (Foedus) မှတဆင့် အထက် အဆင့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပူးပေါင်း၍ အတူတကွအုပ်ချုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံကဲ့သို့သော သဘောတူညီချက်ကိုရည်ညွှန်းခြင်းဖြစ်သည်။

ဤအမြင်များသည် နောက်ပိုင်း ဖက်ဒရယ်လေ့လာမှုနယ်ပယ်တွင်ကျော်ကြားလှသော နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် Daniel J. Elazar ၏ “Self-rule + shared rule” သတ်မှတ်ချက်၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည်။

Althusius ၏ သီအိုရီသည် အာဏာကိုအလယ်ဗဟိုတွင်စုစည်းခြင်းမဟုတ်ဘဲ ဖြန့်ဝေထား သောစနစ်ကို ထောက်ခံသည်။ ထိုစနစ်အရ လူမှုယူနစ်များ၊ နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများသည် ကျန် ရှိသည့်ကြွင်းကျန်အာဏာများ (residual powers) နှင့် ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းထား ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အားလုံးလွှမ်းခြုံအဆင့်အာဏာပိုင်များသည် အများပြည်သူအကျိုးအတွက် လိုအပ် သည့်အခါမှသာ ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤနည်းလမ်းသည် စုံလင်ကွဲပြားသောလူမှု အလွှာစုံလွှမ်းခြုံမှု (pluralism) ကို အလေးပေးပြီး၊ အခြေခံသဘောတူစာချုပ်ကိုချိုးဖောက်သည့် အာဏာရှင်အုပ်စိုးမှုကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်နိုင်သည့် နည်းလမ်းတရပ်ကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးသည် ဟု Althusius က ရှုမြင်ခဲ့သည်။ အဓိကအယူအဆ အဖြစ်အချုပ်အခြာအာဏာသည် တခုတည်းသော အလယ်ဗဟိုအာဏာအဖြစ် မစုစည်းဘဲ အဆင့်လိုက်မျှဝေထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အပြန်အလှန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆုံးဖြတ်ခြင်းကို အခြေခံသောကျင့်ဝတ်အခြေပြု နိုင်ငံရေးစနစ်အဖြစ် ရှုမြင်သည်။

Montesquieu (၁၆၈၉-၁၇၅၅)

Montesquieu သည် ပြင်သစ်နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်ပညာရှင်တဦးဖြစ်ပြီး လွတ်လပ်ခွင့် အခြေခံဖက်ဒရယ်သီအိုရီ၏ အရေးပါသော အယူအဆပညာရှင်ဖြစ်သည်။ သူ၏ အဓိကစာအုပ်ဖြစ် သော The Spirit of the Laws (De l'esprit des lois, ၁၇၄၈) တွင် နိုင်ငံရေး အာဏာဖွဲ့စည်းပုံ များကို လွတ်လပ်ခွင့် (liberty) ကို ထိန်းသိမ်းနိုင်စေရန် မည်သို့ဒီမိုကရေစီပြုလုပ်ရမည်ကို နက်နဲစွာ လေ့လာခဲ့သည်။

Montesquieu ၏ ဖက်ဒရယ်အမြင်တွင် “Confederated Republic” (ပူးပေါင်းထား သော ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ) အယူအဆကို ဖော်ထုတ်ထားသည်။ သူ၏အမြင်အရ ပြည်သူနှင့် နီးစပ်မှုရှိပြီး လူထုပါဝင်မှုမြင့်မားစွာဖြင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကောင်းစွာထိန်းသိမ်းနိုင်သော နိုင်ငံရေး အသိုက်အဝန်းများ (Polity) သည် စိတ်တူသဘောတူစွာဖြင့် အတူတကွပူးပေါင်းကာ စစ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးအားသာချက်များ၊ စီးပွားရေးအင်အားခိုင်မာမှုများကို ရယူနိုင်မည့် ပူးပေါင်းထားသော ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံအဖြစ် တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ Confederated Republic သည် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများ၏ လွတ်လပ်မှုနှင့် သာယာဝပြောမှုကို ပူးပေါင်းထားသော ပြည်ထောင်စု သမ္မတနိုင်ငံ၏လွှမ်းခြုံအင်အားနှင့် လုံခြုံရေးနှင့် ပေါင်းစည်းပေးနိုင်သည့်စနစ်ဖြစ်သည်။

Montesquieu အမြင်အရ နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ယူနစ်များသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိရမည်။ ပြည်သူများသည် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နီးစပ်နေခြင်းကြောင့် နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု မြင့်မားလာပြီး ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသော အခြေခံအချက်ဖြစ်သည်။ Self-rule မရှိလျှင် အာဏာသည် အလယ်ဗဟိုသို့ စုစည်းလာပြီး အာဏာရှင်စနစ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

Montesquieu အတွက် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းငယ်များသည် စစ်ရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ နိုင်ငံတကာရေးရာများအတွက် အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ရမည်။ အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း သည် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများကို ပြင်ပအန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးသည်။ Shared rule သည် တည်တံ့မှုနှင့် ရှင်သန်နိုင်မှုအတွက် လိုအပ်သောအချက် ဖြစ်သည်။ Shared rule မရှိလျှင် နိုင်ငံရေး အသိုက်အဝန်းငယ်များသည် အလွယ်တကူ ချိုးဖျက်ခံရနိုင်သည်။

Montesquieu ၏ နိုင်ငံရေးသီအိုရီတွင် ဥပဒေပြုအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၊ တရားစီရင် ရေးအာဏာများအား ပိုင်းခြားကျင့်သုံးရေးသည် အဓိကကျသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဤအာဏာ ပိုင်းခြားကျင့်သုံးမှုကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်နယ်မြေအလိုက် (territorially) ထပ်မံခွဲဝေကျင့် သုံးသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ အာဏာကို နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းအလိုက်၊ ဒေသအလိုက်ခွဲဝေကျင့်သုံး ခြင်းသည် အာဏာရှင်စနစ်ကို တားဆီးနိုင်သည်။ Montesquieu အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းနိုင်သည်။ အာဏာရှင်စနစ်ကို တားဆီး နိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများ၏ သာယာဝပြောမှုကို ကာကွယ်နိုင်သည်။ အပြင်ပအန္တရာယ် များကို ပူးပေါင်းကာကွယ်နိုင်သည်။

Montesquieu သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လွတ်လပ်ခွင့်ထိန်းသိမ်းရေးစနစ်အဖြစ် ရှုမြင်သည်။ နောက်ပိုင်း အမေရိကန်ဖက်ဒရယ်စနစ် (Madison, Hamilton တို့ကဲ့သို့ အမေရိကန်ဖက်ဒရယ် ဗိသုကာများအပေါ်) အပေါ်ကြီးမားသည့်သက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လက်တွေ့ နိုင်ငံရေးအန္တရာယ်များအား ဖြေရှင်းနိုင်သော ဒီဇိုင်းအဖြစ်နားလည်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ Montesquieu ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (Self-Rule) နှင့် အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared Rule) ကို လွတ်လပ်ခွင့် ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် မျှတစွာ ပေါင်းစပ်ထားသောသီအိုရီ ဖြစ် သည်။ အာဏာကို ဖြန့်ဝေထားခြင်းသည် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးပြီး ပူးပေါင်းခြင်းသည် အား နည်းချက်များကို အကာအကွယ်ရစေသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ပြည်ထောင်စု ညီညွတ်မှုအကြား လွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းသည့် ချိန်ညှိမှုစနစ်အဖြစ် သူက မြင်သည်။ ယနေ့ခေတ် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ဒီဇိုင်းအတွေးအခေါ်အခြေခံအဖြစ် အရေးပါနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

၂။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ-ဥပဒေဆိုင်ရာ သီအိုရီများ

(Constitutional-Legal Theorists)

James Madison (၁၇၅၁-၁၈၃၆)

James Madison သည် The Federalist Papers ၏ အရေးပါဆုံးသဘောတရား ရေးဆရာများထဲမှ တဦးဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အခြေခံအယူအဆကို လေးနက်စွာ ဖော်ထုတ်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ အခြေခံဥပဒေအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ် (Constitutional Federalism) ကို တည်ထောင်သူခဲ့သူလည်းဖြစ်သည်။ James Madison ကို “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်၏ ဖခင်” ဟု ခေါ်ကြသည်။ သူ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီကို The Federalist Papers များ အထူးသဖြင့် Federalist No. 10, No. 39, No. 51 တို့တွင် အဓိကအားဖြင့် တွေ့မြင်နိုင်သည်။

Madison အတွက် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် “a compound republic” (ပေါင်းစည်းထားသော သမ္မတနိုင်ငံ) ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏ အဓိကလက္ခဏာမှာ အာဏာကို အလျားလိုက် (horizontal) - ဥပဒေပြု၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ တရားစီရင်ရေး၊ ဒေါင်လိုက် (vertical) - ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် (ပြည်နယ်) အစိုးရဟူ၍ နှစ်မျိုးခွဲခြားထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤပုံစံသည် အာဏာ တနေရာတည်း စုစည်းသွားခြင်းကို တားဆီးရန် ရည်ရွယ်သည်။

Madison အမြင်အရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အာမခံထားသောကိုယ်ပိုင်အာဏာများရှိရမည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများသည် ပြည်သူနှင့် အနီးစပ်ဆုံးသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။ ပြည်သူများသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် (ပြည်နယ်) နှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှစ်ခုလုံးအောက်တွင် နေထိုင်ကြသည်။ Madison က ဤသဘောတရားကို “Double government” (နှစ်ထပ်ကွမ်းအစိုးရ) ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။ Self-rule သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ယူနစ်များ၏လိုအပ်ချက်များနှင့် လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသည်။

Madison ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် (ပြည်နယ်) များသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်လည်း ပါဝင်ရမည်။ အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared rule) ၏ အဓိကနည်းလမ်းများအဖြစ် အောက်လွှတ်တော် (House of Representatives) - ပြည်သူကို ကိုယ်စားပြုနှင့် အထက်လွှတ်တော် (Senate) - ပြည်နယ်များကိုကိုယ်စားပြုပေါင်းစပ်ထားသည့် ပြည်ထောင်စုတရားလုံးဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုအာဏာ ကျင့်သုံးသည့်လွှတ်တော် (Congress) မှတဆင့် ယူနစ် (ပြည်နယ်) သည် ပြည်ထောင်စုတရားလုံးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်နိုင်သည်။

ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးကို လုပ်ဆောင်ရာတွင် ပြင်ဆင်ချက်များကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် (ပြည်နယ်) အများစု၏ အတည်ပြုချက်မရှိဘဲ မပြုလုပ်နိုင်ပါ။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ယူနစ် (ပြည်နယ်) များ၏ ဆန္ဒမပါဘဲ အာဏာတိုးချဲ့၍ မရနိုင်ပါ။

Federalist No. 10 တွင် Madison က Faction (အကျိုးစီးပွားအခြေပြုဂိုဏ်းဂဏ အုပ်စုများ) ကို ဒီမိုကရေစီအတွက် အန္တရာယ်အကြီးဆုံးဟု သတ်မှတ်ခဲ့သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ အာဏာ စက်လွှမ်းခြုံနယ်ပယ် ကျယ်ဝန်းသောသမ္မတနိုင်ငံ (extended republic)၊ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံး ရေးစနစ်များအားဖြင့် အုပ်စုတခုတည်းက နိုင်ငံရေးအာဏာကို ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် ခက်ခဲစေမည်ဟု သူ က ရှုမြင်သည်။

Madison ၏ အရေးပါဆုံးအယူအဆတခုမှာ (ပြည်သူများ၏ အခွင့်အရေးများလုံခြုံရန် အတွက် နှစ်ထပ်ကွမ်းကာကွယ်ထားရေး) “Double security arises to the rights of the people.” ဟူသော သဘောတရားဖြစ်သည်။ (Federalist No. 51) ။ Madison ၏ အမြင်အရ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ပေးသည့် နည်းလမ်းနှစ်ခုမှာ— (၁) အာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည် ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် (ပြည်နယ်) အဆင့်အလိုက် ခွဲခြားထားခြင်း (၂) အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးလျက် ရှိသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းအချင်းချင်း အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းနိုင်ခြင်း (checks and bal- ances) တို့ဖြစ်သည်။ ဤနှစ်ထပ်ကွမ်းကာကွယ်ထားမှုသည် အာဏာရှင်စနစ်ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြေကို အလွန်လျော့နည်းစေသည်။

Madison သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လွတ်လပ်ခွင့်ကာကွယ်ရေးစနစ်ဒီဇိုင်းအဖြစ် ရှုမြင်သူ ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်းကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတွင်း တည်ဆောက်သူဖြစ်သည်။ ယနေ့ခေတ် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ်များ၏ အခြေခံမော်ဒယ် ကို ဖန်တီးသူဖြစ်သည်။ James Madison ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီသည် Self-Rule ” ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်အာဏာ၊ Shared Rule ” ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင်ပါဝင်ခွင့်ကို ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအခြေခံဖြင့် မျှတစွာ ပေါင်းစပ်ထားသော သီအိုရီဖြစ်သည်။ သူ၏ အဓိကသဘောတရား မှာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ထိန်းသိမ်းရန်၊ အာဏာကို ခွဲခြားရုံသာမက အာဏာကို အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ထိန်းကျောင်းနိုင်ရမည် ဟူသော အယူအဆဖြစ်ပါသည်။ အဓိကအယူအဆမှာ အချုပ်အခြာအာဏာ ကို ခွဲဝေထားခြင်းမှတစ်ဆင့် လွတ်လပ်ခွင့်အတွက် “နှစ်ထပ်ကွမ်းလုံခြုံမှု (double security)” ကို ရရှိ စေသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် အတူတကွ အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အာဏာရှင်စနစ်ကို တားဆီးသည့် အဖွဲ့ အစည်းဆိုင်ရာ ထိန်းညှိမှုများအဖြစ် ရှုမြင်သည်။

Kenneth Clinton Wheare (၁၉၀၇-၁၉၇၉) ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီ

K. C. Wheare (၁၉၀၇-၁၉၇၉) သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဥပဒေရေးရာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဗဟိုပြုသီအိုရီအဖြစ် ရှင်းပြသော ပညာရှင်တဦးဖြစ်သည်။ ၎င်းအမြင်အရ ဖက်ဒရယ် စနစ်ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများသည် မိမိတို့အာဏာ ပိုင်နက်အတွင်း အပြည့်အဝအမြင့်ဆုံးအာဏာ (supreme) ရှိနေသောစနစ် ဖြစ်ရမည်။ ဤသဘော တရားအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်တရပ် သို့မဟုတ် လူမှုအခြေအနေတရပ် မဟုတ်ဘဲ ဥပဒေရေးရာဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာစနစ်တရပ်အဖြစ် အဓိကထားရှုမြင်သည်။

Wheare ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုင်ရာအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မှာ—ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုတဝှမ်းလုံး လွှမ်းခြုံအစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများသည် မိမိတို့၏ သီးခြားအာဏာပိုင်နက်အတွင်း တန်းတူညီမျှ၍ လွတ်လပ်စွာ အာဏာကျင့်သုံးနိုင်အောင် အာဏာ ခွဲဝေထားသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ (“Federal government is a method of dividing powers so that the general and regional governments are each, within a sphere, co-ordinate and independent.”)

Wheare ၏ သီအိုရီအရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေအရ သတ်မှတ်ထားသော သီးသန့်အာဏာများကို လွတ်လပ်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရမည်။ ပြည်ထောင်စု အစိုးရသည် ထိုအာဏာများကို မထိခိုက်စေရ။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးညှိနှိုင်း သဘောတူထားမှုမျိုးမဟုတ်ဘဲ ဥပဒေရေးရာအာမခံချက် ဖြစ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် Wheare အတွက် Self-rule ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရ၏ ဥပဒေရေးရာအမြင့်ဆုံးအာဏာကို ဆိုလိုသည်။

Wheare သည် Shared Rule ကိုအခြားသီအိုရီများကဲ့သို့ အထူးအလေးပေးထားပါ။ ပြည်နယ်များ၏ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပါဝင်မှု (ဥပမာ - အထက်လွှတ်တော်၊ ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင် မှု) ထက် အဓိကပိုအရေးကြီးသောအချက်မှာ အာဏာခွဲဝေမှုကို တင်းကျပ်စွာပြဋ္ဌာန်းထားခြင်းဖြစ် သည်ဟု မြင်သည်။ ထို့ကြောင့် Wheare သီအိုရီတွင် Shared Rule သည် ကန့်သတ်ထားသော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာအယူအဆတခုသာ ဖြစ်သည်။

Wheare ၏အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အဓိကအခြေခံချက်များမှာ ရေးသားထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၏ အာဏာကို တင်းကျပ် စွာခွဲဝေထားခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကာကွယ်ပေးသောတရားရုံး (Constitutional Court/ Supreme Court) ဖြစ်သည်။

ပညာရှင်များက အစိုးရချင်းအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု (intergovernmental rela- tions) ကို လှည့်လျှံရှုထားခြင်း၊ လက်တွေ့နိုင်ငံများတွင် အာဏာများသည် အမြဲတမ်းတင်းကျပ်စွာ ခွဲထားရန် အလွန်ခက်ခဲခြင်း၊ နိုင်ငံရေးအင်အားချိန်ခွင်လျှာ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေးအခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားမှု အားနည်းခြင်းစသည်တို့ကြောင့် Wheare ၏ သီအိုရီကို ဝေဖန်ကြသည်။ ဝေဖန်ချက်များရှိသော်လည်း Wheare ၏ သီအိုရီသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အခြေခံဥပဒေအခြေပြု ရှေးရိုးမိုဒယ် (classical constitutional model) အဖြစ် အရေးပါနေဆဲဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲရာတွင် အာဏာခွဲဝေမှု၏ ဥပဒေရေးရာအခြေခံကို နားလည်ရန် အရေးကြီးသော သီအိုရီဖြစ်သည်။

K. C. Wheare အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ဥပဒေရေး ရာ အမြင့်ဆုံးအာဏာဖြင့် အာမခံထားသောစနစ်၊ အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ထား သော ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာစနစ်ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်တရပ်မဟုတ်ဘဲ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပေါ် အခြေခံသည့် အစိုးရပုံစံတရပ်အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော သီအိုရီ ဖြစ်သည်။

၃။ လူမှုဗေဒနှင့် စုံလင်ကွဲပြားသောလူမှုအလွှာစုံလွှမ်းခြုံမှုသီအိုရီများ (Sociological and Pluralist Perspectives)

William S. Livingston ၏ လူမှုဗေဒအခြေပြု ဖက်ဒရယ်သီအိုရီ

William S. Livingston (၁၉၂၀-၂၀၁၃) သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဥပဒေရေးရာ ဖွဲ့စည်းပုံ တရပ်အဖြစ်သာမမြင်ဘဲ၊ လူမှုဗေဒအခြေအနေ (sociological condition) အဖြစ် အဓိကထား လေ့လာခဲ့သော ပညာရှင်ဖြစ်သည်။ Livingston ၏ အဓိကယူဆချက်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖန်တီးပေးသောအရာမဟုတ်ဘဲ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ မတူကွဲပြားမှုများမှ သဘာဝအတိုင်းပေါ် ပေါက်လာသောစနစ်ဖြစ်သည်။

Livingston ၏အလိုအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဥပဒေစာသားများအပေါ် မူတည်၍ ပုံဖော် ခြင်းထက် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဒေသရေး စုံလင်ကွဲပြားမှုများ တည်ရှိနေမှသာ ဖက်ဒရယ်စနစ် အမှန်တကယ် ရှင်သန်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖက် ဒရယ်စနစ်သည် ဥပဒေရေးရာဖွဲ့စည်းပုံတရပ်မဟုတ်ဘဲ လူမှုဆိုင်ရာဖြစ်ရပ် (sociological fact) ဖြစ်သည်ဟု သူက ယူဆသည်။

Livingston က Self-rule သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပေးအပ်ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းထက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ မတူကွဲပြားသောအကျိုးစီးပွား၊ အမှတ်အသား သရုပ် လက္ခဏာများ (Identity) ကြောင့် သဘာဝအတိုင်းပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု စုံလင်ကွဲပြားသောလူစုများသည် မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်အရေးအရာများကို ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်လိုသည့်ဆန္ဒရှိလာသည်။ ထိုဆန္ဒမှ Self-rule ကို ဖန်တီးသည်။ Self-rule သည် လူမှုအခြေအနေပကတိ တရားမှထွက်ပေါ်လာသော အုပ်ချုပ်ရေးလိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။

Livingston ၏အမြင်အရ Shared rule သည် ဥပဒေအရ အတင်းအကျပ် ဖန်တီး၍မရ၊ စုံလင်ကွဲပြားသော လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက တစုံတဝန်းလုံး လွှမ်းခြုံစုစည်းထားသည့်အဆင့်တွင် ပူးပေါင်းနေထိုင်လိုသည့်ဆန္ဒကို လက်ခံကြသောအခါမှသာ အလုပ်လုပ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် လူမှု အသိုက်အဝန်းများအကြား ယုံကြည်မှု၊ အမျိုးသားရေး အတူတကွဖြစ်တည်မှု မရှိပါက Shared rule သည် အားနည်းသွားမည်။ Shared rule သည် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီမှုထက် လူမှုဆိုင်ရာလက်ခံ မှုအပေါ် ပိုမိုမူတည်သည်။

Livingston က ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အကြောင်းရင်းမဟုတ်ဘဲ ဖက်ဒရယ်လူမှုအခြေအနေကို ဖော်ပြပေးသော အရိပ်အယောင်သာဟု မြင်သည်။ သူ၏အရေးကြီး သည့်မေးခွန်းမှာ “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဖက်ဒရယ်ဟုရေးထားသလား ” ဆိုသည်ထက်၊ “လူမှု အဖွဲ့အစည်းက ဖက်ဒရယ်ဖြစ်နေပြီလား” ဆိုသည်ပင်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အရေးပါမှုကို လျော့နည်းစေခြင်း၊ လူမှုရေးစုံလင်ကွဲပြားမှုရှိသော်လည်း ဖက်ဒရယ်မဖြစ်နိုင်သည့်နိုင်ငံများလည်း ရှိနေသည့်အပေါ် Livingston သီအိုရီအား ဝေဖန်ကြသည်။ သို့သော် Livingston သီအိုရီက လူမှုအခြေအနေများကို မလေ့လာဘဲ ဖက်ဒရယ်ဒီဇိုင်းဆွဲခြင်း၏ အန္တရာယ်ကို အထူးသတိပေးထားသည်။

Livingston ၏ သီအိုရီသည် လူမျိုးစုံနိုင်ငံများ (ဥပမာ - မြန်မာ၊ အိန္ဒိယ၊ အီသီယိုးပီးယား စသည့် နိုင်ငံများ) ကို လေ့လာရာတွင် အထူးအသုံးဝင်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်အောင်မြင်မှုသည် ဥပဒေစာသားထက် လူမှုရေးလက်ခံမှုအပေါ် ပိုမိုမူတည်ကြောင်း ဖော်ပြပေးခဲ့သည်။

William S. Livingston အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဥပဒေဖြင့် ဖန်တီးနိုင်သောစနစ်မဟုတ်ဘဲ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ စုံလင်ကွဲပြားမှုများမှ သဘာဝအတိုင်းပေါ်ပေါက်လာသောစနစ်ဖြစ်သည်။ Self-rule နှင့် Shared rule တို့သည် လူမှုရေးလက်တွေ့အခြေအနေကို ထင်ဟပ်ပြသသောအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံများဖြစ်ကြသည်။ Livingston သီအိုရီသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို နားလည်ရာတွင် “ဥပဒေထက် လူမှုအခြေခံများကို ဦးစားပေးစဉ်းစားရမည်” ဟူသော အရေးပါသော သဘောတရားကို ပေးစွမ်းသောသီအိုရီ ဖြစ်သည်။

Carl J. Friedrich

ရွှေ့လျားပြောင်းလဲနေသောလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ် ရှုမြင်သည့်ဖက်ဒရယ်သီအိုရီ

(Process-Oriented / Dynamic Theory of Federalism)

Carl Joachim Friedrich (၁၉၀၁-၁၉၈၄) သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ငြိမ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်အဖြစ် မမြင်ဘဲ၊ ဆက်လက်ပြောင်းလဲနေသော နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ် (political process) အဖြစ်ရှုမြင်သော ပညာရှင်ဖြစ်သည်။ Friedrich ၏ အဓိကသဘောတရားမှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးသည့်စနစ်တရပ်ဖြစ်ခြင်းအပြင်၊ အာဏာအဆင့်ဆင့်အကြား အမြဲတမ်းညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နေသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တရပ် ဖြစ်သည်။

Friedrich ၏အလိုအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဥပဒေပြုအာဏာခွဲဝေမှုစာရင်းများ၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစာသားများဖြင့်သာ သတ်မှတ်၍မရဘဲ အရေးကြီးဆုံးမှာ ခွဲဝေကျင့်သုံးလျက်ရှိသော အာဏာများအကြား ဆက်လက်ညှိနှိုင်းမှု၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပြိုင်ဆိုင်မှုတို့ ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အပြီးသတ်ပြီးသား ပုံစံတခုမဟုတ်ဘဲ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသော လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

Friedrich ၏အမြင်အရ Self-rule သည် တိတိကျကျ သတ်မှတ်ထားနိုင်သောအရာမဟုတ်၊ အချိန်နှင့် အမျှပြောင်းလဲနိုင်သော အာဏာအတိုင်းအတာဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် နိုင်ငံရေးအခြေအနေ၊ စီးပွားရေးလိုအပ်ချက်၊ ခွဲဝေကျင့်သုံးလျက်ရှိသော အာဏာများအကြားဆက်ဆံရေးအပေါ် မူတည်၍ ပြောင်းလဲသည်။ Self-rule သည်

အမြဲတမ်းသီးခြား ခွဲထုတ်ထားသောအာဏာမဟုတ်ဘဲ ညှိနှိုင်းမှုဖြင့်သတ်မှတ်နေရသောအာဏာ ဖြစ်သည်။ Self-rule သည် အပြောင်းအလဲဖြစ်ပေါ်နိုင်သော ညှိနှိုင်းမှုရလဒ် ဖြစ်သည်။

Shared rule သည် Friedrich သီအိုရီ၏ အလွန်အရေးပါသောအစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ Shared rule ဆိုသည်မှာ ခွဲဝေကျင့်သုံးထားသည့်အာဏာများအကြား ဆက်လက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ အပြန်အလှန်အကျိုးသက်ရောက်မှု၊ ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အဆင့်အစိုးရများသည် တဖက်ကိုတဖက် အုပ်ချုပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ အပြန်အလှန် သတ်မှတ်ပြောင်းလဲနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ Shared rule သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ရှင်သန်စေသော နေ့စဉ်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်သည်။

Friedrich ၏ အဓိကသဘောတရားမှာ "ဖက်ဒရယ်စနစ်ဆိုသည်မှာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုသာဖြစ်သည်။" ("Federalism is not a structure but a process.") ဆိုလိုသည်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် တကြိမ်တည်းဒီဇိုင်းဆွဲပြီးအပြီးသတ်ထားနိုင်သော စနစ်မဟုတ်။ အချိန်နှင့်အမျှ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုများ ပြောင်းလဲသွားနိုင်သော၊ တာဝန်များပြန်လည်ညှိနှိုင်းခွဲဝေရသော၊ နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများကို လက်ခံညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်ရသောစနစ် ဖြစ်သည်။

Friedrich ၏ သီအိုရီသည် နိုင်ငံရေးလက်တွေ့အခြေအနေမှန်ကို ပိုမိုတိကျစွာဖော်ပြနိုင်သည်။ Cooperative federalism (ဂျာမနီ၊ အိန္ဒိယဖက်ဒရယ်စနစ်များ) ကို နားလည်ရန် အသုံးဝင်သည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၊ ညှိနှိုင်းမှု၏အရေးပါမှုကို ဖော်ထုတ်ပေးသည်။ သို့ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ တည်ငြိမ်မှုကိုလျော့နည်းစေနိုင်သည်။ Self-rule ၏ အကာအကွယ်အာမခံနိုင်မှုကိုအားနည်းနိုင်သည်။ အာဏာဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုကို လွယ်ကူစေသည် ဟု ဝေဖန်ချက်များရှိသည်။

Friedrich ၏ သီအိုရီသည် ခေတ်သစ်ဖက်ဒရယ်စနစ်များ၏လက်တွေ့အခြေအနေကို ရှင်းလင်းဖော်ပြနိုင်သည်။ Self-rule နှင့် Shared rule ကို ပုံသေစည်းမျဉ်းများအဖြစ်မမြင်ဘဲ ဆက်လက်ညှိနှိုင်းရမည့်အရာများအဖြစ် နားလည်စေသည်။

Carl J. Friedrich ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစာသားများထက် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ်ရှုမြင်သလို Self-rule နှင့် Shared rule တို့သည်အချိန်နှင့်အမျှ ပြန်လည်ညှိနှိုင်းသတ်မှတ်ရမည့် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသော အာဏာဆက်ဆံရေးများ ဖြစ်ကြသည်။

Friedrich ၏အမြင်သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တည်ဆောက်ရာတွင် အပြီးသတ်ပုံစံကို မရှာဘဲ၊ အာဏာခွဲဝေမှုညှိနှိုင်းနိုင်သော ဒီမိုကရက်တစ်လုပ်ငန်းစဉ်များကို အဓိကထားရမည် ဟူသော အရေးပါသည့် သဘောတရားကို ပေးစွမ်းပါသည်။

၄။ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်အခြေပြု သီအိုရီများ (Institutional and Process-Oriented Theories)

Daniel J. Elazar ၏ (ပဋိညာဉ်အခြေပြု/ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုနှင့် အတူတကွစုပေါင်း အုပ်ချုပ်မှုသီအိုရီ) (Covenantal / Self-Rule and Shared-Rule Theory of Federalism)

Daniel J. Elazar (၁၉၃၄ - ၁၉၉၉) သည် ခေတ်သစ်ဖက်ဒရယ်သီအိုရီရေးရာတွင် အရေးပါဆုံးသောပညာရှင်များအနက် တဦးဖြစ်ပြီး ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို “Self-Rule plus Shared Rule” (ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း + အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း) ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သူဖြစ်သည်။

Elazar ၏အဆိုအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အာဏာကို ဗဟိုတွင်စုပေါင်းထားသော စနစ်မဟုတ်၊ ဒေသအစိုးရများကို အောက်လက်အဖြစ် ခွဲဝေထားသောစနစ်လည်း မဟုတ်၊ တန်းတူညီတူသောအစိုးရအဆင့်များအကြား ပူးပေါင်းညှိနှိုင်း၍ အုပ်ချုပ်သော မိတ်ဖက်စနစ်ဖြစ်သည်။

Elazar သီအိုရီ၏ အဓိကအချက်မှာ Covenant (အပြန်အလှန်သဘောတူညီချက်/ ပဋိညာဉ်) ဖြစ်သည်။ Covenant ဆိုသည်မှာ အာဏာကို အထက်မှအောက်သို့ ပေးအပ်ခြင်းမဟုတ်၊ လွတ်လပ်သော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများအကြား သဘောတူညီမှုဖြင့် ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည်-

အတူစုဖွဲ့သည့် နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများ၏ သဘောတူညီချက်မှ ပေါ်ပေါက်လာသော အဖွဲ့အစည်းဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အခြေခံသည် အမိန့်ပေးအုပ်ချုပ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ သဘောတူညီပူးပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

Elazar ၏အမြင်အရ Self-rule သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ မဖြစ်မနေလိုအပ်သော အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများ၏အခွင့်အာဏာကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အာမခံထားရမည်။ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးလုပ်ဆောင်ခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးစီမံခန့်ခွဲခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးဆုံးဖြတ်ခွင့်တို့သည် Self-rule တွင် အဓိကပါဝင်သည်။ Self-rule မရှိလျှင် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဗဟိုပြုအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တစ်ခုသာ ဖြစ်သွားမည် ဖြစ်သည်။

Shared-rule သည် Elazar သီအိုရီ၏ ထူးခြားချက်ဖြစ်သည်။ Shared-rule ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများသည် ဖက်ဒရယ်အဆင့်ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခွင့်ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်အစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်ကို အမိန့်ပေးအုပ်ချုပ်ခြင်းမပြုနိုင်။ Shared-rule ၏ အဓိကကိရိယာများအဖြစ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များကို ကိုယ်စားပြုသော အထက်လွှတ်တော် (ဥပမာ - Senate, Bundesrat)၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရာတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ သဘောတူညီချက် လိုအပ်ခြင်း၊

ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ဖွဲ့စည်းထားသည့် အစိုးရများအကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ Shared-rule သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျဖြစ်စေသောအင်ဂျင်ဖြစ်သည်။

Elazar သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို Decentralization (ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း) နှင့် ခွဲခြားပြောဆိုခဲ့သည်။ ဗဟိုမရှိသည့်အခြေအနေဖြစ်သည်။ (Non-centralization) ။ အာဏာသည် မူလကတည်းက အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် တည်ရှိနေပြီး ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အာဏာ၏မူလအရင်း အမြစ်မဟုတ်။ အာဏာကို ပြန်လည်ယူဆောင်နိုင်သော အထက်အဆင့်တွင်ရှိနေခြင်း မဟုတ်ပါ။

Elazar ၏အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဒီမိုကရေစီကို အားကောင်းစေသည်။ အာဏာကို အဆင့်များစွာတွင် ခွဲဝေထားခြင်းကြောင့် လူထုပါဝင်မှု မြင့်မားလာကာ၊ အာဏာအလွန်အကျွံ ပေါင်းစုသွားခြင်းကို ကာကွယ်နိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ မိတ်ဖက်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ဖြစ်သည်။

Elazar ၏ သီအိုရီသည် Self-rule နှင့် Shared-rule ကို စနစ်တကျ ဆက်စပ်ဖော်ပြပေးနိုင်သည်။ ခေတ်သစ်ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ (အမေရိကန်၊ ကနေဒါ၊ ဆွစ်ဇာလန်) ကို နားလည်ရန် အလွန်အသုံးဝင်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဥပဒေရေးရာပုံစံ + နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု + သဘောတူညီမှုအဖြစ် ပေါင်းစည်းဖော်ပြပေးနိုင်သည်။

Elazar ၏ Covenant သဘောတရားသည် လက်တွေ့နိုင်ငံရေးတွင် အလွန်အမင်းအကောင်းဖြစ်သည် ဟု ဝေဖန်ကြသည်။ အာဏာမညီမျှမှုရှိသည့်နိုင်ငံများတွင် Shared-rule သည် အမည်သာဖြစ်နိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုအတွင်း အားကောင်းသူများက အားနည်းသူများကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။

Daniel J. Elazar ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (Self-rule) နှင့် ပူးပေါင်းအုပ်ချုပ်ခွင့် (Shared-rule) တို့ကို ညီမျှစွာ ပေါင်းစည်းထားသောဒီမိုကရေစီနည်းကျမိတ်ဖက်စနစ်ဖြစ်သည်။ အာဏာသည် ဗဟိုတွင် မစုစည်းဘဲ သဘောတူညီချက်နှင့် ဒီမိုကရေစီဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းလုပ်ငန်းစဉ်များမှ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည်။

Elazar ၏ သီအိုရီသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဒီမိုင်းအတွက် အလွန်အရေးပါသောသီအိုရီအခြေခံတစ်ရပ် ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ လူမျိုးစုအမျိုးသားများရှိသည့်နိုင်ငံများတွင် အထူးသင့်လျော်စွာ ဆွေးနွေးအသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

Ronald L. Watts ၏ နှိုင်းယှဉ်မှု နှင့်အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်သီအိုရီ (Comparative and Institutional Theory of Federalism)

Ronald Watts (၁၉၂၉-၂၀၁၅) သည် ခေတ်သစ်ဖက်ဒရယ်လေ့လာမှုနယ်ပယ်တွင် နှိုင်းယှဉ်နိုင်ငံရေးလေ့လာမှု (comparative politics) ကို အခြေခံထား၍ ဖက်ဒရယ်စနစ်များကို လက်တွေ့အလုပ်လုပ်ပုံအရ လေ့လာဆန်းစစ်ခဲ့သူပညာရှင်ဖြစ်သည်။

Watts ၏အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် တပုံစံတည်းရှိသော မော်ဒယ်တစ်ခုမဟုတ်။ နိုင်ငံတိုင်း၏ သမိုင်းနောက်ခံအခြေအနေ၊ လူမျိုးရေးဖွဲ့စည်းမှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု၊ အာဏာဆိုင်ရာအခြေအနေအပေါ် မူတည်၍ ကွဲပြားစွာ ဖွဲ့စည်းထားရသောစနစ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ပုံသေသီအိုရီတစ်ခုမဟုတ်ဘဲ ပြောင်းလဲနိုင်သော အုပ်ချုပ်ရေးဒီဇိုင်းအဖြစ် ရှုမြင်သည်။

Watts ၏အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် "အတူတကွပူးတွဲအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုတို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ခိုင်မာစွာပြဋ္ဌာန်းထားသော အဆင့်များစွာပါဝင်သည့် အစိုးရစနစ်" ("Constitutionally entrenched system of multi-level government, combining shared rule and self-rule.") ဖြစ်သည်။ အစိုးရအဆင့်အလွှာများစွာပါဝင်သည်။ Self-rule (ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း) နှင့် Shared-rule (အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း) ကို တပြိုင်နက်တည်း ထိန်းသိမ်းထားရမည်။ အာဏာခွဲဝေမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အာမခံထားရမည်။

Watts ၏အမြင်အရ Self-rule သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အခြေခံအကျဆုံးအချက်ဖြစ်သည်။ သို့သော် Self-rule သည် နိုင်ငံတိုင်းတွင် မတူညီနိုင်။ Self-rule ၏ လက္ခဏာများအဖြစ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေပြုခွင့်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၊ ဘဏ္ဍာရေးအာဏာ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် လူမှုရေးအာဏာများဖြစ်သည်။ Watts အထူးသတိပြုသောအချက်မှာ Asymmetrical Federalism (ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအကြား အာဏာခွဲဝေမှုအမျိုးမညီသောဖက်ဒရယ်စနစ်) ဖြစ်သည်။ ဥပမာ ကနေဒါတွင် Quebec သည် အခြားပြည်နယ်များထက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပိုမိုရရှိသည်။ စပိန်တွင် Catalonia၊ Basque Country တို့သည် အထူးအခွင့်အရေးများရှိသည်။

Watts ၏အမြင်အရ Shared-rule သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ တည်တံ့မှုအတွက် မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များသည် ပြည်ထောင်စုအာဏာကို ကျင့်သုံးရာတွင် ပါဝင်ရမည်။ Shared-rule ၏ အဓိကစနစ်များအဖြစ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များကိုကိုယ်စားပြုသော အထက်လွှတ်တော်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရာတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၏ပါဝင်မှု၊ အစိုးရများအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီများ၊ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်များ (fiscal federalism) ဖြစ်သည်။ Shared-rule မရှိပါက ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်စနစ်သို့ ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။

Watts သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အာဏာခွဲဝေထားသော ပုံသေဖွဲ့စည်းပုံတစ်ခုအဖြစ်မမြင်ဘဲ အစိုးရများအကြား ဆက်လက်ညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်ရသော လုပ်ငန်းစဉ်အဖြစ်မြင်သည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်း၊ ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ပြိုင်ဆိုင်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အတည်အသေဖြစ်စဉ် "static structure" မဟုတ်ဘဲ (Dynamic process) ရွေ့လျားပြောင်းလဲနေသောဖြစ်စဉ်ဖြစ်သည်။

Watts ၏အလိုအရ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတစ်ခုတည်းဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ် မအောင်မြင်နိုင်ပေ။ ဖက်ဒရယ်စနစ် အောင်မြင်ရန် အရေးပါဆုံးမှာ ယုံကြည်မှု၊ သဘောတူညီမှု၊ ဒီမိုကရေစီယဉ်ကျေးမှု၊ အာဏာမျှဝေရန် စိတ်ဆန္ဒစသည့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုအပေါ် အလွန်မူတည်သည်။

Watts အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်ဒီဇိုင်းတွင် Self-rule နှင့် Shared-rule ကို ညီမျှစွာထိန်းညှိရမည်။ အချိုးမညီအာဏာခွဲဝေမှုများ (Asymmetry) ရှိနိုင်သည်ကို လက်ခံနိုင်ရမည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၏ ယုံကြည်မှုရရှိစေရန် Shared-rule စနစ်များကို အားကောင်းစေရမည်။ အပြောင်းအလဲများကို လက်ခံနိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်ရပေမည်။

Ronald Watts ၏သီအိုရီသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုလက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်သော မိုဒယ်အဖြစ် ဖော်ပြပေးသည်။ ဖက်ဒရယ်အသွင်ကူးပြောင်းနေသောနိုင်ငံများအတွက် အထူးအသုံးဝင်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ လူမျိုးစုံအမျိုးသားများပါဝင်သည့်နိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ်ဒီဇိုင်းဆွဲရာ၌ အရေးပါသော သီအိုရီအခြေခံဖြစ်နိုင်သည်။

Ronald Watts ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပုံသေမဟုတ်။ Self-rule နှင့် Shared-rule ကို အခြေအနေနှင့်အညီ ချိန်ညှိနေရမည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အောင်မြင်မှုသည် ဥပဒေထက် လူသားနှင့်နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုအပေါ် ပိုမိုမူတည်သည်။ Watts သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ပြိုင်ဆိုင်မှု မဟုတ်ဘဲ အပြန်အလှန်ညှိနှိုင်းအပေါ်အခြေခံသော ဒီမိုကရက်တစ်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အဖြစ် ဖော်ပြပေးခဲ့သူဖြစ်သည်။

၅။ စီးပွားရေးအခြေပြု ဖက်ဒရယ်သီအိုရီများ

(Economic Theories of Federalism)

Charles M. Tiebout (၁၉၂၄-၁၉၆၈)

(ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ ဘောဂဗေဒရှုထောင့်သီအိုရီ)

(Economic Theory of Federalism – “Voting with Their Feet”)

လူများသည် မိမိတို့ မနှစ်သက်သော အခြေအနေ၊ နေရာ သို့မဟုတ် အုပ်စုတခုကိုစွန့်ခွာ၍ ပိုမိုအကျိုးရှိသော အခြေအနေတခုကို ရွေးချယ်ခြင်းဖြင့် နှစ်သက်မှုများကို ဖော်ပြတတ်ကြသည်။ လူတဦးချင်းစီသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော နိုင်ငံရေးစနစ်များ၊ စီးပွားရေးပတ်ဝန်းကျင်များ သို့မဟုတ် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်နိုင်သည်။

Charles Tiebout သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို နိုင်ငံရေးသီအိုရီမဟုတ်ဘဲ ဘောဂဗေဒသီအိုရီ (economic theory) အဖြစ်ဖြင့် လေ့လာခဲ့သူဖြစ်သည်။ Tiebout ၏ အဓိကမေးခွန်းမှာ—“ဒေသအစိုးရများအကြား ယှဉ်ပြိုင်မှုသည် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ပိုမိုထိရောက်စေသလား” ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဈေးကွက်စနစ်နှင့် ဆင်တူသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အဖြစ် ရှုမြင်ခဲ့သည်။

Tiebout ၏ အကျော်ကြားဆုံး အယူအဆမှာ—“Voting with Their Feet” ဖြစ်သည်။ ပြည်သူများသည် မဲပေးခြင်းသာမက မိမိနှစ်သက်သော အခွန်အကောက်ပေးဆောင်ရသည့် အခြေအနေ၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု၊ ပညာရေး၊ လုံခြုံရေးစနစ်ရှိသည့်နေရာသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်းဖြင့် မိမိ၏ဆန္ဒကို ဖော်ပြနိုင်သည်။ နေရာရွှေ့ပြောင်းခြင်းကို နိုင်ငံရေးရွေးချယ်မှုတခုအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။

Tiebout ၏အမြင်အရ Self-rule (အစိုးရ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်) သည် အလွန်အရေးပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရတိုင်းသည် ကိုယ်ပိုင်အခွန်စနစ်၊ ကိုယ်ပိုင်ဝန်ဆောင်မှု

အဆင့်၊ ကိုယ်ပိုင်မှုဝါဒ ဖန်တီးနိုင်ရမည်။ အကျိုးသက်ရောက်မှုအဖြစ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၊ ဒေသများအကြား မူဝါဒကွဲပြားမှု ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ပြည်သူများသည် မိမိနှစ်သက်ရာကို ရွေးချယ်နိုင်လာမည်။ Self-rule ကို ပြည်သူ့အကြိုက် ကိုက်ညီရွေးချယ်နိုင်စေရန် အရေးပါသောယန္တရားဟု ရှုမြင်သည်။

Tiebout သည် Shared-rule ကို အနည်းဆုံးလိုသလောက်သာ လိုအပ်သည်ဟု မြင်သည်။ Shared-rule များလွန်းပါက ဒေသအစိုးရများ၏ ယှဉ်ပြိုင်မှုလျော့နည်းပြီး ထိရောက်မှုကုသင်းနိုင်သည်ဟု သူက မြင်သည်။ Shared-rule လိုအပ်သည့် အခြေအနေများအဖြစ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်တခု၏ မူဝါဒသည် အခြားဒေသများကို သက်ရောက်သည့်အခြေအနေများ (spillovers)၊ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ (ကာကွယ်ရေး၊ အခြေခံအဆောက်အအုံကြီးများ) ကို ညွှန်းပါသည်။

Tiebout က ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများသည် ဝန်ဆောင်မှုပေးသူ (suppliers) ဖြစ်ပြီး ပြည်သူများသည် စားသုံးသူ (consumers) ဟု သတ်မှတ်သည်။ ယှဉ်ပြိုင်မှုရှိပါက အရည်အသွေးတိုးတက်ခြင်း၊ အကုန်အကျသက်သာခြင်း၊ ပြည်သူ့ဆန္ဒနှင့် ကိုက်ညီသောဝန်ဆောင်မှုများ ထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်လာမည်ဟုဆိုသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အုပ်ချုပ်ရေးဈေးကွက် (governmental marketplace) ဟု ရှုမြင်သည်။

Tiebout ၏သီအိုရီသည် ပြည်သူများသည်လွတ်လပ်စွာ နေရာရွှေ့ပြောင်းနိုင်သည်၊ သတင်းအချက်အလက်များကို ပြည့်စုံစွာ သိရှိနိုင်သည်၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများအကြား အခွန်နှင့်ဝန်ဆောင်မှု ကွဲပြားမှုရှိသည်၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အတွင်းသာ ရှိသည်ဟူသည့် အခြေခံယူဆချက်များရှိပါသည်။ လက်တွေ့တွင် အချို့ယူဆချက်များ မပြည့်မီနိုင်ကြောင်းကို နောက်ပိုင်းပညာရှင်များက ဝေဖန်ခဲ့သည်။

Tiebout သီအိုရီ၏ အကန့်အသတ်များအဖြစ် ဆင်းရဲသူများသည် နေရာရွှေ့ပြောင်းနိုင်မှုနည်းပါးခြင်း၊ လူမျိုးရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းအချက်အလက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားမှုမရှိခြင်း၊ Shared-rule ၏ နိုင်ငံရေးအရေးပါမှုကို လျော့တွက်ထားခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအကြား မညီမျှမှု ပိုမိုမြင့်တက်စေနိုင်ခြင်း စသည်တို့ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားခြင်းမရှိသည်ကို ဝေဖန်ထောက်ပြခံရသည်။

ဝေဖန်ချက်များရှိသော်လည်း Tiebout ၏ အမြင်များသည် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ် (Fiscal federalism) ၏ အခြေခံများအဖြစ် ရှုမြင်နိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်နှင့်ပြည်ထောင်စုအကြား ခွဲခြားအုပ်ချုပ်ရေးကို ထောက်ခံသည့် အရေးကြီးသောအမြင်တခုဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နှင့် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးများကိုလေ့လာရာတွင် အရေးပါသည်။

Charles Tiebout ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီအရ Self-rule သည် ပြည်သူ့ဆန္ဒကိုကိုက်ညီစေရန် အရေးပါဆုံးဖြစ်သည်။ Shared-rule သည် အကန့်အသတ်ရှိသင့်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများအကြားယှဉ်ပြိုင်မှုသည် ထိရောက်မှုကို တိုးတက်စေသည်။ သို့သော်ဖက်ဒရယ်စနစ်

ကို အောင်မြင်စေရန် Tiebout ၏ စီးပွားရေးအခြေပြုဖက်ဒရယ်အမြင်ကို နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေး အမြင်များနှင့် ပေါင်းစပ်စဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။

Wallace E. Oates (၁၉၃၈-၂၀၁၅) ၏ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသီအိုရမ်နှင့် ဘဏ္ဍာ ငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (Decentralization Theorem & Fiscal Federalism)

Wallace Oates သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို စီးပွားရေးထိရောက်အကျိုးရှိမှု (efficiency) အမြင်ဖြင့် လေ့လာသော ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ်နယ်ပယ်၏ အရေးပါဆုံးပညာရှင် တစ်ဦး ဖြစ်သည်။ Oates ၏ အဓိကမေးခွန်းမှာ “အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို မည်သည့်အဆင့်တွင်ထား ခြင်းသည် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအတွက် အထိရောက်ဆုံးဖြစ်မည်နည်း” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

Oates ၏ ကျော်ကြားသောသီအိုရီမှာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်းသီအိုရီများ (Decentralization Theorem) ဖြစ်သည်။ သီအိုရီ၏အဓိကယူဆချက်မှာ “ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် အလိုက် ပြည်သူ့လိုအပ်ချက်များ ကွဲပြားနေပါက ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ထက် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများက ပိုမိုထိရောက်စွာပေးနိုင်သည်။” Self-rule ကို အားပေးသည့် သီအိုရီဖြစ်သည်။

Oates ၏အလိုအရ Self-rule (ဒေသအစိုးရ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်) သည် ပြည်သူ့ လိုအပ်ချက်ကို ပိုမိုတိကျစွာသိနိုင်ပြီး၊ ဒေသအခြေအနေအလိုက်မူဝါဒများ ဖန်တီးနိုင်သည်။ ဝန်ဆောင်မှု အရည်အသွေးတိုးတက်စေနိုင်သည်။ Self-rule ၏သင့်လျော်သောနယ်ပယ်များအဖြစ် ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ဒေသန္တရအခြေခံအဆောက်အအုံများကို ဖော်ပြသည်။ “ပြည်သူနှင့်အနီးဆုံး စွမ်းဆောင် နိုင်စွမ်းအရှိဆုံးအဆင့်တွင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာကို အပ်နှင်းမည်” ဟူသော Subsidiarity အယူအဆ နှင့် ကိုက်ညီသည်။

Oates သည် Self-rule ကိုအားပေးသော်လည်း Shared-rule ကို လုံးဝပယ်ချခြင်းမလုပ် ပါ။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်တခု၏မူဝါဒသည် အခြားဒေသများကို သက်ရောက်သည့်အခါ (Spillover Effects) ဥပမာ - သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ရေသယံဇာတ၊ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာအကျိုးပြု ဝန်ဆောင်မှုများ (National Public Goods) ဥပမာ - ကာကွယ်ရေး၊ အမျိုးသားလုံခြုံရေး၊ ပြည် ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအကြား မညီမျှမှုလျှော့ချရန်၊ အခွန်အရင်းအမြစ်များ မျှတစေရန် ပြန်လည် ခွဲဝေမှု (Redistribution & Equity) များသည် Shared-rule လိုအပ်သည့် အခြေအနေများ ဖြစ်သည်ဟု သူက ရှုမြင်သည်။ Shared-rule သည် ညှိနှိုင်းရေးနှင့် ထိန်းညှိရေးအတွက် မရှိမဖြစ်ဖြစ် သည်။ Oates သည် Tiebout ထက် မျှတမှုနှင့် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားကို ပိုမိုအလေးပေးသည်။

Oates ၏ သီအိုရီအရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများကို လုံလောက်သောအခွန် အာဏာပေးရမည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ညှိနှိုင်းရေး၊ အခြေခံညီမျှမှု၊ အထွေထွေပြည်သူ့အကျိုးပြု ဝန်ဆောင်မှုနှင့် အကျိုးစီးပွားများကို တာဝန်ယူရမည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် Self-rule + Shared-rule ၏ စီးပွားရေးညှိနှိုင်းမှုစနစ် ဖြစ်သည်။

စီးပွားရေးထိရောက်မှုကိုသာ အလွန်အလေးထားခြင်း၊ လူမျိုးရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေး အခြေအနေများကို လျော့တွက်ခြင်း၊ အာဏာမညီမျှမှုကို အပြည့်အဝမဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် Oates ၏ သီအိုရီများသည် ဝေဖန်ခံရသည်။

သို့သော် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် လက်တွေ့ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ်ကို (Fiscal federalism) ကို ဒီဇိုင်းလုပ်ရာတွင် အလွန်အသုံးဝင်သည်။ Wallace Oates ၏ ဖက်ဒရယ် သီအိုရီအရ Self-rule သည် လိုအပ်ချက်များ ကွဲပြားသည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအတွက် အထိရောက်ဆုံးဖြစ်သည်။ Shared-rule သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်တစ်ခု၏မူဝါဒသည် အခြား ယူနစ်များကို သက်ရောက်သည့်အခြေအနေများတွင် ညှိနှိုင်းနိုင်ရေးနှင့် ညီမျှမှု ထိန်းညှိရေးတို့အတွက် မရှိမဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် “အဆင့်အလိုက် ထိရောက်မှုအရှိဆုံးဖြစ်အောင် ညှိနှိုင်းရေး” ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Oates ၏ သီအိုရီသည် ဘောဂဗေဒအမြင်ဖြင့် Self-rule နှင့် Shared-rule ကို မျှတစွာ ချိတ်ဆက်ပေးသော ဖက်ဒရယ်မီဒီယံဖြစ်သည်။

၆။ လူမျိုးအမျိုးသားစုံနှင့် သရုပ်လက္ခဏာအခြေပြုသီအိုရီများ (Multinational and Identity-Based Theories)

Will Kymlicka (1962–)

(လူမျိုးအမျိုးသားစုံဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် လူနည်းစုအခွင့်အရေး သီအိုရီ)

(Multinational Federalism & Minority Rights Theory)

Will Kymlicka သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို တရားမျှတမှု (justice)၊ အခွင့်အရေး (rights) နှင့် လူမျိုးရေး-ယဉ်ကျေးမှု စုံလင်ကွဲပြားခြင်း (cultural diversity) အမြင်မှလေ့လာသည့် နိုင်ငံရေး သီအိုရီပညာရှင်ဖြစ်သည်။ Kymlicka အတွက် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အဓိကမေးခွန်းမှာ “လူမျိုးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအုပ်စုများ စုံလင်ကွဲပြားနေသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် လွတ်လပ်မှုနှင့် တရားမျှတမှုကို မည်သို့ ထိန်းသိမ်းနိုင်မည်နည်း” ဟူ၍ဖြစ်သည်။ Kymlicka သည် နိုင်ငံများကို Nation-state လူမျိုးတမျိုး အဓိကလွှမ်းမိုးသည့် နိုင်ငံ၊ လူမျိုး အမျိုးသားစုံပါဝင်နေသည့်နိုင်ငံ (Multinational state) ဟူ၍ ခွဲခြားသည်။

Kymlicka ၏အမြင်အရ Self-rule သည် လူနည်းစုအမျိုးသားများ (minority nations) အတွက် ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်းဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သောအခြေအနေဖြစ်သည်။ Self-rule မရှိလျှင် အများစု၏ မူဝါဒများကြောင့် ယဉ်ကျေးမှု ပျောက်ကွယ်နိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာမှ အမြဲတမ်းဖယ်ထုတ်ခံရနိုင်သည်ဟု ရှုမြင်သည်။ Self-rule သည် အထူးအခွင့်အရေးမဟုတ်ဘဲ တန်းတူလွတ်လပ်မှုရရှိရေးအတွက် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။

Kymlicka ၏ အရေးပါဆုံး အယူအဆမှာ အုပ်စုအလိုက် ခွဲခြားတည်ရှိသော အခွင့်အရေး (Group-differentiated rights) ဖြစ်သည်။ Self-government rights (ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၊

ဖက်ဒရယ်ယူနစ်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများ)၊ Polyethnic rights (ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေး အထူးအခွင့်အရေးများ)၊ Special representation rights (ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အထူးကိုယ်စားပြုအခွင့်အရေး) အမျိုးအစား ၃ မျိုးအဖြစ် Kymlicka က ခွဲခြားဖော်ပြသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် Self-government rights ကို အကောင်းဆုံးအကောင်အထည်ဖော်နိုင်သော ဖွဲ့စည်းပုံဖြစ်သည်ဟု သူကရှုမြင်သည်။

Kymlicka သည် Self-rule ကိုသာ မဟုတ်ဘဲ Shared-rule ကိုလည်း အရေးကြီးသည်ဟု သတ်မှတ်သည်။ နိုင်ငံအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် လူမျိုးအနည်းစုများကို ဖယ်ထုတ်မထားရန်၊ နိုင်ငံတော်၏အချုပ်အခြာအာဏာကို မျှဝေထားရန်၊ လူမျိုးရေးညီညွတ်မှုကို အင်အားမသုံးဘဲ ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်အတွက် Shared-rule သည်အလွန်အရေးကြီးသည်ဟု ရှုမြင်သည်။ Shared-rule မရှိလျှင် Self-rule သည် ခွဲထွက်ရေးဘက်သို့ လှည့်သွားနိုင်သည်ဟု သူကမြင်သည်။

Kymlicka ၏အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အုပ်ချုပ်ရေးနည်းလမ်းတစ်ခုသာ မဟုတ်တရားမျှတမှုရရှိရေး အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာကိရိယာဖြစ်သည်။ သူ၏အဓိကအယူအဆ “တန်းတူအခွင့်အရေးဆိုသည်မှာ အခြေအနေမတူသူများကို တူညီစွာ ဆက်ဆံခြင်း မဟုတ်ဘဲ တရားမျှတစွာ ဆက်ဆံခြင်းဖြစ်သည်”

လူမျိုးရေးခွဲခြားမှုကို အားပေးနိုင်ခြင်း၊ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးကို ထိခိုက်စေနိုင်ခြင်း၊ Group rights များသည် လူတဦးချင်း၏ အခွင့်အရေးကို ဖိအားပေးနိုင်ခြင်းတို့ရှိလာနိုင်မှုအပေါ် Kymlicka ၏ သီအိုရီကိုဝေဖန်မှုများရှိသည်။ သို့သော် Multinational နိုင်ငံများတွင် လက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်ရန် အရေးပါပါသည်။ Kymlicka ၏သီအိုရီသည် ကနေဒါ- Quebec (ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်)၊ စပိန် - ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၊ ဘယ်လ်ဂျီယမ် -(ဘာသာစကားအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်)၊ အီသီယိုးပီးယား - (လူမျိုးစုအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်) တို့ကိုလေ့လာရာတွင် အလွန်အသုံးဝင်သည့် သီအိုရီဖြစ်သည်ဟုဆိုနိုင်သည်။

Will Kymlicka ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီအရ Self-rule သည် လူနည်းစုအမျိုးသား/လူမျိုးများအတွက် လွတ်လပ်မှု၏အခြေခံဖြစ်သည်။ Shared-rule သည် နိုင်ငံတော်တရပ်အတွင်း ညီညွတ်မှုအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် လူမျိုးရေး မတူကွဲပြားမှုကို ငြိမ်းချမ်းစွာ စီမံနိုင်သော တရားမျှတစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Kymlicka ၏ သီအိုရီသည် လူမျိုးအမျိုးသားစုံပါဝင်သည့်ဖက်ဒရယ်စနစ် (Multinational federalism) ကို အခွင့်အရေးနှင့် တရားမျှတမှုအမြင်မှ အားပေးထားသော အရေးပါသည့်ဖက်ဒရယ်သီအိုရီဖြစ်သည်။

Arend Lijphart ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီ

(ကွဲပြားနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် စုံလင်ကွဲပြားသည့် ကိုယ်စားပြုသူများဒီမိုကရေစီနည်းကျစုပေါင်းဦးဆောင်သည့်စနစ်၊ အာဏာခွဲဝေမှုနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်)

(Consociationalism, Power-Sharing & Federalism in Divided Societies)

Arend Lijphart (၁၉၃၆ -) သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကားစသည် တို့တွင်ကွဲပြားနေသောလူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် နိုင်ငံရေးတည်ငြိမ်မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးကိုထိန်းသိမ်းနိုင်သော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမိုဒယ်အဖြစ် ရှုမြင်ထားသည်။ သူ၏ အဓိကမေးခွန်းမှာ “အလွန်ကွဲပြားနေသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဒီမိုကရေစီကို မည်သို့ထိန်းသိမ်းနိုင်မည်နည်း” ဟူ၍ဖြစ်သည်။

Lijphart ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီသည် (အာဏာမျှဝေဒီမိုကရေစီ) Consociational Democracy အယူအဆအပေါ် အခြေခံထားသည်။ အဓိက အစိတ်အပိုင်း ၄ ချက်အဖြစ် Lijphart က ရှင်းပြသည်။ Grand Coalition (လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကားအုပ်စုများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် အာဏာမျှဝေအစိုးရ)၊ Mutual Veto (အရေးပါသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် အစုအချင်းချင်း အပြန်အလှန်အကာအကွယ်ပေးနိုင်သော ဗီတိုအခွင့်အရေး)၊ Proportionality (အာဏာ၊ အရင်းအမြစ်၊ ကိုယ်စားပြုမှုများကို လူဦးရေအချိုးအစားအလိုက် ခွဲဝေခြင်း)၊ Segmental Autonomy (အုပ်စုတိုင်းအတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (Self-rule)) တို့ ဖြစ်ကြသည်။ သူ၏အမြင်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် (Segmental autonomy) ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အကောင်းဆုံးစနစ် ဖြစ်သည်။

Lijphart ၏အမြင်အရ Self-rule (Segmental Autonomy) သည် လူမျိုးရေး သို့မဟုတ် ဘာသာရေးအုပ်စုများ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ ပညာရေး၊ ဘာသာစကား၊ ဒေသရေးရာများကို ကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်ရရှိစေရန်ဖြစ်သည်။ Self-rule သည် အမှတ်အသားသရုပ်စုံလင်ကွဲပြားသောအနည်းစုများ၏ စိုးရိမ်မှုကို လျော့နည်းစေသည်။ အမှတ်အသားသရုပ်စုံလင်ကွဲပြားသောအများစု၏ အနိုင်ကျင့်မှုကို ကာကွယ်ပေးသည်။ ပဋိပက္ခများကို ငြိမ်းချမ်းစွာစီမံနိုင်စေသည်။ Self-rule မရှိပါက အမှတ်အသားသရုပ်စုံလင်ကွဲပြားသောအနည်းစု အစုများသည် အာဏာမှဖယ်ထုတ်ခံရသည်ဟု ခံစားလာနိုင်သည်။

Lijphart အတွက် Shared-rule (Power-sharing) သည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အာဏာကို အမှတ်အသား သရုပ်စုံလင်ကွဲပြားသော အစုများအကြား မျှဝေပေးစေနိုင်ခြင်း၊ အရေးကြီးသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အားလုံး၏သဘောတူညီမှုဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အမှတ်အသား သရုပ်စုံလင်ကွဲပြားသောအများစု၏ အာဏာသုံးအနိုင်ကျင့်မှုကို တားဆီးနိုင်သည့်ကိရိယာဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် Grand Coalition (လူမျိုး၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကားအုပ်စုများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင်သည့် အာဏာမျှဝေထားသည့်အစိုးရ)၊ Mutual Veto (အရေးပါသည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် အစုအချင်းချင်း

အပြန်အလှန် အကာအကွယ်ပေးနိုင်သော ဗီတိုအခွင့်အရေး)၊ Proportionality (အာဏာ၊ အရင်းအမြစ်၊ ကိုယ်စားပြုမှုများကို လူဦးရေအချိုးအစားအလိုက် ခွဲဝေခြင်း) တို့ဖြင့် Shared-rule ကို နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ (Institution) မှတစ်ဆင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ် စနစ်သည် Consociational democracy ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် အရေးပါသောအဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာအခြေခံ အုတ်မြစ်ဖြစ်သည်ဟု Lijphart က ရှုမြင်သည်။

အပြဿနာဆိုင်ရာသုံးသပ်မှုများအရ Lijphart ၏သီအိုရီသည် ပဋိပက္ခလျော့နည်းစေသည်။ ဒီမိုကရေစီကို တည်ငြိမ်စေသည်။ လူမျိုးရေးစစ်ပွဲများကို ကာကွယ်နိုင်သည်။ တဖက်တွင်လည်း နိုင်ငံရေးအာဏာကို လူမျိုးရေးအခြေခံဖြင့် ဖွင့်ဆိုခြင်းများသာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း ကို ပိုမိုကွဲပြားလာစေနိုင်သည်။ အီလစ်အလွှာများ အချင်းချင်းအကြား ကြိတ်၍အပေးအယူလုပ်ခြင်း (Elite bargain) ကို အလွန်အကျွံအားပေးလာနိုင်သည်ဟု ဝေဖန်ချက်များလည်းရှိသည်။

Arend Lijphart ၏ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီအရ Self-rule သည် လူမျိုးရေးအုပ်စုများ၏ လုံခြုံရေးအတွက် အရေးပါသည်။ Shared-rule သည် နိုင်ငံတော်တည်ငြိမ်မှုအတွက် မရှိမဖြစ်ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် လူမျိုးရေးကွဲပြားမှုကို ငြိမ်းချမ်းစွာ စီမံနိုင်သောစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် Lijphart ၏ သီအိုရီသည် ကွဲပြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ၏ အရေးပါသောမိုဒယ်များထဲမှတစ်ခုဖြစ်သည်။

၇။ ဝေဖန်ရေးနှင့် ကိုလိုနီခေတ်လွန်အကျိုးဆက်များဆိုင်ရာသီအိုရီများ (Critical and Postcolonial Perspectives)

၁။ အခြေခံအမြင်

ဝေဖန်ရေးနှင့် ကိုလိုနီခေတ်လွန် အကျိုးဆက်များဆိုင်ရာသီအိုရီများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ် ကို နိုင်ငံရေးအာဏာခွဲဝေခြင်းစနစ်တစ်ခုသာမက သမိုင်း၊ အာဏာဆက်ဆံရေး၊ လူမျိုးရေးနှင့် ကိုလိုနီ အမွေအနှစ်များ၏ ရလဒ်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သည်။

အဓိက မေးခွန်းများမှာ—

- ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အမှန်တကယ် ဒီမိုကရေစီကို မြှင့်တင်နိုင်သလား ?
- ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် ပြည်သူများအတွက်လား၊ ယူနစ်အတွင်း ဦးဆောင်နေသူအီလစ်များအတွက်လား ?
- ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် မညီမျှမှုကို အမှန်တကယ်ဖြေရှင်းနိုင်သလား၊ မညီမျှမှုကို ခိုင်မာလာစေသလား ? စသည်တို့ဖြစ်သည်။

၂။ အီလစ်စိုးမိုးမှု (Elite Capture) နှင့် အာဏာမညီမျှမှု

ဝေဖန်ရေးသီအိုရီရှင်များ၏ အရေးပါသောဝေဖန်ချက်တစ်ခုမှာ Self-rule သည် ပြည်သူများ ကို အာဏာကျင့်သုံးခြင်းမှ အကျိုးရှိစေခြင်းထက် ဒေသဆိုင်ရာအီလစ်များကို အာဏာပေးခြင်းဖြစ်လာ

နိုင်သည်ဟူသောအချက်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများသည် အာဏာရှင်စနစ် အသေးစားများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ လူမျိုးရေးခေါင်းဆောင်များက ပြည်သူကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ကိုယ်စားပြုမထားနိုင်ပါ။

Shared-rule တွင်လည်း အီလစ်အလွှာများ အချင်းချင်းအကြား ကြိတ်၍ အပေးအယူလုပ် ခြင်း (Elite bargain) များသာအဓိကဖြစ်လာပြီး ပြည်သူ့အသံ ပျောက်ဆုံးနိုင်သည်။ ထို့သို့ဖြစ်လာ ပါက ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အီလစ်များ မောင်းနှင်သော ဖက်ဒရယ်စနစ် (Elite-driven federalism) ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။

၃။ လူမျိုးအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အန္တရာယ် (Ethnic Federalism)

ကိုလိုနီကာလလွန် အခြေအနေများကို လေ့လာသည့်ပညာရှင်များက လူမျိုးအခြေပြု ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပဋိပက္ခကိုဖြေရှင်းခြင်းထက် ပိုမိုနက်ရှိုင်းလာစေနိုင်သည်ဟု သတိပေးကြသည်။ အထူးသဖြင့် လူမျိုးရေးအခြေခံဒေသများသည် လူမျိုးရေးအမှတ်အသားသရုပ်ကို ပိုမိုထူထောင်လာ စေနိုင်သည်။ “ငါတို့ - သူတို့” အတွေးအခေါ်ကို အားပေးသည်။ နိုင်ငံရေးပြိုင်ဆိုင်မှုသည် လူမျိုးရေး အခြေခံဖြစ်လာနိုင်သည်။ ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကို အားပေးလာနိုင်သည်။ အီသီယိုးပီးယားကို လူမျိုးအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ် (Ethnic federalism) ၏ အန္တရာယ်ရှိသော ဥပမာအဖြစ် မကြာခဏ ဖော်ပြကြသည်။

၄။ ကိုလိုနီနယ်နိမိတ်များ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု

ကိုလိုနီခေတ်လွန်အကျိုးဆက်အမြင် (Postcolonial perspective) အရ ဖက်ဒရယ်စနစ် များသည် ကိုလိုနီခေတ်တွင်ချမှတ်ထားသောနယ်နိမိတ်များကို အခြေခံထားသောကြောင့် အခြေခံ ပြဿနာများရှိနေသည်။ နယ်နိမိတ်များသည် လူမျိုးရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု အရှိအခြေအနေများကို အလေး ထားဘဲ အုပ်ချုပ်ရေးအဆင်ပြေမှုအတွက်သာ သတ်မှတ်ထားခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ သည် ကိုလိုနီအာဏာပိုင်တို့၏လက်ရာကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားခြင်းမျိုး ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဤသို့ ဖြစ်ပါက ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ကိုလိုနီစနစ် ဖြိုချဖျက်သိမ်းခြင်း (Decolonization) မပြီးဆုံးသေး သောအခြေအနေမှာပင် ရှိနေနိုင်သည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။

၅။ ဖွံ့ဖြိုးရေးမညီမျှမှုနှင့် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်

ဝေဖန်သောဘောဂဗေဒပညာရှင်များက ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် အချင်းချင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးမညီမျှမှုကို ပိုမိုကြီးထွားစေနိုင်သည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။ ချမ်းသာသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်ဒေသများသည် Self-rule ကို အကျိုးရှိစွာ အသုံးပြုနိုင်သည်။ ဆင်းရဲ သော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်ဒေသများသည် ဘဏ္ဍာရေးအခြေခံမရှိဘဲဖြစ်နေပြီး အမှန်တကယ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် မရနိုင်ချေ။

၆။ အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်မှု (Shared Rule) နှင့် အများစုလွှမ်းမိုးခြင်း (Majority Domination)

ကိုလိုနီခေတ်လွန်အကျိုးဆက်ရှုထောင့်မှဝေဖန်ချက်များက Shared-rule သည် “အများစုအုပ်စု” ၏ အာဏာသုံးမှုကို ဖုံးကွယ်ထားသောစနစ်တခုဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် လူဦးရေအများစုအုပ်စုက ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သည်။ အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်မှု (Shared-rule) အင်စတီကျူးရှင်းများသည် တန်းတူညီမျှမှုရှိသလို ထင်ရသော်လည်း အမှန်တကယ် မညီမျှနိုင်ပါ။ Shared-rule သည် အမည်ခံသင်္ကေတသဘောအရသာ ပါဝင်မှု (Symbolic inclusion) ဖြစ်လာနိုင်သည်။

၇။ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် နိုင်ငံရေးအကြမ်းဖက်မှု

လုံခြုံရေးအမြင်မှ ဝေဖန်ချက်များအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပဋိပက္ခများကို စီမံနိုင်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း၊ မှန်မှန်ကန်ကန် မစီမံနိုင်ပါက ပဋိပက္ခကို ပိုပြင်းထန်စေနိုင်သည်။ Self-rule အာဏာများကို လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များက အသုံးပြုလာနိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် အာမခံချက်ရှိလှသည်တော့ မဟုတ်ပါ။

၈။ ဝေဖန်ရေးရှုထောင့်များမှ အကြံပြုချက်များ

ဝေဖန်ရေးနှင့် ကိုလိုနီခေတ်လွန် အကျိုးဆက်ဆိုင်ရာ လေ့လာသူပညာရှင်များ၏ သီအိုရီများအရ ဖက်ဒရယ်စနစ် အောင်မြင်ရန်—

- ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သာမက ပြည်သူတဦးချင်းအခွင့်အရေးများ
- လူမျိုးရေးသာမက လူမှုရေးတန်းတူညီမျှမှု
- အီလစ်အလွှာများ အချင်းချင်းအကြား ကြိတ်၍အပေးအယူလုပ်ခြင်း (Elite bargain) များသာမက ပြည်သူများ ပူးပေါင်းပါဝင်သော ဒီမိုကရေစီ (Participatory democracy)
- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသာမက နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများတွင် ကိုလိုနီစနစ်ဖြိုချ ဖျက်သိမ်းခြင်း (Decolonization of institutions) တို့ကို အလေးထားရန် လိုအပ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

ဝေဖန်ရေးနှင့် ကိုလိုနီခေတ်လွန်အကျိုးဆက်များဆိုင်ရာအမြင်များအရ—

- ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အလိုအလျောက် ဒီမိုကရေစီ မဖြစ်စေပါ။
- Self-rule သည် အာဏာမျှဝေကျင့်သုံးစေနိုင်သကဲ့သို့ အာဏာအလွဲသုံးစားခြင်းကိုလည်း ဖြစ်စေနိုင်သည်။
- Shared-rule သည် အားလုံးပူးပေါင်းပါဝင်မှုကို အာမခံ မပေးနိုင်ပါ။

- ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အောင်မြင်မှုသည် သမိုင်း၊ လူမှုဖွဲ့စည်းပုံ၊ အာဏာဆက်ဆံရေး၊ နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုတို့အပေါ် မူတည်သည်။

ဝေဖန်ရေးနှင့် ကိုလိုနီခေတ်လွန်အကျိုးဆက်ဆိုင်ရာ အမြင်ရှုထောင့်အရ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို “အမြဲတမ်းမေးခွန်းထုတ်ရန် လိုအပ်သော နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်တခု” အဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။

အဆုံးသတ်သုံးသပ်ချက်

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် သီအိုရီတခုတည်းမဟုတ်ဘဲ အတွေးအခေါ်၊ ဥပဒေ၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး နှင့် စံတန်ဖိုးအမြင်များ ပေါင်းစည်းထားသည့် သီအိုရီအစုတခုဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အပြည့် အဝနားလည်ရန် သီအိုရီတမျိုးတည်းကို ဇောင်းပေးလေ့လာခြင်းမပြုဘဲ အမြင်များအားလုံးကို ပေါင်းစပ် စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်သီအိုရီများအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အတူတကွ စုပေါင်း အုပ်ချုပ်ခြင်းကို ကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ မူဝါဒများအဖြစ်၊ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေယန္တရားများအဖြစ်၊ လူမှု အခြေအနေမှန်များအဖြစ်၊ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအဖြစ်၊ ထိရောက်မှုအတွက် အသုံးပြုကိရိယာများ အဖြစ်၊ တရားမျှတမှု သို့မဟုတ် အာဏာလွှမ်းမိုးမှု၏ နည်းလမ်းများအဖြစ် အမျိုးမျိုးကွဲပြားစွာ နားလည်ကြပါသည်။ သီအိုရီအမြင်တခုခု သို့မဟုတ် အနည်းငယ်ကိုသာ တရားသေဆုပ်ကိုင်ခြင်းမျိုး မလုပ်ပဲ သီအိုရီရှုထောင့်စုံမှရှုမြင်သုံးသပ်နိုင်မှသာလျှင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အသစ်တည်ဆောက်မည့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ်အား အောင်မြင်စွာ ဒီဇိုင်းတည်ဆောက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခွင့်မရှိသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်သည် ကွဲပြားခွဲထွက်မှုကို ဖြစ်စေနိုင်ပြီး၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် မရှိသော အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခွင့်သည် အာဏာလွှမ်းမိုးမှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတခု၏ တည်ငြိမ်မှုသည် အခြေအနေအလိုက် ချိန်ညှိထားသည့် အပြန်အလှန်မျှခြေရှိ မှုအပေါ် မူတည်နေပါသည်။

မိုးသန်

Reference

1. The Spirit of Laws (Baron de Montesquieu, Charles de Secondat), (London: T. Evans, 1777), 4 vols. Vol. 2.
2. The Federalist Papers
3. Kenneth Clinton Wheare, Federal Government, Oxford University Press, 1963
4. William S. Livingston, Federalism in the Commonwealth : A Bibliographical Commentary, THE HANSARD SOCIETY BY CASSELL – LONDON, 1963

5. Carl J. Friedrich, Constitutional Government and Democracy : Theory and Practice Europe and America, OXFORD & IBH PUBLISHING CO. Calcutta • Bombay • New Delhi, 1950
6. Daniel J. Elazar, Exploring Federalism, University of Alabama Press, 1987
7. Ronald L. Watts, Comparing Federal Systems in the 1990s (Institute of Intergovernmental Relations), McGill Queens University Press, 1996
8. Charles M. Tiebout, A Pure Theory of Local Expenditures, Journal of Political Economy Vol. 64, No. 5 (Oct., 1956), pp. 416-424 (9 pages) Published By: The University of Chicago Press.
9. Wallace E. Oates, The Political economy of fiscal federalism, Lexington, Mass. : Lexington Books, 1977
10. Wallace E. Oates, Fiscal federalism, New York: Harcourt Brace Jovanovich, 1972
11. Will Kymlicka, Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship, Oxford University Press, USA, 2001
12. Arend Lijphart, Democracy in Plural Societies: A Comparative Exploration, Yale University Press, 2022
13. The Politics of Johannes Althusius: An Abridged Translation of the Third Edition of Politica Methodice Digesta, atque Exemplis Sacris et Profanis Illustrata, Beacon Press, 1964

အခန်း (၃)

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး
ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး

(Bottom-up Federalism)

Bottom-up Federalism

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး ချဉ်းကပ်မှုဖြင့်
ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး

အနှစ်ချုပ် (Abstract)

Bottom-up Federalism (ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးကို ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ် တစ်ခုဖြစ်သော “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” (Self-rule) နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) ဟူသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုကို အတူ တကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခွင့်တို့အတွင်း လေ့လာသုံးသပ်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့သုံးသပ်ရာတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်၌ ဒီမိုကရေစီ၊ ခေါင်းနှင့်ပန်းကဲ့သို့ ခွဲခြား၍မရသော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် အတူ တကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခွင့်နှစ်ခုလုံးကို ပြိုင်တူအလေးထားဆောင်ရွက်မှသာ ဖက်ဒရယ်စနစ်အင်္ဂါရပ် ပြည့်စုံ၍ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းကိုလည်း အဆင်ပြေအောင်မြင် သွားနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လွတ်လပ်ရေးရရှိသည့်အချိန်မှာ ယနေ့တိုင် အဆက်ဆက်သော အာဏာရှင်များက ဗဟိုဦးစီးစနစ်ကို တင်းကြပ်စွာ ကျင့်သုံးခဲ့သော ကြောင့် ပင်လုံစာချုပ်တွင် သဘောတူထားခဲ့သည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို စနစ်တကျ ထူထောင်နိုင်ခြင်း မရှိသလို၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်များအား ယနေ့ထိတိုင် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ ထို့ကြောင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင် အဓိကပန်းတိုင်တစ်ခု အဖြစ် သတ်မှတ်ထားသော “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး” လုပ်ငန်းစဉ်ကို “ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး” (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ် မှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်ကြောင်း တင်ပြဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

နိဒါန်း

Bottom-up Federalism (ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စု အားကောင်းရေး) ကို ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးချဉ်းကပ်မှုကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၁၈-၂၂) ရက်များတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့” (Transitional Constitution Working Group-TCWG) အစည်းအဝေးတွင် တရားဝင်သဘောတူဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအစည်းအဝေးတွင် “အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ” ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် “ပြုလွယ်ပြင်

လွယ်” ဖြစ်စေရန် “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ” အဖြစ် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုဘဲ “ဖက်ဒရယ်အသွင် ကူးပြောင်းရေးအစီအမံများဆိုင်ရာအခြေခံဥပဒေ” (Articles of Federal Transitional Arrangement-AFTA) အဖြစ် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန် သဘောတူခဲ့ကြပါသည်။

ထိုအစည်းအဝေးတွင် “ဖက်ဒရယ်အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစီအမံများဆိုင်ရာအခြေခံဥပဒေ” ကို ရေးဆွဲရာတွင် အခြေခံရမည့် “အခြေခံသဘောထားအယူအဆများနှင့် အခြေခံမူများ” (၁၂) ချက် ကိုလည်း အောက်ပါအတိုင်း သဘောတူနိုင်ခဲ့ကြပါသည်။

- ၁။ ပြုသာပြင်သာရှိခြင်း (Flexibility)
- ၂။ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ဦးတည်ခြင်း (Transitionality)
- ၃။ ဖက်ဒရယ်မှုကို အခြေခံသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ နယ်မြေသတ်မှတ်ချက် များကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အုပ်ချုပ်ရေးယူနစ်များအဖြစ် အခြေ ခံခြင်း (Transitional administrative units based on federal principles)
- ၄။ အများပါဝင်နိုင်မှုကို ဦးတည်ခြင်း (Inclusivity)
- ၅။ တည်ငြိမ်မှုကို ဖန်တီးခြင်း (Stability)
- ၆။ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း (Trust building)
- ၇။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ခြင်း (Transitional Justice)
- ၈။ အနာဂတ်အတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း (preparing for the future)
- ၉။ တရားဥပဒေစိုးမိုးခြင်း (Rule of Law)
- ၁၀။ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း (Resettlement and Reconstruction)
- ၁၁။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ စီမံခြင်း (Security arrangement)
- ၁၂။ အမျိုးသမီးနှင့်ဂျွန်ဒါ (Women and Gender)

ထိုအစည်းအဝေးတွင် “အခြေခံသဘောထားအယူအဆများနှင့် အခြေခံမူ” (၁၂) ချက်ကို သဘောတူနိုင်ခဲ့ကြသည့်အပြင် အောက်ဖော်ပြပါ Bottom-up Federalism ၏အခြေခံမူ (၃) ချက် ကိုလည်း သဘောတူနိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) အချုပ်အခြာအာဏာ (Sovereignty)
အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မူရင်းပိုင်ရှင်များသည် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များနှင့် ၎င်းပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအတွင်းရှိ ပြည်သူလူထုများဖြစ်ကြသည်။

(၂) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Self-determination)

ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အခြေခံသည်။

(၃) အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Division of Powers)

Sovereignty၊ Solidarity၊ Subsidiarity၊ and Propositional Principles များ
ကို အခြေခံပြီး လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေရေးကို လုပ်ဆောင်သွားမည်။

Bottom-up Federalism (ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး)
ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးအခြေခံမူ (၃) ချက်ကို အောက်
ပါအတိုင်း ဆက်လက်၍ တင်ပြဆွေးနွေးသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

(၁)

အချုပ်အခြာအာဏာ

(Sovereignty)

အေဒီ ၃၁၂ ခုနှစ်တွင် ကွန်စတန်တင်ဘုရင် (Emperor Constantine) က ရောမအင်ပါ
ယာကြီးကို ခရစ်ယာန်အင်ပါယာအဖြစ် ပြောင်းလဲကြေညာခဲ့ပြီးနောက်၊ ခရစ်ယာန်ဘာသာ၏လွှမ်းမိုး
မှု တဖြည်းဖြည်းကြီးမားလာခဲ့ပါသည်။ အေဒီ ၈၀၀ တွင် Holy Roman Empire ဟုပြောင်းလဲ
ခေါ်ဆိုပြီးနောက် ခရစ်ယာန်ဘာသာသည် ဘာသာရေးကိစ္စတွင်သာမက နိုင်ငံရေးကိစ္စအလုံးစုံကိုပါ
လွှမ်းမိုးလာခဲ့ပါသည်။ ၁၃၅၆ ခုနှစ်တွင် Holy Roman Empire ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဟု
ခေါ်ဆိုနိုင်သည့် Golden Bull ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ
ဥရောပတိုက်ရှိ ဘုရင်အုပ်ချုပ်သည့်နိုင်ငံများနှင့် မြေရှင်ပဒေသရာဇ်များ အုပ်ချုပ်သည့်နယ်ပယ်တချို့
တွင် ဘုရင်များနှင့် မြေရှင်ပဒေသရာဇ်မင်းတို့ကို အခွန်ကောက်ယူပိုင်ခွင့်၊ ငွေကြေးသွန်းလောင်း၊
ထုတ်လုပ်ခွင့်နှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ အပါအဝင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။
ထိုအခါ အချုပ်အခြာအာဏာသည် Holy Roman Empire ၏ ပုဂံရဟန်းမင်းကြီးလက်ထဲတွင်
သာ ဆက်ရှိနေသလား၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော ဘုရင်များနှင့် မြေရှင်ပဒေသရာဇ်မင်းများထံ
တွင် ရှိနေသလားဟူသော “အချုပ်အခြာအာဏာ” နှင့်ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံရေးမေးခွန်းများ စတင်
ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။

၁၅၁၇ ခုနှစ်တွင် ခရစ်ယာန်ဘာသာအတွင်း မာတင်လူသာ ဦးဆောင်သော “ပရိုတက်စတင့်”
(Protestant) လှုပ်ရှားမှု ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ ယင်းလှုပ်ရှားမှုကြောင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာအတွင်း “ရို
မန်ကက်သလစ်” (Roman Catholic) နှင့် “ပရိုတက်စတင့်” (Protestant) ဟူ၍ ခရစ်ယာန်
ဘာသာရေးဂိုဏ်း (၂) ခုပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ ထိုဘာသာရေးဂိုဏ်း (၂) အကြား ပဋိပက္ခသည် အလွန်
ကြီးမားပြီး ဘာသာရေးဖြင့် ဖြေရှင်း၍မရသည့်အဆုံး စစ်ရေးနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းရသည်အထိဖြစ်သွား
ခဲ့ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် နှစ်သုံးဆယ် ဘာသာရေးစစ်ပွဲ (၁၆၁၈- ၁၆၄၈) ကို နောက်ဆုံးအဆင့်ဆင့်နှိမ်နှင်း

၁၆၄၈ ခုနှစ်တွင် Westphalia Agreement ဖြင့် အဆုံးသတ်ခဲ့ကြပါသည်။ Westphalia Agreement သည် အနှစ်သုံးဆယ်ဘာသာရေးစစ်ကို အဆုံးသတ်နိုင်ခဲ့ရုံသာမက ခေတ်သစ်အမျိုးသား နိုင်ငံတော်များကို ပေါ်ထွန်းစေသည့် စာချုပ်တရပ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာချုပ်ကို လက်တင် ဘာသာစကားဖြင့် ဝါကျနှစ်ကြောင်းတည်းဖြင့် ရေးသားထားပါသည်။ ယင်းမှာ- “Cujus Regio, Ejus religio” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ “ရှင်ဘုရင်၏ ကိုးကွယ်သောဘာသာကို တိုင်းသူပြည်သားအားလုံး က လိုက်၍ကိုးကွယ်ကြပါစေ” ဟု အကြမ်းဖျင်းဘာသာပြန်၍ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဘုရင် သည် ကက်သလစ်ဖြစ်ပါက၊ တိုင်းသူပြည်သားများလည်း ကက်သလစ်ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ် ကြပါစေ။ ရှင်ဘုရင်သည် ပရိုတက်စတင့်ဖြစ်ပါက တိုင်းသူပြည်သားများလည်း ပရိုတက်စတင့် ခရစ်ယာန်ဂိုဏ်းဝင်များ ဖြစ်ကြပါစေဟူ၍ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ ရှင်ဘုရင်ကို ဗဟိုပြု၍ ၎င်းကိုးကွယ်သောဘာသာ၊ ၎င်းပြောဆိုသော ဘာသာစကား၊ ၎င်း၏လူမျိုးဖြစ်ခြင်းတို့ကို အခြေခံသော လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သော “အမျိုးသား နိုင်ငံ” များ ဥရောပတွင် အသီးသီးပေါ်ပေါက်ခဲ့ကြပါသည်။ ဘုရင်ကို ဗဟိုပြု၍ ထူထောင်သော အမျိုးသားနိုင်ငံတော်ဖြစ်သောကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ရှင်ဘုရင်လက်ထဲတွင်သာရှိရမည် ဟူသောအယူအဆနှင့်အတူ အမျိုးသားနိုင်ငံထူထောင်ခြင်း (Nation - Building) ကိုလည်း လူမျိုး၊ ဘာသာနှင့် သာသနာသုံးခုကို အခြေခံ၍တည်ဆောက်ရမည်ဟူသော နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်များ တပြိုင်နက်တည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပါသည်။

အချုပ်အခြာအာဏာသည် ယခင်က Holy Roman Empire ၏ ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး လက် ထဲတွင်သာ အကြွင်းမဲ့ရှိသည်။ ယင်းသည် အချုပ်အခြာအာဏာအားလုံး၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်သော ဘုရားသခင် (Sovereign Lord) က ခွင့်ပြုသဖြင့် ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးထံတွင် အပ်နှင်းထားသော အာဏာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းအာဏာကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံး၍လည်း မရ၊ ခွဲဝေကျင့်သုံး၍လည်း မရဟူသော ဘာသာရေးအခြေခံသည့် နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ် (religiopoliticoideology) ဖြစ် ပါသည်။ မာတင်လူသာ ဦးဆောင်သော ပရိုတက်စတင့်ဂိုဏ်းလှုပ်ရှားမှု ပေါ်ပေါက်ပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ပုပ်ရဟန်းမင်း၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်စိုးမှုကို အတွေးအခေါ်ရှင်များက တဖြည်းဖြည်း စိန်ခေါ်ခဲ့ ကြပါသည်။ ထိုကိစ္စနှင့်ပတ်သက်၍ ထင်ရှားသည့်အတွေးအခေါ်ရှင်များမှာ- Jean Bodin (1530-1596)၊ Thomas Hobbes (1588-1679) နှင့် Johannes Althusius (1563-1638) တို့ ဖြစ်သည်။ (Jean Bodin က သူ၏ထင်ရှားသော Six Books of the Republic (Les Six Livres de la République) ကို ၁၅၇၆ ခုနှစ်တွင် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ Thomas Hobbes က Leviathan ဆိုသည့်စာအုပ်ကို ၁၆၅၁ ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း၊ Johannes Althusius က Politica Methodice Digesta ကို ၁၆၀၃ ခုနှစ်တွင် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် Bodin နှင့် Althusius တို့၏အတွေးအခေါ်ကိုသာ တင်ပြဆွေးနွေးမည်။

Jean Bodin ၏အတွေးအခေါ်သည် ခရစ်ယာဘာသာတရားကိုအခြေခံသော နိုင်ငံရေး အမြင်ဖြစ်သည်။ သူ့အဆိုအရ အချုပ်အခြာအာဏာသည် ဘုရားသခင်က ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးထံအပ် နှင်းထားသော အာဏာဖြစ်သည်။ ယခု ဘုရားသခင်၏ အလိုတော်အတိုင်း ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီး၏ လက်ထဲမှ ရှင်ဘုရင်များလက်ထဲသို့ရွှေ့လျားလာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာသည်

ဘုရင့်လက်ထဲတွင် အကြွင်းမဲ့တည်သည်။ ယင်းကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံး၍လည်း မရ၊ ခွဲဝေကျင့်သုံး၍လည်း မရဟူသောအမြင်ကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာသည် Holy Roman Empier တွင်သာ မရှိရ။ လွတ်လပ်သော အမျိုးသားနိုင်ငံတော်များထဲတွင်လည်း ရှိနိုင်သည်ဟု “Sovereign Power of the state should be centralized, absolute and indivisible; and secondly, the Supreme Sovereign Power should reside in a Monarch, answerable only to God and Natural Law.” ဟု ရေးသားခဲ့သည်။ ယင်း၏ဆိုလိုရင်းမှာ “အချုပ်အခြာအာဏာကို ဘုရင်မင်းမြတ်က ပိုင်ဆိုင်သည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်၏ အချုပ်အခြာ အာဏာပိုင် ဆိုင်ခြင်းသည် ဘုရားသခင်၏အလိုတော်အတိုင်းဖြစ်၍ လောကနိယာမတရားနှင့်လည်း ကိုက်ညီသည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်ထံမှ ဆင်းသက်လာသော အချုပ်အခြာအာဏာကိုကျင့်သုံး၍ ဗဟိုဦးစီးစနစ်ဖြင့် တိုင်းပြည်ကို တင်းကြပ်စွာ အုပ်ချုပ်ရမည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်ပိုင်ဆိုင်သော အချုပ်အခြာအာဏာသည် အကြွင်းမဲ့ဖြစ်၍ ပိုင်းခြားကျင့်သုံး၍လည်း မရ၊ ခွဲဝေကျင့်သုံး၍လည်း မရ” ဟု အဓိပ္ပာယ်ကောက်ယူ၍ ရမည် ဖြစ်ပါသည်။

၁၆၄၈ ခုနှစ်တွင် Westphalia Agreement ကို လက်မှတ်ရေးထိုးကြပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာကြသော “အမျိုးသားနိုင်ငံတော်” အများစုက Jean Bodin အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့သော “အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းသဘောတရား” ကို လက်ခံ၍ ကျင့်သုံးခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် ခေတ်ကာလ ပြောင်းလဲတိုးတက်သည်နှင့်အမျှ ရှင်ဘုရင်၏ အကြွင်းမဲ့အာဏာပိုင်ဆိုင်ခြင်းကို တဖြည်းဖြည်း စိန်ခေါ်လာခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဥရောပနိုင်ငံ အများစုတွင် ရှင်ဘုရင်၏အကြွင်းမဲ့အာဏာရှင်စနစ်မှ စည်းမျဉ်းခံဘုရင်စနစ်သို့ တဖြည်းဖြည်းပြောင်းသွားကြသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုပုံလည်း ပြောင်းလဲလာခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ- အင်္ဂလန်တွင် ဘုရင်စနစ်ကို ထောက်ခံသောအင်အားစုနှင့် ပါလီမန်စနစ်ကို ထောက်ခံသောအင်အားစုများအကြား ပြည်တွင်းစစ်ကြီး (၁၆၄၂-၄၇) ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။ ထိုပြည်တွင်းစစ်တွင် Oliver Cromwell ဦးဆောင်သော ပါလီမန်စနစ်ထောက်ခံသူများ အနိုင်ရရှိသောကြောင့် “အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပါလီမန်၌ တည်သည်” ဟူသောအယူအဆပေါ်ထွန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုနည်းအတိုင်း ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးအလွန် နပိုလီယန်စစ်ပွဲကာလတွင် “အချုပ်အခြာအာဏာသည် နိုင်ငံတော်၌ တည်သည်” ဟူသော အတွေးအခေါ်ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ အမေရိကန်တော်လှန်ရေးအပြီးတွင် “အချုပ်အခြာအာဏာသည် နိုင်ငံသားတို့ထံမှ ဆင်းသက်သည်” ဟူသော အတွေးအခေါ်လည်း ပေါ်ပေါက်လာ၍ ယင်းကို ယနေ့အထိ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအများစုက လက်ခံကျင့်သုံးနေကြပါသည်။

Jean Bodin ၏ချဉ်းကပ်မှုနှင့်မတူသော “အချုပ်အခြာအာဏာ” နှင့်ပတ်သက်သည့် အတွေးအခေါ်တရပ်ကို Johanness Althusius က ၁၆၀၃ ခုနှစ်တွင် Politica Methodice Digesta ဟူသောစာအုပ်ကို ရေးသားပြီးတင်ပြခဲ့ပါသည်။ Althusius ၏အတွေးအခေါ်သည် “ယုံကြည်ခြင်း” (Fides) ဖြင့် “ပဋိညာဉ်ပြုခြင်း” (Foedus) ဟူသော ခရစ်ယာန်ဘာသာရေးအယူဝါဒကို အခြေခံသည့် “ပဋိညာဉ်ပြုခြင်းသီအိုရီ” (Covenant Theory) ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသီအိုရီအရ ဘုရားသခင်သည် လူသားအားလုံးကို သူ့သဏ္ဌာန်တော်နှင့်အညီ တန်းတူရည်တူဖန်ဆင်းပြီး လူသားတဦးချင်းစီ၏ မွေးရာပါအခွင့်အရေးများကိုလည်း တန်းတူရည်တူပေးထားသည်။ ထို့အပြင် လူသားတိုင်းက မိမိတို့ ဘဝသုခ ရှာဖွေဖန်တီးခွင့် (The Pursuit of Happiness) ကိုလည်း ပေးထားသည်။

ထိုယုံကြည်ခြင်းကို ဘုရားသခင်နှင့်လူသားတို့အကြား ပဋိညာဉ်ပြုခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ လူသားအချင်းချင်းအကြား ပဋိညာဉ်ပြုခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရမည် (Covenant between God and Men; and between Man and Man) ဟူသောအတွေးအခေါ်ဖြစ်ပါသည်။ Althusius ၏အမြင်နှင့် အလွန်နီးစပ်သော Covenant Theory ကို Heinrich Bullinger (1504- 1575) ကလည်း တင်ပြခဲ့ပါသည်။ သူတို့နှစ်ဦး၏ အတွေးအခေါ်သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ပျိုးထောင်ပေးခဲ့သောအတွေးအခေါ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

Althusius ၏ပဋိညာဉ်ပြုခြင်းသီအိုရီအရ ဘုရားသခင်နှင့် လူသားတို့အကြား ပဋိညာဉ်ပြုရာတွင် ကြားခံလူရှိရန် မလိုအပ်ပေ။ ယခင်က ယုံကြည်ခဲ့သော ဘုရားသခင်နှင့် လူသားတို့အကြားတွင် “ကြားခံလူ” အဖြစ် ပုပ်ရဟန်းမင်းကြီးရှိသည်ဟူသောအယူအဆနှင့် ရှင်ဘုရင်များသည် ဘုရားသခင်၏ကိုယ်စား ဤကမ္ဘာလောကတွင် တိုင်းပြည်နှင့်လူမျိုးတို့ကို အုပ်ချုပ်သည့် အကြွင်းမဲ့အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် အရှင်သခင်များ ဖြစ်ကြသည်ဟူသော အယူအဆနှစ်ခုစလုံးကို ပယ်ချခဲ့ပါသည်။ လူသားအချင်းချင်းအကြား ပဋိညာဉ်ပြုခြင်းဖြင့် လူအများစုက လက်ခံနိုင်သောအစိုးရကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ကြရမည်ဟူသော အယူအဆကိုလည်း လက်ခံလာကြပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် Althusius ၏ “ပဋိညာဉ်ပြုခြင်း သီအိုရီ” သည် သာဇာတရှိသောလူ့အဖွဲ့အစည်းတည်ဆောက်ခြင်း (Hermonious Society) မှစ၍ တိုင်းပြည်တခုကို မိမိတို့ဆန္ဒအရ ပူးပေါင်း၍ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်း (Voluntary Association) အပါအဝင် လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်သော အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်အထိ တဖြည်းဖြည်းကျယ်ပြန့်လာခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ယုံကြည်ခြင်းကို အခြေခံ၍ ပဋိညာဉ်ပြုခြင်းဖြင့် သာယာသောလူ့အဖွဲ့အစည်း တည်ဆောက်ရေးမှစ၍ မိမိတို့ဆန္ဒအရ ပူးပေါင်းခြင်းဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို အတူတကွထူထောင်ခြင်းအထိ “ဖက်ဒရယ်တည်ဆောက်ရေး ဖြစ်စဉ်” ကို “Bottom-up Federalism” ဟု ပညာရှင်များက နောက်ပိုင်းကင်ပွန်းတပ်ပေးခဲ့ကြပါသည်။¹

Althusius ၏အတွေးအခေါ်ကို ပထမဆုံးလက်တွေ့ကျင့်သုံးသောအသင်းအဖွဲ့မှာ ခရစ်ယာန်ဘာသာရေးအသင်းအဖွဲ့များဖြစ်ကြသည်။ ၁၆၆၂ ခုနှစ်တွင် နယူးအင်္ဂလန်ရှိ ဘော့စတွန်မြို့ (Boston, New England) ၌ ကျင်းပခဲ့သော ခရစ်ယာန်အသင်းတော်ကောင်စီ (Synod) က “New England Confederation” ကို ဖွဲ့စည်းပြီး “Act of Uniformity” ဟူသော ဥပဒေကျင့်ထုံးတခုကို အသင်းတော်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ယင်း ဥပဒေ၏အကျိုးသက်ရောက်မှုမှာ ခရစ်ယာန်အသင်းတော်အတွင်း နှစ်ခြင်းခံသူများနှင့် နှစ်ခြင်းမခံသေးသူများကို တန်းတူရည်တူ ပူးပေါင်းဆက်ဆံခွင့်ပြုခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ထိုခေတ်ကာလတွင် အလွန်ရှေ့ပြေးခေတ်မီသော ခရစ်ယာန်ဘာသာရေးအတွေးအခေါ်တရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

Boston Synod က ဖွဲ့စည်းခဲ့သော New England Confederation သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီး ၁၇၇၈ ခုနှစ်တွင် ရေးသားပြဋ္ဌာန်းသည့် “Articles of Confederation” ၏ ရှေ့ပြေးဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်တချို့က ဆိုကြပါသည်။ သို့ရာတွင် “Articles of Confederation” သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ဦးတည်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ “မိတ်ဟာယအဖွဲ့နိုင်ငံများ” (Confederation) ကို ဦးတည်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်း၏ပုဒ်မ (၂) တွင်- ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်

ပြည်နယ်များက အချုပ်အခြာအာဏာသာမက လွတ်လပ်ခွင့် (Freedom) နှင့် လွတ်လပ်ရေး (Independence) တို့ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ကြောင်း အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။

Article (2) : Each State retains its Sovereign, Freedom and Independence and every Power, Jurisdiction and right, which is not by this confederation expressly delegated to the United States in Congress assembled.

Articles of Confederation ကို အစားထိုးကျင့်သုံးရန် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ၁၇၈၇ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသောအခါ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များတွင် အချုပ်အခြာအာဏာ ပြိုင်တူရှိခြင်းကို လက်ခံခဲ့ကြသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာ သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်းနေထိုင်ကြသော ပြည်သူလူထု ထံမှဆင်းသက်သည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မူရင်းပိုင်ရှင်များဖြစ်ကြသော နိုင်ငံသား တို့၏ မူရင်းတည်နေရာသည် ပြည်နယ်များဖြစ်ကြသည်။ ပြည်နယ်များသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် နယ်နိမိတ်များကို ပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်တခုချင်းစီက ပိုင်ဆိုင်ထားကြ သော နယ်နိမိတ်အားလုံးကို စုစည်း၍ အတူတကွ ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းသောအခါ ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ် ဖြစ်လာပါသည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်နယ်များမှစတင်၍ ပြည်နယ်အားလုံးက ပူးပေါင်း၍ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသော ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ်အားလုံး၌ စုစည်း၍တည်ရှိသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များတွင် တပြိုင်နက်တည်း တည်ရှိကြောင်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေတွင် ပြဋ္ဌာန်းချက် (၂) ခုဖြင့် ဖော်ပြပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းပြည်၏အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်သည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်၊ ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းချက်တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ အတူတကွ ပူးပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ် များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေ ကျင့်သုံးခြင်းကို ပိုမိုရှင်းလင်းစွာ နားလည်စေရန် “အချုပ်အခြာအာဏာ” ကို “အတွင်းစည်းအချုပ် အခြာအာဏာ” (Internal Sovereignty) နှင့် “အပြင်စည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” (External Sovereignty) ဟူ၍ စစ်အေးအလွန်ကာလတွင် ပေါ်ပေါက်သော ဖက်ဒရယ်အတွေးအခေါ်ပညာရှင် များက ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ သုံးသပ်ကြပါသည်။^၂

“အတွင်းစည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” (Internal Sovereignty) ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စု နှင့်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းမူအရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ ဝင်ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာခက်မသုံးဖြာ “ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ် ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာ” များကို ဆိုလိုသည်။ “အပြင်စည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” (External Sovereignty) ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ အတူတကွပူးပေါင်း၍ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်

ထားကြသော ပြည်ထောင်စုက လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သော နိုင်ငံတနိုင်ငံအနေဖြင့် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများကို ဆိုလိုသည်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် “အပြင်စည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” သည် ပြည်ထောင်စုက ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအားလုံးကိုယ်စား ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အာဏာဖြစ်၍ “အတွင်းစည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတခုချင်းစီက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များအတွင်း ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် “အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသော ပြည်သူလူထုထံမှ ဆင်းသက်သည်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုကြပါသည်။

Althusius တင်ပြသော Bottom-up Federalism ကိုကျင့်သုံးသော ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်များတွင် နယ်မြေအပိုင်းအခြားရှိသော ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနိုင်သကဲ့သို့၊ တချို့တိုင်းပြည်များတွင် နယ်မြေကို အခြေခံခံဘဲ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ ယုံကြည်ရာ ဘာသာတူညီသူများ၊ ဘာသာစကားတမျိုးတည်းကို ပြောဆိုသူများ၊ နိုင်ငံရေးအယူဝါဒ တူညီသူများ စသည်ဖြင့် အလွှာလိုက်ကျင့်သုံးနေကြသည်ကိုလည်း တွေ့ရပါသည်။ ယင်းကို “Consociationalism” ဟု ခေါ်ကြသည်။ ထိုစနစ်ကိုကျင့်သုံးသောတိုင်းပြည်များအနက် နယ်သာလန်နိုင်ငံတွင် ၁၈၅၇ ခုနှစ်မှ ၁၉၆၇ ခုနှစ်အထိ နှစ်ပေါင်းတရာကျော် Calvinist, Catholic, Socialist နှင့် အခြားဟူ၍ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအယူဝါဒကို အခြေခံသော အုပ်စု (၄) စုအကြား အာဏာမျှဝေကျင့်သုံးခြင်း (Power Sharing) ကို ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ဘယ်လ်ဂျီယံတွင် ၁၉၇၄ ခုနှစ်မှစ၍ ပြင်သစ်စကားပြောအုပ်စုနှင့် Flemish စကားပြောအုပ်စု (၂) စုအကြား အာဏာမျှဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ပြီး၊ လက်ဘနွန်တွင် ခရစ်ယာန်နှင့် မွတ်ဆလင်အကြား အာဏာမျှဝေကျင့်သုံးခြင်းကို Constitutional Democracy အရ ကျင့်သုံးကြပါသည်။³

ဥရောပသမဂ္ဂ (European Union) ထူထောင်ရန် Maastricht Treaty (1992) ကို သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးကြသောအခါ Bottom-up Federalism သဘောတရားကို “Subsidiary Principle” ဖြင့် နည်းသစ်ထွင်၍ ကျင့်သုံးကြပါသည်။ အကြောင်းမှာ EU တွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများ ရှိကြသကဲ့သို့ တပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အမျိုးသားနိုင်ငံများလည်းရှိကြပါသည်။ Subsidiary Principle သည် Althusius ၏ အတွေးအခေါ်နှင့်ကိုက်ညီသည့် “အစိုးရသည် ယင်းကိုယ်စားပြုသောလူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးရှိရမည်” ဟူသော အတွေးအခေါ်နှင့်ပေါင်းစပ်၍ လူထုနှင့်အနီးစပ်ဆုံးအစိုးရက တိုက်ရိုက်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသော ကိစ္စရပ်များကိုသာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ (ဖက်ဒရယ်စနစ်) နှင့် ဗဟိုအစိုးရ (တပြည်ထောင်စုစနစ်) တို့က ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသောအယူအဆကို နည်းစနစ်အသစ်ဖြင့် ဥရောပသမဂ္ဂက လက်တွေ့ကျင့်သုံးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်ကိုကျင့်သုံးသော ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတွင်ဖြစ်စေ၊ တပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အမျိုးသားနိုင်ငံတွင်ဖြစ်စေ၊ အချုပ်အခြာအာဏာကို “နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အချုပ်အခြာအာဏာ” (Political Sovereignty) နှင့် “ဥပဒေဆိုင်ရာအချုပ်အခြာအာဏာ” (Legal Sovereignty) ဟူ၍

နှစ်မျိုးနှစ်စားဖြင့် ခွဲထားပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အချုပ်အခြာအာဏာသည် “အချုပ်အခြာအာဏာ ၏မူရင်းပိုင်ရှင်များသည် နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြသည်” ဟူသောအချက်တွင် အခြေခံသည်။ ဥပဒေဆိုင်ရာအချုပ်အခြာအာဏာသည် “အချုပ်အခြာအာဏာကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ကျင့်သုံးရမည်” ဟူသောအချက်ကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ ယုံကြည်ခြင်းအခြေခံဖြင့် ပဋိညာဉ်ပြု၍ စုပေါင်းထူထောင်ထားသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပဋိညာဉ်ပြုသူ နိုင်ငံသားများ၏ တည်နေရာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို အထူးပြု၍ “ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသော ပြည်သူတို့သည် အချုပ်အခြာအာဏာ၏မူရင်းပိုင်ရှင်များဖြစ်ကြသည်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုကြပါသည်။ ထို့အပြင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အချုပ်အခြာအာဏာ၏ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းမရှိသည့် အင်္ဂလန်ကဲ့သို့သောတိုင်းပြည်တွင် “ဥပဒေဆိုင်ရာအချုပ်အခြာအာဏာ”ကို ပါလီမန်တွင် အပ်နှင်းထားပါသည်။⁴

(၂)

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

(Self-determination)

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူသောနိုင်ငံရေးဝေါဟာရသည် ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးနှင့် အမေရိကန်တော်လှန်ရေးကာလများတွင် စတင်သုံးစွဲခဲ့သော နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်တရပ်ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကာလ ၁၇၈၉ ခုနှစ်တွင် ရေးသားထုတ်ပြန်ခဲ့သော “The Declaration of Rights of Man and Citizen” နှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ၁၇၉၁ ခုနှစ်တွင် ပထမအကြိမ်ပြင်ဆင်ခြင်း (The First Amendment) ဖြင့် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော “The Bill of Rights” တို့သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဟူသော နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်တရပ်ကို မွေးဖွားပေးခဲ့သည့် အတွေးအခေါ်တော်လှန်ရေးစာတမ်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီး ၁၉၁၈ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သမ္မတ ဝုဒ်ဒရော့ဝဲလ်ဆင် (Woodrow Wilson) က ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် “နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်း” ကို ထူထောင်ရန် အဆိုပြုခဲ့သော အချက် (၁၄) ချက်တွင် “လူမျိုးတိုင်းသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြပြီး၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော လူမျိုးတိုင်းသည်လည်း လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သောနိုင်ငံများကို ထူထောင်ခွင့်ရှိကြသည်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သော အဆိုပြုချက်ကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကာလ (၁၉၄၁) ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သမ္မတ ဖရန်ကလင်ရုစဗွဲ (Franklin D. Roosevelt) နှင့် အင်္ဂလန်ဝန်ကြီးချုပ် ဝင်စတန်ချာချီ (Winston Churchill) တို့က အတ္လန်တစ်ပဋိညာဉ် (Atlantic Charter) ကို ထုတ်ပြန်ပြီး “လူမျိုးတိုင်းသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ လွတ်လပ်သောမျိုးသားနိုင်ငံတော်များ ထူထောင်ခွင့်ရှိသည်” ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသော ကြေညာချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ (Respect the

Right of all people; to choose the form of government under which they will live; Wish to see sovereign rights and self-government restored to those who have been forcibly deprived of them.)

သို့ရာတွင် သမ္မတဝဲလ်ဆင်၏ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အတ္တလန်တစ်ကြေညာစာတမ်းတို့သည် ကိုလိုနီဘဝတွင် ကျရောက်ခဲ့သောလူမျိုးများနှင့် တိုင်းနိုင်ငံတို့၏ လွတ်လပ်ရေးကိုသာ ဦးတည်ခဲ့ပြီး လူမျိုးပေါင်းစုံ ရောနှောနေထိုင်သောတိုင်းပြည်များရှိ လူမျိုးအသီးသီးတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အထိ လွှမ်းခြုံသင့်သလောက် မလွှမ်းခြုံနိုင်ခဲ့ပေ။ ၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် “မတ်စ်ထရစ်သဘောတူညီချက်” (Maastricht Treaty) ကို ထုတ်ပြန်သောအခါ ထိုပြဿနာကို ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” ကို နှစ်မျိုးနှစ်စားခွဲခြားပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းတို့မှာ- “အပြင်စည်း ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (External Self-determination) နှင့် “အတွင်းစည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (Internal Self-determination) တို့ဖြစ်ပါသည်။

“အပြင်စည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (External Self-determination) သည် “လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်ထားသောနိုင်ငံများက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” ဖြစ်ပါသည်။ ထို “အပြင်စည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (External Self-determination) ၏ အခြေခံအင်္ဂါရပ်များမှာ “အပြင်စည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” နှင့် သဘောတရားချင်းတူပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) လွတ်လပ်ရေး (Independence)
- (၂) အချုပ်အခြာအာဏာ (Sovereignty)
- (၃) နိုင်ငံနယ်နိမိတ် (Territorial Integrity) တို့ဖြစ်ပါသည်။

“အတွင်းစည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (Internal Self-determination) သည် လူမျိုးပေါင်းစုံရောနှောနေထိုင်သောတိုင်းပြည်များတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်သောအခါ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏အမည်ကို လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ၊ ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ ထိုပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက တန်းတူရည်တူ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” ကို ဆိုလိုပါသည်။ “အတွင်းစည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (Internal Self-determination) ၏ အခြေခံအင်္ဂါရပ်များမှာ-

- (၁) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည်။
- (၂) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်။
- (၃) ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများ ထူထောင်ခွင့်ရှိသည်။

- (၄) ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များနှင့် ပြည်နယ်တရားသူကြီးများကို ပြည်နယ်သားများက လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၅) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်။
- (၆) မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ၏မူရင်းပိုင်ရှင်သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသော ပြည်သူပြည်သားများ ဖြစ်ကြသည်။
- (၇) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသော ပြည်သူတို့သည် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ မူရင်းပိုင်ရှင်များ ဖြစ်ကြသည်ဟူသော State-based Popular Sovereignty ကို လက်ခံကျင့်သုံးသည်။

မတ်စ်ထရစ်သဘောတူညီချက် (၁၉၉၂) အရ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို “အတွင်းစည်းနှင့် အပြင်စည်း” ဟူ၍ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားသောကြောင့် ယခင်က ‘ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်’ ရရှိရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်နေကြသော တော်လှန်ရေးသမားများကို လွတ်လပ်ရေးတောင်းဆိုသည့် ခွဲထွက်ရေးသမားများ ဟု စွပ်စွဲ၍ မရတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် စစ်အေးကာလအပြီးတွင် ‘ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်’ တောင်းဆိုချက်ကြောင့် ဖြစ်ပွားနေသော ပြည်တွင်းစစ်များစွာကို ချုပ်ငြိမ်းစေနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဘာလင်တံတိုင်း ဖြိုလှဲပြီး၊ ဆိုဗီယက်ယူနီယံကြီး ပျက်သုဉ်းပြီးနောက် ပေါ်ပေါက်လာသော နိုင်ငံသစ်အများစုနှင့်တကွ ယခင်က တပြည်ထောင်စနစ် ကျင့်သုံးခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်းများစွာတို့သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသစ်များကို ထူထောင်ပြီး ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများကို အာမခံချက်ပေးနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို အသီးသီး ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြပါသည်။

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို နှစ်မျိုးနှစ်စား ခွဲခြားထားနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်နယ်အလိုက် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော နိုင်ငံရေးကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Political Self-determination) နှင့် ပြည်ထောင်စုဘွားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက လူမျိုးအလိုက် စုပေါင်းကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ “ယဉ်ကျေးမှုကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (Cultural Self-determination) တို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ နိုင်ငံရေးအာဏာကြီး (၃) ရပ်ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို မိမိတို့ပြည်နယ်အတွင်း ကျင့်သုံးခွင့်ရှိကြပါသည်။ ထိုအာဏာ (၃) ရပ်ကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန် ပြည်နယ်တရားရုံးတို့ကို မိမိတို့ပြည်နယ်အတွက် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့် ရှိကြပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (Self-rule) နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Self-determination) တို့သည် သဘောတရားချင်း နီးစပ်ပါသော်လည်း ထပ်တူမကျပေ။ “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” သည် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်တရားစီရင်ရေးအာဏာများ ကျင့်သုံးခွင့်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုအာဏာကြီး (၃) ရပ် စီးဆင်းရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် မပါချေ။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် ထို အာဏာကြီး (၃) ရပ် ကျင့်သုံးခွင့်သာမက၊ ထိုအာဏာများ စီးဆင်းရာ “ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ” ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ပင်လုံစာချုပ် အပိုဒ် (၅) တွင် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” သာမက “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” ကိုပါ နှစ်ခုစလုံး၌ အာမခံချက်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။

ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သည် လူမျိုးတမျိုးက မိမိတို့လူမျိုး၏မွေးရာပါအခွင့် အရေးအဖြစ် စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော လူမျိုးရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများဖြစ်ကြသည့် ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများအပါအဝင် လူမျိုးတမျိုး ရှင်သန်ရပ်တည်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော လူမျိုးဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာ (National Identity) တို့၏ ပင်မရေသောက်မြစ်ပင်ဖြစ်ပါသည်။ လူမျိုးဖြစ်ခြင်းလက္ခဏာ(National Identity) သည် ပြင်ပမှလာ၍ ဖန်တီးပြဋ္ဌာန်းပေး၍ မရ။ လူမျိုးတမျိုးက မိမိတို့လူမျိုး ဘဝရှင်သန်ရေးအတွက် ဖန်တီး ရယူသောအရာဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော မွေးရာပါအခွင့်အရေးပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို နိုင်ငံတနိုင်ငံနယ်နိမိတ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တခု၏ နယ်နိမိတ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း ကန့်သတ်ချုပ်ချယ်၍ မရ ပေ။ ထိုလူမျိုးတို့တည်ရှိရာ ကမ္ဘာပထဝီမြေအားလုံးအပေါ်တွင် ထိုလူမျိုးတို့က ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးပင်ဖြစ်ပါသည်။

(၃)

အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း

(Division of Powers)

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းသည် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” (Self-rule) နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်း၍ အုပ်ချုပ် ခြင်း” (Shared-rule) ကဲ့သို့ အလွန်အရေးကြီးသော ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အင်္ဂါရပ်တခုဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းသည် အချုပ် အခြာအာဏာ၏ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုက ကျင့်သုံးမည့် “အပြင်စည်းအချုပ်အခြာ အာဏာ” နှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးကြရမည့် “အတွင်းစည်းအချုပ်အခြာ အာဏာ” တို့ကို သတ်မှတ်၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်များကို ကျင့်သုံးခြင်းလည်း ပါဝင်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေ ကျင့်သုံးခြင်းကို အောက်ပါအတိုင်း သတ်မှတ်ကြပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) ပြည်ထောင်စုက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများ
- (၂) ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများ
- (၃) ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များ ပူးတွဲကျင့်သုံးရမည့် ထပ်တူပြုအာဏာများ
- (၄) ကြွင်းကျန်သောအာဏာများ ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရာတွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ် များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင် အောက်ပါအခြေခံမူများကို ထည့်သွင်းလိုက်နာရပေမည်။

(က) အချုပ်အခြာအာဏာ (Sovereignty)

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်း ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးထံမှ ဆင်းသက်သည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာ သည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို တပြိုင်နက်တည်း ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြ သည်။ ထိုအချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးရမည်။ အချုပ်အခြာအာဏာ၏ ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ခွဲဝေပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိကြောင်းကိုတိုင်းပြည်၏အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အတိအကျ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားရမည်။

(ခ) စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း (Solidarity)

Bottom-up Federalism (ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရာ တွင် စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း (Solidarity) ကို အခြေခံမူတစ်ခုအဖြစ် ထည့်သွင်းထားပါသည်။ အကြောင်း မှာ- ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကြောင့် ပြည်ထောင်စုက ၎င်း ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုကျင့်သုံး၍ လုပ်ချင်ရာလုပ်ရန် မသင့်တော်ကြောင်းနှင့် ပြည်နယ်များက လည်း မိမိတို့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုကျင့်သုံး၍ လုပ်ချင်ရာလုပ်ရန် မသင့်တော်ကြောင်းကို ဤ အခြေခံမူက ဖော်ပြထားပါသည်။ တနည်းအားဖြင့်ဆိုပါက- Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ် မှုဖြင့် တည်ဆောက်မည့်ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြားတွင်သော်လည်း ကောင်း၊ ပြည်နယ်အချင်းချင်းကြားတွင်သော်လည်းကောင်း ယှဉ်ပြိုင်အနိုင်ယူခြင်းကို အားပေးသည့် “အားပြိုင်သည့်ဖက်ဒရယ်စနစ်” (Competative Federalism) မဟုတ်ဘဲ၊ အချင်းချင်း သွေးစည်း

ညီညွတ်စွာဖြင့် “ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်” (Cooperative Federalism) ဖြစ်ကြောင်းကို ညွှန်းဆိုထားပါသည်။ သွေးစည်းညီညွတ်၍ ပူးဆောင်းဆောင်ရွက်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်သော ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံး တန်းတူညီမျှရေးနှင့်မျှဝေခံစားစေရေး (Equalization) ကို အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းနှင့်အတူ ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံ အာဏာရှိခြင်း (Subsidiary Principles)

Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်ရာတွင် Subsidiary Principles သည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သောအခြေခံမူတစ်ခုဖြစ်သည်။ Subsidiary Principles သည် လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံ အာဏာရှိခြင်းဖြစ်သည်။ လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရက ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသည့်အခါတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပါဝင်ဆောင်ရွက်၍ တပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ဗဟိုအစိုးရက ဝင်ရောက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသော အယူအဆဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရာတွင် Subsidiary Principles ကိုတွဲဖက်ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် များစွာထိရောက်ပြီး အကျိုးသက်ရောက်မှုလည်း ကြီးမားလှပါသည်။ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း ပုံမှန်အားဖြင့် ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြည်ထောင်စုအာဏာ၊ ပြည်နယ်အာဏာ၊ ထပ်တူပြုအာဏာနှင့် ကြွင်းကျန်အာဏာများဟု သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ယင်းတို့ကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးသောအခါ ပြည်ထောင်စုအာဏာအညွှန်းတွင် ဖော်ပြထားသော်လည်း လက်တွေ့တွင် ပြည်ထောင်စုက အပြည့်အစုံ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသောကိစ္စရပ်များ၊ ပြည်နယ်အာဏာအညွှန်းတွင်ဖော်ပြထားသော်လည်း ပြည်နယ်များက လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသောကိစ္စရပ်များ ပေါ်ပေါက်လာတတ်ပါသည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာလေဟာနယ် ပေါ်ပေါက်ပြီး လူထုနစ်နာနိုင်ပါသည်။

Subsidiary Principles အရ လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရများက ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသောအခါ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ပံ့ပိုးကူညီနိုင်ကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအညွှန်းတွင်ပါရှိသော်လည်း ပြည်နယ်အစိုးရက မဆောင်ရွက်နိုင်သောကိစ္စရပ်များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပံ့ပိုးကူညီခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတွင် ပါရှိသော်လည်း ပြည်ထောင်စုက အခြေအနေအမျိုးမျိုးကြောင့် လက်လှမ်းမီအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသောကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်အစိုးရများက ပံ့ပိုးကူညီခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ပါသည်။ Subsidiary Principles ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းနှင့် တွဲဖက်၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များ (Division of Competency) ခွဲဝေခြင်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

(ဃ) အချိုးကျလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ကျင့်သုံးခြင်း (Proportionality)

Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် “အချိုးကျလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ကျင့်သုံးခြင်း” (Proportionality) သည် အရေးကြီးသောအခြေခံမူတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ယင်းသည် မိမိတို့အနာဂတ်တွင် တည်ဆောက်မည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့်လည်း တိုက်ရိုက် ပတ်သက်နေပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်ရာတွင် ရွေးချယ်ရန် နည်း လမ်း (၂) ခု ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

(၁) အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Symmetry Federalism)

(၂) အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Asymmetry Federalism) တို့ဖြစ်ပါသည်။

အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Symmetry Federalism) သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် အားလုံးကို နိုင်ငံရေးအာဏာ တန်းတူရည်တူအပ်နှင်းပြီး၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အပြည့်အဝရှိသောပြည် နယ်များဖြင့် ပြည်ထောင်စုကို တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အချိုးမတူ ဖက်ဒရယ်စနစ် (Asymmetry Federalism) သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအနက် တချို့ပြည်နယ်များကို အာဏာပိုမို အပ်နှင်းပြီး တချို့ပြည်နယ်များကို အာဏာလျော့ပေးသော ပြည်ထောင်စုစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် တချို့ပြည်နယ်များကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝပေးပြီး၊ တချို့ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်ကို ငြင်းပယ်သည်။ ယင်းသည် ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် တပြည်ထောင်စနစ် ရောစပ်ထားသော အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းစစ်အရင်းခံပြဿနာသည် ပင်လုံစာချုပ်အရ အချိုးတူဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ထူထောင်ရန် သဘောတူခဲ့ကြသော်လည်း၊ လက်တွေ့တွင် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ် ဖြစ်သွားခဲ့ခြင်းဖြင့် အစတည်ပါသည်။ ပြည်မကို ပြည် ထောင်စုအာဏာတခုလုံး အပ်နှင်းပြီး ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံရေးအာဏာ တန်းတူရည်တူမပေးခဲ့ချေ။ အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၌ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ဦးရေတူညီသော ကိုယ်စားလှယ်များကို စေလွှတ်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ လူဦးရေပိုများသော ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းတို့က လူမျိုးစုလွှတ်တော်ဟု ခေါ်ဆိုသော အထက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ ပိုမိုများပြားစွာ စေလွှတ်ပြီး၊ လူဦးရေနည်း ပါးသည့် ပြည်နှင့်တိုင်းတို့က အနည်းငယ်စီသာ စေလွှတ်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်မှ သွေဖည်၍ အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းလည်းဖြစ်သည်။

အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသော အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်လည်း ပြည်နယ်များ တန်းတူ ရေးကိုငြင်းပယ်၍ အထက်လွှတ်တော်တွင် လူဦးရေများသည့် ပြည်နယ်ကြီးများက လွှတ်တော်ကိုယ် စားလှယ်ဦးရေပိုမို၍စေလွှတ်ပြီး၊ လူဦးရေနည်းပါးသည့် ပြည်နယ်ငယ်များက လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ဦးရေ အနည်းငယ်သာ စေလွှတ်ခွင့်ရသည်။ ထို့ပြင် ပြည်နယ်အားလုံးနီးပါး၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ငြင်းပယ်၍ ကက်ရှမ်းယားပြည်နယ်တခုသာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေး၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ယခုအခါတွင် ယင်းအခွင့်အရေးကိုပါ ရုပ်သိမ်းခြင်းခံရပါသည်။

ထို့အပြင် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ အမည် နာမများကိုလည်း အချိုးတူ ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ တူညီသောအမည်နာမများဖြင့် မှည့်ခေါ်ခြင်းမပြုဘဲ၊ အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်မှ သွေဖည်၍ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဟု ခွဲခြားမှည့်ခေါ်ကာ အချိုးမတူဖက်ဒရယ် စနစ် (Assymmetry Federalism) ကို ကျင့်သုံးခဲ့သည်။ အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ၊ ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ် စေ၊ အမည်နာမအခေါ်အဝေါ် တူညီရပေမည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်များ၏အမည်ကို “ပြည်နယ်” ဟု ခေါ်ပါက အားလုံးကို “ပြည်နယ်” ဟု ခေါ်ဆိုရမည်။ “တိုင်း” ဟု ခေါ်ဆိုပါက အားလုံးကို “တိုင်း” ဟု ခေါ်ဆိုရမည်။ ယင်းသည် အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်၏ ကျင့်စဉ်ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် “အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်” မှသွေဖည်၍ ပြည်နယ် များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို တဘက်တွင် ရုပ်သိမ်းပြီး၊ အခြားတဖက်တွင် ပြည်မကို ပြည်ထောင်စု အာဏာတခုလုံး အပ်နှင်းထားပါသည်။ ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ရုပ်သိမ်းခဲ့သောကြောင့် ချင်း၊ ကချင်နှင့် ရှမ်းတို့သည် ကိုလိုနီခေတ်က ပိုင်ဆိုင်ထားသော “ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ” များ လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြရသည်။ ထိုနစ်နာဆုံးရှုံးမှုကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ပြန်လည်ရရှိရေးအတွက် နှစ်ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော် လက်နက်ကိုင်တိုက်ပွဲဆင်နွှဲနေကြ ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ယခုအခါ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို “ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝအာမခံချက်ရှိသော အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ပြန်လည် ထူထောင်ရန် ခိုင်မာသောသန္နိဋ္ဌာန်ချထားကြပြီးဖြစ်ပါသည်။ နွေဦးတော်လှန်ရေးနှင့်အတူ ပေါ်ပေါက် ခဲ့သော “ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကိုယ်စားပြုကော်မတီ” (CRPH) က ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ မတ်လ (၃၁) ရက်နေ့တွင် ထုတ်ပြန်ပြီး၊ ပထမအကြိမ် “ပြည်သူ့ညီလာခံ” က ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ (၂၇-၂၉) ရက်များတွင် ထပ်မံအတည်ပြုခဲ့သော “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်” (အစိတ်အပိုင်း - ၁) တွင် “ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံး (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အားလုံး) တို့သည် နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူ သည်” ဟု အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ယင်းသည် “အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်” (Symmertary Federalism) ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ် များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် နိုင်ငံရေးအာဏာ (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ် ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး) များ ခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင် အချိုးတူ (Symmertary System) စနစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း၊ နိုင်ငံရေးအာဏာမဟုတ်သော သယံဇာတခွဲဝေမှု (Revenue Sharing) နှင့် ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ် (Fiscal Federalism) တို့ကို ကျင့်သုံးရာတွင်မူ အချိုးတူ မဟုတ်ဘဲ၊ အချိုးကျ (Proportional System) ကိုကျင့်သုံး၍ ဖော်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့ သို့ သယံဇာတခွဲဝေမှုနှင့် ဘဏ္ဍာခွဲဝေမှု (Revenue and Fiscal Sharing) ကို အချိုးကျ (Proportionally) ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်အကြီးအသေး၊ လူဦးရေအနည်းအများကြောင့်

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်များသာမက၊ မျှဝေခြင်းနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များတွင်လည်း သာတူညီမျှ ရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Symmertary Federalism) နှင့် အချိုးကျဖက်ဒရယ်စနစ် (Proportionality) ကို စနစ်တကျ ခွဲခြားကျင့်သုံးရန် လိုအပ်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

နိဂုံးချုပ်

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးကို ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အင်္ဂါရပ်တခုဖြစ်သော “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” (Self-rule) နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) ဘောင် အတွင်း အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ကြောင်း အထက်တွင် ဆွေးနွေးတင်ပြခဲ့ပါသည်။ ပြည်နယ်အားကောင်းရေးကို “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ပြည်ထောင်စု အားကောင်းရေးကို “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်အားကောင်းရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး နှစ်ခုအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” အကြားတွင်သော်လည်းကောင်း ချိန်ခွင်လျှာညီပြီး၊ နှစ်ဖက်စလုံး ဟန်ချက်ညီဖော်ဆောင်နိုင်မှသာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက် ရေးလုပ်ငန်းစဉ်လည်း အောင်မြင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း ဟူသော ဖက်ဒရယ်အင်္ဂါရပ်၏ မူဘောင်အတွင်း Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြေခံရမည့် အခြေခံမူ (၃) ခုကို အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ ထိုအခြေခံမူ (၃) ခုအနက် ပထမအခြေခံမူဖြစ်သော “အချုပ်အခြာအာဏာ ကျင့်သုံးခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ” ကို Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် မည်ကဲ့သို့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့် ဆို၍ မည်ကဲ့သို့ကျင့်သုံးသင့်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် “အချုပ်အခြာအာဏာ” အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် တပြည်ထောင်စနစ်ကိုကျင့်သုံးသော “အမျိုးသား နိုင်ငံ” များတွင် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုသကဲ့သို့ “အချုပ်အခြာအာဏာသည် နိုင်ငံသားတို့ထံမှ ဆင်းသက်၍ နိုင်ငံတော်၌ တည်သည်” ဆိုသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် မလုံလောက်တော့ပေ။ အချုပ်အခြာ အာဏာ၏ မူရင်းပိုင်ရှင်များဖြစ်ကြသော နိုင်ငံသားများ၏ မူရင်းတည်နေရာဖြစ်သည့် ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍကို အလေးထား၍ ဖော်ပြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာ သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသောပြည်သူလူထု ထံမှဆင်းသက်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

ထို့ပြင် အချုပ်အခြာအာဏာဆိုသည်မှာ လူသားများနားမလည်နိုင်သော ပဟေဠိပုစ္ဆာ မဟုတ်။ လူသားတိုင်း၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်ကျင့်သုံးသော အာဏာသုံးရပ်ဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများသာဖြစ်ပြီး ယင်းကို ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ကြောင်း ရှင်းလင်းခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အချုပ်အခြာအာဏာ၏ခက်မသုံးဖြာကို ခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်ထောင်စုက ကျင့်သုံးရမည့် အချုပ်အခြာအာဏာကို “အပြင်စည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” (External Sovereignty) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာကို “အတွင်းစည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” (Internal Sovereignty) ဟူ၍လည်းကောင်း ခွဲခြား၍ လေ့လာသုံးသပ်ပါသည်။

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး၏ ဒုတိယအခြေခံမူဖြစ်သည့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရာတွင် “လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သောနိုင်ငံများ ထူထောင်ခွင့်ရှိခြင်း” ဟူသော ရှေးရိုးစွဲ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ဖြင့် မလုံလောက်တော့ပေ။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးသောပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော “အတွင်းစည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (Internal Self-determination) နှင့် ပြည်ထောင်စုက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော “အပြင်စည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (External Self-determination) ဟူ၍ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ကျင့်သုံးနိုင်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော “အတွင်းစည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ကျင့်သုံးခွင့်၊ ထိုအာဏာများကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးချုပ်များ ထူထောင်ခွင့်ရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော “အပြင်စည်းကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” နှင့် “အပြင်စည်းအချုပ်အခြာအာဏာ” တို့သည် လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သော နိုင်ငံများက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများဖြစ်၍ နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ လွတ်လပ်ရေး (Indenpence)၊ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်မှု (Sovereign Power) နှင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ် (Territorial Integrity) တို့ရှိခြင်းဖြင့် တိုင်းတာရပါသည်။

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး၏ တတိယအခြေခံမူဖြစ်သော “ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” ဖော်ဆောင်ရာတွင်-

- (၁) အချုပ်အခြာအာဏာကို လေးစားခြင်း (Sovereignty)
- (၂) စည်းလုံးညီညွတ်ရေးကို အလေးထားခြင်း (Solidarity)

- (၃) လူထုနှင့် ပိုမိုနီးကပ်စေခြင်း (Subsidiary Principles)
- (၄) အချိုးကျလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေခြင်း (Proportionality) တို့ လိုအပ်ကြောင်း ကို တင်ပြထားပါသည်။

နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် တင်ပြလိုသည်မှာ- ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စု အားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှု ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု” (Self-rule) နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) တို့ကို ချိန်ခွင်လျှာညှိ၍ ဟန်ချက်ညီ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ထပ်လောင်း၍ ဖော်ပြလိုပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) ကိုသာ ဦးစားပေးဖော်ထုတ်၍ “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) ကို ဥပေက္ခာပြုပါက ဖက်ဒရယ်စနစ်မှ ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ်သို့ သွေဖည်သွားနိုင်ပါသည်။ ထိုနည်းတူ “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) ကိုသာ ဦးစားပေးဖော်ဆောင်ပြီး “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” (Self-rule) ကို ဥပေက္ခာပြုပါက “ဗဟိုဦးစီးစနစ် ကြီးစိုးသော တပြည်ထောင်စနစ်သို့ သွေဖည်ရောက်ရှိသွားနိုင်ပါသည်။

Bottom-up Federalism မှ Confederation သို့ သွေဖည်ခြင်း မရှိစေရန် သတိထားရမည့်အချက်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ် (Federalism) နှင့် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း (Confederation) တို့၏ မတူညီသောကွာခြားချက်ကို နားလည်သတိထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းကွာခြားချက်များအနက်-

(၁) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

- Confederation တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမရှိ။ ပြည်နယ်များ၌သာ ရှိသည်။ အမေရိကန်တွင် ၁၇၇၈ ခုနှစ်၌ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော Articles of Federation သည် တိုင်းပြည်တခု၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အုပ်ချုပ်ပုံတို့ကို ဖော်ဆောင်သည့် ပုံမှန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မဟုတ်ပေ။ Articles of Federation တွင် လွှတ်တော် “Congress” ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံကိုသာ ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ထို Congress တွင် ပြည်နယ်တခုစီမှ တရားဝင်ကိုယ်စားလှယ် အနည်းဆုံး (၂) ဦးမှ အများဆုံး (၇) ဦးအထိ စေလွှတ်ခွင့်ရှိပြီး၊ ပြည်နယ်ကိုယ်စား မဲတမံသာပေးပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ Articles of Confederation တွင် ပုံမှန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သီးခြားအခန်း တခုဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိသော အစိုးရဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဌာန် (Form of Government) မရှိပါ။ ထို့ကြောင့် ကွန်ဂရက်သည် လွှတ်တော်အလုပ်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့ အလုပ်နှစ်ခုကို ပေါင်းလုပ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ထိရောက်မှု မရှိပါ။ (ကွန်ဂရက်က လွှတ်တော်အလုပ်နှင့် အစိုးရအဖွဲ့ အလုပ်ပေါင်းလုပ်သည့် ပုံစံသည် ပါလီမန်စနစ်နှင့်လည်း မတူပါ။) နိုင်ငံခြားသံတမန် ဆက်ဆံရေးကိုမူ Congress ကခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်က ဆောင်ရွက်သည်။ ပြည်နယ်များက နိုင်ငံခြားသံတမန်ဆက်ဆံရေး ထူထောင်ခွင့်မရှိပါ။ ထို့အပြင် ငွေစက္ကူ နှင့်ငွေဒင်္ဂါးများ သွန်းလောင်းထုတ်လုပ်ခွင့်ကို ပြည်ထောင်စု၏လုပ်ပိုင်ခွင့်တာဝန် အဖြစ် သတ်မှတ်သည်။

- Federalism ၌ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ (Form of States) နှင့် အုပ်ချုပ်ပုံ (Form of Government) တို့ကို ဖော်ပြသည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသာမက ပြည်နယ်အသီးသီး၏ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိကြသည်။

(၂) ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်

- Confederation တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ အမြဲတမ်းတပ်မတော် မရှိ။ ပြည်နယ် အသီးသီးတွင် အမြဲတမ်းတပ်မတော်ရှိသည်။ အရေးပေါ်ကာလနှင့် စစ်မက်ဖြစ်ပွား သောကာလများတွင် ပြည်နယ်အသီးသီး၏တပ်မတော်များကို စုစည်း၍ ပြည်ထောင် စုကို ကာကွယ်သည်။ ထိုအခါမျိုးတွင် စစ်သေနပ်တီချုပ်ကို ပြည်နယ်အသီးသီးက သဘောတူရွေးချယ်ကြသည်။
- Federation တွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၌ ဖက်ဒရယ်တပ်မတော် (Federal Army) ရှိသည်။

(၃) အခွန်ကောက်ခံခွင့်

- Confederation တွင် ပြည်ထောင်စုက ပြည်နယ်များတွင် တိုက်ရိုက်အခွန်ကောက် ခံပိုင်ခွင့်မရှိ။ ဘဏ္ဍာငွေ ရှာဖွေစုဆောင်းပိုင်ခွင့်လည်း မရှိ။ ပြည်နယ်များကသာ အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့်နှင့် ဘဏ္ဍာငွေ ရှာဖွေခွင့် အခွင့်အာဏာများရှိကြပြီး ပြည်နယ် များ၏ ထည့်ဝင်ငွေဖြင့် ပြည်ထောင်စု ရပ်တည်သည်။
- Federation တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေ ကျင့်သုံး ခြင်းမူအရ အခွန်ကောက်ခံခွင့်နှင့် ဘဏ္ဍာငွေ သုံးစွဲခွင့်တို့ကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်၊ အဆင့် (၂) ဆင့်စလုံးတွင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

Bottom-up Federalism ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စု အားကောင်းရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) ကို ဦးစားပေးမှု လွန်ကဲ၍ ဗဟိုဦးစီးစနစ်သို့ သွေဖည်ရောက်ရှိခြင်း မဖြစ်ပေါ်စေရန် အထူးသတိထားရ ပေမည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်ထောင်စုဟူသော အမည်နာမကို သုံးစွဲ၍ တပြည်ထောင်စနစ်သို့ အကြိမ် ကြိမ် သွေဖည်သွားခဲ့ပါသည်။ ၁၉၄၇၊ ၁၉၇၄ နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် “ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်” ကို ဥပေက္ခာပြုကာ ဖက်ဒရယ်စနစ်မှ တပြည်ထောင်စနစ်သို့ သွေဖည်ခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများဖြစ်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် တပါတီအာဏာရှင်စနစ်နှင့် စစ်အာဏာရှင်စနစ် အောက်တွင် တင်းကြပ်သော “ဗဟိုဦးစီးစနစ်” များကိုသာ ကျင့်သုံးခဲ့ကြပါသည်။

နွေဦးတော်လှန်ရေးကာလတွင် တိုင်းရင်းသားပြည်သူတရပ်လုံးက “ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသား တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝအာမခံချက်ပေးနိုင်သည့် စစ်

မှန်သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးကို ခိုင်မာစွာ သန္နိဋ္ဌာန်ချပြီး တိုက်ပွဲ ဝင်နေကြပါသည်။ စစ်အာဏာရှင်စနစ်အပါအဝင် မည်သည့်အာဏာရှင်စနစ်ကိုမျှ ရှင်သန်ခွင့်မပေးဘဲ အမြစ်ပြတ်ချေမှုန်းရေးတိုက်ပွဲနှင့်အတူ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင်လည်း “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” (Self-rule) နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခွင့်” (Shared-rule) တို့ကို ဟန်ချက်ညီညီဖော်ဆောင်ပြီး၊ ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စု အားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် လက်တွဲညီညီ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် ကြရန် တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

Reference

1. Covenant Theory နှင့် Bottom-up Federalism အပါအဝင် ဖက်ဒရယ် တည်ဆောက်ရေးဖြစ်စဉ်နှင့်ပတ်သက်၍ လေ့လာဖတ်ရှုသည့်စာအုပ်များ
 - i. William J. Everett, *God's Federal Republic* (1988)
 - ii. Pauline Maier, *American Scripture: Making the Declaration of Independence* (1997)
 - iii. Jon Meacham, *American Gospel: God, The Founding Fathers, and the Making of A Nation* (2006)
 - iv. John M. Barry, *The Creation of American Soul: Church, State, and the Birth of Liberty* (2012)
 - v. Jack N. Rakove, *Original Meaning: Politics and Ideas in the Making of Constitution* (1996)
 - vi. Daniel J. Elazar, *Exploring Federalism* (1987)
 - vii. Daniel J. Elazar, *Covenant and Constitutionalism: The Great Frontier and the Matrix of Federal Democracy* (1998)
 - viii. Ronald L. Watts, *Comparing Federal Systems* (2008)
2. Stephen Tierney, *The Federal Contract: A Constitutional Theory of Federalism* (2022), အထူးသဖြင့် အခန်း (၄) နှင့် (၅) တွင် Internal နှင့် External Sovereignty အကြောင်းကို ရေးသည်။
3. Arend Lijphart, *Consociational Democracy*, (1969) စာအုပ်တွင် အသေး စိတ်လေ့လာဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။
4. Hilaire Barnett, *Constitutional and Administrative Law*, (2024) အထူးသဖြင့် အခန်း (၆) တွင် Political and Legal Sovereignty အကြောင်းကို ရေးသည်။

အခန်း (၄)

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား
အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း

(Division of Powers)

ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း

အနှစ်ချုပ်

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အရေးကြီးသောအင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှသည် ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ကျင့်သုံးရမည့် “ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” အခြေခံမူ (၄) ချက်ကို “ဖက်ဒရယ်ပညာပေးစာစဉ် အမှတ် (၅)” တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယင်း အခြေခံမူ (၄) ချက်မှာ

- (၁) အချုပ်အခြာအာဏာ (Sovereignty)
- (၂) စည်းလုံးညီညွတ်ခြင်း (Solidarity)
- (၃) လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံ အာဏာရှိခြင်း (Subsidiary Principles)
- (၄) အချိုးကျလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကျင့်သုံးခြင်း (Proportionality)

ဤစာတမ်းတွင် ယခင်ဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သော အခြေခံမူ (၄) ချက်အပြင်၊ “ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးထားခြင်းဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ဖော်ဆောင်နိုင်မှသာ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးပေါင်းစုံ နှစ်ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော် တိုက်ပွဲဝင်တောင်းဆိုနေသော ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသား တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ အာမခံချက်ပေးနိုင်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ထူထောင်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မှသာ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တို့တွင် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည့် “အကန့်အသတ်ရှိသောအစိုးရ” (Limited Government) ကိုလည်း ဖွဲ့စည်းထူထောင်နိုင်ပါလိမ့်မည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းရှိသော စစ်မှန်သည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ထူထောင်နိုင်ခြင်းမရှိပါက ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၉၄၇၊ ၁၉၇၄ နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့သော အတုအယောင်ပြည်ထောင်စု

စနစ်ကိုသာ ပြန်လည်ပါလိမ့်မည်။ အကယ်၍ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိပါက အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်အောက်တွင် စစ်အာဏာရှင်စနစ်နှင့် အမျိုးမျိုးသောအာဏာရှင်စနစ် တို့၏ ကြီးစိုးလွှမ်းမိုးမှုကို ပြန်လည်ခါးစည်းခံသွားကြပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် နွေဦးတော်လှန်ရေး အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ တောင်းတ၍ တိုက်ပွဲဝင်တောင်းဆိုနေသည့် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော “ပြည်ထောင်စု နှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရေး” ကို လေ့လာနိုင်ရန် တင်ပြအပ်ပါသည်။

နိဒါန်း

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သော ဥပဒေပြု ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Division of Powers) သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အရေးကြီး သောအင်္ဂါရပ်တခုဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို စတင်ဖော်ဆောင် ကျင့်သုံးခဲ့သောတိုင်းပြည်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖြစ်ပါသည်။ ၁၇၈၇ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသည့်အချိန်တွင် “အကန့်အသတ်ရှိသောအစိုးရ” (Limited Government) ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရေးကို ရည်ရွယ်ဦးတည်ပြီး၊ အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း (Seperation of Powers) နှင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Division of Powers) တို့ကို တပြိုင်နက်တည်း ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးခဲ့ကြပါသည်။ အုပ်ချုပ်သူအစိုးရများက အာဏာ အလွဲသုံးစားခြင်း မရှိရလေအောင် အကန့်အသတ်ရှိသောအစိုးရကိုဖွဲ့စည်းရာတွင် အာဏာပိုင်းခြား ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းတို့အပြင် အစိုးရ၏သက်တမ်း ကန့်သတ်ခြင်းကိုလည်း ပူးတွဲဆောင် ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

“အကန့်အသတ်ရှိသောအစိုးရ” (Limited Government) ကို ဖွဲ့စည်း ထူထောင်ရာ၌ တပြည်ထောင်စုစနစ် ကျင့်သုံးသောအမျိုးသားနိုင်ငံများတွင် အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို ပိုင်းခြား ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ထိုအာဏာသုံးရပ်ကို ချိန်ခွင်လျှာညှိခြင်း (Check and Balance) ဖြင့် လုံလောက် သော်လည်း၊ ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် အာဏာပိုင်းခြား ကျင့်သုံး ရုံမျှဖြင့် မလုံလောက်ပေ။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေခြင်းကိုပါ ပူးတွဲကျင့်သုံး ရသည်။ ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရာ၌ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ် တွင် ကျင့်သုံးသည့်နည်းလမ်းနှင့် အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ကျင့်သုံးသည့်နည်းလမ်း လည်း မတူညီကြပေ။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေး အပြည့်အဝ အပ်နှင်းထားသောစနစ်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသောပြည်နယ်များသည် မိမိတို့၏ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ မိမိတို့ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းမူအရ ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အာဏာသုံးရပ်ဖြစ်သည့် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အသီးသီးက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန် လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ပြည်နယ်တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်လည်းရှိကြသည်။

အတူအယောင် ပြည်ထောင်စုစနစ်ဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကိုရပ်သိမ်း၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်မရှိသောစနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စု (ဗဟို) အဆင့်တွင် အာဏာများကို အလုံးစုံထားရှိပြီး၊ ဗဟိုဦးစီးစနစ် (Centralization) ကို တင်းကျပ်စွာ ကျင့်သုံးပါသည်။ ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာသည် ဗဟိုက မျှဝေလျှော့ချပေးသော အာဏာများသာဖြစ်၍ ယင်းကို “ဗဟိုဦးစီးစနစ်ကို လျှော့ချခြင်း” (De-centralization) ဟု ခေါ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်ထောင်စု (ဗဟို) က ကျင့်သုံးရမည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့် ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးရမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စု (နိုင်ငံတော်) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ နောက်ဆက်တွဲတွင် ဇယား (၁)၊ ဇယား (၂) တို့ဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၉၄၇ နှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုစာရင်းကို ဇယား (၁) တွင်ဖော်ပြပြီး၊ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ၏ ဥပဒေပြုစာရင်းကို ဇယား (၂) တွင် ဖော်ပြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အတူအယောင် ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း မရှိပါ။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို စနစ်တကျဖော်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ ထို့အပြင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို အချုပ်အခြာအာဏာ (၃) ရပ်စလုံး တန်းတူရည်တူ ကျင့်သုံးခွင့် အပ်နှင်းထားသောကြောင့် ပြည်နယ်အားလုံးသည် နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူကြသည်။ နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူသော ပြည်နယ်များဖြင့် ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသည် အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Symmetry Federalism) ဖြစ် သည်။ အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အချုပ်အခြာအာဏာ (၃) ရပ်စလုံးကို ခွဲဝေကျင့်သုံးသောကြောင့် ဗဟိုဦးစီးစနစ် ကင်းစင်သော (Non-centralization) ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား

အာဏာခွဲဝေ ကျင့်သုံးခြင်း

အနှစ် (၇၀) ကျော်ပြည်တွင်းစစ်အပါအဝင် ဤတိုင်းပြည်တွင် ရင်ဆိုင်နေရသော နိုင်ငံရေး ပြဿနာအားလုံး၏ အရင်းအမြစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာပြဿနာ (Constitutional Crisis) ဖြစ်သည်ဟု ဥပဒေရှုထောင့်မှ သုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံပြဿနာဟုဆိုရာ၌ အဓိကအကျဆုံးသောပြဿနာ (၂) ရပ်မှာ-

(၁) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လုံလောက်သောအာဏာ မပေးခြင်းနှင့်

(၂) ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေရေးကို ဝီပြင်စွာ မဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ထိုပြဿနာ (၂) ခုမှာ ခွဲခြားမရအောင် ဆက်စပ်နေပါသည်။ ပြည်နယ်များကို လုံလောက်သောအာဏာမပေးသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေပိုင်းခြား၍ သီးခြားစီ ကျင့်သုံးရမည့် အာဏာလည်း မရှိခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ပင်လုံစာချုပ်အရဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့သော ပြည်ထောင်စုကြီးသည် ပြည်ထောင်စုစနစ်မှ သွေဖည်၍ အမျိုးသားနိုင်ငံတော်အသွင်ဆောင်သော တပြည်ထောင်စနစ်နှင့် ရောစပ်ထားသည့် အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုဖြစ်သွားခဲ့ပါသည်။ အနှစ် (၇၀) ကျော် ပြည်တွင်းစစ်ကို ရပ်စဲ၍ ပြည်ထောင်စုကြီးကို ဒီမိုကရေစီအရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများကို အာမခံချက်ပေးနိုင်သည့် ပြည်ထောင်စုကြီးအဖြစ် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရာတွင် အထက်ဖော်ပြပါ ပြဿနာ (၂) ရပ်ကို ပထမဦးဆုံး ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို စနစ်တကျဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အဓိကလိုအပ်ချက်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံရေးအာဏာ အလုံအလောက်အပ်နှင်းခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံရေးအာဏာ အပ်နှင်းသည့် နည်းလမ်းနှစ်ခုရှိပါသည်။ ပထမနည်းလမ်းမှာ “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” (Self-rule) နှင့် “အတူတကွပူးပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) ကို ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဘောင်အတွင်း ပြည်နယ်များအား ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ကို အပ်နှင်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယနည်းလမ်းနှင့် ပိုမိုထိရောက်သောနည်းလမ်းမှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေး အပြည့်အဝအပ်နှင်းပြီး ပြည်နယ်များက မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဌာန်းခွင့်ရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်နှင့်အညီ ပြည်နယ်အသီးသီးက အချုပ်အခြာအာဏာ၏ခက်မသုံးပုံဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း “မူ” အရ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်” (၂) ခုစလုံးကို ပူးတွဲကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များကို လုံလောက်သော နိုင်ငံရေးအာဏာအပ်နှင်း

နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်းရေး (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှုဖြင့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးနည်းလမ်းတရပ်လည်း ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးရာတွင် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (Political Federalism) နှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (Fiscal Federalism) တို့ကို ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်ရန် လိုမည်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ်အရ နိုင်ငံရေးအာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Division of Powers) နှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အခြေခံ၍ လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ တာဝန်နှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေသုံးစွဲခြင်း (Division of Competency) ကို ဟန်ချက်ညီ ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ်အရ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဟုဆိုရာ၌ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာသုံးရပ်ကို ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် နိုင်ငံရေးအာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို နည်းလမ်း (၂) မျိုးဖြင့် ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးကြပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

(၁) အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Symmetry Federalism)

(၂) အချိုးမတူဖက်ဒရယ်စနစ် (Asymmetry Federalism) တို့ဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် (အစိတ်အပိုင်း-၁) အခန်း (၄)၊ အပိုင်း (၂) နံပါတ် (၂) တွင် “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုကို တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့်ဖွဲ့စည်းသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအားလုံး (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အားလုံး) တို့သည် နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူသည်။” ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အပိုင်း (၃) နံပါတ် (၂) တွင် “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုကို ဒီမိုကရေစီရေး၊ တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။” ဟူ၍လည်းကောင်း ပြဋ္ဌာန်းထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် မိမိတို့ရွေးချယ်ထားသော ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် “အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်” (Symmetry Federalism) ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံရေးအရ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင်လည်း “အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်” ဖြင့် ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သည်။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (Fiscal Federalism) ကို ကျင့်သုံး၍ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင် “အချိုးကျစနစ်” (Proportionality) ကိုသာ ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေခြင်းသာ မကနှင့် သယံဇာတနှင့် သဘာဝရင်းမြစ်များခွဲဝေမှု (Revenue Sharing) တို့ကို ဆောင်ရွက်သောအခါ ပြည်နယ်တခုနှင့်တခုအကြား လူဦးရေအထူအပါးကွာခြားချက်၊ နယ်မြေအကျယ်အဝန်း၊ ပထဝီအနေအထားနှင့် ပြည်နယ်တခုချင်းစီ၏ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုတို့ကို ချိန်ဆပြီး ဘဏ္ဍာဆိုင်ရာ သာတူညီမျှမှု (Fiscal Equalization) ကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ်) သည် ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရာ

တွင် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများအနေဖြင့် တရားမျှတသော ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေသုံးစွဲမှု၊ သယံဇာတခွဲဝေမှု၊ ဝင်ငွေစီးဆင်းမှုနှင့် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှုတို့ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အခြေခံမူများနှင့်အညီ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာရှိခြင်းတို့ဖြင့် စနစ်တကျ ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး အတွက်ဖြစ်သည်။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ်) ကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးခြင်း သည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ဘဏ္ဍာရေးအရ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းကိစ္စကို စနစ်တကျဆောင်ရွက်နိုင်မှသာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရအသီးသီးတို့ သည် လုံလောက်သော ဘဏ္ဍာငွေများ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးလုပ်ငန်းများ ကိုလည်း ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ဘဏ္ဍာ ရေးဆိုင်ရာ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အောက်ပါအခွန် ကောက်ခံမှုနည်းလမ်းများအနက် မိမိတို့တိုင်းပြည်၏အခြေအနေနှင့် အကိုက်ညီဆုံးနည်းလမ်းကို ရွေးချယ်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) ပြည်ထောင်စုက အခွန်ဘဏ္ဍာ အားလုံးကို ကောက်ခံပြီး ပြည်နယ်များကို မျှဝေ ပေးသည့်စနစ်၊
- (၂) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက အခွန်ငွေကို ပူးပေါင်းကောက်ခံပြီး အတူတကွ မျှဝေသုံးစွဲသည့်စနစ်၊
- (၃) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍအလိုက် သီးခြားစီကောက်ခံ ပြီး သီးခြားစီသုံးစွဲသည့်စနစ်၊
- (၄) ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များက သီးခြားစီ အခွန်ကောက်ခံသည့်ကဏ္ဍများရှိသလို၊ ကဏ္ဍအများစုတွင် အခွန်ငွေများကို ပူးပေါင်းကောက်ခံပြီး အတူတကွ မျှဝေသုံးစွဲ သည့်စနစ်၊
- (၅) Full Fiscal Autonomy ဟု ခေါ်သည့် ပြည်နယ်များက အခွန်ကောက်ခံခွင့် အာဏာရှိပြီး သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အသီးသီး၏ ကုန်ကျစရိတ်အားလုံးကိုလည်း ပြည်နယ်များက တာဝန်ယူသည့်စနစ်။ ထိုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုက အခွန်ကောက် ခံခွင့်မရှိပေ။ ပြည်နယ်များက ထည့်ဝင်သည့်ဘဏ္ဍာငွေဖြင့် ပြည်ထောင်စု ရပ်တည် သည်။ Confederation စနစ်နှင့် အလွန်နီးစပ်၍ ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံ မရှိသလောက် နည်းပါးသည်။

မှတ်ချက်။ လက်ရှိအမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရသည် နံပါတ် (၄) စနစ်ကိုကျင့်သုံးသည်။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ်) ကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးရာ တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အောက်ပါကဏ္ဍများတွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာသတ်မှတ် ခြင်းနှင့် လိုအပ်သောဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးခြင်းကိုလည်း ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

- (၁) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အခွန်ဘဏ္ဍာဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ သတ်မှတ်ခြင်း၊
- (၂) အခွန်ဘဏ္ဍာ (Tax), ချေးငွေ (Loan), ငွေကြေးအကူအညီ (Grant) နှင့် ထောက်ပံ့ငွေ (Aid) ဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို သတ်မှတ်ခြင်း၊
- (၃) ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ သတ်မှတ်ခြင်း၊
- (၄) သဘာဝနှင့် သယံဇာတဆိုင်ရာဝင်ငွေ ခွဲဝေမှုအာဏာများ သတ်မှတ်ခြင်း၊
- (၅) အသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ သတ်မှတ်ခြင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို အောက်ပါအတိုင်းဆောင်ရွက်ကြပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို သီးသန့်ကျင့်သုံးရန် အပ်နှင်းရမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ၊
- (၂) ပြည်နယ်အစိုးရက သီးသန့်ကျင့်သုံးရမည့်အာဏာများ (သို့မဟုတ်) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လုံလောက်သော နိုင်ငံရေးအာဏာများ အပ်နှင်းခြင်း
- (၃) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ပူးတွဲကျင့်သုံးရမည့်အာဏာများ၊
- (၄) ကြွင်းကျန်သောအာဏာများ ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။

(၁)

ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို သီးသန့်ကျင့်သုံးရန် အပ်နှင်းရမည့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ

ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုကြီးကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံးနှင့် တကွ ထိုပြည်နယ်များအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြသော ပြည်ထောင်စုဖွား တိုင်းရင်းသားပြည်သူတစ်ရပ်လုံးက စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော ပြည်ထောင်စုကြီးကို “အတူတကွ ပူးပေါင်းအုပ်ချုပ်” ရန်လည်း ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အားလုံးတွင် တာဝန်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်၏ အခြေခံအင်္ဂါရပ်ကြီးတခု ဖြစ်သော “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) အရ ပြည်ထောင်စုကြီးကို စုပေါင်းအုပ်ချုပ်နိုင်ရေးအတွက် သီးသန့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုထံသို့ ပြည်နယ်များက အာဏာအပ်နှင်းထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့မှသာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် ပြည်ထောင်စုက ပြည်နယ်များကို လိုအပ်သောအာဏာများ လိုအပ်သလိုခွဲဝေပေးခြင်းနှင့် အခြားတဘက်တွင် ပြည်နယ်များက စုပေါင်း၍ ပြည်ထောင်စုကို လိုအပ်သောအာဏာ အပ်နှင်းခြင်းဆိုသော စနစ်နှစ်ခုကို မျှတစွာ ပေါင်းစပ်ကျင့်သုံးသည့်စနစ်ဖြစ်ကြောင်း အဓိပ္ပာယ်ပေါ်လွင်ထင်ရှားနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် အောက်တွင်ဖော်ပြထားသော အကြောင်းအရာများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စများတွင်သာလျှင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၌ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများရှိသင့်သည်။

(က) ပြည်နယ်များက သီးခြားစီမံဟုတ်ဘဲ ပြည်ထောင်စုအတိုင်းအတာဖြင့် စုပေါင်း ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စရပ်များ။

(သို့မဟုတ်)

(ခ) ပြည်ထောင်စုတစ်ခုလုံးအတွင်း တူညီစွာ (တပြေးညီ) ကျင့်သုံးရမည့်ကိစ္စရပ်များ။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စုကြီးကို စုပေါင်းအုပ်ချုပ်နိုင်ရန်မရှိမဖြစ် အပ်နှင်းမည့်အာဏာများမှာ-

(၁) ပြည်ထောင်စုကာကွယ်ရေး၊

(၂) နိုင်ငံခြားရေး၊

(၃) ငွေဒင်္ဂါးနှင့် ငွေစက္ကူထုတ်လုပ်ခြင်း၊

(၄) ပြည်ထောင်စုတဝှန်းလုံးတွင်ကျင့်သုံးရမည့်အလေးချိန်နှင့် ချိန်ခွင်တိုင်းတာရေး စနစ်များ၊

(၅) စာတိုက်၊ ကြေးနန်းနှင့် အခြားဆက်သွယ်ရေးစနစ်များ၊

(၆) ပြည်ထောင်စုအတိုင်းအတာဖြင့် ကောက်ယူရမည့်အကောက်ခွန်စနစ်၊

(၇) လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် သန်းခေါင်စာရင်း စသည့်ကိစ္စရပ်များ ပါဝင်သည်။

(၂)

ပြည်နယ်အစိုးရက သီးသန့်ကျင့်သုံးရမည့်အာဏာများ (သို့မဟုတ်)

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လုံလောက်သော နိုင်ငံရေးအာဏာများ အပ်နှင်းခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) နှင့် အတူတကွ စုပေါင်း အုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared-rule) တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသောစနစ်ဖြစ်သောကြောင့် ခိုင်မာတောင့်တင်းသော ပြည်ထောင်စုကြီးကို တည်ဆောက်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုကြီး၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ) ကို လုံလောက်သော နိုင်ငံရေးအာဏာများ အပ်နှင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုလိုအပ်ချက်များကို အောက်ပါအတိုင်း တဆင့်ပြီးတဆင့် တင်ပြသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

(က) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ် (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်) များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း “မူ” အရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာ၏ ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သော ဥပဒေ

ပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အောက်ပါအတိုင်း ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီးက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ်ကို ကျင့်သုံးရာတွင် ပုံမှန်အားဖြင့် အောက်ပါ အတိုင်း ဆောင်ရွက်လျက်ရှိကြပါသည်။

- (၁) လူမျိုးအမည်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ပထဝီအမည်ဖြင့်ဖြစ်စေ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားကြသည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေနှင့် အမျိုးသားလက္ခဏာအစရှိသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Cultural Self-determination) ကို အာမခံချက်ပေးခြင်း၊
- (၂) ပြည်နယ်သားများ၏ အခြေခံအခွင့်အရေး၊ ရပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များကို အာမခံချက် ပေးခြင်း၊
- (၃) ပြည်နယ်လူထုကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်အစိုးရ၊ ပြည်နယ်တရားရုံးများတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့်ကိုယ်စားလှယ်များကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များ ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးခြင်း၊
- (၄) ပြည်နယ်လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း၊ တရားသူကြီးများကို တာဝန်ပေးအပ်ခြင်း၊
- (၅) လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်း၊
- (၆) ဒေသန္တရအစိုးရများကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်း၊
- (၇) ပြည်နယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ်ကို ထူထောင်ခြင်းနှင့် ဖော်ဆောင်ခြင်း၊
- (၈) ပြည်နယ်ဝန်ထမ်းများခန့်ထားခြင်း၊ လေ့ကျင့်ရေးကျောင်းများ ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊
- (၉) ပြည်နယ်လူမှုဖူလုံရေး
- (၁၀) ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြားနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရအချင်းချင်း အကြား ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း (Intergovernmental Relations) စသည်တို့ ပါဝင်သည်။

(ခ) ပြည်နယ်လွှတ်တော်များ၏ ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်အာဏာများ

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေများ သီးခြားပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ပြည်နယ်

လွှတ်တော်များသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက စုပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ထံသို့ အပ်နှင်းထားသော ဥပဒေပြုရေးအာဏာများမှအပ ကျန်ရှိသောကိစ္စရပ်များအားလုံး တွင် ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်အာဏာများ ရှိရမည်ဖြစ်သည်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေပြုပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အကြမ်းအားဖြင့် နှစ် မျိုးနှစ်စား ခွဲခြားနိုင်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) သမိုင်းကြောင်းအရ တည်ရှိပြီးသားလူမျိုးကိုအခြေခံသော အမျိုးသားပြည်နယ်များ တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအလိုက် ခံစားသင့်ခံစားထိုက်သော လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ စုပေါင်းအခွင့်အရေးနှင့်သက်ဆိုင်သောကိစ္စရပ်များအတွက် ပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ် သောဥပဒေများနှင့်
- (၂) လူမျိုးကိုအခြေခံသော အမျိုးသားပြည်နယ်များတွင်ဖြစ်စေ၊ လူမျိုးပေါင်းစုံရောနှော နေထိုင်သည့် ပထဝီကိုအခြေခံသော ပြည်နယ်များတွင်ဖြစ်စေ၊ ထိုပြည်နယ်များ အတွင်းရှိ ပြည်သူလူထုတရပ်လုံး၏ ဘဝလုံခြုံရေး၊ ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးနှင့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်များနှင့် သက်ဆိုင်သောကိစ္စရပ် များအတွက် ပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်သောဥပဒေများပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်) ၏ ပြည်နယ်လွှတ်တော်များက ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးနိုင်သောဥပဒေများသည် အကြမ်းအားဖြင့် အောက်ပါကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက မိမိတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံ၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှု စသည်တို့ကို အခြေခံ၍ လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ရရှိရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်း ရန် လိုအပ်သောဥပဒေများ၊
- (၂) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက မိမိတို့၏စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အမျိုးသားရေးလက္ခဏာ များကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းဖြင့်တင်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သောစာသင်ကျောင်း များ ဖွင့်လှစ်သင်ကြားခွင့်၊ ယဉ်ကျေးမှုပြတိုက်နှင့်အမွေအနှစ်ထိန်းသိမ်းခွင့်၊ ရိုးရာ ဓလေ့ထုံးစံနှင့် စပ်ဆိုင်သည့် အဆို၊ အတီး၊ အကပညာ သင်ကျောင်းများ ဖွင့်လှစ် ခွင့်စသည်တို့အတွက် ပြဋ္ဌာန်းရန်လိုအပ်သော ဥပဒေများ၊
- (၃) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အမျိုးသား လက္ခဏာများ ထိန်းသိမ်းဖြင့်တင်ရေးနယ်ပယ်တွင် လွတ်လပ်စွာ ဖန်တီးဆောင်ရွက် နိုင်ရန်အတွက် သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်နှင့် စာအုပ်စာတမ်းများ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဝေ ခွင့်၊ ရေဒီယိုနှင့် ရုပ်မြင်သံကြားအစီအစဉ်များ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်လွှင့်ခွင့်စသည် တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ကာကွယ်ပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်သောဥပဒေများ၊
- (၄) ပြည်နယ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ ပြည်နယ်များ၏ ဘဝလုံခြုံရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းသာယာ ရေးအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်များဖြစ်သော ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ လမ်းပန်း

ဆက်သွယ်ရေး၊ စိုက်ပျိုးမွေးမြူရေး၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေး၊ သဘာဝရင်းမြစ်များနှင့် ဓာတ်သတ္တုများ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ရေးစသည့်ကိစ္စရပ်များ အတွက် ပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်သောဥပဒေများ ဟူ၍ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များအပြင် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ် လွှတ်တော်က အခါအားလျော်စွာ ပြဋ္ဌာန်းထားသောဥပဒေများနှင့်အညီ ပြည်နယ်အစိုးရအသီးသီး အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ လက်ရှိတော်လှန်ရေး ကာလတွင် အောက်ပါလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အနိမ့်ဆုံးအနေဖြင့် ဦးစားပေးဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) မူလတန်းမှစ၍ အထက်တန်းကျောင်းအဆင့်အထိ ပညာရေးစနစ် (ယင်းတို့တွင် တိုင်းရင်းသားစာပေများ သင်ကြားပို့ချခွင့်ပါဝင်ရမည်)။
- (၂) ပြည်နယ်တက္ကသိုလ်များ ဖွင့်လှစ်သင်ကြားခွင့်၊
- (၃) ကျန်းမာရေး (ဆေးရုံများ တည်ဆောက်ခွင့်သာမက၊ သူနာပြုကျောင်းများပါ သင်ကြားဖွင့်လှစ်ခွင့်)၊
- (၄) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်နှင့် ပြည်နယ်အတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လုံခြုံရေးတို့ကို စီမံဆောင်ရွက်ခွင့်၊
- (၅) သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အတွင်း တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားဖြင့် သတင်းစာ၊ ဂျာနယ်၊ ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် အခြားစာအုပ်စာပေထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်းကို ပြည်နယ်အတွင်း လိုင်စင်ထုတ်ပေးခွင့်၊
- (၆) သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ တိုင်းရင်းသား ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများကို ထိန်းသိမ်းမြှင့်တင်ရေးအတွက် ယဉ်ကျေးမှုကျောင်းများဖွင့်လှစ်ခွင့်၊ အဆို အက အတီး သင်တန်းကျောင်းများ ဖွင့်လှစ်သင်ကြားခွင့်၊
- (၇) လူမျိုးကို အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားသော အမျိုးသားပြည်နယ်များတွင် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများက မိမိတို့၏ဘိုးဘွားပိုင်နယ်မြေနှင့် လူမျိုးပိုင်နယ်နိမိတ်အတွင်းရှိ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် မြေပေါ်မြေအောက် သယံဇာတပစ္စည်းများကို ထိန်းသိမ်းကာ ကွယ်ထုတ်ယူသုံးစွဲခွင့်၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခွင့်၊ အခွန်ကောက်ယူခွင့်များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ခွင့်- စသည့် အခွင့်အရေးများကို ပြည်နယ်အစိုးရများအား အပ်နှံထားရမည်။

(ဃ) တရားစီရင်ရေးအာဏာ

(၁) တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတွင်ဖြစ်စေ၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် လွတ်လပ်သောတရားစီရင်ရေး စနစ်တကျ ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် အောက်ပါတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများကို လိုက်နာကြရမည်။

(က) လွတ်လပ်သော တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးရမည်။

(ခ) ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၏ တရားစီရင်ရေးကို သီးခြားစီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။

(ဂ) ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများတွင် တည်ရှိပြီး၊ ပြည်နယ်တရားစီရင်ရေးအာဏာများသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၏ တရားရုံးများတွင် တည်ရှိသည်။

(ဃ) ပြည်ထောင်စုတရားရုံး၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ကသော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကသော်လည်းကောင်း အသီးသီး သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

(၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

(က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်သွားမည်။

(ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်မှုအာဏာသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တရားရုံးများတွင် တည်ရှိပြီး ပြဋ္ဌာန်းထားသော စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်အတွင်းတွင် အမြင့်ဆုံးသောစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။

(ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများတွင် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသော တရားစီရင်ရေးစနစ် ဖြစ်စေရမည်။

(၃) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ တရားစီရင်ရေး

(က) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ တရားစီရင်ရေးကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အသီးသီးတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်။

(ခ) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် တရားစီရင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်နှင့် ဒေသန္တရ အဆင့်တရားရုံးများကို အဆင့်ဆင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်သွားမည်။

- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တို့ အတွက်ပြဋ္ဌာန်းထားသောစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများမှအပ ကျန်ရှိသောစီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာများသည် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် တရားရုံးများတွင် တည်ရှိရမည်။
- (ဃ) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် တရားလွှတ်တော်ချုပ်များသည် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ် ယူနစ်အဆင့်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားသော စီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်ပယ်အတွင်းတွင် အမြင့်ဆုံး သော စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။

(၃)

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား ပူးတွဲကျင့်သုံးရမည့်အာဏာများ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းနှင့် စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်းတို့ ပေါင်းစပ် ထားသောကြောင့် ထိုစနစ်တွင် အနည်းဆုံး အစိုးရ (၂) ရပ်ရှိပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်းကို စီမံ ခန့်ခွဲမည့် ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်းကို စီမံခန့်ခွဲမည့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရတို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့သည် မိမိတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အစိုးရလုပ်ပိုင် ခွင့်နှင့်အာဏာများတွင် တာဝန်အရှိဆုံးအစိုးရများဖြစ်ကြပါသော်လည်း၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ပြည်ထောင်စုတခုအတွင်းရှိ ပူးတွဲရပ်တည်သောအစိုးရများသာဖြစ်သော ကြောင့် ပြည်ထောင်စုတဝှန်းလုံးနှင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အသီးသီးနှင့်သော်လည်းကောင်း တနိုင်ငံလုံးကို လွှမ်းမိုးသည့် အရေးအရာကိစ္စရပ်များကို ပူးတွဲတာဝန်ယူ ထမ်းဆောင်ကြရမည်ဖြစ် ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ ပူးတွဲကျင့်သုံးမည့်အာဏာများ သတ်မှတ်ထားခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အရေးကြီးသောအင်္ဂါရပ်တခု ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်ပြည်နယ်အစိုးရများပူးတွဲကျင့်သုံးရမည့်အာဏာများအနက် အောက် ပါတို့ကို ဥပမာအားဖြင့် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) ပညာရေး- တက္ကသိုလ်နှင့် ဘွဲ့လွန်အဆင့်ပညာရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊
- (၂) ကျန်းမာရေး- ပြည်နယ်တခုချင်းစီအနေဖြင့် သီးခြားဆောင်ရွက်၍မရသောအဆင့် မြင့်ဆေးရုံများ၊ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာသုတေသနလုပ်ငန်းများနှင့် ကူးစက်ပြန့်ပွား တတ်သောရောဂါများ တနိုင်ငံလုံးအတိုင်းအတာဖြင့် ကာကွယ်ရမည့်ကိစ္စရပ်များ၊
- (၃) လူမှုရေး- ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်တခုနှင့် တခုအကြား လူနေမှုအဆင့်အတန်း ကွာခြားချက်နည်းပါးစေရန် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်ပြည်နယ် များ ညှိနှိုင်း၍ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စရပ်များ၊
- (၄) ပြည်ထောင်စုလမ်းမကြီးများ- ပြည်နယ်တခုနှင့် တခုအကြားသော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်များစွာကိုလည်းကောင်း ဖြတ်သန်း၍ ပြည်နယ်တခုချင်းစီအနေဖြင့်

ဆောင်ရွက်၍မရသော ကုန်းလမ်း၊ ရေလမ်းအပါအဝင် ပြည်ထောင်စုလမ်းမကြီးများကိစ္စ၊

- (၅) ပြည်သူ့ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့များ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး- ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်နယ်အသီးသီးက မိမိတို့ပြည်နယ်လုံခြုံရေးအတွက် ရဲတပ်ဖွဲ့များကို ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်ရှိရမည်ဖြစ်သော်လည်း ပြည်နယ်တစ်ခု၏ နယ်နိမိတ်ဘောင်ကိုကျော်၍ ဖြစ်ပွားသောမှုခင်းများ၊ ပြည်နယ်တစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သောရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သည်ဟုစွပ်စွဲခံရသူများကိစ္စကို ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်၍ ပြည်ထောင်စုတရားရုံးမှ တရားစီရင်ချက် ချမှတ်ရမည့်ကိစ္စရပ်များ၊
- (၆) သဘာဝဘေးဒဏ်များဖြစ်သည့်ရေကြီးခြင်း၊ တောင်ပြိုခြင်း၊ မီးလောင်ခြင်း၊ မြေငလျင်လှုပ်ခြင်း၊ မုန်တိုင်းများတိုက်ခတ်ခြင်း စသည်တို့ကြောင့် ကြီးမားစွာ သက်ရောက်မှုရှိသော ဘေးဒဏ်ကိစ္စရပ်များ၊
- (၇) နိုင်ငံတကာအကူအညီရယူခြင်း- ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီ၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ထိုပြည်နယ်မှ လိုအပ်သောအရင်းအနှီးများကို ကမ္ဘာ့ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်း (ဥပမာ- ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ IMF နှင့် ADB) ထံမှအကူအညီရယူရာတွင်ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ပူးပေါင်း၍ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စရပ်များ
- (၈) သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို ခွဲဝေခြင်းနှင့် အကောက်အခွန်ကောက်ယူခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

(၄)

ကြွင်းကျန်သောအာဏာများ

ကြွင်းကျန်သောအာဏာများဆိုသည်မှာ- လက်ရှိအချိန်အခါတွင် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရန် မလိုအပ်သေးသော်လည်း အနာဂတ်လိုအပ်ချက်အရ ရေးသားပြဋ္ဌာန်းရမည့်ဥပဒေနှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ပင်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ဥပဒေပြုအညွှန်းတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်များ ဥပဒေပြုအညွှန်းတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များ ပူးတွဲကျင့်သုံးရမည့် ဥပဒေပြုအညွှန်းတွင်သော်လည်းကောင်း ဖော်ပြခြင်းမရှိသေးသော ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပါသည်။

အရပ်စကားဖြင့်ဆိုပါက- မမြင်ရမသိရသေးသော၊ နောက်နောင်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာလတ္တံ့သော ကိစ္စရပ်များပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကြွင်းကျန်သောအာဏာကို ပြည်ထောင်စုထံသို့ အပ်နှင်းမည်လော၊ ပြည်နယ်များထံသို့ အပ်နှင်းမည်လောဆိုသည့်ကိစ္စသည် လူမျိုးတမျိုး၏ အနာဂတ်ကံကြမ္မာနှင့် ထိုလူမျိုးများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ပထဝီနယ်မြေ၊ ဘိုးဘွားပိုင်နယ်နှင့် လူမျိုးပိုင်နယ်မြေတို့၏ အရေးကိစ္စကို မည်သူ့ထံအပ်နှင်းမည်နည်းဟူသော ပြဿနာပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုက ပိုင်ဆိုင်သောနယ်မြေနှင့် လူမျိုးဟူ၍ မရှိပေ။ ပြည်ထောင်စုသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသောကြောင့်၊ ပြည်ထောင်စုက ပိုင်ဆိုင်သောအရာသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသာဖြစ်ကြသည်။ ပြည်ထောင်စုက တိုက်ရိုက်ပိုင်ဆိုင်သောနယ်မြေဆို၍ ပြည်နယ်အားလုံးက သဘောတူလွှဲအပ်ထားသော ပြည်ထောင်စုမြို့တော်နယ်နိမိတ်တခုသာ ရှိနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ အခြားနယ်မြေများသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက တိုက်ရိုက်ပိုင်ဆိုင်ထားကြပါသည်။

ထိုနည်းတူ ပြည်ထောင်စုတွင် သီးခြားလူမျိုးလည်းမရှိ၊ သီးခြားယဉ်ကျေးမှုလည်း မရှိ၊ သီးခြားဘာသာစကားလည်း မရှိပေ။ ယင်းတို့သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော ဘုံပိုင်ပစ္စည်းများသာဖြစ်ကြသည်။

ထို့ကြောင့် လူမျိုးတမျိုး၏အနာဂတ်ကံကြမ္မာနှင့် ပြည်နယ်တခုချင်းစီအတွင်း နောက်နောင်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုသောကိစ္စဖြစ်သည့် ကြွင်းကျန်သောအာဏာများကို ပြည်ထောင်စုတွင် မထားဘဲ၊ ပြည်နယ်များတွင်သာ အပ်နှင်းထားသင့်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ ကြွင်းကျန်သော အာဏာများကို အပ်နှင်းခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုရာလည်း ရောက်နိုင်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေခြင်းကို လက်တွေ့ဆောင်ရွက်ရန် အကြံပေးချက်

(၁) ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အခြေခံမူဖြစ်သော စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared-rule) အရ ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) အရဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေရေးကို အောက်ပါအတိုင်းကျင့်သုံးရမည်။

- (က) ပြည်ထောင်စုအာဏာ
- (ခ) ပြည်နယ်အာဏာ
- (ဂ) ထပ်တူပြုအာဏာ
- (ဃ) ကြွင်းကျန်အာဏာ

(၂) ပြည်ထောင်စုအာဏာ

- (၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ
- (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်
- (၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့

- (၄) ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးကောင်စီ
- (၅) ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့
- (၆) လက်နက်နှင့် ပေါက်ကွဲစေတတ်သော ခဲယမ်းမီးကျောက်များ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ရောင်းချခြင်း၊ တင်သွင်းခြင်း၊ တင်ပို့ခြင်း
- (၇) နိုင်ငံသားများ စစ်မှုထမ်းခြင်း
- (၈) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ၊ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နှစ်ပြည်ထောင်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ၊ သဘောတူညီချက်များ
- (၉) ကုလသမဂ္ဂနှင့် သံတမန်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၁၀) နိုင်ငံကူးလက်မှတ်နှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး
- (၁၁) ငွေစက္ကူထုတ်လုပ်ဖြန့်ချိရေး
- (၁၂) ပြည်ထောင်စုဘဏ်
- (၁၃) နိုင်ငံတကာကုန်သွယ်ရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုအတွင်း ကုန်သွယ်ရေး
- (၁၄) သွင်းကုန်ထုတ်ကုန်အခွန်ကောက်ခံခြင်း
- (၁၅) ပြည်ထောင်စု စာတိုက်၊ ကြေးနန်းနှင့် ဆက်သွယ်ရေး
- (၁၆) အလေးချိန်နှင့် ခြင်တွယ်တိုင်းတာခြင်း
- (၁၇) ကူးယူဖြန့်ချိခွင့်၊ နည်းပညာမူပိုင်ခွင့်၊ ဒီဇိုင်းနှင့်တံဆိပ်အမှတ်အသားဆိုင်ရာ
- (၁၈) အဆင့်မြင့်သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ သုတေသနလုပ်ငန်းများ
- (၁၉) နိုင်ငံသားဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံခြားသားများ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း
- (၂၀) ပြည်ထောင်စုနယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်း
- (၂၁) ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်
- (၂၂) ပြည်ထောင်စုအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

(၃) ပြည်နယ်အာဏာ

- (၁) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခြင်း
- (၂) ဒေသန္တရအစိုးရများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့် အမျိုးသားနယ်မြေများ ဖွဲ့စည်းခြင်း

- (၃) မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတ
- (၄) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး
- (၅) ပြည်နယ်အခွန်နှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၆) ပြည်နယ်ကုန်သွယ်ရေး
- (၇) ပြည်နယ်လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး
- (၈) ပြည်နယ်အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Infrastructure)
- (၉) နေအိမ်၊ ဥပစာ၊ မြေယာ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု လွှဲပြောင်းခြင်း
- (၁၀) ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ (Cultural Self-Determination)
- (၁၁) ပညာရေး
- (၁၂) ပြည်နယ် စက်မှုလက်မှုနှင့် နည်းပညာ
- (၁၃) ကျန်းမာရေး
- (၁၄) ပြည်နယ်လူမှုဖူလုံရေး
- (၁၅) စိုက်ပျိုးရေး
- (၁၆) မွေးမြူရေး
- (၁၇) ပြည်နယ်သားဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၁၈) ပြည်နယ်ဝန်ထမ်းများနှင့် သင်ကြားလေ့ကျင့်ရေး
- (၁၉) ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်
- (၂၀) ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်
- (၂၁) ပြည်နယ်တရားရေး (Customary law ကိုအခြေခံသော တရားစီရင်ရေး)

မှတ်ချက်။ ပြည်နယ်အာဏာ အမှတ်စဉ် (၃) နှင့် (၇) အား fiscal federalism, concurrent power စသည်တို့နှင့်ယှဉ်၍ ဆက်လက်ဆွေးနွေးစဉ်းစားရန်

(၄) ထပ်တူပြုအာဏာ

- (၁) ပြည်ထောင်စု အဝေးပြေးကားလမ်းများ၊ ရထားလမ်းများ၊ ရေကြောင်းလမ်းများ၊ ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ပင်လယ်ရေကြောင်းသွားလာရေးများနှင့်လေကြောင်းလုပ်ငန်းများ

- (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း ရောင်းဝယ်ခွန်၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းခွန်၊ အမြတ်ခွန်၊ ယစ်မျိုးခွန်၊ ဆိပ်ကမ်းခွန် အပါအဝင် အကောက်အခွန်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၃) အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်း
- (၄) ဘဏ်နှင့် အာမခံလုပ်ငန်းများ
- (၅) နိုင်ငံတကာငွေကြေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဆက်သွယ်ခြင်းဆိုင်ရာများ
- (၆) နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၇) အလုပ်ချိန်၊ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခ၊ အလုပ်ပိတ်ရက်များနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များ
- (၈) အလုပ်သမားနှင့် တောင်သူလယ်သမားဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၉) ကလေးသူငယ်များ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ခြားနားစွမ်းသူများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများစောင့်ရှောက်ရေး
- (၁၀) ကလေးများအခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၁၁) အခြေခံပညာကို အခမဲ့သင်ကြားခွင့်
- (၁၂) ပုဂ္ဂလိကကျောင်းများ၊ တက္ကသိုလ်နှင့်အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၁၃) ပြည်ထောင်စုဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးကိစ္စရပ်များ
- (၁၄) မူးယစ်ထုံထိုင်း ဘေးဖြစ်စေတတ်သော ဆေးဝါးများ
- (၁၅) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး
- (၁၆) လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကောက်ခံခြင်း
- (၁၇) ဖွားသေစာရင်း မှတ်ပုံတင်ခြင်း
- (၁၈) ရာဇဝတ်မှုဥပဒေနှင့် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၁၉) ဒုက္ခသည်ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၂၀) လူထုဆန္ဒဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
- (၂၁) အသင်းအဖွဲ့များနှင့် သမဂ္ဂများဖွဲ့စည်းခြင်း
- (၂၂) ဓလေ့ထုံးတမ်းကွဲပြားခြားနားသူများအကြား လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း၊ ကွာရှင်းခြင်းနှင့် အမွေဆက်ခံခြင်း
- (၂၃) လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကာကွယ်ခြင်း

- (၂၄) ဝန်ထမ်းလေ့ကျင့်ရေး
- (၂၅) ရေဒီယို၊ ရုပ်မြင်သံကြား၊ သတင်းမီဒီယာနှင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၂၆) နိုင်ငံရေးပါတီများဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၂၇) နိုင်ငံရေးတာဝန် ထမ်းဆောင်သူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ငွေကြေးနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှု
- (၂၈) အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၂၉) ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ပြည်နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်း
- (၃၀) ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ခြင်း

မှတ်ချက်။ အခြေခံအဆောက်အအုံများ (Infrastructure) ကို ဤနေရာ၌ ထည့်သွင်း သင့်-မသင့် ပြန်လည်ဆွေးနွေးသုံးသပ်ရန်။

(၅) ကြွင်းကျန်အာဏာ

ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေတွင် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားခြင်းမရှိသည့် ကြွင်းကျန်သောအာဏာများကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီးက ပိုင်ဆိုင်သည်။

- (၆) ထပ်တူဥပဒေပြုအညွှန်းများနှင့်ပတ်သက်လျှင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံးကို လွှမ်းခြုံမည့် မူဘောင်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းရမည်။ ပြည်နယ်များမှ အသေးစိတ်ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ် ရမည်။

1. အကန့်အသတ်ရှိသောအစိုးရ ဖွဲ့စည်းရာတွင် လိုအပ်ချက်များစွာရှိပါသည်။ ဥပမာ- အစိုးရ သက်တမ်း ကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် အကန့်အသတ်ရှိသောအစိုးရဖွဲ့စည်း ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စ များကိုသာ ဆွေးနွေးတင်ပြမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်များအတွင်း အာဏာခွဲဝေရာတွင် စံပြစဉ်းစားချက်များ

အနှစ်ချုပ် (Executive Summary)

အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်များ၏ အဓိကကျသော အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းဖြစ်ပြီး ရှေးရိုးစွာ လက်တွေ့ကျကျ ရပ်တည်သည်။ မူဝါဒစာတမ်း၊ ဤစာတမ်းသည် ဥပဒေပြုအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၊ တရားရေးအာဏာနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ယူနစ်အဆင့်များအကြား ခွဲဝေသတ်မှတ်ရာတွင် လမ်းညွှန်သဖွယ်ဖြစ်မည့် အခြေခံ စံပြစဉ်းစားချက်များကို ရှင်းလင်းတင်ပြထားပါသည်။ နှိုင်းယှဉ်ဖက်ဒရယ်သီအိုရီနှင့် လက်တွေ့အတွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေခံ၍ အာဏာခွဲဝေမှုအစီအစဉ်များကို သုံးသပ်အကဲဖြတ်ရာတွင် အရေးကြီးသည့် စံနှုန်း (၇) ချက်ကို ဖော်ထုတ်ထားသည်။ ယင်းတို့မှာ—

- (၁) ပြည်သူလူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအဆင့်က လုပ်ဆောင်နိုင်သည်အထိ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုသော အခြေခံမူ (Subsidiarity)
- (၂) ဒီမိုကရေစီရွေးကောက်ပွဲစနစ် (ဒီမိုကရေစီအခြေပြု၍ ပြည်သူ့အခြေခံလိုအပ်ချက်များကို ရယူနိုင်ရန် မဲပေးရွေးချယ်နိုင်ခြင်း)
- (၃) လူမှုတရားမျှတမှု
- (၄) လိုအပ်မှုအခြေအနေကိုချိန်ဆ၍ အာဏာခွဲဝေသင့်သော “ကဏ္ဍ” ကို ဖော်ထုတ်ခြင်း
- (၅) အရွယ်အစားကြီးလာသည်နှင့်အမျှ ကုန်ကျစရိတ်လျော့ကျလာခြင်းသဘော (Economy of Scale)
- (၆) ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များကို ကိုယ်တိုင်တာဝန်ယူခံယူနိုင်ရေးမူ (Cost-Benefit Internalization) နှင့်
- (၇) အုပ်ချုပ်ရေးကုန်ကျစရိတ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ထိရောက်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ပုံစံတစ်ခုကို တည်ဆောက်ရာတွင် ထိရောက်မှု (efficiency)၊ ဒီမိုကရေစီအခြေခံတရားဝင်မှု (democratic legitimacy)၊ အခွင့်တူညီမျှမှု (equity) နှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ညီညွတ်စည်းလုံးမှု (institutional coherence) တို့အကြား သဟဇာတဖြစ်စေသော မျှတမှုကို ရရှိစေရန် လိုအပ်သည်။ တနိုင်ငံလုံးအတွက် သက်ဆိုင်မှုရှိသော စံပြစံတရပ်တည်း မရှိဘဲ၊ အာဏာခွဲဝေမှုအစီအစဉ်များကို သက်ဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံတနိုင်ငံချင်းစီ၏ သမိုင်းနောက်ခံ၊ နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းပုံ၊ စီးပွားရေးအခြေအနေနှင့်ယှဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခြေအနေများနှင့် ကိုက်ညီအောင် သတ်မှတ်ပြင်ဆင်ရမည် ဖြစ်သည်။

၁။ နိဒါန်း

လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ (သို့မဟုတ် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုများ သို့မဟုတ် တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ချက်များ) ခွဲဝေခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်များ၏ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ Federalism တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအနည်းငယ်မျှသာရှိလျှင်ပင် ခွဲဝေကျင့်သုံးရန် စဉ်းစားရပါသည်။ အမေရိကန် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် William H. Riker ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ အစိုးရအစီအစဉ်တစ်ခုတွင် ‘ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသော အနည်းဆုံးလုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုရှိလျှင်’ ပင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတစ်ခုဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကာကွယ်ရေးကို ပုံမှန်အားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံ လွှဲအပ်သည်။ မူလတန်းနှင့် အလယ်တန်းပညာရေးကို State၊ Canton၊ Lander များ စသည်ဖြင့် နိုင်ငံအလိုက်ရှိနေကြသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများထံ လွှဲအပ်လေ့ရှိသည်။ အာဏာခွဲဝေရန် စံပြနည်းလမ်း မရှိပါ။

မတူညီသောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများသည် မတူကွဲပြားသော အကြောင်းအရင်းနှောက်ခံများအပေါ် မူတည်၍ အာဏာခွဲဝေမှုကိုလုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ ခွဲဝေရန် လိုအပ်သည့် အာဏာသုံးမျိုး ရှိပါသည်။ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးတို့ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးနယ်ပယ်များအတွင်း ဘဏ္ဍာရေးခွဲဝေရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းနှင့် ပြန်လည်ခွဲဝေရေး အာဏာများ ပါဝင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် - အာဏာခွဲဝေရန် လိုအပ်သော မူဝါဒချမှတ်ချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာကဏ္ဍများထဲတွင် ကာကွယ်ရေး၊ ဥပဒေစိုးမိုးမှုဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများ၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေ၊ အရပ်ဘက်ဥပဒေ၊ နိုင်ငံခြားရေး၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာ၊ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ဆောင်မှု၊ နိုင်ငံသားဆိုင်ရာ၊ ရွေးကောက်ပွဲများ၊ မဲပေးခြင်း၊ စီးပွားရေး၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ ကျန်းမာရေး၊ အဆင့်မြင့်ပညာရေး၊ အခြေခံပညာရေး၊ စွမ်းအင်- ရေနံ၊ အကူမြူ စသည်၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ဆက်သွယ်ရေးလုပ်ငန်း၊ စာတိုက်ဝန်ဆောင်မှု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ရေပေးဝေရေး၊ အလုပ်အကိုင်/အလုပ်သမား၊ မီဒီယာ၊ လူမှုဝန်ထမ်း၊ မြို့ပြစီမံကိန်း၊ မီးဘေးကာကွယ်ရေး၊ အလေးချိန်နှင့် အတိုင်းအတာ အခြေအတွယ်များ စသည်ဖြင့် ကဏ္ဍများစွာ ပါဝင်ပါသည်။

အချို့သော ဖက်ဒရယ်အခြေခံဥပဒေများ (ဥပမာ၊ အာဂျင်တီးနားနှင့် အိန္ဒိယ) တွင် ထူးခြားသည့်အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများအား ခွဲဝေထားသော အာဏာနယ်ပယ်များထဲတွင် ကျရောက်သည့်ကိစ္စရပ်များသို့ ဝင်ရောက်ကူညီလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် အတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအား အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင် ကျင့်သုံးနိုင်သည့်အာဏာများကို လွှဲအပ်ထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။

အာဏာများအား ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်ရန် နိုင်နင်းစွာ စွမ်းဆောင်နိုင်မှု လိုအပ်သည့်အခြေအနေများကို အသေးစိတ် ပိုင်းခြားကြည့်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးလုပ်ငန်းတွင် ရပ်ရွာလုံခြုံရေးရဲကင်းလှည့်မှုများကို ဒေသဆိုင်ရာအဆင့်တွင် နိုင်နင်းသော အရင်းအမြစ်ကိုသုံးပြီး ရလဒ်ကို ပြည့်မီမြင့်မားအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်သော်လည်း၊ မူခင်းဆိုင်ရာ ဓာတ်ခွဲစစ်ဆေးခြင်း၊ မူခင်းဆေးပညာ၊ အကျဉ်းထောင်စီမံခန့်ခွဲမှုကဲ့သို့သောကိစ္စရပ်များ

အတွက်မူ ကြီးမားသောဆုံးဖြတ်စီမံ လုပ်ဆောင်ပိုင်ခွင့်များ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ နှင့် နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ရာတွင်မူ ပြည်ထောင်စုအဆင့် ပူးပေါင်း ပါဝင်မှုများ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ အာဏာခွဲဝေမှုရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရသည့် စံသဘောသတ်မှတ် ချက်များရှိပါသည်။

၂။ အဓိကစံများ (Core Normative Principles)

၂.၁။ ပြည်သူလူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအဆင့်က လုပ်ဆောင်နိုင်သည်အထိ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုသော အခြေခံမူ (Subsidiarity)

Subsidiarity သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် အဆင့်အလွှာများထားရှိသောအုပ်ချုပ်ရေး (multi-level governance) စနစ်များတွင် အရေးပါသော စံနိယာမတရပ်ဖြစ်ပြီး၊ အများပြည်သူ ဆိုင်ရာ တာဝန်နှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြည်သူလူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအဆင့်က လုပ်ဆောင်နိုင်သည် အထိ လုပ်ပိုင်ခွင့်ပြုရမည်ဟု သတ်မှတ်သောသဘောတရားဖြစ်သည်။ ထိုတာဝန်ကို အနီးစပ်ဆုံး အဆင့်တွင် ထိရောက်စွာ မဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အခါမှသာ ပိုမိုမြင့်မားသော အစိုးရအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်း ပေးရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။

Subsidiarity ၏ အခြေခံအယူအဆမှာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းနှင့် မူဝါဒအကောင်အထည် ဖော်ခြင်းတို့ကို ပြည်သူနှင့်အနီးစပ်ဆုံးအဆင့်တွင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျပြည်သူ့ ပါဝင်မှု (democratic participation) ကို တိုးမြှင့်စေခြင်း၊ ဒေသလိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီမှု မြှင့် မားစေခြင်း၊ တာဝန်ခံမှု (accountability) ကို တိုးတက်စေခြင်းတို့ကို ဖြစ်စေသည်ဟု ယူဆခြင်း ဖြစ်သည်။

၂.၂။ ဒီမိုကရေစီအခြေပြုပြည်သူ့အခြေခံလိုအပ်ချက်များကိုရယူနိုင်ရန် မဲပေးရွေးချယ်နိုင်ခြင်း

ပြည်သူများအတွက် လိုအပ်သော ပြည်သူ့ကုန်စည် (ပြည်သူများအသုံးပြုနိုင်သည့် ဝန်ဆောင်မှု များ) အမျိုးအစားနှင့် လူမှုအဆင့်အတန်းများကို ရယူခံစားနိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုသားများ၏ ဆန္ဒမဲပေး ရွေးချယ်နိုင်စွမ်းကို မြှင့်တင်ရပါမည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ပြည်သူများသည် မဲပေးခြင်း အားဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်နိုင်ခြင်း၊ မူဝါဒအလိုက် ဦးစားပေးချက်များကို ဖော်ပြနိုင် ခြင်း၊ အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်မှုများကို အကဲဖြတ်နိုင်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် (ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်၊ ဒေသန္တရ) အဆင့်အလွှာအလိုက် ရွေးကောက်ပွဲ များ ပြုလုပ်ခြင်းသည် ပြည်သူလိုအပ်ချက်များကို အဆင့်အလိုက် ထင်ဟပ်စေနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် (ပြည်နယ်/ဒေသ) အဆင့်တွင် ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များသည် ဒေသလိုအပ်ချက်များကို နီးကပ်စွာ ဖြည့်ဆည်းနိုင်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် ရွေးကောက်ခံ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပြည်ထောင်စုတာဝန်လုံးအဆင့် မူဝါဒများကို ဦးဆောင်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့်

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်းအာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုကို ဒီမိုကရေစီအခြေခံပေါ်တွင် တည်ဆောက်ပေးသည့် အဓိကလုပ်ငန်းစဉ်တရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

၂.၃။ လူမှုတရားမျှတမှု (Social Justice)

လူမှုတရားမျှတမှု (Social Justice) သည် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း အရင်းအမြစ်များ၊ အခွင့်အလမ်းများနှင့် အာဏာများကို မျှတစွာ ခွဲဝေသတ်မှတ်ခြင်း၊ လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ ဘာသာစကား၊ လိင်၊ ဒေသ စသည့်အခြေအနေ ကွဲပြားမှုများကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည့် မညီမျှမှုများကို လျှော့ချခြင်းနှင့် လူသားအခြေခံအခွင့်အရေးများကို အာမခံပေးခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်အာဏာခွဲဝေမှုတွင် Social Justice (လူမှုတရားမျှတမှု) သည် အာဏာ၊ အရင်းအမြစ်နှင့် အခွင့်အလမ်းများကို စုံလင်ကွဲပြားသော လူမှုအစုများအကြား မျှတစွာ ခွဲဝေသတ်မှတ်၍ လူမှုမညီမျှမှုများကိုလျှော့ချရန် ရည်ရွယ်သော စံနိယာမဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ တည်ငြိမ်မှု၊ ညီညွတ်မှုနှင့် တရားဝင်မှုကို အာမခံပေးသော အဓိကအယူအဆတရပ်ဖြစ်ပြီး၊ အာဏာခွဲဝေမှု၊ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးအာမခံချက်များကို စနစ်တကျ ပေါင်းစပ်စဉ်းစားခြင်းအားဖြင့်သာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးရာတွင် စုံလင်ကွဲပြားသည့် ယဉ်ကျေးမှု၊ စုံလင်ကွဲပြားသည့်လူမျိုးရေး၊ ဒေသဆိုင်ရာကွဲပြားမှုများရှိသည့်နိုင်ငံများတွင် အာဏာကို မျှတစွာခွဲဝေနိုင်ရန် အရေးကြီးသည်။ လူမှုတရားမျှတမှုအရ လူမျိုးစုများနှင့် ဒေသများအား နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုခွင့်ပေးအပ်ခြင်း၊ ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို မညီမျှမှု လျှော့ချစေရန် ရည်ရွယ်၍ ခွဲဝေခြင်း၊ အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများကို လူတိုင်း လက်လှမ်းမီနိုင်စေရန် အာမခံခြင်းတို့ကို အလေးထားရသည်။ ထို့ကြောင့် အာဏာခွဲဝေမှုသည် မည်သည့်အဆင့်အလွှာတွင် မည်သည့်အာဏာကို ထားရှိမည်ကို ဆုံးဖြတ်ရာတွင် လူမှုတရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအား ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးအပ်ခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးခြင်း၊ ဒေသလိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီသောမူဝါဒများ ချမှတ်နိုင်စေခြင်း၊ နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်မှု တိုးတက်စေခြင်းတို့အားဖြင့် လူမှုတရားမျှတမှုကို အားပေးနိုင်ပါသည်။

Social Justice ၏ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းတရပ်မှာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအကြား စီးပွားရေးမညီမျှမှုများကို လျှော့ချခြင်းဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအကြား စီးပွားရေးအင်အားကွာခြားမှုများရှိပါက၊ အာဏာခွဲဝေမှုအားဖြင့်သာ မလုံလောက်ဘဲ ဘဏ္ဍာရေးညီမျှမှုရှိစေရန် ချိန်ညှိမှု (fiscal equalization) မူဝါဒများလည်း လိုအပ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဝင်ငွေမြင့်မားသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များနှင့် ဝင်ငွေနည်းသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအကြား ကွာခြားမှုများ၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု အရည်အသွေးမညီမျှမှုများ ဖြစ်ပေါ်

နိုင်သည်။ ထိုအခြေအနေများကို လျှော့ချရန် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ အစိုးရများအကြား ငွေကြေး လွှဲပြောင်းပေးမှုများ (intergovernmental transfers) နှင့် ညှိနှိုင်းချိန်ညှိရေးစနစ်များကို အသုံးပြု နိုင်သည်။ ယင်းသည် လူမှုတရားမျှတမှုနှင့် နိုင်ငံတဝန်း ညီညွတ်မှုကို ထောက်ပံ့ပေးပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင်သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအား ကိုယ်ပိုင်မူဝါဒများ ချမှတ်ခွင့်ပေးသော်လည်း၊ အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများကို အနည်းဆုံး စံနှုန်းတခု ဖြင့် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအဆင့်တွင် အာမခံထားရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့အားဖြင့် ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၏ မတူညီသော နောက်ခံအခြေအနေများအောက်တွင် လူမှုမတရားမှုများ မပေါ် ပေါက်နိုင်အောင် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးအာမခံချက် များ၊ ဥပဒေအောက်တွင် တန်းတူအခွင့်တူညီမျှမှု၊ အခြေခံပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဝန်ဆောင်မှုများ ကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးကျင့်သုံးရမည့်စံနှုန်းအဖြစ် သတ်မှတ်ထားခြင်း သည် လူမှုတရားမျှတမှုအတွက် အရေးကြီးလှပါသည်။

ဤစံနှုန်းသည် အမျိုးသမီးများ၊ LGBTQIA+ များနှင့် သမိုင်းတလျှောက် အပယ်ခံအုပ်စု များအားလုံးအကျိုးဝင်ပါသည်။ အာဏာခွဲဝေမှုတခုခုသည် ထိုအစုများအပေါ် မည်သို့အကျိုးသက်ရောက် စေမည်နည်းဆိုသည်ကို ချိန်ဆရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် မိသားစုဆိုင်ရာဥပဒေအာဏာများ ကို ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းအခြေခံမှု ကြီးစိုးသည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အစိုးရများထံ ပေးအပ် ခြင်းသည် အမျိုးသမီးများအပေါ် ဖိနှိပ်မှုကို တွန်းအားပေးရာရောက်နိုင်မည်လားဆိုသည့် စဉ်းစား ချက်မျိုးဖြစ်ပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတခုခုအတွင်း တည်ရှိကောင်းတည်ရှိနေနိုင်သည့် အခွင့်အရေးသာ မှု၊ အခွင့်အရေးမသာမှုဆိုင်ရာများကြောင့် လူမှုတရားမျှတမှုသည် အဆင့်ဆင့်ပင် တပြေးညီမရှိနေ သည့် အခြေအနေများ (intersectionality) အားလည်း ထည့်သွင်းချိန်ဆရမည် ဖြစ်သည်။

၂.၄။ လိုအပ်မှုအခြေအနေကိုချိန်ဆ၍ အာဏာခွဲဝေသင့်သော “ကဏ္ဍ” ကို ဖော်ထုတ်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း သတ်မှတ်ထားသည့်အစိုးရအလွှာ (ပြည်ထောင်စုအဆင့်အလွှာ၊ ပြည်နယ်အဆင့်အလွှာ၊ ဒေသန္တရအဆင့်အလွှာ စသည်) များထဲမှ အာဏာတခုကိုထိရောက်စွာကျင့် သုံးရန် သင့်လျော်သောကဏ္ဍကိုရွေးချယ်ခြင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များ၏ လိုအပ်ချက် အခြေအနေများကို ချိန်ဆခြင်းသည် အာဏာခွဲဝေမှုရာတွင် အဓိကကျသည့်စံသဘောတရားအဖြစ် သတ်မှတ်လေ့ရှိပါသည်။ အာဏာခွဲဝေသင့်သော “ကဏ္ဍ” နှင့်ပတ်သက်၍ James Madison က ဖက်ဒရယ်စာတမ်း အမှတ် ၁၀ တွင် ဖော်ပြထားရာတွင် နိုင်ငံတဝန်းလုံးအပေါ် “ကြီးကြီးမားမား လွှမ်းခြုံသက်ရောက်မှုရှိသည့် အကျိုးကိစ္စရပ်များ” နှင့်သက်ဆိုင်သည့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စု အလွှာထံ ခွဲဝေနိုင်ပြီး ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ယူနစ်ဆိုင်ရာနှင့် ဒေသအခြေအနေအရ သီးခြားဆောင်ရွက် ရမည့်ကိစ္စရပ်များကို “ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်ဥပဒေပြုရေး” နယ်ပယ်တွင်ထားရှိနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် မည်သည့်အာဏာအားမည်သည့်အဆင့်အလွှာတွင် ခွဲဝေမည်ဆိုသည့် လက်တွေ့အာဏာ ခွဲဝေရေးအတွက် သင့်လျော်မည့် “ကဏ္ဍ” များကို စဉ်းစားရာတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံရေး

အသိုက်အဝန်းများ (ယူနစ်များ) ၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးအခြေအနေဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်၊ တောင်းဆိုချက်များကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန်အတွက် ညှိနှိုင်းလုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

၂.၅။ အရွယ်အစားကြီးလာသည်နှင့်အမျှ ကုန်ကျစရိတ်လျော့ကျလာခြင်းသဘော (Economy of scale)

Economy of scale ဆိုသည်မှာ လုပ်ငန်းတခုကို ပိုမိုကြီးမားသော အတိုင်းအတာဖြင့် ဆောင်ရွက်လျှင် တယူနစ်ချင်းစီအတွက် စရိတ်လျော့နည်းလာခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစီးပွားရေးသဘောတရားကို ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အာဏာခွဲဝေသဘောတရားအဖြစ်အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်အလွှာနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အဆင့်အလွှာများအကြား ခွဲဝေရာတွင် မည်သည့်အဆင့်က ဆောင်ရွက်လျှင် စရိတ်နည်းပြီး ထိရောက်မှု မြင့်မားမည်ဆိုသည့်အခြေအနေအထားအသုံးပြုသည့်အယူအဆဖြစ်ပါသည်။

အချို့သော လုပ်ငန်းများကို ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးအဆင့်ဖြင့် ဆောင်ရွက်လျှင် စရိတ်လျော့နည်းပြီး ထိရောက်မှု မြင့်မားသည်။ ဥပမာ ကာကွယ်ရေး (National defense)၊ နိုင်ငံခြားရေး မူဝါဒ (Foreign affairs)၊ ဗဟိုဘဏ်နှင့် ငွေကြေးမူဝါဒ (Monetary policy) ကဏ္ဍများတွင် ကြီးမားသော အတိုင်းအတာဖြင့် လုပ်ဆောင်ခြင်းက ပိုမိုထိရောက်သောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် အာဏာကို ခွဲဝေထားလေ့ရှိသည်။

အချို့သောကဏ္ဍများတွင် အတိုင်းအတာကြီးလာသည်နှင့်အမျှ စရိတ်မလျော့နိုင်သည့်အပြင် ဒေသအခြေအနေ မကိုက်ညီနိုင်ခြင်းများ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဒေသဆိုင်ရာ ပညာရေးမူဝါဒ၊ မြို့ပြစီမံကိန်း၊ ဒေသလမ်းတံတားများ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများစသည့်ကဏ္ဍများတွင် ဒေသအခြေအနေ၊ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားမှုများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန်လိုသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကဏ္ဍမျိုးများ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်တွင် အာဏာခွဲဝေခြင်းက ပိုမိုထိရောက်သည်။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

- အရွယ်အစားကြီးလေ စရိတ်လျော့နိုင်သည့် ကဏ္ဍများ → ပြည်ထောင်စု
- ဒေသအခြေအနေအလိုက် ကွဲပြားမှုများရှိသည့် ကဏ္ဍများ → ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်

၂.၆။ ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များကို ကိုယ်တိုင် တာဝန်ယူခံယူနိုင်ရေးမှု (cost-benefit internalization)

Cost-benefit internalization သည် ဖက်ဒရယ်အာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာသီအိုရီများအတွင်း အဓိကကျသော စံနိယာမတရပ်ဖြစ်ပြီး၊ မူဝါဒတရပ်ကို ချမှတ်ဆုံးဖြတ်သည့် အစိုးရအဆင့်

သည် ထိုမူဝါဒမှ ပေါ်ပေါက်လာသော ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များကို ကိုယ်တိုင် တာဝန် ယူခံယူနိုင်ရမည်ဟူသော သဘောတရားကို ရည်ညွှန်းသည်။ တနည်းအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူ နှင့် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုကို ခံယူရသူတို့အကြား ကိုက်ညီမှုရှိစေရန်ရည်ရွယ်သည့် စနစ်တကျချိန်ညှိမှု ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင်တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ယူနစ်အဆင့်များအကြား ခွဲဝေထားသည့်အတွက် မူဝါဒတရပ်၏အကျိုးသက်ရောက်မှုသည် အစိုးရအဆင့် တခုတည်းအတွင်းသာ ရှိမနေဘဲ အခြားဒေသများသို့ ပျံ့နှံ့သက်ရောက်နိုင်သည်။ ယင်းကဲ့သို့ နယ်နိမိတ်ကျော်လွန်သက်ရောက်မှုများ (interjurisdictional spillovers) ဖြစ်ပေါ်ပါက၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် အစိုးရသည် ထိုဆုံးဖြတ်ချက်၏ အပြည့်အဝ ကုန်ကျစရိတ်ကို တာဝန်မယူနိုင်သလို အကျိုးခံစားခွင့်ကိုလည်း အပြည့်အဝ မရရှိနိုင်သည့်အခြေအနေ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေများသည် စီးပွားရေးသဘောတရားအရ externalities ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြပြီး၊ မူဝါဒထိရောက်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှု (accountability) ကို လျော့နည်းစေနိုင်သည်။ Cost-benefit internalization သည် ယင်း externalities များကို လျော့ချရန်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုအကြား ကိုက်ညီမှုရှိစေရန် ရည်ရွယ်သည်။

မူဝါဒတရပ်၏ ကုန်ကျစရိတ်များ သို့မဟုတ် အကျိုးခံစားခွင့်များသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် (ပြည်နယ်/ဒေသ) နယ်နိမိတ်များကို ကျော်လွန်၍ သက်ရောက်ပါက၊ ထိုမူဝါဒကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် စီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် Cost-benefit internalization ကို ပိုမိုအောင်မြင်စေနိုင်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးမူဝါဒ - ဒေသတခု၏ စက်မှုလုပ်ငန်းမှ ဖြစ်ပေါ်သည့် လေထုညစ်ညမ်းမှုသည် အခြားဒေသများသို့ သက်ရောက်နိုင်သည်။ ထိုအခါ ညစ်ညမ်းမှုဖြစ်စေသည့် ဒေသသည် အကျိုးအမြတ်ကိုရရှိသော်လည်း အခြားဒေသများသည် ကုန်ကျစရိတ်ကို ခံစားရနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ စည်းမျဉ်းချမှတ်ခြင်းသည် သက်ရောက်မှုများကို စီမံသင့်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ကူးစက်ရောဂါထိန်းချုပ်ရေး - ဒေသတခု၏ ကျန်းမာရေးရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လျော့နည်းမှုသည် နိုင်ငံတဝန်းသို့ သက်ရောက်နိုင်သောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှု လိုအပ်သည်။

ဤကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ကျယ်ပြန့်စွာ ပျံ့နှံ့သည့် ကဏ္ဍများတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်အား အာဏာခွဲဝေပေးအပ်ခြင်းသည် စီးပွားရေးနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အထိရောက်ဆုံးရွေးချယ်မှု ဖြစ်နိုင်သည်။

မူဝါဒတရပ်၏ ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များသည် အဓိကအားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် (ပြည်နယ်/ဒေသ) အတွင်းသာ ကန့်သတ်ဖြစ်ပေါ်နေလျှင်၊ ထိုမူဝါဒကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ယူနစ်အဆင့်တွင် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ပိုမိုသင့်လျော်သည်။

ဥပမာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် (ပြည်နယ်/ဒေသ) တွင်း လမ်းတံတားများ၊ မြို့ပြစီမံကိန်း၊ ပညာရေးအစီအစဉ်များ

ဤကဏ္ဍများတွင် ဒေသခံများသည် အခွန်ထမ်းဆောင်၍ ဝန်ဆောင်မှုကို တိုက်ရိုက်ခံစားရသဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုတို့သည် ထိုပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် (ပြည်နယ်/ဒေသ) တွင်းအတွင်း တည်ရှိသည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် Cost-benefit internalization အား ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် (ပြည်နယ် /ဒေသ) အတွင်းအဆင့်တွင် ပိုမိုအောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။

Cost-benefit internalization သည် ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေမှုဆိုင်ရာဖက်ဒရယ်စနစ် (fiscal federalism) နှင့် နီးစပ်စွာ ဆက်နွှယ်သည်။ အစိုးရတရပ်သည် အသုံးစရိတ်တာဝန်ကို ဆောင်ရွက်နိုင်သော်လည်း ဝင်ငွေကောက်ခံရေးအာဏာ မရှိပါ။ သို့မဟုတ် ကုန်ကျစရိတ်ကို အခြားအဆင့်သို့ လွှဲပြောင်းနိုင်ပါက၊ အလွန်အကျွံ အသုံးစရိတ်ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေများသည် တာဝန်ခံမှုလျော့နည်းစေပြီး ဘဏ္ဍာရေးမညီမျှမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် မူဝါဒချမှတ်သူသည် ကုန်ကျစရိတ်နှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များကို ကိုယ်တိုင် ခံယူရမည့်စနစ်ကို တည်ဆောက်ခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ တည်ငြိမ်မှုနှင့် ထိရောက်မှုကို မြှင့်တင်ပေးသည်။

၂.၇။ စီမံခန့်ခွဲရေးကုန်ကျစရိတ် (Administrative costs)

ဆက်စပ်နေသော စံသတ်မှတ်ချက်တစ်ခုသည် စီမံခန့်ခွဲရေးကုန်ကျစရိတ်ဖြစ်သည်။ မူဝါဒများနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရန်လိုအပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ၊ လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ ဖြစ်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် စီမံခန့်ခွဲရေးစရိတ်စကားများသည် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာကို ထိရောက်စွာအကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန် မျှတခြင်း ရှိမရှိ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုက လွှမ်းခြုံတာဝန်ယူမှုက ပိုမိုထိရောက်ပြီး ကုန်ကျစရိတ်သက်သာပါသလားဆိုသည့် စဉ်းစားချက်ဖြစ်သည်။ ထိုအချက်ပေါ် မူတည်ပြီး ပြည်ထောင်စုစနစ်အတွင်းရှိ အစိုးရအလွှာတစ်ခုခုသည် ၎င်းအား ခွဲဝေအပ်နှင်းထားသောအာဏာကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် စီမံခန့်ခွဲရေး စွမ်းရည်လိုအပ်မှုရှိမရှိ ချိန်ထိုးစဉ်းစားရန်လိုအပ်သည်။

ပြည်ထောင်စုက လွှမ်းခြုံတာဝန်ယူခြင်းသည် ကုန်ကျစရိတ်ထပ်ခြင်းကို လျှော့ချနိုင်သော်လည်း ဒေသလိုအပ်ချက်များကို တုံ့ပြန်ဝန်ဆောင်မှုပေးရာတွင် အားနည်းနိုင်သည်။ အာဏာဖြန့်ဝေခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ် (ပြည်နယ်/ဒေသ) တို့၏ ထိရောက်စွာလုပ်ဆောင်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်သော်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ် တိုးပွားနိုင်သည်။

ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တည်ဆောက်ရာတွင် Administrative cost ကို Economy of Scale နှင့် Cost-Benefit Internalization တို့နှင့် ပေါင်းစပ်စဉ်းစားခြင်းသည် ထိရောက်သော အာဏာခွဲဝေမှုအတွက် အခြေခံကျသော သဘောတရားတရပ် ဖြစ်သည်။

၃. မူဝါဒဆိုင်ရာ အကျိုးသက်ရောက်မှုများ (Policy Implications)

ဖက်ဒရယ်စနစ်တရပ်ကို ဒီမိုကရေစီဆွဲတည်ဆောက်ရာတွင် အောက်ပါအချက်များကို ပေါင်းစည်းသုံးသပ်စဉ်းစားရပါမည်။

- ဒီမိုကရေစီအခြေခံတရားဝင်မှု (Democratic Legitimacy)
- လူမှုရေးတရားမျှတမှုနှင့် တန်းတူညီမျှမှု (Social Equity)
- ဘဏ္ဍာရေးတာဝန်ယူမှုနှင့် စည်းကမ်းတကျ စီမံခန့်ခွဲမှု (Fiscal Responsibility)
- အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစွမ်းအား (Institutional Capacity)
- စီးပွားရေးထိရောက်မှု (Economic Efficiency)
- မူဝါဒအကျိုးသက်ရောက်မှုများ၏ နယ်ပယ်အဝန်း (Scope of Policy Effects)

ဤစံနှုန်းများအနက် တခုတည်းသာ အဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်သည့် သတ်မှတ်ချက် မဟုတ်ပါ။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ စနစ်တကျ သဘာဝတရားရှိသော အခင်းအကျင်းအတွင်း မျှတစွာ ညှိနှိုင်းထားရှိခြင်းအပေါ် မူတည်သည်။

၄. နိဂုံးချုပ် (Conclusion)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း အာဏာခွဲဝေမှုသည် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ လေ့ကျင့်ခန်းတရပ်သာ မဟုတ်ပါ။ အုပ်ချုပ်ရေး ထိရောက်မှု၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တာဝန်ခံမှုနှင့် ပြည်ထောင်စု၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုတို့ကို သတ်မှတ်ပုံဖော်ပေးသည့် အခြေခံနိုင်ငံရေး ဆုံးဖြတ်ချက် တရပ်ဖြစ်သည်။

ကောင်းမွန်စွာ ဒီမိုကရေစီဆွဲထားသော ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံတရပ်သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် တစည်းတလုံးတည်းဖြစ်မှု၊ ထိရောက်မှုနှင့် တရားမျှတမှု၊ အာဏာခွဲဝေမှုနှင့် ညှိနှိုင်းပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့အကြား သဘာဝတရားဖြစ်မှုကို ဖန်တီးပေးနိုင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဤစာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည့် စံသတ်မှတ်ချက်များကို လက်တွေ့အသုံးပြုနိုင်ပါက မူဝါဒချမှတ်သူများသည် လူမျိုးစုံလင်လှသော လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ ရှုပ်ထွေးလှသော အခြေအနေမှန်များနှင့် ကိုက်ညီသည့် သဘာဝတရားရှိသော၊ တည်ငြိမ်ခံနိုင်ရည်ရှိသော၊ ပြောင်းလဲနိုင်စွမ်းရှိသော ဖက်ဒရယ်အစီအစဉ်များကို တည်ဆောက်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။

မိုးသန့်

အခန်း (၅)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း

(State Constitutions)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဒီဇိုင်းအား လေ့လာခြင်း

၁။ နိဒါန်း

ယနေ့ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသော နိုင်ငံများအရေအတွက်မှာ ပညာရှင်များ၏ သတ်မှတ်ချက်နှင့် အကဲဖြတ်မှုများအပေါ် မူတည်၍ ခန့်မှန်းအားဖြင့် ၂၅ မှ ၂၇ နိုင်ငံ ခန့် ရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများအတွင်း ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအား ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေးထားခြင်းရှိသကဲ့သို့ မပေးထားခြင်းလည်း တွေ့ရသည်။

ဤသုတေသနစာတမ်းသည် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရှိ/မရှိအခြေအနေကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာပြီး၊ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိသည့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များတွင် တွေ့ရှိရသော သုံးဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာလက္ခဏာများကို စနစ်တကျ သုံးသပ်တင်ပြရန် ရည်ရွယ်သည်။

၂။ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအား ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပေးထားသော နိုင်ငံများ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံအချို့တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအား ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ပြုထားသည်။ ထိုနိုင်ငံများတွင်—

- United States - ပြည်နယ် ၅၀ လုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိသည်။
- Switzerland - ကန်တွန် ၂၆ ခုလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိသည်။
- Germany - Länder ၁၆ ခုလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိသည်။
- Austria - Länder ၉ ခုလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိသည်။
- Brazil - ပြည်နယ် ၂၆ ခုနှင့်ဖက်ဒရယ်ခရိုင်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများရှိသည်။
- Mexico - ပြည်နယ် ၃၁ ခုနှင့် မက္ကဆီကိုစီးတီးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ ရှိသည်။
- Argentina - ပြည်နယ် ၂၃ ခုနှင့် Buenos Aires မြို့တော်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရှိသည်။
- Venezuela - ပြည်နယ် ၂၃ ခုလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရှိသည်။
- Nigeria - ပြည်နယ် ၃၆ ခုလုံးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရှိသည်။

- Ethiopia - လူမျိုးစုအခြေပြု ပြည်နယ် ၁၁ ခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရှိသည်။
- Bosnia and Herzegovina - နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်း ၂ ခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရှိသည်။
- Comoros - ကျွန်း ၃ ကျွန်းတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရှိသည်။
- South Sudan - ပြည်နယ် ၁၀ ခုတွင် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာဥပဒေများ ရှိသည်။
- Somalia - de jure ဖက်ဒရယ်စနစ်အဖြစ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ တောင်းဆိုထားသည်။

၃။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မရှိသည့် သို့မဟုတ် အားနည်းသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်များ အချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ ခွဲဝေပေးထားသော်လည်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မရှိခြင်း သို့မဟုတ် အလွန်အားနည်းခြင်း တွေ့ရသည်။ ဥပမာ—

- India - ပြည်နယ်များသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရသာ လည်ပတ်သည်။
- Canada - ပြည်နယ်များတွင် သီးခြားဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမရှိ (အချို့တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ဥပဒေများရှိသည်)။
- Russia - Republic များတွင် အခြေခံဥပဒေရှိသော်လည်း oblast နှင့် krai များတွင် charter များသာရှိသည်။
- Pakistan - ပြည်နယ်များအား ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တိုက်ရိုက်စီမံသည်။
- Malaysia - ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံများရှိသော်လည်း ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအောက်တွင် တင်းကျပ်စွာ ချည်နှောင်ထားသည်။
- United Arab Emirates - စော်ဘွားပြည်နယ်များတွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံမရှိ။
- Belgium - ဒေသများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိသော်လည်း သီးခြားဖွဲ့စည်းပုံမရှိ။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ကမ္ဘာ့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ၏ ထက်ဝက်ကျော်ခန့်သည် ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ခွင့်ပြုထားပြီး ကျန်နိုင်ငံများသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအောက်တွင်သာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ကျင့်သုံးကြသည်။

၄။ ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ၏ ဘုံလက္ခဏာများ

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိသည့် ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ လေ့လာချက်အရ အောက်ပါ ဘုံဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ လက္ခဏာများ တွေ့ရသည်—

(၁) နိဒါန်း (Preamble)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်းသည် နိဒါန်းအပိုဒ်ဖြင့်စတင်သည်။ အများအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတခုလုံး အခြေတည်ထားသော ကျောရိုးတန်ဖိုးအထိုင်များကို ဖော်ပြသည်။ ဥပမာ - ပြည်သူတို့၏ အချုပ်အခြာအာဏာ၊ လွတ်လပ်မှု၊ တရားမျှတမှု၊ လူမှုတရားမျှတမှု၊ အခွင့်တူညီမျှမှု၊ ဒီမိုကရေစီစသည့်တန်ဖိုးများကို ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ မိမိတို့ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အတွင်း ကျင့်သုံးမည် ဖြစ်သော နိုင်ငံရေးအိုင်ဒီယိုလိုဂျီထဲမှ အဓိကကျသော တန်ဖိုးနှုန်းစံများကိုလည်း ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။

(၂) အခြေခံအခွင့်အရေးများ/အခွင့်အရေးကြေညာခြင်း (Bill of Rights / Declaration of Rights)

အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့်လွတ်လပ်မှုများကို အာမခံရသည်။ အစိုးရများမှတာဝန်ယူဖြည့်ဆည်းပေးရမည့်အခွင့်အရေးများ (Positive rights) အစိုးရများက ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မပြုနိုင်ဘဲ အပြည့်အဝ အကာအကွယ်ပေးရမည့် အခွင့်အရေးများ (Negative Rights) ကို တိကျစွာ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြသည်။ နိုင်ငံရေး၊ ပြည်သူ့အရပ်သားအခွင့်အရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြသည်။ ဥပမာ - လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာစုဝေးခွင့်၊ သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်၊ ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်၊ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူညီမျှရေး၊ တန်းတူညီမျှ အကာအကွယ်ခံပိုင်ခွင့်၊ အလုပ်သမားအခွင့်အရေး၊ ပညာရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးသည်။

(၃) အာဏာပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း (Separation of Powers)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအားလုံးသည် တူညီသောအာဏာမဏ္ဍိုင်သုံးရပ်ကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံး ပြဋ္ဌာန်းထားလေ့ရှိသည်။ ဥပဒေပြုရေး (ဥပဒေပြုသူများ၊ အများအားဖြင့် unicameral (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်လွှတ်တော် တရပ်တည်းထားရှိပြီး အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်နယ်တခုမှ လွဲ၍ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်လွှတ်တော် လွှတ်တော် ၂ ရပ် (bicameral) ထားရှိသည့်စနစ် ကျင့်သုံးသည်။)

- အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာမဏ္ဍိုင် (အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအမှူးနှင့် အခြားရွေးချယ်ခံအရာရှိများ)၊
- တရားစီရင်ရေးအာဏာမဏ္ဍိုင် (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တရားရုံးများ၊ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော တရားသူကြီးများ)၊

(၄) ဥပဒေပြုရေးအာဏာမဏ္ဍိုင် (Legislative Branch)

ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အတွင်းရှိနေသော လူဦးရေပေါ် မူတည်ပြီး ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် ကွဲပြားနိုင်သည်။ လွှတ်တော်များ၏ အရွယ်အစားသည် ကွာနိုင်သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေတွင် ယူနစ်ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများ အသေးစိတ်၊ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏အရည်အချင်းများ၊ ရွေးကောက်ပုံများ၊ သက်တမ်း၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ လွှတ်တော်ကျင်းပချိန်/ ရပ်နားချိန်၊ ဥပဒေပြုရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ပုံလုပ်ငန်းစဉ်၊ လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ/ ဒုဥက္ကဋ္ဌများ၏အရည်အချင်းများ၊ ရွေးချယ်ပုံ၊ သဘာပတိအခွင့်အာဏာများ၊ စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း၊ အသစ်ရွေးချယ်ခြင်း၊ ယူနစ်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ လိုအပ်သော အခြားသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖော်ပြသည်။

(၅) အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင် (Executive Branch)

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အုပ်ချုပ်ရေး အကြီးအမှူးအား ရွေးကောက်/ ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရာတွင် အသုံးပြုမည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် (သမ္မတစနစ် (ပြည်သူမှတိုက်ရိုက်ရွေးကောက်) သို့မဟုတ် လွှတ်တော်မှ ရွေးချယ်ခန့်အပ်သည့်စနစ်ပေါ် မူတည်၍ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင် အကြီးအကဲအားခန့်အပ်နိုင်သည်။ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များကို ယူနစ်၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေထားမှုအပေါ် မူတည်၍ ဒုအုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအမှူး၊ လိုအပ်သောဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီးများ၊ ရှေ့နေချုပ်၊ ဘဏ္ဍာရေးမှူး၊ စာရင်းစစ်ချုပ်စသဖြင့် ခန့်အပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ယူနစ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာခွဲဝေထားမှုအပေါ် မူတည်၍ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် အုပ်ချုပ်ရေး အကြီးအမှူးအပါအဝင် ယူနစ်အစိုးရ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဖော်ပြသည်။

ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ပုံလုပ်ငန်းစဉ်၊ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ၏ အရည်အချင်းများ၊ ရွေးချယ်ပုံ၊ အခွင့်အာဏာများ၊ စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း၊ အသစ်ရွေးချယ်ခြင်း၊ ယူနစ်၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်သည့် အခြားသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖော်ပြသည်။

(၆) တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်

တရားစီရင်ရေးအာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးပုံအပေါ် အခြေခံပြီး ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးလွှမ်းခြုံကျင့်သုံးသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ် (သီးခြားတရားရုံးစနစ် နှစ်ခုထားရှိသောစနစ် (Dualist Court Systems)၊ စုစည်းထားသောတရားရုံးစနစ်များ (Integrated Court Systems)၊ တခုတည်းသောတရားရုံးစနစ် (Single Court Hierarchy) ပေါ်မူတည်၍ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တရားရုံးစနစ် (တရားခွင်တရားရုံးများ၊ အယူခံတရားရုံးများနှင့် ပြည်နယ်တရားလွှတ်တော်ချုပ်) ကို ထားရှိတတ်သည်။ ယူနစ်တရားသူကြီးများကို ရွေးကောက် သို့မဟုတ် ရွေးချယ်ခန့်အပ်မည့်နည်းလမ်းကို ဖော်ပြရမည်။ ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက သတ်မှတ်ထားသည့် တရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်၊ တရားစီရင်ရေးစွမ်းဆောင်ရည်၊ တရားရုံးစည်းကမ်းများ ဖော်ပြထားရမည်။

(၇) ဒေသန္တရအစိုးရဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ (Local Government Provisions)

ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးသည်ဒေသန္တရအစိုးရများ (ခရိုင်၊ မြို့နယ်၊ မြို့နယ်များ) ဖွဲ့စည်းစီမံမှုအတွက် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအား

ဖော်ပြသည်။ ကျောင်းများ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ နယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်း၊ ဒေသန္တရအခွန်များကဲ့သို့သော ဒေသဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဖော်ပြပါသည်။

(၈) ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် (Amendment Process)

ဖက်ဒရယ်ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတိုင်းတွင် ပြင်ဆင်ရန် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါရှိသည်။

ဘုံနည်းလမ်းများ-

ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအဆိုပြုချက် → မဲဆန္ဒရှင်များ၏ အတည်ပြုချက် လိုအပ်။

ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ချက် → မဲဆန္ဒရှင် အတည်ပြုချက်လိုအပ်။

လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲ- ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမှန်သမျှကို ပြည်သူက အတည်ပြုရမည်။

ပြည်သူများမှအစပျိုးဆောင်ရွက်မှု- နိုင်ငံသားများသည် လုံလောက်သော အရေအတွက်ဖြင့် ပြင်ဆင်လိုသည့်အချက်အား အဆိုပြုနိုင်သည်။

(၉) အပြန်အလှန်ထိန်းကြောင်းခြင်း/ ထိန်းညှိခြင်း (Checks and Balances)

အာဏာမဏ္ဍိုင် ၃ ရပ်အကြား အပြန်အလှန်ထိန်းကြောင်း/ ထိန်းညှိခြင်းကို သက်ဆိုင်ရာ အခန်းများတွင် လိုသလို ချိန်ညှိရေးသားရမည်။ ဥပမာ - အုပ်ချုပ်ရေးအကြီးအမှူးများသည် ဘတ်ဂျက်များပေါ်တွင် အကြောင်းအရာအလိုက် ဗီတိုအာဏာများ ကျင့်သုံးနိုင်သည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသည် ဗီတိုအာဏာကို ကျော်လွန်နိုင်သည်။ တရားစီရင်ရေးအာဏာမှ အခြေခံဥပဒေနှင့်ညီညွတ်မှုရှိမရှိ စောင့်ကြည့်နိုင်သည်။

(၁၀) ပညာရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာမူဝါဒ (Education & Public Policy)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးသည် ပြည်သူများအား ပညာရေးအခွင့်အလမ်းပေးနိုင်ရန် လိုအပ်သည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေး၊ အခွန်စည်းကြပ်ကန့်သတ်ချက်များ၊ အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး၊ လူမှုဝန်ထမ်းတာဝန်များ၊ သက်သာချောင်ချိရေး သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးအခွင့်အရေးပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်သည်။ ဒေသဆိုင်ရာတန်ဖိုးများနှင့် ဦးစားပေးမှုများကို ထင်ဟပ်စေရသည်။ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ဖော်ပြချက်များပါရှိရသည်။

(၁၁) ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်း (Finance and Taxation)

ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးကျင့်သုံးသော အခွန်စနစ်နှင့်လိုက်လျောညီထွေဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြရသည်။ ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် ဘတ်ဂျက်ရေးဆွဲခြင်းအတွက် စည်းမျဉ်းများချမှတ်ထားသည်။ အခွန်ပေးဆောင်ရန် ပြည်သူများကိုစည်းရုံးရာတွင် ကောင်းမွန်သော ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်မည့်နည်းလမ်းများ ဖော်ပြရသည်။

ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြင်ပမှငွေချေးယူခြင်းကို ကန့်သတ်ပြီး အခွန်ကောက်ခံခြင်းဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းများ ချမှတ်လေ့ရှိသည်။ အသုံးစရိတ်ဆိုင်ရာတာဝန်နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်သော ရငွေဆိုင်ရာမူဝါဒများကို ရေးဆွဲမည်ဖြစ်ကြောင်းဖော်ပြကြရသည်။

(၁၂) အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် ပြည်သူများပါဝင်နိုင်ခြင်း (Sovereignty and Popular Participation)

ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တခုစီသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း အချုပ်အခြာအာဏာ (Internal Sovereignty) ရှိသည်။ အုပ်ချုပ်မှုတွင် နိုင်ငံသားများအား ပါဝင်ခွင့်များပေးအပ်သည်- ဆန္ဒခံယူပွဲများ၊ ပြည်သူလူထုနှင့်အတိုင်ပင်ခံခြင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးများ သို့မဟုတ် ဥပဒေပြုအမတ်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများ၊ ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များကို တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း။

(၁၃) အစိုးရများအကြား ဆက်ဆံရေး (Inter-governmental Relation)

ပြည်ထောင်စုစနစ်အတွင်းအာဏာခွဲဝေထားမှုအရ အစိုးရခြင်းအကြား အထိရောက်ဆုံး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည့် နည်းလမ်းများ၊ ယန္တရားများကို တည်ဆောက်ပါဝင်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြရမည်။

၅။ နိဂုံးချုပ်

ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှု၏ အဓိကဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာအခြေခံဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရှိခြင်းသည် ယူနစ်အလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အားကောင်းစေပြီး ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တာဝန်ခံမှု၊ လူမှုတရားမျှတမှုနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ တည်ငြိမ်မှုတို့ကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ် ဒီဇိုင်းရေးဆွဲရာတွင် ယူနစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အခန်းကဏ္ဍကို စနစ်တကျ သုံးသပ်ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။

မိုးသန်

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း

အနှစ်ချုပ်

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုကို ပူးပေါင်း၍ အတူတကွ ဖွဲ့စည်း ထူထောင်ကြသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရှိကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များသည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ မိမိတို့၏ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိကြပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်များက မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ကျင့်သုံးမည့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိခြင်းသည် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အရေးအကြီးဆုံး အင်္ဂါရပ်တခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရှိမှသာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်း စုံ နှစ်ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော် တိုက်ပွဲဝင်တောင်းဆိုလျက်ရှိသော “ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေး အပြည့်အဝရှိသည့် စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု စနစ်” ကို ထူထောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

နိဒါန်း

ပင်လုံစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသော ချင်း၊ ကချင်နှင့် ရှမ်းလူမျိုးများသည် ဗြိတိသျှ ကိုလိုနီခေတ်မတိုင်မီ သီးခြားလွတ်လပ်သောလူမျိုးများဖြစ်ကြသည်။ ကိုလိုနီခေတ်တလျှောက်လုံး တွင်လည်း သီးခြားအခြေခံဥပဒေများနှင့် သီးခြားစီအုပ်ချုပ်ခြင်းခံခဲ့ကြပါသည်။ ကိုလိုနီခေတ်အလွန် တွင် သီးခြားစီဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရယူ၍ သီးခြားအမျိုးသားနိုင်ငံတော်များ ထူထောင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ သို့ရာတွင် သီးခြားစီလွတ်လပ်ရေးရယူပြီး သီးခြားအမျိုးသားနိုင်ငံများ ထူထောင်ခြင်းမပြုဘဲ၊ ကိုလိုနီ ခေတ်မတိုင်ခင် မြန်မာမင်းများ အုပ်ချုပ်ခဲ့သောနယ်မြေ (Burma Proper) နှင့် ပူးပေါင်း၍ လွတ်လပ်ရေး အတူတကွ ရယူပြီး “ပြည်ထောင်စု” နိုင်ငံသစ်တခုကို အတူတကွ ပူးပေါင်းထူထောင်ရန် ပင်လုံစာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပါသည်။

ပင်လုံစာချုပ်တွင် “တောင်တန်းဒေသများ” ဟုခေါ်ဆိုသော ချင်း၊ ကချင်နှင့် ရှမ်းပြည်များ၏ နယ်တွင်းအုပ်ချုပ်ရေးတွင် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” (Self-rule) နှင့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (Self-determination) နှစ်ခုစလုံးကို အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ‘ပင်လုံကတိကဝတ်’ များကို ယနေ့တိုင် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပေ။ ထိုမျှသာမက ကိုလိုနီခေတ်တွင် ချင်း၊ ကချင်

နှင့်ရှမ်းတို့ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိခဲ့ပြီးသော “ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်” ကိုပါ လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီးနောက် လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံတို့သည် လွတ်လပ်ရေးရရှိသည့်အချိန်မှာ ယနေ့တိုင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်အပါအဝင် ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် တိုက်ပွဲဝင်နေကြခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

(၁)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုကို ပူးပေါင်း၍ အတူတကွ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ကြသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်၌ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရှိကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များသည် မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံး၍ မိမိတို့၏ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်များက မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ကျင့်သုံးမည့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိခြင်းသည် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အရေးအကြီးဆုံးအင်္ဂါရပ်တခုပင်ဖြစ်ပါသည်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ထားကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။ ယင်းကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား “အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” (Division of Powers) ဟု ခေါ်ကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာ (၃) ရပ်ကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာ (၃) ရပ်ကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်သော်လည်းကောင်း၊ အသီးသီး ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အသီးသီးက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ် (ဥပဒေပြုအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာ) တို့ကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ဥပဒေပြုအာဏာကို စနစ်တကျကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်တရားရုံးများကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် အချုပ်အခြာအာဏာ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ခြင်းတို့သာမက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အုပ်ချုပ်ပုံတို့ကို စနစ်တကျ ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” နှင့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” တို့ကို တပြိုင်တည်း ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တိုင်းတွင် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” ကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် “ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ” ကို ကျင့်သုံးခွင့်ရှိကြပါသည်။ သို့ရာတွင် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” အခြေခံမူအရ အာဏာသုံးရပ် ကို ကျင့်သုံးရာတွင် ထိုအာဏာများ စီးဆင်းရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် ရှိ-မရှိ ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြခြင်းမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အတုအယောင် ပြည်ထောင်စု စနစ်နှင့် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ဟု ကွဲပြားနေခြင်းဖြစ်သည်။

အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များက “ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင် ရေးအာဏာများ” ကို ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ‘တဆင့်ခံကျင့်သုံးခွင့်’ သာ ရှိကြပါသည်။ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအားလုံးက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြသည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေး အာဏာများကို ‘တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးခွင့်’ ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပင်လုံစာချုပ်တွင် “တောင်တန်းဒေသ” ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်” နှင့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်” နှစ်မျိုးစလုံး အာမခံချက်ပေးထားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် “နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” နှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ “ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင် ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” နှစ်မျိုးစလုံးကို အာမခံချက်ပေးထားသည်။ လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသော ပြည်နယ်များတွင် သက်ဆိုင်ရာလူမျိုးများက သမိုင်းစဉ်ဆက် ပိုင်ဆိုင်ထားကြသော ပြည်နယ်ပိုင်နက် နယ်နိမိတ်များကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရုံသာမက ထိုလူမျိုးများ၏ လူမျိုးဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာ အမျိုးသားလက္ခဏာ၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများကိုပါ အကာအကွယ်ပေးနိုင်သည်။

လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်သောပြည်နယ်ဖြစ်စေ၊ ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင် ထားသောပြည်နယ်ဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် မှီတင်းနေထိုင်ကြသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အားလုံးတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကာ ကွယ်ပြဋ္ဌာန်းပေးကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်တစ်ခု၏ နယ်နိမိတ်ကိုကျော်၍ ပြည်နယ်နှစ်ခု၊ သုံးခု မက ဖြန့်ကျက်နေထိုင်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ထိုလူမျိုးများတည်ရှိရာ ပြည်နယ်အသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကာကွယ်ပေးရမည်။ ထို့ အပြင် တိုင်းရင်းသားအားလုံး၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေက ထပ်ဆင့်ကာကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု စနစ်တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအားလုံး၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ပြည်ထောင်စု

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများက အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော လူမျိုးတိုင်းသည် လူမျိုးရေးအရ တန်းတူကြသည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူကြသည်။ နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသည် “အချိုးတူဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်” (Symmetry Federalism) ဖြစ်သည်။ အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် “အချိုးမတူဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်” (Asymmetry Federalism) ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအနက်တချို့ကို နိုင်ငံရေးအာဏာပိုပေး၍ တချို့ကို နိုင်ငံရေးအာဏာ အပြည့်အဝမပေးကြချေ။ ဥပမာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် ကက်ရှမီးယားပြည်နယ်ကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခွင့် အခွင့်အရေးအပ်နှင်းပြီး ကျန်သည့် ပြည်နယ်များကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်မပေးခဲ့ချေ။ အိန္ဒိယနှင့်အလားသဏ္ဌာန်တူသည့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်လည်း ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံး ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်မရှိသည့်အပြင် လူမျိုးစုလွှတ်တော်ဟု ခေါ်ဆိုသော အထက်လွှတ်တော်တွင် လူဦးရေအခြေခံဖြင့် ပြည်နယ်များက ကိုယ်စားလှယ် ပိုမိုများပြားစွာ စေလွှတ်ခွင့်ရှိပြီး၊ လူဦးရေနည်းပါးသော ပြည်နယ်များက ကိုယ်စားလှယ်အနည်းငယ်သာ စေလွှတ်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အချင်းအချင်းအကြား နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူခွင့်မရှိပါ။ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူသောပြည်နယ်များသည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၌ ကိုယ်စားလှယ်အညီအမျှ စေလွှတ်ခွင့်ရှိကြပါသည်။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့်အုပ်ချုပ်ပုံတို့ကို စနစ်တကျ ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ ပြည်နယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံကို ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး အုပ်ချုပ်ရေးတာဝန်ခံမည့် ပြည်နယ်အစိုးရကို ဒီမိုကရေစီကျင့်စဉ်နှင့်အညီ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်အတွင်းရှိ ပြည်သူလူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပင်လုံစာချုပ်အပိုဒ် (၇) ၌ တောင်တန်းဒေသများတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၁)” တွင်လည်း “ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေးများကို အပြည့်အဝ အာမခံချက်ပေးရမည်” ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်သာမက ပြည်နယ်အားလုံးတွင်လည်း ဒီမိုကရေစီကျင့်စဉ်နှင့်အညီ အစိုးရအဆင့်ဆင့်ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးမည့်အစိုးရအဖွဲ့ကို ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြရမည်ဖြစ်ပြီး တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးမည့် တရားသူကြီးများကိုလည်း ဒီမိုကရေစီကျင့်စဉ်နှင့်အညီ ခန့်ထားကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပ်နှင်းပြီး ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိမှသာ-

- (၁) အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ပြီး ထို အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြ သည်ဟူသော “အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း” ကို ဖက်ဒရယ်အင်္ဂါရပ်နှင့်အညီ အကောင် အထည်ဖော် ကျင့်သုံးနိုင်မည်။
- (၂) “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “စုပေါင်း၍ အတူတကွအုပ်ချုပ်ခြင်း” သာမက “ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” တို့ကို စနစ်တကျ ပူးတွဲ ကျင့်သုံးနိုင်မည်။
- (၃) စစ်မှန်သော ပြည်ထောင်စုစနစ်နှင့် အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်တို့ကို စနစ် တကျ ပိုင်းခြားပြီး၊ အတူအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်ဖြစ်သည့် “အချိုးမတူဖက် ဒရယ်စနစ်” မှ စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု “အချိုးတူဖက်ဒရယ်စနစ်” တည်ဆောက်ရေးကို ဦးတည်နိုင်မည်။
- (၄) “ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” နှင့် “နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်” နှစ်မျိုးစလုံးကို အာမခံချက်ပေးခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေးတန်းတူခွင့်နှင့် နိုင်ငံရေး တန်းတူခွင့် နှစ်မျိုးစလုံးကို တပြိုင်တည်း အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည်။
- (၅) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ဖက်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်း ထူထောင်ပြီး ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများကို ဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်းဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တို့ကို ပေါင်းစပ်ထား သော “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုစနစ်” ကို ထူထောင်နိုင်မည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ပါက ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိ၍ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရရှိနိုင်မှသာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ နှစ်ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော် တိုက်ပွဲဝင်တောင်း ဆိုလျက်ရှိနေသော “ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေး အပြည့်အဝရှိသည့် စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်” ကို ထူထောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

(၂)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပြည်ထောင်စုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ထားသော အချုပ်အခြာအာဏာသုံးရပ် (ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ) ကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ အကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းကို စနစ်တကျဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စု၏ လုပ် ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်

များ၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်သော်လည်းကောင်း အသီးသီး ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြီးပြဋ္ဌာန်းပြီး ပြည်နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ် သော “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” နှင့် “အတူတကွစုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” ကို စနစ်တကျဖော်ဆောင် ကျင့်သုံးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက မိမိ တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကိုကျင့်သုံး၍ မိမိတို့ကိုယ်တိုင်ကျင့်သုံးမည့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးရှိခြင်းသည် “ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စုအားကောင်း ရေး” (Bottom-up Federalism) ချဉ်းကပ်မှု၏ အနှစ်သာရတစ်ခုလည်းဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဆန့်ကျင် ထိခိုက်ခြင်း မရှိနိုင်ပါ။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အပြန်အလှန် အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ လေးစားတန်ဖိုးထားခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ခိုင်မာစေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် အောက်ဖော်ပြပါ ပြည်ထောင်စု၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိကြောင်း၊ လေးစားတန်ဖိုးထား၍ အသိအမှတ်ပြုထားကြောင်း ပေါ်လွင်စေရမည်။ ယင်းပြည်ထောင်စုလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများမှာ-

- (၁) ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် တိုင်းပြည်၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေ ဖြစ်သည်။
- (၂) လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သော နိုင်ငံတစ်ခု၏ ဂုဏ်အင်္ဂါများဖြစ်ကြသော လွတ်လပ်ရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံနယ်နိမိတ် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေးဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီး ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းရမည်။
- (၃) ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” (Self-rule) နှင့် “အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း” (Shared-rule) “အခြေခံမူ” အရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အားလုံးက ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်း၍ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော အစိုးရဖြစ်ကြောင်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအားလုံးက လေးစားအသိအမှတ်ပြုရမည်။
- (၄) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း “အခြေခံမူ” အရ အောက်ဖော်ပြပါ ပြည်ထောင်စု၏လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများက ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိစေရ။ မိမိတို့အားလုံး အတူတကွ ထူထောင်၍ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော ပြည်ထောင်စု၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာဖြစ်ကြောင်း လေးစား အသိအမှတ်ပြုရမည်။

- (က) နိုင်ငံခြားရေး
- (ခ) ပြည်ထောင်စုကာကွယ်ရေး
- (ဂ) ငွေဒင်္ဂါးနှင့်ငွေစက္ကူ ထုတ်လုပ်ခြင်း
- (ဃ) အလေးချိန်နှင့်ချိန်ခွင် တိုင်းတာရေးစနစ်
- (င) စာတိုက်၊ ကြေးနန်းနှင့် အခြားဆက်သွယ်ရေးစနစ်
- (စ) ပြည်ထောင်စုအတိုင်းအတာဖြင့် ဆောင်ရွက်ရမည့်အခွန်စနစ်
- ခြွင်းချက်။ ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တိုက်ပွဲကြောင့် ဖြစ်ပွားသော အနှစ် (၇၀) ကျော်ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့် တော်လှန်ရေးကာလတွင် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပြည်နယ်များတွင် “တော်လှန်ရေး တပ်ဖွဲ့များ” ထူထောင်ခြင်းနှင့် “နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးများ” တည်ဆောက်ခြင်း တို့ကို တော်လှန်ရေးလိုအပ်ချက်အဖြစ် လေးစားအသိအမှတ်ပြုရမည်။
- (၅) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ် အချင်းချင်း အကြားတွင်သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်သည့်ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရေး အတွက် “ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ” ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ “ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး” ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- ခြွင်းချက်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုလုပ်နိုင် မီကာလတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ရှင်းရေးယန္တရားကို သင့်လျော်သလို ဖွဲ့စည်းထူထောင် နိုင်သည်။

(၃)

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည့် အဓိကအချက်များ

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံ ရေးအာဏာတန်းတူခွင့်နှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများကို အခြေခံသော အချိုးတူ ဖက်ဒရယ် စနစ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းကြပါသည်။ လူမျိုးပေါင်းစုံ ရောနှောနေထိုင်သော တိုင်းပြည်များတွင်ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို နိုင်ငံရေးအာဏာ တန်းတူရည်တူ အပ်နှင်းထားသော်လည်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ ချင်း မတူညီကြပေ။ တချို့ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်များတွင် ပြည်နယ်များကို လူမျိုးအခြေခံဖြင့် ဖွဲ့စည်း၍ တချို့ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်များတွင် ပထဝီအခြေခံဖြင့် ဖွဲ့စည်းကြသည်။ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတွင် မိမိတို့တိုင်းပြည်အခြေအနေအရ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လူမျိုး အမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသောပြည်နယ်များနှင့် ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသောပြည်နယ်များဟူ၍ ပေါင်းစပ်

ဖွဲ့စည်းရန် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ၊ ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်ဖြစ်စေ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရာတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်သင့်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) ပြည်နယ်၏ဝိသေသလက္ခဏာများ
- (၂) အခြေခံအခွင့်အရေး၊ ရပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များ
- (၃) ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်း
- (၄) ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေး
- (၅) ပြည်နယ်အစိုးရ
- (၆) ပြည်နယ်တရားစီရင်ရေး
- (၇) ပြည်နယ်လုံခြုံရေး၊ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး
- (၈) ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အခွန်စနစ်
- (၉) လူနည်းစုများအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်း
- (၁၀) ဒေသန္တရအစိုးရများ
- (၁၁) ပြည်နယ် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း (Civil Service)
- (၁၂) ပြည်နယ် လူမှုဖူလုံရေး
- (၁၃) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အကြား ဆက်ဆံရေး
- (၁၄) အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်
- (၁၅) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

၁။ ပြည်နယ်၏ဝိသေသလက္ခဏာများ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို လူမျိုးအမည်ဖြင့်ဖွဲ့စည်းသောပြည်နယ်များနှင့် ပထဝီမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသောပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။ လူမျိုးအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသောပြည်နယ်များတွင် ထိုလူမျိုးများ၏ သမိုင်းနောက်ခံ၊ လူမျိုးဖြစ်ခြင်းနှင့် ဆိုင်သည့် အမျိုးသားလက္ခဏာများ၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေများကို ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်သည်။ လူမျိုးပေါင်းစုံရောနှောနေထိုင်သော ပထဝီအမည်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည့်ပြည်နယ်များတွင် ထိုပြည်နယ်၏ထူးခြားသောလက္ခဏာအဖြစ် လူမျိုးပေါင်းစုံ အတူယှဉ်တွဲနေထိုင်ခြင်း (Pluralism) ကို အလေးပေး၍ အပြန်အလှန်အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်လေးစားခြင်းကို ဖော်ပြသင့်ပါသည်။

၂။ အခြေခံအခွင့်အရေး၊ ရပိုင်ခွင့်နှင့်တာဝန်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် တိုင်းပြည် ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အုပ်ချုပ်ပုံသာမက နိုင်ငံသားတို့၏ ဘဝလုံခြုံရေးနှင့် မွေးရာပါအခြေခံအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပြဋ္ဌာန်းပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနည်းတူ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် အုပ်ချုပ်ပုံတို့သာမက ပြည်နယ်သားများ၏ မူလအခြေခံအခွင့်အရေးများ (Fundamental Rights) ကို ကာကွယ်ပြဋ္ဌာန်းပေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် နိုင်ငံသားအားလုံး၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများကိုကာကွယ်ခြင်းဖြင့် လုံလောက်မှုရှိပါသော်လည်း ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်၏ထူးခြားသောဝိသေသလက္ခဏာများကို အခြေခံ၍ လူမျိုးအသီးသီး၏ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ အမျိုးသားလက္ခဏာများ၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများနှင့် ဆက်နွှယ်၍ ကာကွယ်စောင့်ထိန်းရန် လိုအပ်သော အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များကို ထည့်သွင်းရေးသား ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါသည်။ တချို့ ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်များတွင် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသော အခြေခံအခွင့်အရေးများက လုံလောက်သည်ဟု ယူဆသောကြောင့် “အခြေခံအခွင့်အရေး၊ ရပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များ” ကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထပ်မံ၍ ဖော်ပြပြဋ္ဌာန်းခြင်းမရှိဘဲ၊ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုသာ တိုက်ရိုက်ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများလည်း ရှိကြသည်။ ယင်းသည် မိမိတို့အခြေအနေနှင့် ကိုက်ညီအောင် ပြည်နယ်များက လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိပါသည်။

၃။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

တချို့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများတွင်၊ ဥပမာ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းမရှိဘဲ၊ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင်သာ ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြပါသည်။ လူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံတွင် အာဏာရှိခြင်း (Subsidiary Principle) အရ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဆန္ဒမဲပေးကြသောလူထုနှင့် အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရမှသာ ပြည်နယ်အစိုးရများဖြစ်သောကြောင့် စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်အစိုးရကသာ ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မိမိတို့တိုင်းပြည်၌ အလေ့အကျင့်နည်းပါးသေးသောကြောင့် ကာလအတိုင်းအတာတခုအထိ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များက ပူးတွဲဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

၄။ ပြည်နယ်ဥပဒေပြုရေး

ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ လက်တွေ့ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်သော ဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများကို ပြည်နယ်လွှတ်တော်က ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြရမည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်နယ်လူထုက ရွေးကောက်တင်မြှောက်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် တချို့ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်များ၊ ဥပမာ ဂျာမနီ

နိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်ကို ကိုယ်စားပြုသည့် ပြည်ထောင်စုအထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်နယ်လွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်အစိုးရတို့ ညှိနှိုင်း၍ ရွေးချယ်စေလွှတ်ကြပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ထိုစနစ်ကို ၁၇၈၇ မှ ၁၉၁၃ ခုနှစ်အထိ ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ ၁၉၁၃ နောက်ပိုင်းတွင် ပြည်နယ်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်စေလွှတ်ခြင်း မပြုတော့ဘဲ ပြည်နယ်လူထုက ဆီးနိတ်ကိုယ်စားလှယ်များကို တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်စေလွှတ်ကြပါသည်။

၅။ ပြည်နယ်အစိုးရ

ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ပါလီမန်စနစ်ကို ပူးတွဲကျင့်သုံးသောတိုင်းပြည်များတွင် ပြည်နယ်အစိုးရဝန်ကြီးများကို ပြည်နယ်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းကြပါသည်။ ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရပါတီ၏ဥက္ကဋ္ဌက ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်သောအလေ့အထလည်း ရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကဲ့သို့ ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်ကို ပြည်ထောင်စုက ခန့်အပ်သောစနစ်သည် ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့် ညီမျှခြင်းမရှိရုံသာမက ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အင်္ဂါရပ်ဖြစ်သော “ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း” အခြေခံမူကိုလည်း ဆန့်ကျင်ရာရောက်ပါသည်။

၆။ ပြည်နယ်တရားစီရင်ရေး

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ တရားစီရင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ တရားစီရင်ခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရုံသာမက ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်သာမက၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကိုပါ အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ တရားစီရင်ခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် နေထိုင်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို ကိုးကားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် သီးခြားပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်းမရှိသော တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်များကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခိုင်အမာပြဋ္ဌာန်းပြီး ပြည်နယ်တရားရုံးများက အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်နယ်တရားရုံးများသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်သာမက ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် တရားစီရင်ကြရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်သော အမှုအခင်းများ၊ ပြည်နယ်တခု၏နယ်နိမိတ်ကို ကျော်လွန်၍ ဖြစ်ပွားသောမှုခင်းများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်တရားရုံးများသို့ လွှဲပြောင်းနိုင်ပါသည်။

၇။ ပြည်နယ်လုံခြုံရေး၊ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

- (က) စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်နယ်လူဦးရေကို တစ်ရာခိုင်နှုန်း (၁ %) ထက် မပိုသောအရေအတွက်ဖြင့်

ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ (State Security Force (or) Militia) ကိုဖွဲ့စည်းနိုင်ပါသည်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် သာမန်ကာလများတွင် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်၏ ညွှန်ကြားကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ထားရှိရမည်။ အရေးပေါ်ကာလများတွင် ပြည်ထောင်စု၏စစ်သေနာပတိချုပ် ဖြစ်သော ပြည်ထောင်စုသမ္မတ၏ ညွှန်ကြားကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ထားရှိရမည်။ (မှတ်ချက်။ တော်လှန်ရေးကာလလိုအပ်ချက်ကြောင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသော တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့နှင့် တတန်းတည်း မစဉ်းစားသင့်ပေ။)

- (ခ) စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ပြည်နယ်တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်မည့် ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များသည် ပြည်နယ်၏ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးလက်အောက်တွင် ထားရှိကြရမည်။

၈။ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းစနစ်

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အသီးသီးက အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနည်းစနစ်များစွာရှိသည့် တော်လှန်ရေးကာလတွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရက ရွေးချယ်ထားသောနည်းလမ်းမှာ “ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ သီးခြားစီ အခွန်ကောက်ခံသည့်ကဏ္ဍများနှင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ ပူးပေါင်း၍ အတူတကွ ကောက်ခံသည့်ကဏ္ဍဟူ၍ ကဏ္ဍ (၂) မျိုးကို ပေါင်းစပ်သည့်စနစ်ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အခွန်ကောက်ခံခွင့်အာဏာပိုင်ဆိုင်ထားသောကြောင့် ပြည်နယ်အစိုးရများက ပြည်နယ်တွင်းလူမှုဖူလုံရေးနှင့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ကြမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်တွင်း ကောက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိသော အခွန်ကောက်ခံခြင်း နည်းစနစ်နှင့် စာရင်းဇယားများကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးရှိပြည်နယ်များ တန်းတူညီမျှရေးမူ (Equalization) အရ ပြည်နယ်များက ပြည်ထောင်စုကို ထည့်သွင်းပေးဆောင်ရမည့် ဘဏ္ဍာရေးစာရင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုထံမှ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များသို့ မျှဝေပေးရမည့် ဘဏ္ဍာရေးစာရင်းများကိုလည်း စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ဖော်ပြပြဋ္ဌာန်းသင့်ပါသည်။

၉။ လူနည်းစုများ၏အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်း

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုက နယ်မြေသီးသန့်ပိုင်ဆိုင်ခြင်း မရှိပါ။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကသာ နယ်မြေပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးရှိ လူနည်းစုများ၏ရုပ်နာမ်အရ တည်ရှိရာနယ်မြေသည်

ပြည်နယ်များပင်ဖြစ်ကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးကို လွှမ်းမိုးသည့် လူနည်းစုများ အခွင့်အရေး ကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသင့်သကဲ့သို့ ထိုလူနည်းစုများ မူလတည်ရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများတွင်လည်း လူနည်းစုများ အခွင့်အရေးကာကွယ်ခြင်းဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက် များကို အခိုင်အမာ ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသင့်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ကာကွယ်ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် လူနည်းစုများက နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့်များကို ခံယူကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် အဆင့်ဆင့်သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လူနည်းစု များအတွက် ခွဲတမ်းထားရှိခြင်း၊ ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံး များတွင် သီးသန့်နေရာ ချန်လှပ်ထားပေးခြင်းစသည်များကို ထည့်သွင်းဖော်ပြသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် လူနည်းစုများက ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အပြည့်အဝကျင့်သုံး နိုင်ရေးအတွက် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် ပြည်နယ် အစိုးရက ဆောင်ရွက်ပေးရမည့်အပြင် ပြည်နယ်အစိုးရက အပြည့်အစုံဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသောအခြေအနေများတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံ အကူအညီရယူပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။

၁၀။ ဒေသန္တရအစိုးရများ

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဒေသန္တရအစိုးရဖွဲ့စည်းခြင်းသည် အလွန်အရေးကြီးသော ဖက်ဒရယ် အင်္ဂါရပ်တခုပင်ဖြစ်သည်။ သို့သော် လူမျိုးပေါင်းစုံရောနှောနေထိုင်သော ပြည်ထောင်စုတွင် ဒေသန္တရအစိုးရများ ဖွဲ့စည်းပုံမှာ ပြည်နယ်တခုနှင့်တခု ကွဲပြားခြားနားနေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - လူမျိုးနွယ်စု (Tribalism) ထွန်းကားနေဆဲဖြစ်သည့် ပြည်နယ်များတွင် မျိုးနွယ်စု (Tribal Group) နှင့် စကားစု (Dialect Group) တို့ကို အခြေခံ၍ ဒေသန္တရအစိုးရများကို ထူထောင်နိုင်သကဲ့သို့ လူမျိုးတမျိုး၊ ဘာသာစကားတမျိုးကို အများစုက သုံးစွဲသောပြည်နယ် များတွင် ဒေသန္တရအခြေခံ မြို့နယ်များဖြင့် ဒေသန္တရအစိုးရကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ အကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းရှိသကဲ့သို့၊ ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း ရှိကြရပေမည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ဒေသန္တရအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အပြည့်အစုံဖော်ပြ၍ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း ကြရပေမည်။ ထိုကဲ့သို့ ဒေသန္တရအစိုးရနှင့် စပ်ဆိုင်သော ကိစ္စအဝဝကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ သည် ဒေသန္တရအစိုးရကိစ္စရပ်များတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း၊ အလျှင်းမျှ မလုပ်သင့်ပေ။ ထိုနည်းတူ စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ် အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများအကြား ကြားခံအဆင့်တခုဖြစ်သော ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် မရှိသင့်ပေ။

ခရိုင်စနစ်သည် တပြည်ထောင်စနစ်ကျင့်သုံးသောတိုင်းပြည်များတွင် ဗဟိုဦးစီးစနစ်ကို လျှော့ချသည့် (De-centralization) အရ ဖွဲ့စည်းထားသော ဗဟိုဦးစီးစနစ်၏ ကြားခံအဆင့်တခုမျှသာဖြစ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် ခရိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရတို့အကြား ဗဟိုက ဝင်ရောက်စွက်ဖက် ချယ်လှယ်ရန် ဖန်တီးထားသော ဗဟိုဦးစီးစနစ်၏ သင်္ကေတတခုဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အတုအယောင်ပြည်ထောင်စုစနစ်အောက်တွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကျင့်သုံးခဲ့သော ခရိုင်စနစ်ကို အပြီးအပိုင်ဖျက်သိမ်းရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် တော်လှန်ရေးကာလတွင် အခြေအနေအရ ယင်းစနစ်ကို ချက်ချင်းဖျက်သိမ်းနိုင်ခြင်းမရှိပါက လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်ထပ်၍ မပေးသင့်တော့ပေ။

၁၁။ ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း (State Civil Service)

စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ခန့်ထားပိုင်ခွင့်ရှိခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အရေးကြီးသော အင်္ဂါရပ်တခုပင်ဖြစ်သည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး ပေါင်းစုံရောနေသောနေထိုင်သောတိုင်းပြည်တွင် ထိုစနစ်သည် ပို၍အရေးကြီးပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ ပြည်နယ်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကို သီးသန့်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးနိုင်မှသာ ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်တို့ကို တပြိုင်တည်းအကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများ ခန့်ထားနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်ဝန်ထမ်းလေ့ကျင့်ရေးသင်တန်းကျောင်းများကို သီးသန့်ဖွင့်လှစ်သင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိကြရမည်။ ထိုသင်တန်းကျောင်းများတွင် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်နှင့်လူမျိုးများ၏ ဝိသေသလက္ခဏာများနှင့်အညီ သမိုင်းနောက်ခံ၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများသာမက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် ပထဝီအခြေအနေနှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးမှုအဆင့်များကိုပါ ထည့်သွင်းဖော်ပြ၍ သင်ကြားပို့ချနိုင်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုတာဝန်လုံးနှင့် ဆက်စပ်၍ ဝန်ထမ်းများ သိရှိနားလည်သင့်သည့် ပြည်ထောင်စုဝန်ထမ်းယန္တရားနှင့်နည်းစနစ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းလေ့လာသင်ကြားသင့်ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အသီးသီးက မိမိတို့ပြည်နယ်များတွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ခန့်အပ်တာဝန်ပေးရမည့်ဝန်ထမ်းများသည် မိမိပြည်နယ်သားအများစုဖြစ်နိုင်သောကြောင့် မိမိပြည်နယ်သားများသည် မိမိပြည်နယ်၏ နောက်ခံသမိုင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အထူးပြုလေ့လာသင်ကြားရန် လိုအပ်တော့မည်မဟုတ်ပေ။ ခွေးရာပါဘဝအတွေ့အကြုံနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဒေသန္တရကျွမ်းကျင်မှုများ သင်ယူထားပြီးဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့သော နည်းလမ်းများဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ခိုင်မာအားကောင်းစေနိုင်ပါသည်။

၁၂။ ပြည်နယ်လူမှုဖူလုံရေး

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ အကြား အာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း “အခြေခံမူ” အရ ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေး စသည့် လူသားတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် မရှိမဖြစ် ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော ကိစ္စရပ်များနှင့် စပ်ဆိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ပြည်နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာအဖြစ် သတ်မှတ်ကြ ပါသည်။ ယင်းသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများနှင့် အညီ ပြည်နယ်အစိုးရများက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အတွင်း လူမှုဖူလုံရေးလုပ်ငန်းများကို စနစ်တကျ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ဖြစ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် “လူထုနှင့်အနီးကပ်ဆုံးအစိုးရထံ အာဏာအပ်နှင်းခြင်း” (Subsidiary Principle) ကို တွဲဖက်ကျင့်သုံးခြင်း၏အားသာချက်မှာ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရတို့က လူမှုဖူလုံရေးလုပ်ငန်းများကိုဆောင်ရွက်ခွင့် အပြည့်အဝရှိရုံသာမက အကယ်၍ ပြည်နယ်အစိုးရက လူမှုဖူလုံရေးလုပ်ငန်းများကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိပါက ပြည်ထောင်စုအစိုးရထံအကူအညီ တောင်းခံနိုင်သည့်နည်းလမ်း ကို ဖွင့်ပေးထားပါသည်။ ထိုစနစ်၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ပြည်သူလူထုတရပ်လုံး ဘဝ သုခ အပြည့်အဝ ရှာဖွေခံစားနိုင်ရေးနှင့် လွတ်လပ်မှု၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တရားမျှတမှုတို့ကို အခြေခံသော လောကပါလတရားထွန်းကားသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတည်ဆောက်နိုင်ရေးပင် ဖြစ်ပါသည်။

၁၃။ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ဆက်ဆံရေး

စစ်မှန်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် “ပြည်နယ်အစိုးရ” များသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏လက်အောက်ခံအစိုးရများ မဟုတ်ကြပါ။ ထိုနည်းတူ ပြည်ထောင်စု အစိုးရသည်လည်း ပြည်နယ်များနှင့်ပတ်သက်ခြင်းမရှိသောအစိုးရ မဟုတ်ပါ။ ပြည်ထောင်စု အစိုးရသည် ပြည်နယ်များက အတူတကွ ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်း၍ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသောအစိုးရ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သီးခြားစီလွတ်လပ်သော်လည်း နီးကပ်စွာ စပ်ဆက်မှု အခိုင်အမာရှိ သော အစိုးရနှစ်ရပ်အကြား ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ရန် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ များတွင်သာမက ပြည်ထောင်စုအစိုးရဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်လည်း ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သောယန္တရားများသာမက ဥပဒေ၊ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်များက ဦးရေတူညီသောကိုယ်စားလှယ် များ စေလွှတ်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြားသော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ် အချင်းချင်း အကြားသော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပွားသော ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရေးယန္တရား အဖြစ် “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးများ” တည်ဆောက်ခြင်း၊ လိုအပ်ချက်အရ အမြဲတမ်းမဟုတ်သောယန္တရားမျိုးစုံကိုလည်း ဖန်တီးတည်ဆောက်ကြရမည်ဖြစ်သည်။

၁၄။ အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ကဏ္ဍအလိုက် အခန်းတခန်းဖွဲ့လောက်အောင် အကြောင်းအရာမများသော ကဏ္ဍများကို စုစည်းဖော်ပြထားသည့် အခန်းကို အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်ဟု ခေါ်ပါသည်။ အကြောင်းအရာမများသော်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အချက်အလက်များ၊ ကဏ္ဍများကို စုစည်းဖော်ပြသည့် အရေးကြီးသောအခန်းတခုဖြစ်ပါသည်။

၁၅။ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ် တည်တံ့ခိုင်မြဲပြီး ရေရှည်ရှင်သန်ရေးသည် တိုင်းပြည်တပြည်၏ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးနှင့် ထပ်တူကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှသာ တိုင်းပြည်တပြည်၏ လွတ်လပ်ရေး၊ အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးနှင့် နိုင်ငံနယ်နိမိတ် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ရေးတို့ကို ရေရှည်တည်တံ့အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနည်းတူ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးသည်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ သို့ရာတွင် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ်ကို ရေးဆွဲနိုင်ရေးအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်မှာ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက် မှန်ကန်ခြင်းနှင့် ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေအနေနှင့် အချိန်အခါတောင်းဆိုချက်အတိုင်း ပြုလွယ်ပြင်လွယ်ရှိခြင်းတို့ပင်ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်သစ်ကမ္ဘာတွင် သက်တမ်းအရှည်ဆုံး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၁၇၈၇ ခုနှစ်တွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားသော အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စတင်ရေးဆွဲသည့်အချိန်တွင် ရည်ရွယ်ချက် မှန်ကန်ခဲ့ပါသည်။ ယခင် ဗြိတိသျှ (၁၃) ပြည်နယ်တို့က “မိမိတို့ဆန္ဒအတိုင်း ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်ထောင်စု” ကို (Voluntary Association) ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြုလွယ်ပြင်လွယ်ဖြစ်အောင်ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သောကြောင့် နှစ်ပေါင်း (၂၀၀) ကျော်အတွင်း အခြေအနေနှင့် အချိန်အခါက တောင်းဆိုလေတိုင်း လူထုဆန္ဒနှင့်အညီ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အကြိမ်ပေါင်း (၂၇) ကြိမ်ထက်မနည်း ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့ပြီဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်း၏အားသာချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

အခြားတဖက်တွင် အာဏာရှင်စနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသောတိုင်းပြည်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ပြုလွယ်ပြင်လွယ် မဟုတ်ဘဲ၊ တင်းကျပ်သောနည်းစနစ် (Rigid Constitution) ဖြင့် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကြပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ တင်းကျပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများသည် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲခြင်းမရှိ။ ကမ္ဘာ့အင်အားကြီး နိုင်ငံအဖြစ် ထင်ရှားခဲ့သော ဆိုဗီယက်ယူနီယံပင်လျှင် နှစ်ပေါင်း (၇၄) နှစ်သာ သက်တမ်းရှိခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသော ၁၉၄၇ နှင့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံတို့သည် (၁၄) နှစ်မျှသာ သက်တမ်းရှိခဲ့ပြီး၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊

မတ်လ (၃၁) ရက်နေ့တွင် လူထုဆန္ဒအတိုင်း ဖျက်သိမ်းပြီးဖြစ်သောကြောင့် (၁၃) နှစ်သာ သက်တမ်းရှိခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း ရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီး၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရာတွင်ဖြစ်စေ၊ ရည်ရွယ်ချက် မှန်ကန်၍ နည်းမှန်လမ်းမှန်ဖြင့် ပြုလွယ်ပြင် လွယ်ရှိစေရန် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ကြပါစေဟု ဆန္ဒပြုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြင်ဆင်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း အခန်းကဏ္ဍ သီးသန့် ဖော်ပြန်ရန် လိုအပ်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

အခန်း (၆)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများအား
ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေး

(Protection and Promotion of Minority Rights in Federalism)

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်ရေးနှင့် မြှင့်တင်ရေး

အနှစ်ချုပ်

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အာဏာခွဲဝေမှုအပေါ် အခြေခံထားသော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တခုဖြစ်ပြီး လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကွဲပြားမှုများရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အရေးပါသော မူဝါဒဆိုင်ရာစနစ်တခုအဖြစ် ယူဆရသည်။ ဤဆောင်းပါးတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ၏ သဘောတရား၊ အကာအကွယ်ပေးရေး ယန္တရားများ၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများကို ဆန်းစစ်လေ့လာထားသည်။ ထို့အပြင် စိန်ခေါ်မှုများနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာအကြံပြုချက်များကိုလည်း ဖော်ပြထားပါသည်။

နိဒါန်း

ယနေ့ခေတ်တွင် လူမျိုးစုအမျိုးမျိုး၊ ဘာသာရေးကွဲပြားမှုများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအလွှာအမျိုးမျိုး ပါဝင်သော နိုင်ငံများတွင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် တည်ဆောက်ရာတွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ပါဝင်ခွင့်များကို အာမခံပေးရန်သည် အရေးပါသော အချက်တရပ်ဖြစ်လာသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ထိုလိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်သောစနစ်တခုအဖြစ် အထူးအရေးပါသည်။

သို့သော် ဖက်ဒရယ်စနစ်ရှိနေခြင်းတခုတည်းဖြင့် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို အလိုအလျောက် ကာကွယ်နိုင်မည်မဟုတ်ဘဲ ဥပဒေဆိုင်ရာ၊ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာစနစ်များကို ပေါင်းစပ် တည်ဆောက်ရန် လိုအပ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် မြှင့်တင်ခြင်းသည် စုံလင်ကွဲပြားသော သရုပ်လက္ခဏာအမျိုးမျိုးအား ခံယူကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် “အစု” များရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် အထူးသဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေး သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင် အဓိက စိန်ခေါ်မှုတရပ်ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို သင့်လျော်စွာ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားပါက စုံလင်ကွဲပြားမှုများကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရန်၊ ပဋိပက္ခများကို လျော့ချနိုင်ရန်နှင့် တန်းတူညီမျှသော ပါဝင်ခွင့်ကို အာမခံနိုင်ရန်အတွက် ခိုင်မာသော အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာယန္တရားတခုအဖြစ် လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ၎င်း၏ ထိရောက်မှုသည် ဥပဒေဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံရေး၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာစနစ်များကို မည်သို့ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပြီး အကောင်အထည်ဖော်ထားသည်ဆိုသည့်အပေါ် မူတည်သည်။

သဘောတရားအခြေခံများ - လူနည်းစုအခွင့်အရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်

Politics ဟူသည်မြန်မာလိုဘာသာပြန်သော“နိုင်ငံရေး”ဟူသည့်(နိုင်ငံ့အရေးများကို ဆောင်ရွက်ခြင်းဟူသော ယေဘုယျအနက်ကဲနေသည့်ဝေါဟာရ) သဘောထက် (မည်သူသည် မည်သည့်အရင်းအမြစ်များကို မည်သို့အသုံးပြုမည်၊ မည်သို့သော“လူမှု-ယဉ်ကျေးမှု နိုင်ငံရေး” တန်ဖိုးများ၊ အဆောက်အအုံများကို မည်သို့သဘောထားကျင့်သုံးအခြေပြုမည်) စသည်တို့အတွက်အဓိကဆုံးဖြတ်ချက်များပြုနိုင်သည့် ပါဝါတို့၏သဘောသဘာဝများ၊ ပါဝါအခြေပြုဆက်ဆံရေးများဖြစ်သည်။ တို့ပြင်စုံလင်ကွဲပြားစုံလင်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာစေသည့် ကိုယ်ပိုင်သီးခြားကျင့်သုံးကြသည့် သရုပ်လက္ခဏာများ၏ အပြန်အလှန်ပေါင်းစည်းမှု၊ ဝိရောဓိဖြစ်မှုများပင်ဖြစ်သည်။ လူ့သမိုင်းတလျှောက်တွင် ပါဝါအသုံးပြုနိုင်ခြင်း အခြေအနေအမျိုးမျိုး၊မတူညီကွဲပြားမှုများအကြား ပေါင်းစည်းခြင်း၊ ဝိရောဓိဖြစ်ခြင်း၊ အားကြီးသူများမှ လွှမ်းမိုးဝါးပြစ်လိုက်ခြင်း စသည့်အခြေအနေအမျိုးမျိုးအောက်တွင် နိုင်ငံဟူသော ဖွဲ့စည်းမှုများသည်အသွင်သဏ္ဌာန်အမျိုးမျိုး၊ အတွေးအမြင်အယူအဆအမျိုးမျိုးပေါ် အခြေပြုသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်အမျိုးမျိုးဖြင့် ပေါ်ထွန်းလာခြင်း၊ အဆုံးသတ်သွားခြင်း၊ အသစ်ဖြစ်ထွန်းခြင်း စသည့်ဖြစ်စဉ်တို့အောက်တွင် ဖြစ်တည်လာခဲ့၊ ဖြစ်လာနေကြ၊ နောင်တွင်လည်း ဆက်လက်ဖြစ်ထွန်းနေမည်သာ ဖြစ်သည်။

စုံလင်ကွဲပြားခြင်းနှင့် ဖက်ဒရယ်အဆက်အစပ်

လူ့သမိုင်းတလျှောက် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပေါ်ထွန်းဖြစ်တည်လာသော “စုံလင်ကွဲပြားခြင်း” အား “ယဉ်ကျေးမှု၊ မျိုးနွယ်ဝန်းကျင်နှင့် အတွေးအခေါ် အယူအဆဆိုင်ရာရှုထောင့်” နှင့် “လူမှု-စီးပွားဆိုင်ရာရှုထောင့်”တို့မှ ခွဲခြားလေ့လာနိုင်သည်။ ယဉ်ကျေးမှု၊ မျိုးနွယ်ဝန်းကျင်နှင့် အတွေးအခေါ်အယူအဆဆိုင်ရာရှုထောင့်တွင် ဘာသာစကား၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု၊ အမျိုးသားရေး၊ လူမျိုးရေး၊ သမိုင်းကြောင်း၊ အတွေးအခေါ်၊ ဇာတိနယ်မြေနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စိတ်အခံအထိုင်ကွဲပြားမှုများ.... စသည်တို့ပါဝင်သည်။ လူမှု-စီးပွားဆိုင်ရာရှုထောင့်မှ လေ့လာရာတွင် သယံဇာတအရင်းအမြစ်ပိုင်ဆိုင်မှုအခြေအနေများ၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေး မညီမျှမှုအခြေအနေပေါ် မူတည်သည့်လူတန်းစား၊ အများပြည်သူဆိုင်ရာအခြေခံ အဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးမှု ရှိ-မရှိ၊ ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ လူမှုရေးအလွှာများနှင့် စီးပွားရေးအလွှာများနှင့် စီးပွားရေးစနစ်တခုလုံးတွင် အစိုးရများက ဘဏ္ဍာငွေအသုံးချပုံများ.... စသည်တို့အရ စုံလင်ကွဲပြားမှုအခြေအနေများဖြစ်လာစေကြောင်းတွေ့ရသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းတည်ရှိနေကြသည့် မတူကွဲပြားစုံလင်စွာ ရှိတည်နေကြသော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ့်ကြံစွာ ကိုယ်ဖန်တီးခွင့် အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးရင်း ငြိမ်းချမ်းစွာ၊ ညီညွတ်စည်းလုံးစွာ၊ အကျိုးရှိစွာ အတူယဉ်တွဲ နေထိုင်နိုင်ရေးအတွက် တရားမျှတမှု၊ အခွင့်တူညီမျှမှု၊ လွတ်လပ်မှု အခြေခံလျက် နိုင်ငံရေးအာဏာများကို အားလုံးကျေနပ်စွာ သဘောတူခွဲဝေကျင့်သုံးနိုင်မည့် နိုင်ငံရေးစနစ်အဖြစ် ၁၇၇၆ ခုတွင် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် စတင်ဖော်ထုတ်ကျင့်သုံးခဲ့ရာမှ လက်တွေ့ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးစနစ် ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အသုံးပြုရန် စဉ်းစားသောနိုင်ငံများ၏ မတူကွဲပြားစုံလင်မှုအခြေအနေများ၊ မတူညီသော သမိုင်းနောက်ခံအခြေအနေများကြောင့် အာဏာခွဲဝေပုံအပါအဝင် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးပုံ၊ ဖက်ဒရယ်စနစ် တည်ဆောက်ပုံများသည် နိုင်ငံတစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီကြပေ။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများသည် နယ်မြေဒေသအရ ပိုင်းခြားထားသည့် “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်ထောင်ဖက် နိုင်ငံရေးယူနစ်” များအား ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ခွဲဝေအုပ်ချုပ်ခြင်းအား အားပေးသည့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး အားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ထိုအစိတ်အပိုင်းယူနစ်များမှ ကိုယ်စားပြုပါဝင်ရေး အခွင့်အာဏာကို နိုင်ငံရေးအရ အပ်နှင်းထားသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အဓိကအနှစ်သာရမှာ စုံလင်ကွဲပြားစွာ ရှိတည်နေသော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများကို တရားမျှတမှု၊ လွတ်လပ်မှု၊ အခွင့်တူညီမျှမှုတို့အား အခြေခံလျက် အင်အားမျှခြေ တည်ဆောက်ပေးသလို၊ ဖက်ဒရယ်တန်ဖိုးများကို မြှင့်တင်ခြင်းပြီး ဖက်ဒရယ်ယဉ်ကျေးမှုကိုလည်း တပြိုင်နက်တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုတန်ဖိုးများသည် ဖက်ဒရယ်စနစ် အသက်ဝင်နေစေရေးအတွက် မရှိမဖြစ်ကနဦး လိုအပ်ချက်များလည်းဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီကို ကျင့်သုံးနိုင်ခြင်းမရှိပါက ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို မည်သို့မျှ ကျင့်သုံးနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ထိုသို့သော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အောင်မြင်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ရန်မှာ ဖက်ဒရယ်တန်ဖိုးနှုန်းစံများကို အခြေခံထားနိုင်ရန် အရေးကြီးလှသည်။

စုံလင်ကွဲပြားသော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများအတွင်း တန်းတူညီမျှစွာ နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုခွင့်အာဏာမျှခြေကို တည်ဆောက်ခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး၊ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းအလေ့အထ၊ ပြဿနာများအား အားလုံးသဘောတူမျှခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် အဖြေတုတ်ယူတတ်ခြင်း အလေ့အထ၊ မတူကွဲပြားမှုအား တန်ဖိုးထား လေးစားတတ်ခြင်း၊ တန်းတူညီမျှမှုကို အပြန်အလှန် နားလည်ကျင့်သုံးခြင်း၊ နားလည်မှုထား အပေးအယူပြုလုပ်တတ်ခြင်းစသည့် ဖက်ဒရယ်ယဉ်ကျေးမှုများကို အခြေခိုင်မာအောင် ကြိုးစားတည်ဆောက်ကြရမည်ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် မတူကွဲပြားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံတစ်ခုတည်းအဖြစ် စုစည်းပေးနိုင်သည့် နိုင်ငံရေးစနစ်ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဆင့်နှင့် “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံရေးယူနစ်များ” အကြား အပြန်အလှန်ထိန်းကြောင်းနိုင်ခြင်းဖြင့် ပြည်သူ့ရေးရာစီမံခန့်ခွဲမှုများကို ပိုမိုထိရောက်စေနိုင်ပါသည်။ “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံရေးယူနစ်” များသည် မိမိတို့ယူနစ်တွင်း လိုအပ်ချက်များကို မိမိတို့ယူနစ်နှင့် သင့်လျော်မှုအရှိဆုံး၊ အကောင်းဆုံးမူဝါဒများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများအား ချမှတ်ကျင့်သုံးဖော်ဆောင်နိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရရှိသည်ဖြစ်ရာ မိမိတို့ယူနစ်အတွင်းရှိပြည်ထောင်စုသားများအတွက် တတ်နိုင်သမျှ အကောင်းဆုံး ပြည်သူ့ရေးရာဝန်ဆောင်မှုများနှင့် တိုးတက်ကောင်းမွန်သော လူမှု-စီးပွားရေးဘဝများကို ဖော်နိုင်ခွင့်ရှိမည်ဖြစ်သည်။

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများအား ကာကွယ်မြှင့်တင်ခြင်း

လူမျိုးစု၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကားအစရှိသော ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ အမှတ်လက္ခဏာများအား ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည့် လူအုပ်စုများစွာ မှီတင်းနေထိုင်နေသော ကွဲပြားစုံလင်မှု ကျယ်ကျယ်ပျံ့ပျံ့ ရှိနေသည့်နိုင်ငံများသည် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ် ကျင့်သုံးရာတွင် နိုင်ငံရေးအရ ကိုယ်စားပြုခွင့်အာဏာ မျှတစွာ ခွဲဝေနိုင်ရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ရာထူးများနှင့် သယံဇာတအပါအဝင် စီးပွားရေးအရင်းအမြစ်များအား မျှတစွာ စီမံနိုင်ရေးတို့အတွက် စီမံခန့်ခွဲရခက်သည့် ပြဿနာရှိတတ်ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ် မကျင့်သုံးနိုင်မီ အခြေအနေများတွင် မတူကွဲပြားစုံလင်မှုများအား တရားမျှတမှု၊ အခွင့်တူညီမျှမှုအခြေခံများဖြင့် ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ခြင်းမျိုးမရှိဘဲ လူမျိုးကြီးဝါဒကျင့်သုံးခြင်း၊ မတူညီသည့် မျိုးနွယ်စုအချင်းချင်း (အဆိုးဝါးဆုံးအနေဖြင့်) မျိုးတုန်းအောင် သုတ်သင်ဖယ်ရှင်းပစ်ခြင်း၊ လွှမ်းမိုးနိုင်သော ဩဇာရှိနေသည့်လူမျိုးစုများက လွှမ်းမိုးနိုင်သောဩဇာနည်းပါးသော လူမျိုးစုများအား လွှမ်းမိုးလျက် မိမိတို့လူမျိုးစုဇာတ်သွင်းပစ်ခြင်း (လူမှုရေးစနစ်၊ ဓလေ့၊ ဘာသာစကား စသည်ဖြင့်...) များရှိတတ်သည်။ အခြားတဖက်တွင်လည်း မတူညီကွဲပြားစုံလင်မှုများအား နိုင်ငံရေးအရအပြန်အလှန်အသိအမှတ်ပြု၍ စုစည်းပေါင်းစည်းခြင်း၊ ညှိနှိုင်းပြေလည်စေခြင်းများရှိသလို၊ နိုင်ငံရေးအရ စည်းနှောင်ထိန်းချုပ်ခြင်းမရှိဘဲ မိမိတို့၏ နိုင်ငံရေးကံမြှောအား ကိုယ်တိုင် အပြည့်အဝပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်အား အသိအမှတ်ပြုခြင်းစသည်ဖြင့် ရင့်ကျက်သော နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုမျိုးကို ကျင့်သုံးနိုင်ကြခြင်းမျိုးလည်း ရှိနိုင်ပါသည်။

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတခုအတွင်း အများစုဖြစ်နေသော သရုပ်လက္ခဏာတူအစု (လူမျိုး၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံ) နှင့် မတူညီသည့် သရုပ်လက္ခဏာများရှိနေသော လူမျိုးစု၊ ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဓလေ့ထုံးစံများရှိနေသော အစုများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးခြင်းကို ရည်ညွှန်းသည်။

လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာမရှိသော အုပ်စု (Minority)

Minority ဆိုသည်မှာ မွေးဖွားရာဇာတိဝန်းကျင်အဖွဲ့အစည်းပေါ် မူတည်လျက်ဝိသေသလက္ခဏာတချို့ကို မျှဝေဘုံပြုကျင့်သုံးလျက်ရှိကြသည့်အကြောင်းကြောင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတခုအတွင်း အခြားသောအစုများအောက် အရွယ်အစားအားဖြင့် ပိုမိုသေးငယ်သွားရသော၊ ထိုသို့ အခြားသောအစုများနှင့်မတူသည့် ဝိသေသလက္ခဏာတို့ကို ကျင့်သုံးနေခြင်းကြောင့် မျှတလျော်ကန်မှု မရှိသည့် ပြုမူဆက်ဆံခံရခြင်းကို ခံရကောင်းခံရနိုင်ခြေရှိသည့် လူအုပ်စုဟု ကင်းဘရစ်ချ်အဘိဓာန်မှ အနက်ဖွင့်ဆိုပါသည်။ အောက်စဖို့ဒ်အဘိဓာန်ကမူ လူမျိုးနွယ်စုအားဖြင့်၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုအားဖြင့်၊ ဘာသာစကားအားဖြင့် ... အစရှိသော မတူညီမှုတခုခုကြောင့် လူမှုအဝန်းအဝိုင်းတခုခု (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတခုခုအတွင်းတွင် သေးငယ်သောအုပ်စုအဖြစ် ရပ်တည်နေရသောလူအုပ်စုဟု အနက်ဖွင့်သည်။ ပိုမိုပြည့်စုံသည့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အဖြစ် လူသားရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာဥပဒေပညာရှင် Francesco-Capotorti က ၁၉၉၇ တွင် ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ သူ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အရ Minority ဆိုသည်မှာ လူဦးရေ အရေအတွက်အရ နိုင်ငံတခုခုအတွင်းရှိနေသော အခြားသောအစုဝင်လူများအောက် နည်းပါးသော (သို့မဟုတ်)

မိမိတို့အစု၏ ကောင်းမွန်မှန်ကန်ပြီး ရသင့်ရထိုက်သော အခွင့်အရေးနှင့် အကျိုးတို့ကို ရရှိကာကွယ် နိုင်ရေးအတွက် လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းသော လွှမ်းမိုးနိုင်သည့်ဩဇာ မရှိသည့် လူ့အုပ်စုဖြစ်သည်။ လူနည်းစု အခွင့်အရေးများသည် လူ့အခွင့်အရေးများ၏ အရေးပါသောအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပြီး အောက်ပါ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစံနှုန်းများအပေါ် အခြေခံထားသည်။

- နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု
- တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေး
- လူမှုမလေ့ နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်
- တရားမျှတမှုနှင့် အများပြည်သူဝန်ဆောင်မှုများသို့ လက်လှမ်းမီခွင့်
- ဘာသာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုလွတ်လပ်ခွင့်
- ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားအသုံးပြုခွင့်
- ပညာရေးနှင့် သတင်းမီဒီယာအခွင့်အရေးများ
- စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးအခွင့်အရေးများ

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အာဏာကို အဆင့်များစွာ (ပြည်ထောင်စု၊ ပြည်နယ်၊ ဒေသခံအဆင့်) အကြား ခွဲဝေထားသောစနစ်တစ်ခုဖြစ်သဖြင့် လူနည်းစုများ ပါဝင်နိုင်ရန် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အလမ်းများ ဖန်တီးပေးသည်။ သီအိုရီအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည်

- ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule)
- အတူတကွ စုပေါင်းအုပ်ချုပ်မှု (Shared rule)

တို့အား ပြည်ထောင်စုစနစ်အတွင်း အာဏာမျှခြေတည်ငြိမ်စေရန် ဟန်ချက်ညီညွတ်စွာ ပေါင်းစပ်ဒီဇိုင်းလုပ်လျက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို အစိုးရအလွှာများအလိုက် ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း အားဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အလိုက် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံးအဆင့် ပေါင်းစည်းမှုတို့ကို တပြိုင်နက်တည်းအားပေးပြီး လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ရာတွင် အရေးပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ထိုအခွင့်အရေးများကို အာဏာခွဲဝေမှုမှတဆင့် ကာကွယ်နိုင်ပြီး ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အလွှာတွင် ကိုယ်ပိုင်မူဝါဒများ ချမှတ်နိုင်စေရန် အခွင့်အလမ်းပေးသည်။

လူနည်းစုအခွင့်အရေးကာကွယ်မြှင့်တင်ရေး ယန္တရားများ

နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများ

၁၆၄၈ ခုနှစ် Westphalia သဘောတူစာချုပ်တွင် လူနည်းစုအခွင့်အရေးသည် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီမှုအဖြစ် စတင်တွေ့ရှိရသည်။ အချုပ်အခြာပိုင်နိုင်ငံများ၏ အခွင့်အရေးနှင့်အတူလည်း

ကောင်း၊ နိုင်ငံများတွင်နေထိုင်သော နိုင်ငံသားပြည်သူများနှင့် လူနည်းစုတို့၏ အခွင့်အရေးကို သင့်မြတ်သဟဇာတဖြစ်စေပြီး ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးကို မြှင့်တင်နိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးနှင့် ကုလသမဂ္ဂတို့ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သည့်နှစ် (၅၀) ကျော်အတွင်း နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးတိုးတက်စေရန် နိုင်ငံအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သော “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာမရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးအတွက် ကျယ်ပြန့်သောစံနှုန်းများ ချမှတ်ခဲ့သည်။

“လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာမရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးများ အပြည့်အစုံအား အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်တစ်ခုတည်းတွင် စုစည်းပေါင်းထည့်ခြင်း မပြုရသေးသော်လည်း အမျိုးမျိုးသောကုလသမဂ္ဂ၊ ဒေသဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်စာချုပ်များနှင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ပျံ့နှံ့လျက်ရှိသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဥပဒေအောက်ရှိ “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာမရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးအတွက် ပမာဏကျသော ကိစ္စရပ် (၂) ခုမှာ

- (၁) တန်းတူညီမျှခြင်း/ ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကင်းစင်ခြင်း
- (၂) လူနည်းစုတို့၏ ထူးခြားသောဝိသေသလက္ခဏာတို့ကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့်မြှင့်တင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် ICCPR ၏ အပိုဒ်(၂၇)တွင် “တိုင်းရင်းသား၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာတရားနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုတို့ တည်ရှိသည့်နိုင်ငံအတွင်း၊ အခြားသူများနှင့်ရောနှောနေထိုင်ရသည့် လူနည်းစုဝင်များရှိနေရာ လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွင်း၊ အဆိုပါလူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူများအား ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုကို မွေ့လျော်ကျင့်သုံးနိုင်ရန်၊ ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာတရားကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ကျင့်ကြံနိုင်ရန်၊ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကို သုံးစွဲနိုင်ရန် အခွင့်အရေးကို ငြင်းပယ်ခြင်းမပြုရဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၁၉၉၂ ခုနှစ် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံက နိုင်ငံသား(သို့မဟုတ်) တိုင်းရင်းသား၊ ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုပုဂ္ဂိုလ်များ၏ အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (“လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းဩဇာ မရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း) ကို လက်ခံအတည်ပြုခဲ့သည်။ ဥရောပနိုင်ငံများက လူနည်းစုအခွင့်အရေးအဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ်ရာတွင် ထပ်မံတိုးချဲ့ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥရောပလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (OSCE) ၏ ၁၉၉၀ ကိုပင်ဟေဂင်စာတမ်းသည် ပိုမိုပြည့်စုံမှုရှိသော “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းဩဇာမရှိသောအုပ်စု” ဆိုင်ရာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စံနှုန်းများကို ကိုယ်စားပြုသည်။

“လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာမရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးအပါအဝင် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် လူ့အခွင့်အရေးလုပ်ငန်းတာဝန်များ ထိရောက်မှုရှိစေရန် နိုင်ငံတော်များအား အချို့သောအစီအမံများ ပြုလုပ်ရန် နိုင်ငံတကာဥပဒေက သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားချက်များရှိသည်။

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျင့်သုံးသောနိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံရေးအရ အရေးကြီးလှသောတန်ဖိုးများ အဖြစ် အခြေခံရမည့်မူများဟု ယူဆနိုင်သည်။ နိုင်ငံများသည်—

- နိုင်ငံ၏တရားဥပဒေများနှင့် မူဝါဒများတွင် “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာ မရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုရန်၊
- “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းဩဇာ မရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးကို ထိ ရောက်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်စေရန် ဥပဒေပြုရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များ ဆောင်ရွက်ထားရှိရန်၊
- “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းဩဇာ မရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးများကို နိုင်ငံတော်က (သို့မဟုတ်) အခြားသူများက နှောင့်ယှက်ခြင်းမရှိစေရန် ဥပဒေပြု ရန်နှင့် ဥပဒေအတိုင်း ကျင့်သုံးမှုကို အသိအမှတ်ပြု ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ရန်၊
- “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းဩဇာ မရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးချိုး ဖောက်ခံရမှုများအတွက် ထိရောက်သော အရေးယူကိုင်တွယ်မှုများ၊ ကုစားမှုများ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးနိုင်ရန်၊
- “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်) လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာမရှိသောအုပ်စု” အခွင့်အရေးများ အား အသိအမှတ်ပြုမှုအပေါ် တာဝန်ခံခြင်းနှင့် တိုးတက်မှုရှိစေရန် ပုံမှန်အစီအစဉ် များ ရေးဆွဲကာ အကဲဖြတ်မှုများ၊ ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်ကြ ရန်ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း “လူနည်းစု (သို့မဟုတ်)

လွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်း ဩဇာမရှိသောအစု” အခွင့်အရေးများအား သေချာစေခြင်း

အခြေခံဥပဒေမှတစ်ဆင့် အာမခံချက်

လူမျိုးစုများစွာ ပါဝင်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း ကွဲပြားစုံလင်သည့် ပြည်ထောင်စုသားများ၏ အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ မတူကွဲပြား စုံလင်စွာရှိနေသော လူမျိုးစုများ၏ တန်းတူရည်တူရှိမှု၊ မတူကွဲပြားစုံလင်မှုများအကြား ပဋိပက္ခဖြေ ရှင်းမှုဆိုင်ရာ အစီအမံများကို အခြေခံအကျဆုံး အုတ်မြစ်များအဖြစ် ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် “ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်ထောင်ဖက်နိုင်ငံရေးယူနစ်များ” အတွင်း ကွဲပြားခြား နားစွာ အသုံးပြုလျက်ရှိသည့် ဘာသာစကားများကို အားပေးမြှင့်တင်ခြင်း၊ ရိုးရာဝန်းကျင်နှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများအား အကာအကွယ်ပေးရေး၊ မြှင့်တင်ရေးစသည့် အစီအမံများကို သေချာစေရမည် ဖြစ်သည်။

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို အခြေခံဥပဒေအတွင်း သတ်မှတ်ထားခြင်းသည် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင်

- တန်းတူညီမျှမှု
- ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေး
- နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု
- လူမှုမလေ့ နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ပိုင်ခွင့်
- ဘာသာကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု လွတ်လပ်ခွင့်
- ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားအသုံးပြုခွင့်တို့ကို ထည့်သွင်းထားရမည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှု

လူနည်းစုများ၏ အသံကို ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း အစိုးရအဆင့်များတွင် ထင်ဟပ်စေရန်

- အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်
- အထူးသတ်မှတ်ထားသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများ
- လူနည်းစုပါဝင်နိုင်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒများကို အသုံးပြုနိုင်သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် အာဏာခွဲဝေမှု

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံရေးယူနစ်များကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးခြင်းသည် လူနည်းစုများ၏ အရေးအရာများကို ကိုယ်တိုင်စီမံနိုင်စေသည်။ ထိုအရာတွင်—

- ယူနစ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်ရေးများတွင် လွတ်လပ်ထိရောက်စွာ စီမံခန့်ခွဲမှု
- တရားမျှတမှုနှင့် အများပြည်သူဝန်ဆောင်မှုများသို့ လက်လှမ်းမီခွင့်
- အခြေခံလူမှုဝန်ဆောင်မှုများ (ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး စသည်...)
- အခြေခံ မရှိမဖြစ်ဝန်ဆောင်မှုများ (စည်ပင်သာယာရေးလုပ်ငန်းများ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာလုံခြုံရေး..စသည်...)
- သတင်းမီဒီယာအခွင့်အရေးများ
- စီးပွားရေးနှင့် လူမှုဖွံ့ဖြိုးရေးအခွင့်အရေးများ တို့ပါဝင်သည်။

ပြည်သူ့ရေးရာစီမံခန့်ခွဲခြင်းလုပ်ငန်းများနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံရေးယူနစ်အဆင့်နှင့် ဒေသန္တရအဆင့် ဆုံးဖြတ်

ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် လူနည်းစုများ၏ ထိရောက်စွာ ပါဝင်ခွင့်ကို သေချာစေရမည်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်အရွေးခံခြင်း၊ မဲပေးခြင်း၊ အစိုးရရာထူးများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်အား လမ်းပတ်မထားခြင်း၊ အခြားသော နိုင်ငံရေးနှင့် ပြည်သူ့ရေးရာစီမံခန့်ခွဲရေး လုပ်ငန်းဆောင်တာများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း အပါအဝင်လူမှုရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များတွင် လူနည်းစု၏ ထိရောက်စွာ ပါဝင်နိုင်ခွင့်ကို လေးစားမှုရှိရမည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့်၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အဆင့်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် လူနည်းစုအနေဖြင့် ထိရောက်စွာ ပါဝင်နိုင်ရန် လူနည်းစုများ၏ နိုင်ငံရေးပါတီဖွဲ့စည်းခြင်း၊ အဖွဲ့အစည်းသင်းပင်း ဖွဲ့စည်းခြင်း အခွင့်အရေးများကို လေးစားစွာ အကာအကွယ်ပေးမှုရှိရမည်ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုများ၏ ကိုယ်ပိုင်နိုင်ငံရေးရပ်တည်ချက်အား ပြဋ္ဌာန်းဆုံးဖြတ်ရပ်တည်ခွင့်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသည် အာမခံနိုင်ရမည်။ ပြည်ထောင်စုအဆင့် မူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များ၊ စီမံကိန်းများချမှတ်ခြင်း (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် အကူအညီပေးခြင်းအစီအစဉ်များတွင် လူနည်းစု၏ ရသင့်ရထိုက်သော အကျိုးစီးပွားကို မှန်ကန်မျှတ သင့်လျော်စွာ ထည့်သွင်းရေးဆွဲလျက် လေးစားမှုပေးရမည်။ သင့်လျော်သောအဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာမူဘောင်များအတွင်း လူနည်းစုများ သင့်လျော်သလိုပါဝင်သည့် အကြံပေး (သို့မဟုတ်) အတိုင်ပင်ခံအဖွဲ့အစည်းများကို ဖွဲ့စည်းပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအကာအကွယ်

လူနည်းစုများ၏ ယဉ်ကျေးမှုကို ထိန်းသိမ်းရန်—

- မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာရေး
- ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့အစည်းများ
- ဒေသဆိုင်ရာ မီဒီယာများတို့ကို အားပေးရမည်ဖြစ်သည်။

လူနည်းစုအုပ်စုတွင် ပါဝင်သူများအား ဘာသာစကားကြောင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုရပါ။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း လူနည်းစုသုံးသည့် ဘာသာစကား၏ဖြစ်တည်မှုနှင့် ဝိသေသလက္ခဏာများကို အကာအကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ လူနည်းစု၏ ဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်သည့် အသိပညာများနှင့် သင်ယူလေ့လာမှုစွမ်းရည်များကို အားပေးသည့်အစီအမံများ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ ပြည်ထောင်စုအတွင်း ပြည်ထောင်စုသားများရှိမည့် အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များအကြောင်းကို ၎င်းတို့ဘာသာစကားဖြင့် သတင်းပေးအကြောင်းကြားရန် အစီအမံများ ချမှတ်ရပါမည်။ ၎င်းတို့နေထိုင်ရာဒေသရှိ ထင်ရှားသောအရာများအား အမည်ပေးမှုများတွင် ၎င်းတို့၏ ရိုးရာအခေါ်အဝေါ်များဖြင့် မှည့်ခေါ်ရန်၊ သုံးစွဲသည့် ဘာသာစကားဖြင့် ဖော်ပြပေးရန် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည်ဖြစ်သည်။ တရားရုံးများတွင် စကားပြန်ထားရှိခွင့်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

လူနည်းစုတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဝိသေသလက္ခဏာများ ထိန်းသိမ်းခြင်းအတွက် လိုအပ်သည့် ကာကွယ်မှု၊ ကူညီပံ့ပိုးမှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

မီဒီယာများတွင် လူနည်းစုဝင်များနှင့်ပတ်သက်သည့်သတင်းများဖော်ပြရာတွင် သုံးစွဲသော စကားလုံးအသုံးအနှုန်းများ၊ ဖော်ပြချက်များသည် ထိုလူနည်းစုဝင်များ၏လက်တွေ့အသုံးပြုလျက်ရှိသော အသုံးအနှုန်းများနှင့် သွေဖည်မှုမရှိစေရေးအတွက် အတည်ပြုချက်များရယူပြီးမှ ရေးသားဖော်ပြကြရန် အထူးသတိပြုကြရန်လိုအပ်ပါသည်။

တရားရေးနှင့် လွတ်လပ်သောအဖွဲ့အစည်းများ

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်—

- တရားရုံးများ
- လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်များ
- အာဏာပိုင်များအား စွပ်စွဲတိုင်တန်းချက်ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးပိုင်ခွင့်ရှိသည့်ရှေ့နေအဖွဲ့များသည် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍများရှိပါသည်။

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း မည်သည့်တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးစေကာမူ တရားဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူနည်းစုတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့်ကိစ္စရပ်များအတွက် ၎င်းလူနည်းစုတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့်ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများကို မှန်ကန်သင့်လျော်သည့်လေးစားမှု ပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ပညာရေး

ပညာရေးအခွင့်အလမ်းများ၊ တန်းတူရရှိရေးအတွက် လူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးကို အသိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ်ပြီး လူနည်းစုဖြစ်ခြင်းပေါ် မူတည်ပြီး သီးခြားခွဲထုတ်ထားစေသောပညာရေးစနစ်များကို ထူထောင်ထားရှိခြင်း မပြုရပါ။ သို့ရာတွင် လူနည်းစုများ၏လွတ်လပ်သောသဘောဆန္ဒအရ ကိုယ်ပိုင်ကျောင်းများ ထူထောင်ထားရှိခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာပညာရပ်များ ထိန်းသိမ်းခြင်းအပါအဝင် ၎င်းတို့၏ပညာရေးအစီအစဉ်များအား ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အခွင့်အရေးများကိုမူ အသိအမှတ်ပြုအားပေးရမည်ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ ပညာရေးနယ်ပယ်တွင် လူနည်းစု၏သမိုင်းကြောင်း၊ ရိုးရာအစဉ်အလာ၊ ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုတို့နှင့်ပတ်သက်သည့် အသိပညာများကို အားပေးရန် အစီအမံများ လုပ်ဆောင်ရမည်။

ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှု

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုကြောင့် လူနည်းစုတွင် ပါဝင်သူများကို တန်းတူညီမျှ ဆက်ဆံရမည်ဖြစ်ပြီး၊ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းများ လုံးဝမဖြစ်ပေါ်စေရန် အာမခံရမည်

ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုများ၏ ဘာသာရေးယုံကြည်ချက်များကို ထိန်းသိမ်းပြုစုပျိုးထောင်နိုင်ရန် ကိုးကွယ်ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၊ အသင်းအပင်းများ ထူထောင်ရန် အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်ပေးရမည် ဖြစ်သည်။ လူနည်းစုဘာသာဝင်များ၏ နိုင်ငံအဆင့်နှင့် နိုင်ငံတကာအဆင့် ဘာသာရေးကိစ္စများတွင် ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အဆက်အသွယ်များ ပြုလုပ်ရန်နှင့် ထိုအဆက်အသွယ်များကို ထိန်းသိမ်းထားရန် အခွင့်အရေးများကို လေးစားမှုရှိရမည်။ နိုင်ငံများသည် လူနည်းစုများ၏ ဘာသာရေးနှင့် သက်ဆိုင်သည့်၊ ဝတ်ပြုကိုးကွယ်မှုပြုရာတွင် လိုအပ်သည့်အရာဝတ္ထုများ ပြုလုပ်ရန်၊ ရယူသုံးစွဲရန်အခွင့်အရေးများကိုလေးစားမှုရှိရမည်။

ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ မျှတစေရေး

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အလိုက် မညီမျှမှုများကို လျှော့ချရန်—

- အသုံးစားရိတ်မျှတညီမျှစေရန်လိုအပ်သလို ထိန်းညှိလွှဲပြောင်းပေးသောဘဏ္ဍာရေးအစီအမံများ (Equalization transfers) ထားရှိခြင်း။
- ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများ_ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံအလိုက်လေ့လာမှုများ

နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများအရ ဖက်ဒရယ်စနစ်များသည် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာတွင် ဘာသာစကားအခွင့်အရေးများကို ဥပဒေအတွင်း ထည့်သွင်းထားခြင်း၊ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ကိုယ်ပိုင်မူဝါဒများ ချမှတ်ခွင့်ပေးခြင်း၊ နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှုကိုတိုးမြှင့်ခြင်း စသည်ဖြင့် မတူညီသောနည်းလမ်းများကို အသုံးပြုကြသည်။ သို့သော် အချို့နိုင်ငံများတွင် အဖွဲ့အစည်းအားနည်းမှုနှင့် မူဝါဒအကောင်အထည်ဖော်မှု အားနည်းခြင်းကြောင့် ပဋိပက္ခများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေတတ်သည်။

ဓဒေသအလိုက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် (Territorial Autonomy)

လူနည်းစုများကို ကိုယ်ပိုင်ဒေသအတွင်း အုပ်ချုပ်ခွင့်ပေးခြင်းသည် အရေးပါသော ယန္တရားတခု ဖြစ်သည်။

အဓိကလက္ခဏာများအဖြစ် လူမျိုးစု သို့မဟုတ် ဘာသာစကားအခြေပြု ပြည်နယ်/ဒေသများ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ပညာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် အာဏာပိုင်ခွင့်၊ စီးပွားရေးနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အချို့သောလုပ်ငန်းများအပေါ် ထိန်းချုပ်ခွင့်များ အပ်နှင်းထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ဥပမာ အီသီယိုးပီးယားသည် လူမျိုးစုအခြေပြုဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အသုံးပြုပြီး ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လူမျိုးစုအလိုက် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတွင်

- ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား အသုံးပြုခွင့်
- ယဉ်ကျေးမှုမြှင့်တင်ခွင့်
- ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးတို့အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ ရှိသည်။

အားသာချက်များအဖြစ်ယဉ်ကျေးမှုထိန်းသိမ်းမှုကို မြှင့်တင်နိုင်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုအာဏာ အပေါ် မလွန်ကဲစေရန် ထိန်းညှိနိုင်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။ အကန့်အသတ်များအဖြစ် လူမျိုးစုအလိုက် ခွဲခြားမှု ပိုမိုပြင်းထန်နိုင်ခြင်း၊ ဒေသများအကြား ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ခြင်းတို့ကိုတွေ့ရပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဆင့် အာဏာမျှဝေမှု

လူနည်းစုများသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်လည်း ကိုယ်စားပြုမှုရရှိရန် လိုအပ်သည်။ ယန္တရားများအဖြစ် အာဏာတူလွှတ်တော်နှစ်ရပ်စနစ် (အထက်လွှတ်တော်မှ ဒေသများကို ကိုယ်စား ပြုခြင်း)၊ အထူးသတ်မှတ်ထားသော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများထားရှိခြင်း၊ ပူးတွဲအုပ်ချုပ် ရေးအစီအစဉ်များထားရှိခြင်း။ ဥပမာ ဘော့စနီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားပြည်ထောင်စုတွင် Bosniaks, Croats နှင့် Serbs လူမျိုးတို့အကြား အာဏာမျှဝေမှုစနစ်တခုကို ကျင့်သုံးထားပြီး လူမျိုးစုသုံးစုလုံး မှ ကိုယ်စားပြုပါဝင်သော သမ္မတအများစုရှိသည့်စနစ်ဖြင့် အဓိကလူမျိုးစုများကို ကိုယ်စားပြုထား သည်။ အားသာချက်များအဖြစ် ပြည်ထောင်စု အဆင့်ဆုံးဖြတ်ချက်များမှ လူနည်းစုများ ဖယ်ရှားမခံ ရစေရန် ကာကွယ်ခြင်း ၊ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်မှုကို တိုးမြှင့်နိုင်ခြင်းတို့အား တွေ့ရပါသည်။ စိန်ခေါ်မှု များအဖြစ် အဖွဲ့အစည်းပိုင်း ဆက်စပ်မှု ရှုပ်ထွေးခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် အတားအဆီးများ ဖြစ် ပေါ်နိုင်ခြင်းတို့ကို တွေ့ရသည်။

အခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှု

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် ခိုင်မာသော အခြေခံဥပဒေလိုအပ်သည်။ အဓိက အချက်များအဖြစ် တန်းတူညီမျှမှုနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိရေး၊ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအသိ အမှတ်ပြုမှု၊ တရားရေးမှ ကာကွယ်နိုင်သော ယန္တရားများ။ ဥပမာ ကနေဒါ၊ ကနေဒါနိုင်ငံ၏ Charter of Rights and Freedoms သည်—

- အင်္ဂလိပ်နှင့် ပြင်သစ် ဘာသာစကားအခွင့်အရေးများ
- လူနည်းစု ပညာရေးအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးထားပြီး Quebec ပြည်နယ် တွင် ပြင်သစ်ယဉ်ကျေးမှုကို ထိရောက်စွာ ထိန်းသိမ်းထားနိုင်သည်။

ဘဏ္ဍာရေးဖက်ဒရယ်စနစ် (Fiscal Federalism)

စီးပွားရေးမညီမျှမှုများသည် လူနည်းစုများ၏ မညီမျှမှုကို ဖြစ်စေတတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဘဏ္ဍာရေးစနစ်သည် အရေးပါသည်။ ယန္တရားများအဖြစ် ဝင်ငွေခွဲဝေမှုစနစ်၊ အသုံးစားရိတ်မျှတညီမျှစေရန် လိုအပ်သလို ထိန်းညှိလွှဲပြောင်းပေးသောဘဏ္ဍာရေး အစီအမံများ (Equalization transfers) ထားရှိခြင်း (Equalization transfers) ၊ ဒေသဆိုင်ရာအရင်းအမြစ်များအပေါ် ထိန်းချုပ်ခွင့်များကို လိုအပ်သလို ခွဲဝေခြင်းတို့အား လုပ်ဆောင်ထားနိုင်သည်။ ဥပမာ နိုင်ဂျီးရီးယားရေနံထွက်ဒေသများ (Niger Delta) တွင် အရင်းအမြစ်ထိန်းချုပ်မှုတောင်းဆိုမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ထို့ကြောင့် derivation principle (၁၃% ဝင်ငွေ ပြန်လည်ပေးခြင်း) ကို စတင်အသုံးပြုခဲ့သည်။ သင်ခန်းစာအဖြစ် ဘဏ္ဍာရေးဖက်ဒရယ်စနစ်သည် တရားမျှတမှုရှိသည်ဟု မြင်နိုင်ရန်အရေးကြီးပါသည်။ တရားမျှတမှုမရှိဟု ခံစားရပါက ပဋိပက္ခများဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများ

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများတွင် ယဉ်ကျေးမှုကာကွယ်ရေးသည် အဓိကဖြစ်သည်။

မူဝါဒများအဖြစ် ဘာသာစကားမျိုးစုံပါဝင်သော ပညာရေးစနစ်၊ လူနည်းစုဘာသာစကားများကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့အစည်းများအား ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ခွင့်ပြုခြင်းများကိုတွေ့ရသည်။ ဥပမာ ဆွစ်ဇာလန်ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းပြည်ထောင်စုတွင် German, French, Italian နှင့် Romansh ဘာသာစကားများကို တရားဝင် အသိအမှတ်ပြုပြီး ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် Cantons များသည် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကို သတ်မှတ်နိုင်သည်။

ဒေသအလိုက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းခွဲဝေထားသောပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ (Decentralized Service Delivery)

အုပ်ချုပ်မှုသည် ပြည်သူနှင့် နီးစပ်လာသောအခါ လူနည်းစုများ အကျိုးခံစားခွင့် ပိုမိုရရှိနိုင်သည်။

ယန္တရားများအဖြစ် ပညာရေးနှင့် ကျန်းမာရေးအပေါ် ပြည်နယ်မှထိန်းချုပ်ခွင့်၊ ပြည်သူ့ပါဝင်မှုစနစ်တို့ကို တည်ဆောက်ထားနိုင်သည်။ ဥပမာ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိပြည်နယ်များတွင် ပညာရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုမူဝါဒများကို ထိန်းချုပ်နိုင်ပြီး လူမျိုးစုဒေသများအတွက် အထူးအခွင့်အရေးများ ရှိသည်။

လုံခြုံရေးနှင့် တရားမျှတရေးစနစ်များ

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများအပေါ် ယုံကြည်မှုရှိရမည်။

ယန္တရားများအဖြစ် လူမှုအခြေပြု ရဲလုပ်ငန်း (Community policing) ၊ ရဲနှင့် တရားရေး အဖွဲ့များတွင် လူနည်းစုကိုယ်စားပြုမှု၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများမှ ကာကွယ်မှုစနစ်များ အား တည်ဆောက်ထားသည်။ ဥပမာ တောင်အာဖရိက လူမျိုးအသား အရေခွဲခြားမှု (Apartheid) ပြီးနောက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင်—

- စုံလင်ကွဲပြားသော လူမျိုးစုပြည်သူများ ပါဝင်မှုမြင့်မားသော ရဲစနစ်
- အခြေခံဥပဒေခုံရုံးမှ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မြှင့်တင်မှုတို့ကို အထူးအာရုံစိုက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။

ဤအချက်များအားလုံးသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ထိရောက်စွာ ကာကွယ်ရန်အတွက် ဥပဒေ၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် မူဝါဒများကို ပေါင်းစပ်ထားသောစနစ်တခု လိုအပ်ကြောင်းကို ပြသသည်။

စိန်ခေါ်မှုများ

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရာတွင်—

- နိုင်ငံရေးအမြတ်အတွက် အသုံးပြုခြင်း
- အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာအားနည်းမှုများ
- ဘဏ္ဍာရေးမညီမျှမှုအား ထိရောက်စွာ ထိန်းညှိနိုင်ခြင်း အားနည်းမှု
- ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ယူနစ်အတွင်း လူနည်းစုများ၏အခွင့်အရေးများ လျော့နည်းလာခြင်း စသည်တို့သည် အဓိက စိန်ခေါ်မှုများဖြစ်သည်။

အဆုံးသတ် သုံးသပ်ချက်

ဖက်ဒရယ်စနစ်အတွင်း လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ခြင်းသည် စနစ်တကျ ဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားသော ဥပဒေများ၊ ခိုင်မာသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူ့ပါဝင်မှုအပေါ် မူတည်သည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ထိရောက်စွာ ကာကွယ်နိုင်ပါက ဒီမိုကရေစီ တည်တံ့ ခိုင်မြဲမှု၊ လူမှုညီညွတ်မှု နှင့် နိုင်ငံတည်ငြိမ်မှုတို့ကို မြှင့်တင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။

စုံလင်ကွဲပြားသော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းအလိုက်၊ နယ်မြေဒေသအလိုက် “ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံရေးယူနစ်များ” အတွင်းရှိနေသော ဝပြည်သူများက မိမိတို့နေထိုင်သော ပြည်ထောင်စုသည် ပြည်ထောင်စုသားအားလုံး အတူတကွ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ကြသောပြည်ထောင်စုဟု ခံယူနိုင်ကြမှသာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် အသက်ဝင်ရှင်သန်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်စေရန် လူမျိုးကြီးဝါဒ၊ ကျဉ်းမြောင်းသောလူမျိုးငယ်ဝါဒအစရှိသည့် လူမျိုးစုဖြစ်တည်ခြင်းအပေါ် ဇောင်းပေးဗဟို

ပြုလွန်းသော နိုင်ငံရေးစီးကြောင်းမျိုး မဖြစ်စေရေးအတွက်အမျိုးသားတန်းတူရည်တူရှိမှု၊ ကိုယ့်ကြမ္မာ ကိုယ်ဖန်တီးနိုင်ခွင့်တို့အား အာမခံသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ကင်းစင်ပြီး တန်းတူအခွင့်တူညီမျှရေး အခြေခံသော ဖက်ဒရယ်ယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားလာစေရေး ရှေးရှုကြရန် ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အဓိကအနှစ်သာရမှာ စုံလင်ကွဲပြားစွာ ရှိတည်နေသော နိုင်ငံရေးအသိုက်အဝန်းများကို တရားမျှတ မှု၊ လွတ်လပ်မှု၊ အခွင့်တူညီမျှမှုတို့အား အခြေခံလျက် အင်အားမျှခြေ၊ အရင်းအမြစ် အညီအမျှ ရယူ အသုံးပြုခွင့် မျှခြေများတည်ဆောက်ပေးသလို၊ ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီတန်ဖိုးများကို မြှင့်တင်ခြင်းပြီး ဖက်ဒရယ် ယဉ်ကျေးမှုကိုလည်း တပြိုင်နက်တည်ဆောက်ခြင်းဖြစ်သည်။

မိုးသန့်

အခန်း (၇)

အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
ပြင်ဆင်ရေးကော်မတီ (TCPC) က ပြင်ထားသော

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ
ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

(ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း)

၂၀၂၃၊ စက်တင်ဘာ (၈) ရက်

အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
ပြင်ဆင်ရေးကော်မတီ၏
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း ရေးဆွဲခြင်း လုပ်ငန်းအစီရင်ခံစာ
၂၀၂၃ ခုနှစ် ဧပြီလ (၄) ရက်

နိဒါန်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တော်လှန်ရေးကာလ (ကြားကာလ) တွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းမည်ဟု “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်” (အစိတ်အပိုင်း-၁) ပါ နိုင်ငံရေးလမ်းပြမြေပုံ အဆင့် (၈) တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲရန် ၂၀၂၂ ဇွန်လ (၂၄) ရက်နေ့တွင် ဝန်ကြီးချုပ်က လမ်းညွှန်ချက်ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ထိုလမ်းညွှန်ချက်အတိုင်း “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့” (Transitional Constitution Preparation Team - TCPT) ကို ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင် လ (၂) ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။ ယင်းကို “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးကော်မတီ” (Transitional Constitution Preparation Committee - TCPC) အဖြစ် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၄) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ၏ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးတွင် အဆင့်မြှင့် ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။

အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရတွင် TCPC ကို ဖွဲ့စည်းပြီး အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရေးအတွက် ပြင်ဆင်နေခြင်းမှာ အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) တွင် ဖွဲ့စည်းထားသော “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့” (Transitional Constitution Working Group - TCWG) တွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရကို ကိုယ်စားပြု၍ ပါဝင်နေကြသော ကိုယ်စားလှယ် (၂) ဦးကို ပံ့ပိုးကူညီနိုင်ရေးအတွက်ဖြစ်ပါသည်။ တနည်းအား ဖြင့်ဆိုပါက အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) ၏ TCWG လုပ်ငန်းစဉ်အောင်မြင်ရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေရန် NUG ဘက်မှ ပြင်ဆင်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

NUG ၏ TCPC တွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းအတွက် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ရာတွင် အောက်ပါအခြေခံမူများကို ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ (၁၅) ရက်နေ့တွင် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုချမှတ်ပြီး လုပ်ငန်းစဉ်များကို အောက်ပါအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

ရည်ရွယ်ချက်

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ကျင့်သုံးမည့် တိုင်းပြည်၏အမြင့်ဆုံးဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုအမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဌာန် (Form of State) နှင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဌာန် (Form of Government) တို့ကို စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရပေမည်။ ထို့အပြင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ပြည်ထောင်စုအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြကုန်သော တိုင်းရင်းသားပြည်သူတရပ်လုံး၏ ဘဝလုံခြုံရေးနှင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို အာမခံချက်ပေးထားရမည်ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျင့်သုံး၍ ပြည်ထောင်စု၏ အချုပ်အခြာအာဏာ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေး၊ ပြည်ထောင်စုကာကွယ်ရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် တိုင်းပြည်ငြိမ်းချမ်းသာယာရေးစသည်တို့ကို အချိန်ပြည့်တာဝန်ယူဆောင်ရွက်မည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရတရပ်ကို အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအသွင်ဆောင်၍ ဖွဲ့စည်းထူထောင်နိုင်ရေးဖြစ်ပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်းဖြင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ (၁) ရက်နေ့တွင် အာဏာသိမ်းရန် ကြံရွယ်ခဲ့သော စစ်ကောင်စီ၏ အုပ်ချုပ်ရေးယန္တရားအားလုံးကို ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အတူ အပြီးတိုင်ဖျက်သိမ်းပြီး အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရသစ်က တိုင်းပြည်ကို ထိုအမြင့်ဆုံးဥပဒေနှင့်အညီ စီမံအုပ်ချုပ်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း တိုင်းပြည်တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ပြည်သူ့ဘဝလုံခြုံရေးတို့သာမက အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော “တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ” ကျင်းပခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အသေးစိတ်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် နှစ်ပေါင်း (၇၀) ကျော် ပြည်တွင်းစစ်နှင့် လက်ရှိစစ်ကောင်စီတို့၏သောင်းကျန်းဖျက်ဆီးမှုများကြောင့် ယိုယွင်းနေသော တိုင်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို စစ်ကောင်စီအားဖြုတ်ချပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် အမြန်ဆုံး အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ကော်မတီ/ ကော်မရှင်များကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်များအနက် အောက်ပါအချက်များကို အလေးအနက်ထား ဖော်ဆောင်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတို့မှာ-

- (၁) တိုင်းပြည် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေး (Stability and Tranquility)
- (၂) တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေး (The rule of Law)
- (၃) ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း (Trust Building)
- (၄) နစ်နာမှုများကို ကုစားခြင်း (Addressing Grievance)
[အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်ခြင်း Transitional Justice]
- (၅) ပြန်လည်နေရာချထားခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း (Resettlement and Reconstruction)
- (၆) လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ စီမံခြင်း (Security Arrangement)
- (၇) အနာဂတ်အတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း (Preparing for the Future)
- (၈) အမျိုးသမီးများ၏ ခေါင်းဆောင်မှု မြှင့်တင်ခြင်း (Women's Leadership)
- (၉) တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားခံ ကျင်းပ၍ အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း (Constituent Assembly)
- (၁၀) တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားခံက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသော အမြဲတမ်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ရွေးကောက်ပွဲအသစ်ကျင်းပခြင်း၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခြင်း

အထက်ပါရည်ရွယ်ချက်များအပြင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရာ၌ အောက်ပါအခြေခံမူများကို လေးစားလိုက်နာရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

- (၁) အများပါဝင်ရေးကို ဦးတည်ခြင်း (Inclusivity)
- (၂) ပြုသောပြင်သာ ရှိခြင်း (Flexibility)
- (၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ဦးတည်ခြင်း (Transitionality)

ခြုံငုံသုံးသပ်ကြည့်ပါက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ ယာယီကျင့်သုံးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသာလျှင်ဖြစ်သည်။ အမြဲတမ်းကျင့် သုံးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း “တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားခံ” ကျင်းပပြီး၊ အချိန်ယူရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အဆိုပြုအခြေခံမူများ

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များကို ဥပဒေဖြင့် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားသော ပဋိညာဉ်စာချုပ်တရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် အောက်ပါနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများကို ဦးစွာသဘောတူညီချက်ရယူထားရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်များကို ဖော်ထုတ်နိုင်မှသာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လွယ်ကူလျင်မြန်စွာ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

၁။ နွေဦးတော်လှန်ရေးကို ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်နှင့်အညီ De Jure Mandate နှင့် De Facto Mandate တို့ ပေါင်းစပ်၍ ဆင်နွှဲထားခြင်းဖြစ်သောကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ဖြစ်သည့် De Jure Mandate ကို အခိုင်အမာ ကိုင်စွဲထားရမည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ၂၀၂၀၊ နိုဝင်ဘာလ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော ပြည်ထောင်စုအဆင့် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဆက်လက်ဖွဲ့စည်းသင့်ပါသည်။

ထပ်ဆင့်အဆိုပြုချက်များ

- ၁။ (က) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်တွင် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသောပြည်ထောင်စုအဆင့်ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအပြင် နွေဦးတော်လှန်ရေး၌ ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်နေကြသော တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ ပါဝင်နိုင်ရေးကို ဆွေးနွေးသင့်သည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်တွင်သာမက ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တွင်လည်း ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော ပြည်ထောင်စုအဆင့် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအပြင် နွေဦးတော်လှန်ရေး၌ ထဲထဲဝင်ဝင် ပါဝင်နေကြသော တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အခြားနိုင်ငံရေးအင်အားစုများ ပါဝင်နိုင်ရေးကို ဆွေးနွေးသင့်သည်။
- (ဂ) လွှတ်တော်တိုင်းတွင် ရွေးကောက်ခံနှင့် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများမှ ရွေးချယ်ပေးသော ရွေးချယ်ခံများကို အချိုးအစားတူ ပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်း (၅၀/၅၀% on representatives)
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်အဆင့် လွှတ်တော်များဖြစ်သော အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော်များတွင် ဘက်ညီမှုနှင့် သာတူညီမျှမှုများကို အခြေခံ၍ အထက်လွှတ်တော်ကို ပြည်နယ်အခြေပြု တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများမှ ရွေးချယ်ပေးသော

ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းပေးပြီး အောက်လွှတ်တော်ကို ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်း (၅၀/ ၅၀% on organizations or units) (သြစတြီးယားဖက်ဒရယ်ကောင်စီပုံစံ)

- (င) ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များသာ ပါဝင်သော လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို ဖွဲ့စည်းပြီး ယခုကြားကာလ NUCC ကို အသွင် ပြောင်းပြီး ဖက်ဒရယ်ကောင်စီတခုအနေဖြင့် သီးခြားဖွဲ့စည်းခြင်း။ (Contextual Representation or representation based on the current situations)

- ၂။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို De Jure Mandate နှင့် De Facto Mandate များ ပေါင်းစပ်၍ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရအသွင်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။
- ၃။ တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံကို De Jure Mandate နှင့် De Facto Mandate များ ပေါင်းစပ်၍ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းရမည်။
- ၄။ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ဖြစ်သော De Jure Mandate ကို အခြေခံ၍ De Facto Mandate နှင့် ပေါင်းစပ်ထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလလွှတ်တော်၊ အစိုးရနှင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲအသစ် ကျင်းပရန် မလိုအပ်ပါ။ အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီးမှသာ ရွေးကောက်ပွဲအသစ်ကိစ္စကို ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်တွင်ပါရှိသည့် လမ်းပြမြေပုံအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းက အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လွတ်လပ်၍တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲ မကျင်းပနိုင်မီကာလအထိ ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို De Jure Mandate အဖြစ် ကိုင်စွဲထားရမည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်းဆိုင်ရာ အခြေခံမူများ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ခြင်းလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် (FDC) နှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ မူကြမ်းရေးဆွဲရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးကော်မတီ (FCDCC) က ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ဒုတိယမူကြမ်း) တို့ကို ကျောရိုးအဖြစ် အခြေခံသင့်ပြီး အခြားလိုအပ်သော စာရွက်စာတမ်းများကို လွတ်လပ်စွာ ကိုးကားနိုင်ပါသည်ဟု TCWG တွင် သဘောတူထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် (FDC) အစိတ်အပိုင်း (၁) နှင့် FC-DCC ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ဒုတိယမူကြမ်း) ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသာမက အမြဲတမ်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ကျောရိုးအဖြစ် အခြေခံရမည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် အောက်ဖော်ပြပါ အခြေခံမူများအတိုင်း ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

(၁)

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ

(Federal Pyidaungsu Principles)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကို ဥပဒေဖြင့် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားသော ပဋိညာဉ်စာချုပ်တရပ်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်များ ဟုဆိုရာ၌ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝအာမခံချက်ရှိမည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များကို ဆိုလိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပင်လုံစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုသည့်အချိန်မှစ၍ ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးအတွက် အဆင့်ဆင့်သော နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များကို အတတ်နိုင်ဆုံးစုစည်း၍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ” အဖြစ် အခန်း (၁) တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းအခြေခံမူများကို အမြဲတမ်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်လည်း ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ” ကို အောက်ပါနိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များမှ ထုတ်နုတ်၍ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(၁) ၁၉၄၇ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၂) ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော “ပင်လုံစာချုပ်”

(၂) ၁၉၄၇ မေလ (၃) ရက်နေ့တွင် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံသို့ တင်သွင်းခဲ့သော “နယ်စပ်

ဒေသ စုံစမ်းရေးကော်မတီ၏အစီရင်ခံစာ” (Frontier Area Committee of Enquiry- FACE)

- (၃) ၁၉၆၁ ရှမ်းမှုနှင့် ၁၉၆၁ ဇွန်လတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် တောင်ကြီးညီလာခံအဆိုပြုချက်များ
- (၄) ၁၉၆၂ ဖက်ဒရယ်နှီးနှောဖလှယ်ပွဲတွင် “ပြည်နယ်များညီညွတ်ရေးအဖွဲ့” မှတင်သွင်းခဲ့သည့် အဆိုပြုချက်များ
- (၅) ၁၉၈၉ ဩဂုတ်လ (၂၉) ရက်နေ့တွင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်တို့က သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော “ဗိုလ်အောင်ကျော်လမ်းကြေညာချက်”
- (၆) ၁၉၉၂ မာနယ်ပလော သဘောတူစာချုပ်
- (၇) ၁၉၉၇ မယ်သရောထာ သဘောတူညီချက်များ
- (၈) ၁၉၉၈ သူးမွဲကလိုး သဘောတူစာချုပ်
- (၉) ၂၀၀၅ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၂) ရက်နေ့တွင် ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသည့် “အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရာတွင် အခြေခံရမည့်လမ်းညွှန်မူ (၈) ချက်”
- (၁၀) ၂၀၁၇ NCA စာချုပ်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း (၁၀) ဖွဲ့မှာ “ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ဦးဆောင်အဖွဲ့” (Peace Process Steering Team- PPST) က “ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ” တွင် တင်သွင်းခဲ့သော အခြေခံမူ (၂၂) ချက်
- (၁၁) EAO (၁၀) ဖွဲ့က ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲအဆင့်ဆင့်နှင့်ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံသို့ တင်သွင်းသော အခြေခံမူ (၂၂)
- (၁၂) ၂၀၂၁ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၁) တို့ ပါဝင်ပါသည်။

(၂)

အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များ

(Fundamental Rights)

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း ရည်ရွယ်ချက်မှာ ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝရှိသည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးသာမက လွတ်လပ်မှု၊ တန်းတူညီမျှမှုနှင့် တရား

မျှတမှုတည်းဟူသော လောကပါလတရားများ ထွန်းကားသည့် လူ့ဘောင်တည်ဆောက်ရေးလည်း ပါဝင်ပေသည်။ လောကပါလတရားများ ထွန်းကားသည့် လူ့ဘောင်တည်ဆောက်ရေးအတွက် အခြေခံ အကျဆုံးသောအရာသည် လူသားတိုင်း၏ မွေးရာပါအခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို တိုင်းပြည်၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ပြဋ္ဌာန်းကာကွယ်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

၁၉၄၈ ခုနှစ်တွင် “ကမ္ဘာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကြေညာစာတမ်း” (Universal Declaration of Human Rights) ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာပြီးနောက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အခြေခံ အခွင့်အရေးများ (Fundamental Rights) ကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသောတိုင်းပြည်များတွင် အစဉ်အလာတခုလို ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။ အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ထိုဥပဒေ၏တရားဝင်မှုကို နိုင်ငံတကာဥပဒေ စံချိန်စံနှုန်းနှင့် ကိုက်ညီကြောင်း အသိအမှတ်ပြုနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ကန့်သတ်ခြင်း (A Limited Government) ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် လူထုကိုယ်စား အချုပ်အခြာအာဏာကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးသည့်အစိုးရက အာဏာအလွဲသုံးစားခြင်း မရှိရလေအောင် ဟန့်တားကာကွယ်နိုင်ပါသည်။

အခြေခံအခွင့်အရေးများတွင် လူသားတဦးချင်းစီက ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသော တသီးပုဂ္ဂလအခွင့်အရေးများ (Individual Rights) သာမက၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက လူမျိုးအလိုက် ခံစားခံစား ထိုက်သော လူမျိုးဆိုင်ရာစုပေါင်းအခွင့်အရေးများ (Collective Right) လည်း ပါပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ “ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်” (Cultural Self-determination) ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ပါသည်။ ထို့အပြင် အခြေခံအခွင့်အရေးများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီကျင့်စဉ်နှင့်ကိုက်ညီသော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှု (A Culture of Human Rights) ကိုလည်း လူ့ဘောင်လောကတွင် ဖန်တီးသွားနိုင်မည်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် “အခြေခံ” အခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များ” အောက်ပါခေါင်းစဉ်များအတိုင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။

(က) အခြေခံအခွင့်အရေးများ (Fundamental Rights)

- ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးများ
- အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်
- ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများ
- အခြေခံရပိုင်ခွင့်
- ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့် အခွင့်အရေးများ

- ကျား-မ တန်းတူရေး
- နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေး
- ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံရသူ၏ အခွင့်အရေး
- ပြစ်မှုဆိုင်ရာ တရားစွဲဆိုခြင်း
- တရားစီရင်ခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်

မှတ်ချက်။ အခြေခံအခွင့်အရေးတွင် လူသားတိုင်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိသည့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး နှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများ၍ ခွဲခြားနိုင်ပြီး၊ အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့်သာမန်အခွင့် အရေးဟူ၍လည်း ထပ်မံပိုင်းခြားကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် အခြေခံအခွင့် အရေးနှင့် နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးတို့ကို ပေါင်းစပ်ထားပါသည်။

(ခ) ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ (Civil and Political Rights)

- လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်
- ပြည်ပသို့ ထွက်ခွာခွင့်၊ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခွင့်
- လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဆိုင်ရာအခွင့်အရေး
- နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး
- အဖွဲ့အစည်း ထူထောင်ခွင့်

မှတ်ချက်။ 1996- Governant on Civil and Political Rights ကို အခြေခံသည်။

(ဂ) စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် တာဝန်များ

- ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်ခွင့်
- အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်
- စီးပွားရှာဖွေခွင့်
- တီထွင်ဖန်တီးခွင့်နှင့် နည်းပညာမူပိုင်ခွင့်
- မိရိုးဖလာ အမွေအနှစ်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်
- အခြေချနေထိုင်ခွင့်
- ပညာသင်ကြားခွင့်
- ပညာသင်ကျောင်းများ တည်ထောင်ခွင့်
- ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး
- ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေး
- တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား

မှတ်ချက်။ 1996 Governant on Economic, Social, Cultural Rights and Responsibilities ကို အခြေခံသည်။

(ဃ) အထူးစီမံဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ (Affirmative Action Rights)

- ကျား-မတန်းတူညီမျှမှုအခွင့်အရေးအတွက် စီမံမှု
- ကလေးများအခွင့်အရေး
- အလုပ်သမားအခွင့်အရေး
- တောင်သူလယ်သမားအခွင့်အရေး
- တန်းတူအခွင့်အရေး ဖော်ဆောင်ခြင်း

(င) အထွေထွေအခြေခံမူများ (General Principles)

- သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေး
- လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ထံ တိုင်ကြားခွင့်
- အခြေခံဥပဒေ၏ အကာအကွယ်ရယူခြင်း
- အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများအား တိုက်ရိုက်ကိုးကားကျင့်သုံးခြင်း
- တာဝန်များ

(၃)

အချုပ်အခြာအာဏာ

(Sovereignty)

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များရှိ ပြည်သူလူထုသည် အချုပ်အခြာအာဏာ၏မူရင်းပိုင်ရှင်များဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်ကြပါသည်။

ယင်းအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်သည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အင်္ဂါရပ်တချစ်ဖြစ်သော ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) နှင့် စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared-rule) တို့ထံမှ ဆင်းသက်လာပါသည်။ စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိကြသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို ကျင့်သုံးရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အခွင့်အရေးသည်လည်း အလိုအလျောက် ပါဝင်လာပါသည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်များသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်၏ အချုပ်အခြာအာဏာ၏မူရင်းပိုင်ရှင်များဖြစ်ကြသည်။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားကြသော ပြည်ထောင်စု၏အချုပ်အခြာအာဏာကိုလည်း စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားကြပါသည်။ ယင်းကို “ပြည်နယ်အခြေခံသည့် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်ဆိုင်ခြင်း” (State-based Popular

Sovereignty) ဟု ခေါ်ဆိုပါသည်။ ထိုအဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မှာ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် အချုပ်အခြာ အာဏာသည် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အားလုံး (ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံး) ရှိ ပြည်သူလူထုထံ တွင်သာ တည်ရှိသည်မဟုတ်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တစ်ချင်းစီတွင်လည်း ပြိုင်တူတည်ရှိ နေကြောင်း ထင်ရှားစေပါသည်။

ကွန်ဖီဒီရေးရှင်း (Confederation) တွင် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်နယ်များထံတွင် သာ တည်ရှိသည်။ ပြည်ထောင်စုတွင်မရှိ။ ယူနစ်ထရီဟုခေါ်သည်ဆိုသည့် တပြည်ထောင်စနစ်တွင် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စု (ဗဟို) တွင်သာ တည်ရှိသည်။ ပြည်နယ်များတွင် မရှိ။ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင်မူ အချုပ်အခြာအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များတွင် တပြိုင်တည်း တည်ရှိ၍ ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား ခွဲဝေကျင့်သုံးကြပါသည်။

(၄)

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Division of Powers)

ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) နှင့် စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared-rule) တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားသောစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက ပူးတွဲပိုင်ဆိုင်၍ ခွဲဝေကျင့်သုံးသောစနစ်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ ထူးခြားသောအင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြားအာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဟုဆိုရာ၌ အချုပ်အခြာ အာဏာ၏ ခက်မသုံးဖြာဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများကို ခွဲဝေ ကျင့်သုံးခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင်

- (၁) ပြည်ထောင်စုက သီးသန့်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများ၊
- (၂) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက သီးသန့်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများ၊
- (၃) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ ပြိုင်တူကျင့်သုံးခွင့်ရှိသော ထပ်တူပြုအာဏာများ
- (၄) ကြွင်းကျန်သောအာဏာများဟူ၍ ခွဲဝေကျင့်သုံးရသည်။

ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးကို အာမခံချက်ပေးနိုင်သည်သာမက ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပြည်နယ်များကို ကြိုက်သလို ဝင်ရောက်ချယ်လှယ်ခွင့်မရှိကြောင်းကိုပါ အာမခံချက်ပေးထားသည်။ စစ်မှန်သောပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ပြည်နယ်များက သီးသန့်ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသောအာဏာများကို ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားသည့်အပြင် ကြွင်းကျန်သည့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအား အပ်နှင်းခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို သိသာထင်ရှားစေပြီး အာမခံချက်ပေးထားပါသည်။

(၅)

အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း

(Separation of Powers)

အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်းသည် အချုပ်အခြာအာဏာ၏ ခက်မသုံးဖြာ ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ကျင့်သုံးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ပိုင်းခြားကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးမည့် လွှတ်တော်၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးမည့် အစိုးရအဖွဲ့နှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာ ကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးမည့် တရားရုံးများကို သီးခြားစီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရပေမည်။

သမ္မတစနစ်ကို ကျင့်သုံးသောတိုင်းပြည်များနှင့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော တိုင်းပြည်များတွင် အာဏာပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း နည်းလမ်းကွဲပြားခြားနားမှုရှိပါသည်။ အကြောင်း မှာ သမ္မတစနစ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးမည့် အစိုးရအဖွဲ့အကြီးအကဲဖြစ်သော သမ္မတကို ပြည်သူလူထုက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားပါသည်။ ပါလီမန်စနစ်တွင်မူ ဥပဒေပြုအာဏာကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးမည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကိုပါ ပြည်သူလူထု ကက တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြှောက်သည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကိုင် တွယ်ကျင့်သုံးမည့် အစိုးရအဖွဲ့ကို ထပ်ဆင့်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသောစနစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ ကြောင့် ဥပဒေပြုအာဏာကိုကျင့်သုံးမည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ ရွေးကောက်တင်မြှောက် သည့်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးမည့် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတို့ကို သီးခြားစီ ကျင်းပရပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် သမ္မတစနစ်တွင် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာ ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပိုင်းခြားကျင့်သုံးနိုင်ပါသည်။

ပါလီမန်စနစ်တွင်မူ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးမည့်အစိုးရကို ဥပဒေပြုရေးအာဏာ ကို ကျင့်သုံးသည့်လွှတ်တော်ကတဆင့်ခံ၍ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် လွှတ်တော် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် အစိုးရရွေးကောက်ပွဲများကို သီးခြားစီကျင်းပခြင်း မပြုဘဲ၊ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ တွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို တင်မြှောက်ကြပါသည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်နေရာ အများဆုံးအနိုင်ရရှိသောပါတီက အစိုးရကိုဖွဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ပါလီမန်စနစ်တွင် ဥပဒေပြုရေးအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာအကြား အာဏာပိုင်းခြားကျင့်သုံး ခြင်းကို ရောထွေးမှုရှိသည်ဟု တချို့ကမြင်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စား လှယ်များကို အခြေခံ၍ အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းသည်ဟု ဆိုသော်လည်း အစိုးရကို ဖွဲ့စည်းပြီးနောက်လူ ပုဂ္ဂိုလ်အရသော်လည်းကောင်း၊ အင်စတီကျူးရှင်း (Institution) အရသော်လည်းကောင်း အာဏာ ကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးကြရမည်သာဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ- လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနေရာနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်နေရာကို တပြိုင်တည်း တာဝန်ယူထမ်းဆောင်ခွင့်မရှိပေ။ ထိုနည်းတူ တရားဥပဒေ ချိုး ဖောက်မှု၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အာဏာအလွဲသုံးစားမှုကိုစွဲရပ်များမှအပ အစိုးရ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို လွှတ်တော်က ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ပိုင်ခွင့် မရှိပေ။

(၆)

အမြင့်ဆုံးဥပဒေ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်သည် လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာပိုင်အမျိုးသားနိုင်ငံများကို ထူထောင်ခွင့်ရှိသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက သီးခြားအမျိုးသားနိုင်ငံများ ထူထောင်ခြင်းမပြုဘဲ၊ မိမိတို့ဆန္ဒအလျောက် ပူးပေါင်း၍ ပြည်ထောင်စုကို အတူတကွ စုပေါင်းထူထောင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက စုပေါင်းထူထောင်၍ စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသော ပြည်ထောင်စု၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စု၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေအဖြစ် လက်ခံအသိ အမှတ်ပြုကြပါသည်။ ယင်းသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်၏ ထူးခြားသောအင်္ဂါရပ်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အားလုံးက ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အမြင့်ဆုံးဥပဒေအဖြစ် လက်ခံအသိအမှတ်ပြုမှသာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရစသည့် အစိုးရအလွှာအသီးသီး၏ လုပ်ဆောင်မှုမှန်သမျှသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ကိုက်ညီခြင်း ရှိ-မရှိ ဆန်းစစ်ခြင်း (Judicial Review) ကို ထိရောက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရဟု ဆိုရာတွင် ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအားလုံး ပါဝင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အမြင့်ဆုံးဥပဒေဖြစ်သည်ဟုခံယူနိုင်မှသာ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်များအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်များ တခုနှင့်တခုအကြားတွင် သော်လည်းကောင်း ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းသည့် ယန္တရားများကိုဖန်တီးပေးပြီး ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးကိုလည်း ဖန်တီးဖော်ဆောင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှသာမက ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေနှင့် တည်ဆဲဥပဒေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ဥပဒေကြောင်းအရ အငြင်းပွားမှု ပေါ်ပေါက်ပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြည်ထောင်စု၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေအဖြစ် လေးစားအသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် အခရာဖြစ်သောကြောင့် ယင်းကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တိကျရှင်းလင်းစွာ ရေးသားပြဋ္ဌာန်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

(၇)

ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဌာန်**(Form of Federal Union)**

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း ရည်ရွယ်ချက်များအနက်တခုမှာ လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်ဆိုင်ထားသော တိုင်းပြည်တခု၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုပုံသဏ္ဌာန် (Form of States) ကို စနစ်တကျ ဖော်ဆောင်ကျင့်သုံးခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်

တွင် ယင်းကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ စနစ်တကျ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်းဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်ရပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရှိသောပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်နိုင်ရေးအတွက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ နှစ်ပေါင်း (၇၀) ကျော် တော်လှန်ရေးဆင်နွှဲ၍ တိုက်ပွဲဝင်တောင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝ အာမခံချက်ရှိသည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းထူထောင်နိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

- (က) နိုင်ငံရေးအာဏာတန်းတူ၍ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များဖြင့် ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ခ) ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်ဆိုသည်မှာ ထိုပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိခြင်းကို ဆိုလိုသည်။
- (ဂ) နိုင်ငံရေးအာဏာ တန်းတူခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်ဆိုသည်မှာ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ နိုင်ငံရေးအာဏာ (၃) ရပ်ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာများ တန်းတူရည်တူ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ထိုအာဏာများကို ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ ပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ပြည်နယ်တရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဃ) နိုင်ငံရေးအရ တန်းတူသော ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို အခြေခံ၍ ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်သောကြောင့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်ကို ကိုယ်စားပြုသော ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ အထက်လွှတ်တော် (၁) အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက ဦးရေတူညီသော ကိုယ်စားလှယ်များကို စေလွှတ်ကြရမည်။
- (င) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် တခုချင်းစီအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်ရန် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့်အမျိုးသားနယ်မြေများကို သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (စ) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးရာတွင် ကြွင်းကျန်သည့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များထံ အပ်နှင်းထားရမည်။ သို့မှသာ ပြည်နယ်များ၏ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အပြည့်အဝ အာမခံချက်ပေးနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။
- (ဆ) အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးကော်မတီ (TCPC) က အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံ

အခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဌာန်နှင့်ပတ်သက်၍ အနည်းဆုံး ပုံစံ (၇) မျိုးကို စဉ်းစားထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အရေအတွက်သတ်မှတ်ခြင်းကိစ္စသည် ထိလွယ်ရှလွယ်သည့်ကိစ္စဖြစ်သောကြောင့် ရှေ့တန်းမတင်ဘဲ အခြားကိစ္စများ ကျေညက်ပြေလည်ပြီးသောအခါမှသာ ဆွေးနွေးရန်သင့်ပါသည်။

မှတ်ချက် (၁)

ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှု ပုံသဏ္ဌာန်၊ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်နိုင်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးသည့်အခါ အောက်ပါတို့ကို အဆင့်လိုက် ဆွေးနွေးသင့်ကြောင်း အကြံပြုပါသည်။

- အဆင့် (၁) ဗမာလူမျိုး မဟုတ်သည့် အခြားလူမျိုးများအနက် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ရသင့်ရထိုက်သည့် လူမျိုးအမည်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ်အရေအတွက်ကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရန်။ (သမိုင်းကြောင်းအရ တည်ရှိပြီးသော လူမျိုးအမည်ကိုအခြေခံသည့်ပြည်နယ်များအပြင် လူမျိုးအမည်ကိုအခြေခံ၍ ပြည်နယ်သစ်များ တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းရေးကိစ္စကို ဆွေးနွေးကြရန်)
- အဆင့် (၂) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအားလုံးကို လူမျိုးအခြေပြု ဖြင့် ဖွဲ့စည်းမည်လော၊ ပထဝီအခြေပြု သို့မဟုတ် အခြားမည်သည့်ပုံစံဖြင့် စုဖွဲ့သင့်သည်ကို စဉ်းစားဆွေးနွေးရန်။ (FDC တွင် သမိုင်းကြောင်းအရ တည်ရှိပြီးသော လူမျိုးကို အခြေခံသည့်ပြည်နယ်များနှင့် ပထဝီကိုအခြေခံသော ပြည်နယ်များဖြင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းရမည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။)
- အဆင့် (၃) ဗမာလူမျိုးအတွက် လူမျိုးအမည်ဖြင့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းသင့်၊ မသင့် စဉ်းစားဆွေးနွေးရန်။
- အဆင့် (၄) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် တခုချင်းစီ၏ ပထဝီနယ်နိမိတ်ကို သတ်မှတ်ဖော်ထုတ်ရန်။ (ပြည်နယ်နယ်နိမိတ် သတ်မှတ်ရေးကိစ္စ)
- အဆင့် (၅) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တခုအတွင်း၌ မည်ကဲ့သို့သော လူနည်းစုလူမျိုးကို မည်ကဲ့သို့သောကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အခွင့်အရေးပေးမည်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရနယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်မည်ကို စဉ်းစားဆွေးနွေးရန်။ (ပြည်နယ်တခုစီအတွင်းရှိ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ တိုင်းနှင့်အမျိုးသားနယ်များ သတ်မှတ်ရေးကိစ္စ)

မှတ်ချက် (၂)

ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းရာတွင် စဉ်းစားသင့်သည့် အခြေခံမူများ (နမူနာ)

- (၁) တည်ရှိပြီး (၇) ပြည်နယ်ကို ဆက်လက်အတည်ပြုမည်လား။
- (၂) ပြည်နယ်သစ်များ ပေါ်ထွန်းရေး လက်ခံမည်လား။ လက်ခံလျှင် ပြည်နယ်သစ် ရ ထိုက်သောလူမျိုး၏ လူဦးရေ၊ နယ်မြေ၊ ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ သမိုင်း အစဉ်အလာစသောအချက်များ ပါဝင်သော အခြေခံစံနှုန်းတခု သတ်မှတ်မည်လား။
- (၃) ပြည်နယ်ခွဲများ စုပေါင်း၍ ပြည်နယ်ကြီး Federated State ထူထောင်သည့်ပုံစံ ကော ရှိနိုင်မည်လား။
- (၄) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တခုအတွင်းရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသော လူနည်းစု လူမျိုးများကိစ္စ
- (၅) ဗမာပြည်နယ် ဖွဲ့စည်းမည်လား။
- (၆) ဒေသန္တရအမည်ဖြင့် ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းရန်သင့်မည်လား။

မှတ်ချက် (၃)

- ၄။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှု
- (က) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုကို တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ [FDC (၁)၊ ခန်း (၄)၊ ပိုင်း (၂)၊ ပုဒ်မ (၂)]
 - (ခ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည်သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဌာန်းခွင့်ရှိသည်။ [FDC (၁)၊ ခန်း (၄)၊ ပိုင်း (၃)၊ ပုဒ်မ (၃)]
 - (ဂ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ [FDC (၂)၊ ခန်း (၈)၊ ပုဒ်မ (၅၂)]
 - (ဃ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို လူမျိုးအမည်ကို အခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း၊ ပထဝီအမည်ကို အခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ [TCWG တွင် သဘောတူပြီးဖြစ်သည်]
 - (င) ယခုလက်ရှိ ဖြစ်တည်နေသော နိုင်ငံရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးအခြေအနေအရ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီးအပိုင်းအခြားများကို ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များဟု ခေါ်သည်။ [FDC (၂)၊ ခန်း (၇)၊ ပုဒ်မ (၄၈) ၏ အောက်ခြေမှတ်စု]
 - (စ) ပြည်နယ်သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းရေးနှင့် ပြည်နယ်၏ နယ်နိမိတ်ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ရေးကို အဓိကသက်ဆိုင်သူများ အားလုံးပါဝင်သော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများမှ တ

ဆင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည်။ [NUG နှင့် K3C တို့၏ ဘုံသဘောထားရပ်တည်ချက်ပိုင်း (၃-ဃ)]

- (ဆ) ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်ပြင်ဆင်ရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်သတ်မှတ်ဖွဲ့စည်းရေးကိစ္စရပ်များကို ကြားကာလတွင် ဆောင်ရွက်မည်မဟုတ်ပါ။ အသွင်းပြောင်းရေးကာလတွင် ကျင်းပမည့် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်မည်။ (NUG's FSCC လမ်းညွှန်အခြေခံမူ)

အဆိုပြုချက်

- (ဇ) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုကို တန်းတူရေးနှင့်ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝရှိသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းရန် ဦးတည်မျှော်မှန်းသည်။ သို့သော် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အတောအတွင်း ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းရေးနှင့် သတ်မှတ်ရေးကို တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် မဆွေးနွေးမီ ယာယီဖက်ဒရယ်အုပ်ချုပ်ရေးယူနစ်များ (Federal Administrative Units) သတ်မှတ်၍ ပြည်ထောင်စုကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။

(၈)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်

ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်ဟု ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်တွင် ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုရေးအာဏာသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် တည်သည်။
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။ [FDC (၁) ခန်း (၄)၊ ပိုင်း (၃) ပုဒ်မ (၇)]
- (ဂ) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တို့သည် ဥပဒေကြမ်းကို သီးခြားစီ ဆွေးနွေး၍ သီးခြားစီ မဲမေးဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် လွှတ်တော် (၂) ရပ်စလုံး သဘောတူဆုံးဖြတ်မှသာ ဥပဒေဖြစ်စေရမည်။
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် တိုင်းပြည်ပြည်ပြုညီလာခံတွင် အနာဂတ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးပြဋ္ဌာန်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးလက်စဖြစ်သောကိစ္စရပ်များကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းမပြုရ။

- (င) နွေဦးတော်လှန်ရေး၏ De Jure Mandate နှင့် De Facto Mandate ပေါင်းစပ်ခြင်းမူအရ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို De Jure Mandate နှင့် De Facto Mandate ကိုယ်စားပြုများဖြင့် ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းရမည်။

အဆိုပြုချက်များ (Option-1)

- (စ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ကို ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရပြီး စစ်ကောင်စီနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသော အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းရန်။ [အချိုးအစားအားဖြင့် De Jure သုံးပုံနှစ်ပုံ၊ De Facto သုံးပုံတပုံ]
- (ဆ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကို ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရပြီး စစ်ကောင်စီနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသော ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းရန်။ [အချိုးအစားအားဖြင့် De Jure သုံးပုံနှစ်ပုံ၊ De Facto သုံးပုံတပုံ]

အဆိုပြုချက်များ (Option-2)

- (စ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ကို ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရပြီး စစ်ကောင်စီနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသော အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းခြင်း။
- (ဆ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကို ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရပြီး စစ်ကောင်စီနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသော ပြည်သူ့လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ကိုယ်စားပြုသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းရန်။

အဆိုပြုချက်များ (Option-3)

- (စ) ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံရပြီး စစ်ကောင်စီနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိသော ပြည်သူ့လွှတ်တော်နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကိုပေါင်းစပ်၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း။

- (ဆ) ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက ပေးပို့သည့် ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဥပဒေပြုရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီကို သီးခြားဖွဲ့စည်း၍ ဥပဒေပြုရေးကိစ္စရပ်များကို ဆွေးနွေးညှိနှိုင်း၍ အတည်ပြုချက်များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြုပေးခြင်း။

(ဇ)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၁) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ မိမိတို့ ရွေးချယ်ထားသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော ပါလီမန်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုဦးဆောင်အဖြစ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို ထားရှိသောစနစ်ဖြစ်သည်။ ပါလီမန်စနစ်၏အနှစ်သာရမှာ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးမည့်အစိုးရအဖွဲ့ကို ဥပဒေပြုရေးအာဏာကို ကိုင်တွယ်ကျင့်သုံးသည့်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းပင်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို အောက်ပါအတိုင်း ဖွဲ့စည်းရန် အဆိုပြုထားပါသည်။

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် ဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သော ပါလီမန်စနစ်တွင် ပြည်ထောင်စုဦးဆောင်အဖြစ် သမ္မတကို ထားရှိသောစနစ်ဖြစ်သည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုဦးဆောင်သာမက ပြည်ထောင်စု၏ စစ်သေနာပတိချုပ်တာဝန်ကိုလည်း ထမ်းဆောင်ရမည်။
- (ဂ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရမည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ အကြီးအကဲဖြစ်သည်။
- (င) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်က ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရမည်။

အဆိုပြုချက်များ

- (စ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရတွင် ပြည်နယ်များရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အနည်းဆုံး (၅၀) ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်ရမည်။
- (ဆ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရတွင် အမျိုးသမီး အနည်းဆုံး (၃၀) ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်ရမည်။

(၁၀)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားစီရင်ရေး

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးကို ရှေးရှုသော လွတ်လပ်၍ တရားမျှတမှုရှိသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ် ဖြစ်သည်။ အမှုများတွင် ဥပဒေအရ ခုခံချေပခွင့်နှင့်အယူခံပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ဥပဒေ ကန့်သတ်ချက်များမှအပ အများရေမှောက်တွင် လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ရမည်။
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးကို အတတ်နိုင်ဆုံးကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် အဆင့်ဆင့်သော တရားရုံးများကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးကို ပြည်ထောင်စုသမ္မတက အမည်တင်သွင်းသော တရားသူကြီး (၃) ဦး၊ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်က အမည်တင်သွင်းသော တရားသူကြီး (၃) ဦးနှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်က အမည်တင်သွင်းသော တရားသူကြီး (၃) ဦး၊ စုစုပေါင်း တရားသူကြီး (၉) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။

(၁၁)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး

လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်ဆိုင်သော တိုင်းပြည်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် အချုပ်အခြာအာဏာကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းရန်ဖြစ်ပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာကို တိုင်းရင်းသားပြည်သူတရပ်လုံးက စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်ထားသောကြောင့် စုပေါင်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ပြည်သူတရပ်လုံးက အချိန်ပြည့်တာဝန်ယူစောင့်ရှောက်ရန် နည်းလမ်းမျိုးစုံ ဖန်တီးထားပါသည်။ ထိုနည်းလမ်းများအနက်အထိရောက်ဆုံးမှာ ပြည်သူအားလုံးကအခွန်ဆောင်၍ ထိုအခွန်ငွေဖြင့် အချိန်ပြည့် တာဝန်ထမ်းဆောင်မည့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများကို ခန့်အပ်တာဝန်ပေးခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အချုပ်အခြာအာဏာကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းခံရသည့် ဝန်ထမ်းများလည်း အမျိုးစုံရှိနိုင်သည်။ ထိုဝန်ထမ်းမျိုးစုံအနက် လက်နက်ကိုင်၍ အချုပ်အခြာ အာဏာကိုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ပေးခြင်းခံရသော ဝန်ထမ်းများမှာ တပ်မတော်၊ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် နယ်စပ်လုံခြုံရေး စသည့်တပ်ဖွဲ့များ ပါဝင်ကြသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းများသည် မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ဆန္ဒထုတ်ဖော်ခွင့်မှလွဲ၍ နိုင်ငံရေးတွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ခွင့် မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အနာဂတ် ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတရပ်ဖြစ်သော တပ်မတော်နှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာတပ်ဖွဲ့များအားလုံး နိုင်ငံရေးတွင် အလျှင်မျှ ပါဝင်ခွင့် မရှိစေရပါ။ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ တပ်ဖွဲ့များအားလုံးသည် အရပ်သားအစိုးရ၏ လွှမ်းမိုးမှုအောက်တွင် ထားရှိရမည့်မူ (Civilian Supremacy) ကို အခိုင်အမာ ကျင့်သုံးရပေမည်။

စစ်အာဏာရှင်စနစ်တွင် တပ်မတော်သည် အချုပ်ခြာအာဏာကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ဖွဲ့စည်းထားသော ဝန်ထမ်းတရပ်ဖြစ်သည်ဟူသောဘောင်ကိုကျော်၍ တပ်မတော်က အချုပ်အခြာအာဏာကို ပိုင်ဆိုင်သည်ဆိုသော အယူအဆ အကျင့်အကြံဖြင့် တိုင်းပြည်ကို ၁၉၆၂ မှ ယနေ့တိုင် ချယ်လှယ်နေသောကြောင့် ယခုကဲ့သို့ စစ်အာဏာသိမ်းမှုများ၊ ပြည်တွင်းစစ်မီးများနှင့် ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်ပြီး ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ် ပျက်ဆီးဆုံးရှုံးခြင်း၊ ဒီမိုကရေစီအခွင့်အရေး ပျက်သုဉ်းခြင်း စသည့် ဒုက္ခမျိုးစုံနှင့် ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်နေရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အနာဂတ် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးတွင် လုံးဝပါဝင်ခွင့်မရှိ၊ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့အားလုံးသည် အရပ်သားအစိုးရ၏ စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိရမည်ဟူသည့်မူကို အခိုင်အမာ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့်ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စများကို အောက်ပါအခြေခံမူများအတိုင်း ဆောင်ရွက်မည်။

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူသည် လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့အားလုံးကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော အရပ်သားအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ထားရှိသည့် “အရပ်ဖက်အာဏာပိုင်ဆိုင်မှု” (Civilian Supremacy) ဖြစ်သည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများသည် လူသားလုံခြုံရေးကို အခြေခံသော မူဝါဒများ ဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏စစ်သေနာပတိချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုသမ္မတ ဖြစ်သည်။
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခံရသောကိုယ်စားလှယ်ဖြစ်ရမည်။ [ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် (သို့) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်]
- (င) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်တပ်မတော်တွင် ကြည်း၊ ရေ၊ လေသာမက ပြည်သူ့ကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့များကို ဦးစီးကွပ်ကဲမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကာကွယ်ရေးစစ်ဦးစီးချုပ် (၁) ဦးနှင့် ဒုတိယစစ်ဦးစီးချုပ် (၂) ဦး တို့ကို ခန့်ထားရမည်။
- (စ) စစ်ဦးစီးချုပ်သည် ကြည်း၊ ရေ၊ လေ စစ်ဦးစီးချုပ်များအပြင် လက်ရှိတော်လှန်ရေးကာလ စစ်ဒေသအသီးသီး၏ စစ်ဦးစီးချုပ်များ၊ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အသီးသီး၏ စစ်ဦးစီးချုပ်များကို ကွပ်ကဲစီမံရမည်။
- (ဆ) ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတရပ်ဖြစ်သော ဖက်ဒရယ်တပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခြင်း အလျှင်းမရှိစေရ။

(၁၂)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်နယ်အစိုးရများ ဖွဲ့စည်းခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်နယ်အစိုးရများကို FDC အစိတ်အပိုင်း (၁)၊ အခန်း (၄)၊ အပိုင်း (၂) ပုဒ်မ (၂၊ ၃)၊ အပိုင်း (၃) ပုဒ်မ (၁၂၊ ၁၃၊ ၁၄၊ ၁၅) နှင့် FDC အစိတ်အပိုင်း (၂)၊ အခန်း (၈)၊ ပုဒ်မ (၅၂) တို့အရ ဖွဲ့စည်းရမည်။ ယင်းကို စနစ်တကျ အောက်ပါအတိုင်း ဖွဲ့စည်းရမည်။

- (က) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များသည် တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်အခွင့်အရေးအပြည့်အဝရှိပြီး နိုင်ငံရေးအာဏာတန်းတူကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များသည် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပိုင်ခွင့် ရှိသည်။
- (ဂ) သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးယန္တရားတို့ကို ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ဃ) ဒေသန္တရအဆင့် ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင် ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြပြီး အခွန်ဘဏ္ဍာ ကောက်ယူနိုင်သည့်စာရင်းကို တိကျစွာ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်။
- (င) ပြည်နယ်အတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်း၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းစသည့် ကဏ္ဍအသီးသီးနှင့်သက်ဆိုင်သောအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းမြှင့်တင်ပေးရမည်။
- (စ) ပြည်နယ်၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်က သင့်လျော်သလို သတ်မှတ်နိုင်သည်။

(၁၃)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ကော်မတီနှင့် ကော်မရှင်များ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလသည် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး အစပျိုးသည့်ကာလလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် နှစ်ပေါင်း (၇၀) ကျော် ပြည်တွင်းစစ်၏ဒဏ်ချက်များနှင့် နေဦးတော်လှန်ရေးကာလတွင် အကြမ်းဖက်စစ်ကောင်စီ၏ သောင်းကျန်းဖျက်ဆီးမှုကြောင့် ပျက်စီးယိုယွင်းခဲ့သော ပြည်သူလူထုတစ်လုံး၏ ဘဝပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ကော်မတီနှင့် ကော်မရှင်များကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

- (က) ဒုက္ခသည်များနှင့် နေရပ်စွန့်ခွာသူများ နေရာပြန်လည်ချထားရေး၊
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်ရေး၊

- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ၊
- (ဃ) အကျင့်ပျက်ခြစားမှု တိုက်ဖျက်ရေး
- (င) ခွဲခြားမှုပပျောက်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေး
- (စ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်စိစစ်လက်ခံခြင်း
- (ဆ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရေး အထောက်အကူပြုရေး
- (ဇ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး
- (ဈ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် နိုင်ငံတကာ၏ အကူအညီ ရယူရေးအစီအစဉ်
- (ည) အခြား

(၁၄)

တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် အရေးအကြီးဆုံး ဆောင်ရွက်ရမည့်လုပ်ငန်းသည် အနာဂတ်၌ အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကြီးပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံကို အောင်မြင်စွာကျင်းပနိုင်ရေး အတွက် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိစေရန် အောက်ပါ အချက်များကို ဦးစွာဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

- (က) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ ကျင်းပပိုင်ခွင့်အာဏာသည် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ် ဖြစ်သော De Jure Mandate နှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားတော် လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ De Facto Mandate တို့ကို ပေါင်းစပ်ထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်း “မူ” ချမှတ်ထားသင့်ပါသည်။
- (ခ) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် De Jure Mandate နှင့် De Facto Mandate များကို အခြေခံ၍ အောက်ပါအစုအဖွဲ့များမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သင့်သည်။
 - (၁) ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ ရွေးကောက်ခံကိုယ်စားလှယ်များ
 - (၂) နိုင်ငံရေးပါတီများ
 - (၃) တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ
 - (၄) လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၊ (CBO - CSO... etc)၊ သပိတ်အဖွဲ့ အစည်းများ၊ သမဂ္ဂများ
 - (၅) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်ကောင်စီဝင်များ

မှတ်ချက်။ ယခုတော်လှန်ရေးကာလတွင် မပါဝင်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့အစည်းများ၏ကဏ္ဍကို ထပ်မံဆွေးနွေးရန်။

(ဂ) တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားကြီးတွင် ဆောင်ရွက်မည့် အမြဲတမ်းဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲရေး လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်

(၁) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံရေးမျှော်မှန်းချက်များ၊ စံတန်ဖိုးများ၊ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့်ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီအခြေခံမူဝါဒများကို သဘောတူညီမှုရယူခြင်း။ [ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်အစိတ်အပိုင်း (၁) တွင်ပါရှိသော အခြေခံမူများကို ကြားကာလ (တော်လှန်ရေးကာလ) တွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးသော အစုအဖွဲ့များနှင့် ဆက်လက်ညှိနှိုင်း၍ သဘောတူညီမှုရယူခြင်း]

(၂) တိုင်းပြုပြည်ပြည်လား ကျင်းပခြင်း အခင်းအကျင်းများ၊ ယန္တရားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သဘောတူညီခြင်း (Agreeing on institutions and procedure for making constitution)

(၃) တိုင်းရင်းသားပြည်သူလူထုတရပ်လုံးနှင့် နီးနှောတိုင်ပင်ခြင်း (Preparing consultation by providing civic education on process, constitutional history and constitutional options)

(၄) ပညာရှင်များ၊ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ တတ်ကျွမ်းသူများနှင့် တိုင်ပင်ခြင်း

(၅) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို စတင်ရေးဆွဲခြင်း၊ ထိုသို့ရေးဆွဲနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သောလုပ်ငန်းကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်း

(၆) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို တိုင်းရင်းသားလူထုတရပ်လုံးနှင့် နီးနှောတိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း

(၇) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို အချောသတ်ခြင်း

(၈) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို အချောသတ်၍ အတည်ပြုမူကြမ်းအဖြစ် တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားတွင်လက်ခံအတည်ပြုခြင်း

(၉) တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားက လက်ခံအတည်ပြုထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (အတည်ပြုမူကြမ်း) ကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အလိုက် ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပ၍ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်း (Ratification)

- (၁၀) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲအသစ် ကျင်းပခြင်း
- (၁၁) ရွေးကောက်ပွဲတွင်အနိုင်ရရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီက ဖွဲ့စည်းလိုက်သည့် အစိုးရသစ်ထံ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ က တာဝန်လွှဲအပ်ပေးခြင်းနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပယ်ဖျက်ရုပ်သိမ်းပြီးဖြစ်ကြောင်း ကြေညာခြင်း
- (၁၂) အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ နှင့်အညီ ဥပဒေပြုရေး၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်များကို ဖွဲ့ စည်း၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ် (Constitutionalism) ကို ကျင့် သုံးခြင်း (ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် နိုင်ငံရေးလမ်းပြမြေပုံ အဆင့် - ၁၂) တို့ ဖြစ်ပါသည်။

နိဂုံးချုပ်

TCPC လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များကို ၂၀၂၃- ဧပြီလ (၄) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသော အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ၏ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးတွင် အောက်ပါအတိုင်း မှတ်တမ်းတင်ပေးပါရန် လေးစားစွာ တင်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) NUG ၏ TCPC မှ ပြင်ဆင်ထားသော “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ” (ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း) ကို “ဆက်လက်ဆောင်ရွက်မည့် ပြင်ဆင်မှုမူကြမ်း” (A Living Document) အဖြစ် မှတ်တမ်းတင်ပေးရန်။
- (၂) ယင်း ‘ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း’ ကို TCPC အတွင်းတွင်သော်လည်းကောင်း၊ NUG အစိုးရအဖွဲ့အတွင်းသော်လည်းကောင်း ဆက်လက်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ လိုအပ်သလို ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက်များ ပြုလုပ်သွားရန်။
- (၃) ထို ‘ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း’ ကို NUG ကိုယ်စား NUCC ၏ TCWG တွင် ပါဝင်သော ကိုယ်စားလှယ်များက TCWG တွင် တင်သွင်းဆွေးနွေးခွင့်ပြုရန်။
- (၄) NUG ၏ TCPC မှ ပြင်ဆင်ထားသော ‘ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း’ သည် NUCC ၏ TCWG တွင် တရားဝင်ဆွေးနွေးနိုင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်ထားခြင်း သာဖြစ်ပြီး NUG အနေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ကို တဘက်သတ်ရေးဆွဲခြင်း မဟုတ်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ပေးပါရန် လေးစား စွာ တင်ပြအပ်ပါသည်။

**အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) မှ
အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) ထံသို့
အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ
ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြခြင်း**

- ၁။ အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ၏ လုပ်ငန်းလမ်းညွှန် (TOR) အပိုဒ် (၈၃) အရ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲသောအခါ အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးအစိုးရ ပါဝင်ခွင့်ရှိရမည်ဟု ပြဋ္ဌာန်းထားပါသည်။ ထိုပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ NUCC မှ ဖွဲ့စည်းပေးလိုက်သော “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့” (TCWG) တွင် NUG ကိုယ်စားလှယ် (၂) ဦး ပါဝင်ခွင့်ရရှိထား ပါသည်။
- ၂။ NUG ကိုယ်စား TCWG တွင် ပါဝင်နေကြသည့် ကိုယ်စားလှယ် (၂) ဦးကို အထောက်အကူ ပြုနိုင်ရေးအတွက်သော်လည်း ကောင်း၊ ထိုကိုယ်စားလှယ် (၂) ဦး၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက် ချက်များသည် NUG အစိုးရတရပ်လုံးကို ကိုယ်စားပြုသည့် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုရှိစေ ရေးအတွက်သော်လည်းကောင်း “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြင်ဆင်ရေးလုပ်ငန်းအဖွဲ့” (TCPT) ကို ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ (၂) ရက်နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပြီး ယင်းကို “အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရေးကော်မတီ” (TCPC) အဖြစ် ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၂၄) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော NUG ၏ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးတွင် အဆင့်မြှင့်ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။
- ၃။ TCPC ဖွဲ့စည်းခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် TCWG တွင် ပါဝင်ကြမည့် ကိုယ်စားလှယ် (၂) ဦးက NUG ကိုယ်စားတင်ပြမည့်အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများကို ပြုလုပ်ပြီး ထိုကဲ့သို့ ပြင်ဆင်ထားသော “ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း” ကို TCWG ထံသို့ တင်ပြဆွေးနွေး ရန်ဖြစ်ပါသည်။
- ၄။ သို့ရာတွင် TCWG တွင် တစ်ဆိုမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ ရပ်တံ့ သွားခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ TCWG ရပ်တံ့နေချိန်တွင် TCPC က ပုံမှန်လုပ်ငန်းများကို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် TCPC မှ လိုအပ်သောပြင်ဆင်မှုများကို အပတ်စဉ် ပုံမှန်ပြုလုပ်ပြီး ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်းအပြည့်အစုံကို ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၄) ရက်နေ့တွင် NUG အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးသို့ တင်ပြကာ တရားဝင်မှတ်တမ်းတင် ခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။

- ၅။ NUG အစိုးရအဖွဲ့တွင် မှတ်တမ်းတင်ထားသော TCPC ၏ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်းကို ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ (၇) ရက်နေ့မှာ ဇွန်လ (၂၆) ရက်နေ့အထိ NUG ဝန်ကြီးများနှင့် ဒုတိယဝန်ကြီးများအားလုံး ပါဝင်တက်ရောက်သော “ဝန်ကြီးများအစည်းအဝေး” (Ministerial Meeting) တွင် ထပ်မံတင်ပြပြီး အပတ်စဉ်ဆွေးနွေးမှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ထိုဝန်ကြီးများအစည်းအဝေးမှ ဆွေးနွေးချက်ရလဒ်ပေါ် အခြေခံ၍ လိုအပ်သောပြင်ဆင်မှုများ ထပ်မံပြုလုပ်ပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ (၂၇) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသော NUG အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေးတွင် ဒုတိယအကြိမ်မှတ်တမ်းတင်ခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။
- ၆။ NUG ၏ TCPC က အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရာတွင် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်အစိတ်အပိုင်း (၁) နှင့် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ရေးဆွဲရေးနှင့် ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ (FCDCC) က ပြင်ဆင်ခဲ့သော “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ဒုတိယမူကြမ်း) တို့ကို အခြေခံကျောရိုးအဖြစ် အသုံးပြုပြီး ကိုးကားသင့်ကိုးကားထိုက်သော စာရွက်စာတမ်းများ၊ မူကြမ်းများနှင့်အဆိုပြုချက်များ (ဥပမာ- PPST ၏အခြေခံမူ (၂၂) ချက်၊ ERO ၁၂ ဖွဲ့ အခြေခံမူ (၂၄) ချက်... စသည်များ) ကို ပြည့်စုံနိုင်သမျှပြည့်စုံစွာ ကိုးကားမှီငြမ်းထားပါသည်။
- ၇။ NUG ၏ TCPC ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်းတွင် နည်းပညာနှင့် ဥပဒေရှုထောင့်မှ လိုအပ်သော ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုများကိုသာ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံရေးအရ သဘောတူညီချက်ရယူပြီးမှ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသင့်သော ပုဒ်မများကို ကွက်လပ်ဖြင့် ချန်လှပ်ထားပါသည်။ တချို့နေရာများတွင် အဆိုပြုချက်များ ဖော်ပြထားသော်လည်း၊ ယတိပြတ်ဆုံးဖြတ်ခြင်းမဟုတ်ကြောင်း သိသာထင်ရှားစေရန် “ဆက်လက်ဆွေးနွေးရန်” စသည်ဖြင့် မှတ်ချက်များ ဖော်ပြထားပါသည်။
- ၈။ ဤတိုင်းပြည်တွင် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်တပ်၏ မတရားအာဏာသိမ်းပိုက်မှုနှင့် နှစ်ပေါင်း(၇၅) နှစ်ကျော်ကြာပြီဖြစ်သည့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအားလုံး၏ အခြေခံနိုင်ငံရေးပြဿနာသည် “ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအကျပ်အတည်း” (Constitutional Crisis) ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်းလုပ်ငန်းသည် နှစ်ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော်ကြာပြီဖြစ်သည့် တိုင်းပြည်၏ပြဿနာအရင်းအမြစ်ကို ဖြေရှင်းခြင်းဖြစ်၍ လွယ်လွယ်ကူကူ ဆောင်ရွက်နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ လူမျိုးတမျိုး၊ ဒေသတခု၊ အစုအဖွဲ့တခုတည်းက ဆောင်ရွက်နိုင်ကောင်းသောအရာ မဟုတ်ပါ။ ပြည်ထောင်စုဘွားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးအားလုံး၊ ဒေသအားလုံး၊ လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ အလွှာပေါင်းစုံ ပူးပေါင်းပါဝင်၍ စုပေါင်းဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ ထိုမျှကြီးမားသော တိုင်းပြည်၏ သမိုင်းပေးတာဝန်များကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် NUG အစိုးရမှ တတ်နိုင်သမျှ အားထုတ်၍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတရပ် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း

နိုင်ရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေခြင်းငှာ လိုအပ်သောပြင်ဆင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပြီး NUCC ၏ TCWG ထံသို့ တင်ပြပြင်ဆင်ထားခဲ့ပါသည်။

၉။ သို့ရာတွင် NUCC ၏ TCWG ယနေ့အထိ တစ်ဆို့နေပါသဖြင့်၊ NUG- TCPC မှ ပြင်ဆင်ထားသော (ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း) ကို NUG နှင့် NUCC ၏ လစဉ်ပုံမှန်အစည်းအဝေးသို့ တိုက်ရိုက်တင်ပြရန် ၂၀၂၃၊ ဩဂုတ်လ (၂၂) ရက်တွင် ကျင်းပသော NUG အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအဝေး (Cabinet Meeting) တွင် ဆုံးဖြတ်ထားပါသည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်အညီ ၂၀၂၃၊ ဩဂုတ်လ (၂၅) ရက်တွင် ကျင်းပမည့် NUG- NUCC လစဉ်အစည်းအဝေးသို့ တင်ပြရန် ဆုံးဖြတ်ထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

၁၀။ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) အစိုးရအဖွဲ့ အစည်းအဝေးဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်အညီ ၂၀၂၃၊ ဩဂုတ် (၂၅) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသော NUG -NUCC လစဉ် ပုံမှန် အစည်းအဝေးသို့ တင်ပြပြီး ထိုအစည်းအဝေးတွင် NUG-TCPC ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း) ကို တရားဝင်မှတ်တမ်းတင်ကြောင်း။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်အညီ ၂၀၂၃၊ စက်တင်ဘာလ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပသော NUCC အစည်းအဝေးသို့ ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (ကြိုတင်ပြင်ဆင်ရေးမူကြမ်း) အပြည့်အစုံကို လိုအပ်သလို ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တရားဝင်တင်ပြအပ်ပါသည်။

၂၀၂၃၊ စက်တင်ဘာ (၈) ရက်

TCPC အဖွဲ့ဝင်များ

- (၁) ဒေါက်တာလျန်မူန်းဆာခေါင်း (အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်)၊
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး
ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန
- (၂) ဦးလွင်ကိုလတ်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး
ပြည်ထဲရေးနှင့်လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၃) ဦးရည်မွန်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး
ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၄) နော်ဆူစန်နာလှလှစိုး
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး
အမျိုးသမီး၊ လူငယ်နှင့် ကလေးသူငယ်ရေးရာဝန်ကြီးဌာန
- (၅) ဦးသိန်းဦး
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး
တရားရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၆) ဒေါက်တာတူးခေါင်
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး၊
သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၇) ဒေါ်ခင်မမမျိုး
ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီး
စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၈) ဦးမိုးဇော်ဦး
ဒုတိယဝန်ကြီး
နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၉) ဦးချစ်ထွန်း
ဒုတိယဝန်ကြီး
ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန
- (၁၀) မိုင်းဝင်းထူး
ဒုတိယဝန်ကြီး
ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန
- (၁၁) မင်းဇေယျာဦး
ဒုတိယဝန်ကြီး
စီမံကိန်း၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဝန်ကြီးဌာန
- (၁၂) ဒေါက်တာစိုင်းခိုင်မျိုးထွန်း
ဒုတိယဝန်ကြီးဌာန
ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန

မာတိကာ

အခန်း (၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အခြေခံမူများ

အခန်း (၂) အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များ

အခန်း (၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအစီအမံများ

အခန်း (၄) တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားခံ

အခန်း (၅) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဌာန်

အခန်း (၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုရေး

အခန်း (၇) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအုပ်ချုပ်ရေး

အခန်း (၈) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး

အခန်း (၉) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအကြား
အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့်အရင်းအမြစ်များခွဲဝေခြင်း

အခန်း (၁၀) နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း

အခန်း (၁၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး

အခန်း (၁၂) အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အခန်း (၁၃) အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အခန်း (၁၄) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

အခန်း (၁၅) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း

မှတ်ချက်။ ။ NUG မှ NUCC ထံသို့ ၂၀၂၃၊ အောက်တိုဘာလ (၈) ရက်နေ့တွင် တင်ပြ
ပြီးနောက် အောက်ပါအချက်များကို ထပ်မံပြင်ဆင်ထားပါသည်။

(က) မာတိကာတွင် ယခင် အခန်း (၁၁) ကို အခန်း (၉) အဖြစ် နေရာလဲ၍ အထက်ပါ
အတိုင်း ထားရှိသည်။

(ခ) အခန်း (၃) တွင် ပြင်ဆင်မှုတချို့လုပ်ထားပါသည်။

(ဂ) အခန်း (၁၁) တွင် ပုဒ်မတချို့ကို ဖြည့်စွက်ထားပါသည်။

အခန်း (၁)

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အခြေခံမူများ

ပုဒ်မ (၁) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသည် ၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၂) ရက်နေ့တွင် ချုပ်ဆိုထားသော ပင်လုံစာချုပ်ကိုအခြေခံ၍ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံတို့က ပူးပေါင်းဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသော လွတ်လပ်၍ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်သည့် နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ယင်းကို “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ” Republic of Federal Union of Burma” ဟု ခေါ်တွင်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ စံတန်ဖိုးများ (Federal Union Values)

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံသည် ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်တို့ကိုပေါင်းစပ်ထားသော ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို အပြည့်အဝကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် အောက်ပါတို့ကို စံတန်ဖိုးအဖြစ် ယုံကြည်လက်ခံသည်။

- (က) အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများ (Fundamental Human Rights)
- (ခ) ဒီမိုကရေစီကျင့်စဉ်များနှင့် အခွင့်အရေးများ (Democratic Principles and Rights)
- (ဂ) တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုအခွင့်အရေးများ (Ethnic Minority Rights)
- (ဃ) တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် (Equality and Self-Determination)
- (င) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ အချင်းချင်း ပူးပေါင်းမှုအားကောင်းသည့် စုပေါင်းခေါင်းဆောင်မှု (Collective Leadership)
- (စ) စုံလင်ကွဲပြားမှုကို အပြန်အလှန်လေးစားအသိအမှတ်ပြုခြင်း (Pluralism, Mutual Respect and Mutual Recognition)
- (ဆ) သဟဇာတဖြစ်ခြင်းနှင့် မတူကွဲပြားမှုကို လက်ခံသော ညီညွတ်ခြင်း (Unity in Diversity)
- (ဇ) ဂျိန်ဒါ တန်းတူရေး (Gender Equality)
- (ဈ) ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမရှိခြင်း (လူမျိုး၊ ကိုးကွယ်မှုယုံကြည်မှု၊ ဘာသာစကား၊ စာပေ၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ကျား/မ၊ မသန်စွမ်းမှု၊ လိင်စိတ်ခံယူမှု) (Non-Discrimination)
- (ည) ဘာသာရေးကိုအခြေမခံသော နိုင်ငံရေးစနစ် (Secular State)

ပုဒ်မ (၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းခြင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အပြည့်အဝရှိ၍ တန်းတူသောနိုင်ငံရေး အာဏာများကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အပ်နှင်းခြင်းခံရသည့် ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။
- (ခ) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကို အာမခံချက်ရှိစေရန် သမိုင်းကြောင်း အရ တည်ရှိပြီးဖြစ်သော လူမျိုးအမည်ကိုအခြေခံသည့်ပြည်နယ်များကို လူမျိုးအမည် ဖြင့် ဆက်လက်ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဂ) လူမျိုးပေါင်းစုံ ရောနှောနေထိုင်သောဒေသများတွင် ပထဝီအမည်ကို အခြေခံသည့် ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်း ချက်နှင့်အညီ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည်။
- (င) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့် အမျိုးသားနယ်မြေများကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်ရှိသည်။
- (စ) လူမျိုးအမည်ကိုအခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း၊ ပထဝီအမည်ကိုအခြေခံ၍သော်လည်း ကောင်း၊ ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၄) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အချုပ်အခြာအာဏာ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏အချုပ်အခြာအာဏာသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များနှင့် ယင်းပြည်နယ်များအတွင်း နေထိုင်ကြသော နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြ သည့် ပြည်နယ်သားတို့ထံမှ ဆင်းသက်၍ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံး၌ တည်သည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံအချုပ်အခြာအာဏာ၏မဏ္ဍိုင် (၃) ရပ် ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ပိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်း (Separation of Powers) နှင့် အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်း ခြင်း (Check-and-Balance) ရှိသည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အချုပ်အခြာအာဏာကို ကျင့်သုံးရာတွင် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း (Division of Powers) ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၅) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အချုပ်အခြာအာဏာ ခံယူကျင့်သုံးခြင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အချုပ်အခြာအာဏာကို ပုံမှန်ကျင့်သုံးမြဲဖြစ်သော လွှတ်လပ်၍ တရားမျှတသည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများမှတဆင့် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့် နိုင်ငံ သားတို့ကရွေးချယ်ခန့်အပ်သည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ

ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်သော်လည်းကောင်း၊ ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်နယ်သားများက ရွေးချယ်ခန့်အပ်ထားသော ပြည်နယ် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များက ပြည်နယ်အဆင့်တွင်သော်လည်းကောင်း ခံယူကျင့် သုံးခွင့်ရှိသည်။

- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အချုပ်အခြာအာဏာများကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ထားသည့် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၊ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် တရားရုံးတို့က ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင်သော်လည်းကောင်း၊ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများအရ ဖွဲ့စည်း ထူထောင်ထားသောပြည်နယ်လွှတ်တော်များ၊ ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ပြည်နယ်တရား ရုံးများက ပြည်နယ်အဆင့်တွင်သော်လည်းကောင်း၊ ဝိုင်းခြားကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ခွဲဝေ ကျင့်သုံးခြင်းတို့ ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၆) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း

- (၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြားတွင် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ အာဏာများကို ခွဲဝေကျင့်သုံးစေရမည်။
- (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်များအကြားတွင် အာဏာများကို ခွဲဝေကျင့်သုံး ခြင်းမူအရ ပြည်ထောင်စုအာဏာ၊ ထပ်တူဥပဒေပြုအာဏာ၊ ပြည်နယ်အာဏာများကို ပြဋ္ဌာန်းထားပြီး ကြွင်းကျန်အာဏာများကို ပြည်နယ်များတွင် အပ်နှင်းထားရမည်။
- (၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ တခုချင်း ကျင့်သုံး၍မရသည့် အခွင့် အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုသို့ အပ်နှင်းသည်။

ပုဒ်မ (၇) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနယ်နိမိတ်

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု၏ မြေထု၊ ရေထု၊ လေထုပါဝင်သော နယ်နိမိတ် သည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းသည့်နေ့တွင် တည်ရှိသည့်အတိုင်း ဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ (၈) အမြင့်ဆုံးဥပဒေ

ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အမြင့်ဆုံးဥပဒေ ဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ (၉) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏အကြီးအကဲများ

- (က) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ဦးဆောင်ဖြစ်သည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အကြီးအကဲဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ (၁၀) ပြည်နယ်အကြီးအကဲများ

ပြည်နယ်အကြီးအကဲများသည် ပြည်ထောင်စုအင်္ဂါစဉ်အရ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ၏အထက်တွင် ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၁၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုရေး

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ဥပဒေပြုရေးအာဏာသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၌ တည်ရှိသည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို ပြည်သူ့လွှတ်တော် (အောက်လွှတ်တော်) နှင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် (အထက်လွှတ်တော်) နှစ်ရပ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။ ယင်းလွှတ်တော်နှစ်ရပ်သည် ဥပဒေပြုရေးတွင် အာဏာတန်းတူရှိကြသည်။
- (ဂ) အမျိုးသားလွှတ်တော်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီးက အရေအတွက်တူညီစွာ ရွေးချယ်စေလွှတ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။
- (ဃ) ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကို လူဦးရေအပေါ်အခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း၊ မြို့နယ်အပေါ်တွင် အခြေခံ၍သော်လည်းကောင်း ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများက ရွေးကောက်တင်မြှောက်လိုက်သည့် ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။
- (င) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရာတွင် အထက်လွှတ်တော်နှင့် အောက်လွှတ်တော်တို့သည် ဥပဒေကြမ်းများကို သီးခြားစီဆွေးနွေး၍ သီးခြားစီမဲပေးဆုံးဖြတ်ရမည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံး၏ သဘောတူဆုံးဖြတ်ချက်ရရှိမှသာ ထိုဥပဒေကြမ်းသည် ဥပဒေဖြစ်စေရမည်။ လွှတ်တော်တရပ်ရပ်က ထိုဥပဒေကြမ်းကိုပယ်ချပါက ဥပဒေ မဖြစ်စေရ။ ထိုသို့ ပယ်ချခြင်းခံရသော ဥပဒေကြမ်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ပုဒ်မ (၁၀၅) ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၁၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအုပ်ချုပ်ရေး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်သည် ဝန်ကြီးချုပ်ဦးဆောင်သော ပါလီမန်စနစ် (Parliamentary System) တွင် ပြည်ထောင်စုဦးဆောင်အဖြစ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို ထားရှိသောစနစ်ဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ (၁၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ရှေးရှုသော လွတ်လပ်၍တရားမျှတသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်ဖြစ်သည်။ အမှုများတွင် ဥပဒေ

အရ ခုခံချေပခွင့်၊ အယူခံပိုင်ခွင့်ရှိပြီး၊ ဥပဒေကန့်သတ်ချက်များမှအပ အများပြည်သူ ရှေ့မှောက်တွင် လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့်ပြည်နယ်အကြားတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ် အချင်းချင်းအကြားတွင်သော်လည်းကောင်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန်အတွက် “လွတ်လပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး” ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၅) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့်ကာကွယ်ရေး

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အားလုံးကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အရပ်သားအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ထားရှိသည့် “အရပ်ဘက်အာဏာပိုင်စိုးမှု” (Civilian Supremacy) စနစ်ဖြစ်သည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများသည် လူသားလုံခြုံရေးကို အခြေခံသောမူဝါဒများ ဖြစ်စေရမည်။
- (ဂ) ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းတရပ်ဖြစ်သောတပ်မတော်သည် နိုင်ငံရေးတွင်ပါဝင်ခြင်း အလျှင်းမရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၁၆) ဘာသာရေးနှင့်နိုင်ငံရေး ရောစပ်ခြင်းမရှိသည့်ပြည်ထောင်စု

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသည် နိုင်ငံရေးနှင့် ဘာသာရေး ရောစပ်ခြင်းမရှိစေဘဲ၊ ဘာသာရေးကို အခြေမခံသောနိုင်ငံ ဖြစ်စေရမည်။
- (ခ) မည်သည့်ဘာသာအယူဝါဒကိုမျှ နိုင်ငံတော်ဘာသာအဖြစ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း မရှိစေရ။
- (ဂ) ဘာသာသာသနာအတွက် ပြည်ထောင်စုအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာငွေကို အသုံးမပြုရ။
- (ဃ) ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၁၇) ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ် (Fiscal Federalism)

- (က) ပြည်ထောင်စုအဆင့်အစိုးရနှင့်ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရများအကြား တိကျစည်းစနစ်ကျသော အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံသည့်စာရင်းကို တိကျစွာ ဥပဒေပြုပြဋ္ဌာန်းထားရမည်။ ပြည်ထောင်စုအခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံသောယန္တရားနှင့် ပြည်နယ်အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံသောယန္တရားတို့ သီးခြားစီရှိရမည်။

- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ခွဲဝေကျင့်သုံးခွင့်ရှိရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တို့အကြား ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ခွဲဝေခြင်း (Fiscal Management and Sharing) ဆိုင်ရာဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ ဘက်စုံညီမျှ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ သာတူညီမျှရေးအစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားရမည်။

ပုဒ်မ (၁၈) မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတ

- (က) မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေများကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များက ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ခ) ပြည်နယ်အတွင်းရှိ မြေနှင့်သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များအားလုံး၏ မူရင်းပိုင်ရှင်သည် ပြည်နယ်အတွင်းနေထိုင်သော ပြည်နယ်သားများဖြစ်သည်။ ပြည်နယ်အတွင်းရှိ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များ စူးစမ်းရှာဖွေခြင်း၊ တူးဖော်ထုတ်လုပ်သုံးစွဲခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း စသည်တို့ကို ပြည်နယ်က စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် သယံဇာတမှရရှိသောဘဏ္ဍာငွေများကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်က စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်နှင့် အကျိုးခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဃ) သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ ထုတ်ယူသုံးစွဲရာတွင် သက်ဆိုင်ရာဒေသခံများ၏ သဘောဆန္ဒကို ရယူရမည့်အပြင် ထိုဒေသ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကိုလည်း တိုက်ရိုက်အကျိုးပြုမှုရှိရမည်။ သဘာဝသယံဇာတများ ထုတ်ယူသည့်အတွက် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် လူထုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် သက်ရောက်သည့်ဆိုးကျိုးများနှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးသွားသောဂေဟစနစ်ကို ပြန်လည်ကုစားရေးအတွက် သီးခြားအခွန်ငွေ ကောက်ခံပြီး ရန်ပုံငွေအစီအစဉ်တရပ်ကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားရမည်။

ပုဒ်မ (၁၉) အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း

- (က) ပြည်ထောင်စုဝန်ထမ်းနှင့် ပြည်နယ်ဝန်ထမ်းများကို သီးခြားစီထားရှိရမည်။ ပြည်ထောင်စုဝန်ထမ်းများကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ရွေးချယ်ခန့်အပ်၍ စီမံခန့်ခွဲရမည်။ ပြည်နယ်ဝန်ထမ်းများကို ပြည်နယ်အစိုးရက ရွေးချယ်ခန့်အပ်၍ စီမံခန့်ခွဲရမည်။
- (ခ) အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ဝန်ထမ်းရွေးချယ်ရေးနှင့် လေ့ကျင့်သင်ကြားရေးတို့ကို တိကျသောမူဝါဒများ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်။ ဝန်ထမ်းလေ့ကျင့်ရေးသင်တန်းကျောင်းများ၏ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းဆိုင်ရာ အခြေခံစံနှုန်းများကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရက သတ်မှတ်ပေးပြီး ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်

များက သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်နှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာ ဖြည့်စွက်ခြင်း၊ ပြုပြင်ခြင်းများ ပြုလုပ်ခွင့်ရှိသည်။

- (ဂ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပြည်သူ့ဝန်ထမ်းလေ့ကျင့်သင်ကြားရေးကျောင်းများ သီးခြားဖွင့်လှစ်ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၂၀) အစိုးရအချင်းချင်းဆက်ဆံရေး

- (က) ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများအကြား၌သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်အစိုးရများအချင်းချင်းအကြား၌သော်လည်းကောင်း၊ အပြန်အလှန် သြဇာလွှမ်းမိုးမှုကင်းသော ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုစနစ် ဖော်ဆောင်ရမည်။

- (ခ) အစိုးရအချင်းချင်းအကြား အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်ပါက အပြန်အလှန်သြဇာလွှမ်းမိုးမှုကင်းသော ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် သက်ဆိုင်ရာအစိုးရအကြီးအကဲများ ပါဝင်သည့် ပူးတွဲကော်မတီကိုသော်လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းကဏ္ဍအသီးသီးတို့တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ကဏ္ဍအလိုက် ဝန်ကြီးများ ပူးတွဲကော်မတီကိုသော်လည်းကောင်း၊ မျှဝေသုံးစွဲရန် သတ်မှတ်ထားသောဝင်ငွေများကို စီမံခန့်ခွဲရန်အတွက် ဘဏ္ဍာရေးပူးတွဲကော်မတီကိုသော်လည်းကောင်းစသည့် ပူးတွဲကော်မတီတို့ကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့်ကိစ္စရပ်၏ လိုအပ်ချက်အရ ကော်မတီသက်တမ်းကို သတ်မှတ်ထားရှိရမည်။

ပုဒ်မ (၂၁) နိုင်ငံရေးစနစ်

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံရေးစနစ်သည် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်ဖြစ်သည်။
- (ခ) နိုင်ငံရေးပါတီများကို ဒီမိုကရေစီအခြေခံမှုများ၊ ကျင့်စဉ်များနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်းထူထောင်နိုင်သည်။
- (ဂ) ပြည်ထောင်စုအဆင့်တွင် မှတ်ပုံတင်သော နိုင်ငံရေးပါတီများအတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများဆိုင်ရာဥပဒေကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များတွင် မှတ်ပုံတင်သော နိုင်ငံရေးပါတီများအတွက် နိုင်ငံရေးပါတီများဆိုင်ရာဥပဒေကို သက်ဆိုင်ရာပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များမှ ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၂၂) စီးပွားရေးစနစ်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ်တွင် ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးသည်။

ပုဒ်မ (၂၃) ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များကို သီးခြားစီ ဖွဲ့စည်းရမည်။

အခန်း (၂)

အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များ

ပုဒ်မ (၂၄) အခြေခံအခွင့်အရေးများ

- (က) ပြည်ထောင်စုတွင် နေထိုင်သူတိုင်းသည် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးကို အပြည့်အဝ ခံစားခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူထားသော ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံအခွင့်အရေး (Citizen Rights) များ၊ တသီးပုဂ္ဂလအခွင့်အရေးများ (Individual Rights) ရှိစေ ရမည်။
- (ဂ) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်းသည် လူပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းအလိုက် ခံစားခွင့်ရှိသည့် တသီးပုဂ္ဂလအခွင့်အရေးများသာမက လူမျိုးအလိုက် ခံစားသင့်ခံစားထိုက်သော လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ စုပေါင်းအခွင့်အရေးများ (Collective Rights) နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Cultural Self-determination) ကို အပြည့်အဝ ခံစားခွင့် ရှိစေရမည်။
- (ဃ) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာများ၊ ဘာသာစကားများကို နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စံနှုန်းများနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မြှင့်တင်ခွင့်ရှိစေရမည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ မွေးရာပါအခွင့်အရေးအဖြစ် ပိုင်ဆိုင်ထားသော အမျိုးသားလက္ခဏာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို မည်သည့်အခြေအနေတွင်မျှ ရုပ်သိမ်းဟန့်တားခြင်း မရှိစေရ။
- (င) နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အခြေခံအကျဆုံးဖြစ်သည့် တသီးပုဂ္ဂလအခွင့်အရေးများကို လူမျိုး၊ ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှု၊ ကျားမ၊ ခြားနားစွမ်းမှု၊ လိင်စိတ်ခံယူမှုတို့ကို အခြေမခံဘဲ အပြည့်အဝ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၂၅) လူပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူတိုင်းသည် -
 - (၁) အသက်ရှင် ရပ်တည်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။
 - (၂) ဘဝရှင်သန်ရေးအတွက် လွတ်လပ်စွာ ဝမ်းစာရှာဖွေခွင့်၊ အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် မိမိ၏လုပ်ခနှင့်အညီ ထိုက်တန်သောအကျိုးခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
 - (၃) လူမျိုး၊ ဇာတိ၊ ကိုးကွယ်ရာ ဘာသာ၊ အသားအရောင်၊ သန်စွမ်းမှု၊ အဆင့်အတန်း၊ အသက်အရွယ်၊ လိင်နှင့် လိင်စိတ်ကွဲပြားမှုများကြောင့် ခွဲခြားမှုမရှိစေရဘဲ တရားဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူအခွင့်အရေး ရှိစေရမည်။
 - (၄) လွတ်လပ်စွာ တွေးခေါ်ယုံကြည်ခွင့် ရှိစေရမည်။

(၅) လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖြစ် တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခံပိုင်ခွင့်ရှိပြီး လူ့ဂုဏ်သိက္ခာအား လေးစားစေမှုနှင့် ကာကွယ်ပေးမှု ရယူပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

(ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်းနေထိုင်သူ မည်သူမဆို -

(၁) ကျွန်ပြုခြင်း မခံစေရ။

(၂) အတင်းအဓမ္မစေခိုင်းခံခြင်း မရှိစေရ။

(၃) နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းခြင်း၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ စော်ကားမှုပြုခြင်း၊ လူမဆန်သော ရက်စက်စွာ ပြုမူဆက်ဆံခြင်း မခံစေရ။

ပုဒ်မ (၂၆) ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခွင့်အရေးများ

အထက် ပုဒ်မ (၂၄) နှင့် ပုဒ်မ (၂၅) ပါ အခွင့်အရေးများကို မည်သည့်အခြေအနေအောက်တွင်မျှ ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၂၇) အခြေခံရပိုင်ခွင့်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူတိုင်းသည် -

(က) လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ရေးသားပြောဆိုခွင့်၊ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခွင့်၊ သတင်းရယူခွင့်၊ သတင်းဖြန့်ချိခွင့် ရှိစေရမည်။

(ခ) လွတ်လပ်စွာ ယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်၊ ဘာသာရေးထုံးတမ်းစဉ်လာများကို ကျင့်သုံးခွင့်ရှိစေရမည်။

(ဂ) လွတ်လပ်စွာ စုဝေးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာ ဆန္ဒဖော်ထုတ်ခွင့်ရှိစေရမည်။

(ဃ) တရားဥပဒေရှေ့တွင် တန်းတူညီမျှရှိပြီး၊ တရားရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(င) နိုင်ငံသားများနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း တရားဝင်နေထိုင်သူများ ပိုင်ဆိုင်သည့် ပစ္စည်းဥစ္စာများကို ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်၍ မည်သူမျှ သိမ်းပိုက်ခြင်းမရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၂၈) ကိုယ်ပိုင်လွတ်လပ်ခွင့် အခွင့်အရေး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူ မည်သူမဆို ဥပဒေနှင့်အညီ အထောက်အထား ခိုင်လုံမှုမရှိဘဲ -

(က) လူပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှာဖွေခံရခြင်း၊ နေအိမ်ဥပစာအတွင်း ဝင်ရောက်ရှာဖွေခံရခြင်းနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုပစ္စည်းများကို ရှာဖွေသိမ်းဆည်းခံရခြင်း မရှိစေရ။

(ခ) စာပေးစာယူ၊ ဖုန်း၊ အီးမေးလ်၊ ဖက်(စ်)၊ ကြေးနန်းစာနှင့် အခြားဆက်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှုတို့ကို ချိုးဖောက်ခံရခြင်းတို့မှ ကာကွယ်ခွင့်နှင့် အကာအကွယ် ရယူပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။

(ဂ) သိက္ခာနှင့် ဂုဏ်သတင်းကို ထိခိုက်ခြင်း မခံထိုက်စေရ။

ပုဒ်မ (၂၉) ကျား-မ တန်းတူအခွင့်အရေး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူတိုင်းသည် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မိသားစု အစရှိသည့် နယ်ပယ်အသီးသီး၌ ကျား-မ တန်းတူအခွင့်အရေး ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၃၀) နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူတိုင်းသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရရှိရေးအတွက် တိုက်ပွဲ ဝင်နေကြသော တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရအကြား နှစ် ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော်ကြာလာပြီဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားနိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ လူမျိုးရေးနှင့်ဘာသာရေးပဋိပက္ခများကြောင့်သော်လည်း ကောင်း၊ ၁၉၈၂ နိုင်ငံသားဥပဒေနှင့် အခြားမတရားသောဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ၊ အမိန့်ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များကြောင့်သော်လည်းကောင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့် အရေး ဆုံးရှုံးခဲ့သူများ နိုင်ငံသားပြန်လည်လျှောက်ထားခွင့် အခွင့်အရေးကို ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေပါ ပုဒ်မ (၆၂)၊ (၁၆၉)၊ (၁၇၀)၊ (၁၇၁) နှင့် (၁၇၉) တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် အတိုင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၃၁) ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံရသူ၏အခွင့်အရေး

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူမည်သူမျှ ပြစ်မှုကျူးလွန်သည်ဟု ထင်မြင် ယူဆနိုင်ဖွယ်ရာ ခိုင်လုံသော အကြောင်းမရှိဘဲ သံသယဖြင့် ချုပ်နှောင်ခံရခြင်း၊ ထောင် သွင်းအကျဉ်းချခံရခြင်း မရှိစေရ။
- (ခ) ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံရသူတိုင်းအပေါ် ဆက်ဆံရာတွင် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ ဆက်ဆံ မှု ခံထိုက်စေရမည်။
- (ဂ) ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်ခံရသူ မည်သူ့ကိုမဆို ဝရမ်းအရ မဟုတ်လျှင် (၂၄) နာရီထက် ကျော် လွန်၍ ချုပ်နှောင်ထားခြင်း မရှိစေရ။ (၂၄) နာရီထက် ကျော်လွန်၍ ချုပ်နှောင်ရန် လုံလောက်သောအကြောင်းရှိလျှင် အာဏာရှိသည့် သက်ဆိုင်ရာတရားရုံးသို့ အစီရင်ခံ တင်ပြပြီး တရားသူကြီးတဦးဦး၏ ချုပ်မိန့်ဖြင့်သာ တည်ဆဲတရားဥပဒေများနှင့်အညီ ဆက်လက်ချုပ်နှောင်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၃၂) ပြစ်မှုဆိုင်ရာစွဲဆိုခြင်း

- (က) မည်သူ့မဆို ပြစ်မှုတခုခုနှင့် တရားစွဲဆိုခြင်းခံရပါက-
 - (၁) အဆိုပါပြစ်မှုနှင့်စွဲဆိုထားကြောင်းကို နှောင့်နှေးခြင်းမရှိစေဘဲကြားသိစေရမည်။
 - (၂) အမြန်ဆုံးအချိန်ကာလအတွင်း စစ်ဆေးကြားနာရမည်။

- (၃) တရားစွဲဆိုခြင်းခံရသူ၏ဆန္ဒနှင့်ဆန့်ကျင်၍ သက်သေထွက်ဆိုရန် အတင်းအကျပ် ပြုခြင်း မခံစေရ။
- (၄) ဥပဒေနှင့်အညီ ခုခံချေပခွင့် အပြည့်အဝ ရှိစေရမည်။
- (၅) တရားစွဲဆိုခြင်းခံရသူ၏ကိုယ်စား ဥပဒေအကျိုးဆောင် ငှားရမ်းထုချေပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။ အကယ်၍ ငှားရမ်းနိုင်ခြင်း မရှိပါက ကြီးလေးသောအမှုများတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ (သို့မဟုတ်) သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရမှ မှုခင်းဆိုင်ရာ အလိုက် စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။
- (၆) တရားစွဲဆိုခြင်းခံရသူ နားလည်နိုင်သောဘာသာစကားဖြင့် စစ်ဆေးကြားနာမှုကို ခံယူပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။ ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ရန် အခက်အခဲရှိပါက စကားပြန်၏ အကူအညီကို ရယူပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ခ) ကြားနာသော တရားခွင်အားလုံးသည် အများပြည်သူတက်ရောက်နိုင်သော တရားစီရင်ရေးဖြစ်ရမည်။ ကလေးသူငယ်များနှင့်သက်ဆိုင်သောမှုခင်းများအား ချွင်းချက်ထားရှိနိုင်သည်။
- ပုဒ်မ (၃၃) တရားစီရင်ခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်
- (က) ပြစ်မှုဖြစ်ပွားစဉ်အချိန်ကာလ၌ အတည်ဖြစ်နေသော တရားဥပဒေအရသာ စီရင်ရမည်။
- (ခ) လူ့ဂုဏ်သိက္ခာကို ညှိုးနွမ်းသေးသိမ်စေသော ပြစ်ဒဏ်များမချမှတ်ရ။
- (ဂ) တရားသေလွှတ်ခြင်းခံရပြီးသူ မည်သူတဦးတယောက်ကိုမျှ အဆိုပါပြစ်မှုအတွက် ထပ်မံစစ်ဆေးစီရင်ခြင်း မပြုရ။
- (ဃ) မည်သူမဆို ပြစ်မှုတခုအတွက် တကြိမ်ထက်ပို၍ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်း မခံစေရ။
- (င) မည်သည့်ဥပဒေမျှ နောက်ကြောင်းပြန် အာဏာသက်ရောက်ခြင်း မရှိစေရ။

ပြည်သူ့ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ

(Civil and Political Rights)

- ပုဒ်မ (၃၄) လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်
- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် ပြည်ထောင်စုအတွင်း လွတ်လပ်စွာ သွားလာခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် တခုမှတခုသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခွင့်ကို ပုဒ်မ (၁၄၈) နှင့်အညီ ဖြစ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၃၅) ပြည်ပသို့ ထွက်ခွာခွင့်၊ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခွင့်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် ပြည်ထောင်စုမှ ပြည်ပသို့ ထွက်ခွာခွင့်၊ ပြည်ပမှ ပြည်ထောင်စုသို့ ပြန်လည်ဝင်ရောက်ခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၃၆) လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဆိုင်ရာအခွင့်အရေး

(က) အသက် (၁၈) နှစ် ပြည့်ပြီးဖြစ်သော အရွယ်ရောက်ပြီးသူတိုင်းသည် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ အဆင့်အတန်း၊ လိင်စိတ်ခံယူမှု မခွဲခြားဘဲ လွတ်လပ်သောသဘောဆန္ဒနှင့်အညီ လက်ထပ်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

(ခ) လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းသည် မိမိ၏ဘာသာတရားနှင့်လူမျိုးသဏ္ဌာန်ရွေးချယ်မှုအခွင့်အရေးကို အလိုအလျောက်ပြောင်းလဲခြင်း မဖြစ်စေရ။ မိမိ၏ လွတ်လပ်သောဆန္ဒ သဘောထားအရသာလျှင် ဖြစ်စေရမည်။

(ဂ) အရွယ်ရောက်သူ၏ အသက်သည် (၁၈) နှစ် ဖြစ်သည်။

မှတ်ချက်။ အရွယ်ရောက်သူ၏ အသက်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၃၇) နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေး

အရွယ်ရောက်သူနိုင်ငံသားတိုင်းသည် -

(က) တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော ကိုယ်စားလှယ်များမှတစ်ဆင့်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိစ္စများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိစေရမည်။

(ခ) လွတ်လပ်၍ တရားမျှတစွာဖြင့် ကျင်းပသော အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများနှင့် အခါအားလျော်စွာ ကျင်းပသည့်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လွတ်လပ်စွာ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံပိုင်ခွင့်များ ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၃၈) အသင်းအဖွဲ့များ၊ သမဂ္ဂများ တည်ထောင်ခွင့်

(က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် နေထိုင်သူတိုင်းသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းထားသည့်ဥပဒေများနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအဖွဲ့များ၊ သမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့်နှင့် ပါဝင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

(ခ) မည်သူမျှ အသင်းအဖွဲ့တစ်ခုခုသို့ ဝင်ရောက်ရန် သို့မဟုတ် ထွက်ခွာရန် အတင်းအကျပ် ပြုမူခြင်း မခံစေရ။

စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ

ပုဒ်မ (၃၉) စီးပွားရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် တရားသဖြင့်ရှာဖွေရရှိထားသောပစ္စည်း ဥစ္စာများ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ လွှဲပြောင်းခွင့်၊ ထုခွဲရောင်းချပိုင်ခွင့်၊ အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားတိုင်းသည် အများပြည်သူ၏ အကျိုးအလို့ငှာ သက်ဆိုင်ရာအစိုးရများမှ မိမိ၏ ခြံ၊ မြေ၊ လယ်ယာနှင့်ပစ္စည်းများကို ဥပဒေနှင့်အညီ သိမ်းပိုက်သည်ရှိသော် သိမ်းဆည်းခံရသူအနေဖြင့် ဈေးကွက်ကာလတန်ဖိုးနှင့်လျော်ညီသော နစ်နာကြေး၊ လျော်ကြေးများကို တလုံးတခဲတည်း တောင်းဆိုရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် ဇာတိ၊ ကိုးကွယ်ရာဘာသာ၊ အဆင့်အတန်း၊ ကျား-မ၊ လိင် စိတ်ခံယူမှု၊ ခြားနားသန်စွမ်းမှု၊ အသားအရောင်၊ လူမျိုး၊ အသက်အရွယ်အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားခံရခြင်းမရှိစေရဘဲ အလုပ်ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်နှင့် အလုပ်လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး ရှိစေရမည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် မိမိ၏အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအတွက် လွတ်လပ်စွာ စီးပွားရှာဖွေခွင့်နှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများကို လွတ်လပ်စွာ တည်ထောင်ခွင့်ရှိသည်။
- (င) အထက်အပိုဒ်ခွဲ (ဃ) ပါ အခွင့်အရေးကို ကျင့်သုံးရာတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုက ချမှတ်ထားသော စီးပွားရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများ၊ စီမံကိန်းများ၊ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး၊ ပြည်သူလူထု၏အကျိုးစီးပွားနှင့် ကျန်းမာရေးတို့ကို ထိခိုက်မှု မရှိစေရ။
- (စ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဆင့် စီမံကိန်းများသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရနှင့် ပြည်သူလူထု၏ အများသဘောတူညီချက်များနှင့်အညီ ဖော်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များ၏ လူမှုဘဝလုံခြုံမှုကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း မဖြစ်ပေါ်စေရန် ဖော်ဆောင်ရမည်။
- (ဆ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် လွတ်လပ်စွာ တီထွင်ဖန်တီးပိုင်ခွင့်နှင့် နည်းပညာမူပိုင်ခွင့်တို့ကို ဥပဒေနှင့်အညီ ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဇ) မိရိုးဖလာသဘာဝ အမွေအနှစ်များ၊ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမွေအနှစ်များနှင့် ဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာအရ သီးသန့်ပိုင်ဆိုင်လာခဲ့သော နည်းပညာဆိုင်ရာအမွေအနှစ်များကို သက်ဆိုင်ရာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှအစဉ်အဆက် ထိန်းသိမ်းပိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုပိုင်ခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်နှင့် လက်ဆင့်ကမ်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဈ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် မိမိနေရင်းပြည်နယ်မှ အခြားပြည်နယ်တရပ်ရပ်သို့ အခြေချနေထိုင်ခြင်း၊ စီးပွားရှာဖွေခြင်းတို့သည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်၏ တရားဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီသာလျှင် ဖြစ်စေရမည်။

- (ည) နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ပြည်နယ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ ထပ်တူပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို သတ်မှတ်ထားရှိရမည်။ ကြွင်းကျန်လုပ်ပိုင်ခွင့်များသည် ပြည်နယ်များ၌ တည်ရှိရမည်။

ပုဒ်မ (၄၀) ပညာရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် -
- (၁) လွတ်လပ်စွာ ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
 - (၂) မိမိနှစ်သက်ဝါသနာပါရာ အတတ်ပညာ၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာ၊ အဆင့်မြင့်ပညာများကို လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
 - (၃) ခြားနားစွမ်းသူများအတွက် အထူးပညာရေး ရရှိပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် နေထိုင်သူတိုင်းသည် အခြေခံပညာရေးကို မသင်မနေရအဖြစ် အခမဲ့သင်ကြားခွင့် ရရှိစေရမည်။
- (ဂ) တိုင်းရင်းသားများ၏ မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု သင်ကြားရေးစနစ်ကို ပြည်နယ်များ၏ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်နှင့်အညီ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရမည်။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပညာရေးကို အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးမည်။
- (ဃ) ပုဂ္ဂလိကကျောင်းများ၊ တက္ကသိုလ်၊ ကောလိပ်များ၊ သိပ္ပံနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာအဆင့်မြင့်ပညာသင်ကျောင်းများကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော ပညာရေးဆိုင်ရာဥပဒေနှင့်အညီ တည်ထောင်ပိုင်ခွင့်ကို အာမခံရမည်။
- (င) ပညာရေးစနစ်သည် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် တန်းတူညီမျှရေးတို့ကို အားပေးသောစနစ်ဖြစ်ရမည်။

ပုဒ်မ (၄၁) ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာအခွင့်အရေး

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင်နေထိုင်သူတိုင်းသည် အခြေခံကျန်းမာရေးအဆင့်တွင် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ကုသမှုကို အခမဲ့ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားများ၏ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှု၊ အသက်နှင့်ထိခိုက်ဒဏ်ရာရမှုအတွက် အာမခံထားရှိမှုနှင့် လူမှုဖူလုံရေးအတွက် စီမံထားရှိမှုတို့ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရက တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပေးရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် မိမိ၏မျိုးပွားခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာစောင့်ရှောက်ပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။
- (ဃ) ပုဒ်မ (၄၁) (ဂ) ပါ မျိုးပွားခြင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ပတ်သက်သည့်ဥပဒေကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၄၂) သတင်းမီဒီယာအခွင့်အရေးများ

သတင်းမီဒီယာများ၏ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သတင်းရယူပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ သတင်းပေးပို့ တင်ပြပိုင်ခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခွင့်တို့အား အကာအကွယ်ပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၄၃) ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အရေးများ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် မှီတင်းနေထိုင်သော ဌာနတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပါအဝင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင်နေထိုင်ကြသောလူမျိုးအားလုံးသည် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် (Cultural Self-determination) ကိုကျင့်သုံးခွင့်ရှိသည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် မှီတင်းနေထိုင်သူတိုင်းသည် မိမိတို့လူမျိုး၏ဘာသာစကားနှင့် စာပေတို့ကို လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်၊ သင်ကြားပိုင်ခွင့်၊ တိုးတက်ပြန့်ပွားအောင်ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားတိုင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိပါက မိမိတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များ၊ တိုင်းရင်းသားယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးစံ၊ အစဉ်အလာများကို စောင့်ထိန်းရန်နှင့် တိုးတက်ပြန့်ပွားရန်အတွက် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၄၄) အထူးစီမံဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ

- (က) တိုင်းရင်းသားများသည် လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများသာတူညီမျှစွာ ခံစားခွင့်ရှိရမည်ဖြစ်ပြီး တိုးတက်မြှင့်တင်ပေးသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များ (Progressive Actions/ Affirmative Actions) များကိုလည်း ခံစားခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ခ) လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ ကျားမ၊ ခြားနားစွမ်းမူ (ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ)၊ လိင်စိတ်ခံယူမှု (protected characteristics)၊ အသားအရောင်ကိုအခြေခံပြီး တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ၊ သွယ်ဝိုက်ဖြစ်စေ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများနှင့် အခြားသော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမှန်သမျှကို လုံးဝပိတ်ပင်ဟန့်တားရမည့်အပြင် ထိုအခွင့်အရေးများကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်းနှင့် လေးစားလိုက်နာခြင်းများရှိရမည်။
- (ဂ) ကျား-မ တန်းတူညီမျှမှုအခွင့်အရေးကိုဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏အဆင့်ဆင့်သော ဥပဒေပြုခြင်းနှင့်တန်းတူရေး အကောင်အထည်ဖော်မှုဆိုင်ရာပေါ်လစီများ ချမှတ်ရာတွင် အနည်းဆုံး အမျိုးသမီး (၃၀) ရာခိုင်နှုန်း ပါဝင်စေရန် စီမံဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၄၅) ကလေးသူငယ်များဆိုင်ရာအခွင့်အရေး

- (က) ကလေးသူငယ်တိုင်းသည် အရွယ်မရောက်သေးသူအဖြစ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို ရရှိခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ကလေးသူငယ်တိုင်းသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ

အဆင့်ဆင့်သောအစိုးရများနှင့် ပြည်သူလူထုတရပ်လုံး၏ ဖေးမကူညီမှုကိုခံစားပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

- (ခ) ကလေးသူငယ်များအား မိဘ (သို့မဟုတ်) အုပ်ထိန်းသူတို့၏ ဆန္ဒမပါဘဲ ၎င်းတို့၏ မိသားစုထဲမှ ကွဲကွာအောင်မပြုလုပ်ရ။ ကလေးသူငယ်တို့ကိုပြုစုစောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် သွန်သင်ပြုပြင်ခြင်းတို့သည် မိဘတို့၏ သဘာဝအခွင့်အရေးဖြစ်သည်။ ကလေးသူငယ် အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂညီလာခံ သဘောတူစာချုပ်နှင့်အညီ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းထားသော ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များကိုလည်း လိုက်နာကျင့်သုံးရမည်။ အကယ်၍ မိဘ (သို့မဟုတ်) အုပ်ထိန်းသူတို့က ဝတ္တရားပျက်ကွက်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ တနည်းနည်းကြောင့် ကလေးသူငယ်များ ခိုကိုးရာမဲ့ဘဝသို့ရောက်ရှိမည့်အခြေအနေမျိုးတွင်သော်လည်း ကောင်း၊ ကလေးသူငယ်များအား မိသားစုနှင့်ကွဲကွာစေခြင်းကို ဥပဒေအတိုင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ဂ) ကလေးသူငယ်များကို ကိုယ်ကျင့်တရား၊ ကျန်းမာရေး၊ အသက်အန္တရာယ်၊ ကိုယ်ခန္ဓာ ကြီးထွားဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ပညာရေးသင်ကြားခွင့် တခုခုကို ထိခိုက်စေသော အလုပ်လုပ်ကိုင်စေခြင်းများ အပါအဝင် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းမှ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုပြုရမည်။
- (ဃ) ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂညီလာခံ သဘောတူစာချုပ်နှင့်အညီ ကလေးသူငယ်အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၄၆) အလုပ်သမားအခွင့်အရေး

- (က) အလုပ်လုပ်သူတိုင်း လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေးအတွက်-
 - (၁) သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေများ ရရှိခွင့်
 - (၂) လူမှုဖူလုံရေး ခံစားခွင့်နှင့် လူမှုကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး ခံစားခွင့်
 - (၃) မျှတသော အလုပ်ချိန် သတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီ အလုပ်လုပ်ခွင့်
 - (၄) အားလပ်ရက်နှင့် ခွင့်ရက်များ ခံစားခွင့်
 - (၅) လုပ်အားနှင့် လျော်ညီသော အခြေခံလုပ်ခ၊ လစာခံစားခွင့်
 - (၆) အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ လွတ်လပ်စွာ တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းခွင့် (ILO Convention 87) နှင့်စုပေါင်းညှိနှိုင်းတောင်းဆိုခွင့် (ILO Convention 98) များရရှိစေရမည်။
- (ခ) အလုပ်သမားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေများကို သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍအလိုက် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များက ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၄၇) တောင်သူလယ်သမားအခွင့်အရေး**(က) တောင်သူလယ်သမားတိုင်းသည် -**

(၁) သီးနှံများကို လွတ်လပ်စွာစိုက်ပျိုးခွင့်၊ ရောင်းချခွင့်၊ ထုတ်လုပ်ခွင့်၊

(၂) အခွန်ဟူသမျှ ငွေကြေးဖြင့် ပေးဆောင်ခွင့်၊

(၃) တောင်သူလယ်သမားသမဂ္ဂများ လွတ်လပ်စွာ ဖွဲ့စည်းခွင့် ရှိစေရမည်။

(ခ) တောင်သူလယ်သမား အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဥပဒေများကို သက်ဆိုင်ရာကဏ္ဍအလိုက် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တို့က ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၄၈) တန်းတူအခွင့်အရေး ဖော်ဆောင်ခြင်း

အဘက်ဘက်မှ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနောက်ကျခြင်းနှင့် အခွင့်အရေးများ ဆုံးရှုံးခြင်းတို့ကို ခံစားနေရသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် အစုအဖွဲ့များအတွက်ဖြစ်စေ၊ စွမ်းဆောင်နိုင်မှုအခြေအနေနိမ့်ပါးလျက်ရှိသော နိုင်ငံသားအစုအဖွဲ့များအတွက်ဖြစ်စေ၊ အချို့သော ထုံးတမ်းစဉ်လာများအရ နှိမ့်ချဖယ်ကြည့်ခြင်းခံထားရသော နိုင်ငံသားအစုအဖွဲ့များအတွက်ဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ အထူးစီမံဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ စီမံဆောင်ရွက်ခြင်းတို့သည် နိုင်ငံသားတိုင်း တန်းတူအခွင့်အရေးရရှိစေရမည်ဟူသောပြဋ္ဌာန်းချက်ကြောင့် အဟန့်အတားမဖြစ်စေရ။

ပုဒ်မ (၄၉) ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ လူနည်းစုများအခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်း

ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ လူနည်းစုများ (Minority within Minority) နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်အခန်းကဏ္ဍတွင် ပူးပေါင်းပါဝင်နိုင်စေရန် အဆင့်ဆင့်သောနိုင်ငံရေးကဏ္ဍတို့တွင်ပါဝင်နိုင်ခွင့် အခွင့်အလမ်းများကိုဖန်တီးပေးရမည်။ ထို့အပြင် အခြားသောကဏ္ဍအသီးသီးတွင် အထူးစီမံဆောင်ရွက်ချက် (affirmative action) များကိုလည်း မူဝါဒချမှတ်ဖော်ဆောင်ပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၅၀) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေး

(က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် နေထိုင်သူတိုင်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်ပျက်စီးမှုကြောင့် ကြုံတွေ့ခံစားရမည့် အတိဒုက္ခများမှ ကင်းလွတ်စေရမည့်အပြင် သဘာဝတရားနှင့်ကိုက်ညီ၍ ကျန်းမာရေးနှင့်ညီညွတ်သည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ရရှိရန် အခွင့်အရေးရှိသည်။

(ခ) လူနည်းစုဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့အခြေချ နေထိုင်ရာဒေသအတွင်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုကိုဖြစ်စေ နိုင်သည့် သဘာဝသယံဇာတများ အလွန်အကျွံ ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကို တားမြစ်ရန်

ကန့်သတ်ထိန်းချုပ်ခွင့်ရှိခြင်းကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့်သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် အစိုးရများကလည်း အသိအမှတ်ပြုရမည်။

ပုဒ်မ (၅၁) လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ထံတိုင်ကြားခွင့်

လူ့အခွင့်အရေး ဖောက်ဖျက်ခံရသူ မည်သူမဆို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ကာကွယ် စောင့်ရှောက်မှုကို ရယူခွင့်ရှိစေရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် အခြား သက်ဆိုင်ရာကော်မရှင်များထံသို့ တိုင်ကြားခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၅၂) အခြေခံဥပဒေ၏ အကာအကွယ်ရယူခြင်း

(က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူတိုင်းသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၏အကာအကွယ်ကို ရယူရန်လိုအပ်သောအခါ၌ စာချွန်လွှာကို တင် သွင်း၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်သို့ လျှောက်ထားပိုင်ခွင့် ရှိစေ ရမည်။

(ခ) ဤအခွင့်အရေးကို မည်သည့်အခြေအနေတွင်မှ ရပ်ဆိုင်းထားခြင်း မရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၅၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အကာအကွယ်ရယူခြင်း

နိုင်ငံသားတိုင်းသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း၌ဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ပြင်ပ၌ဖြစ်စေ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်မှုကို တောင်းဆိုပိုင် ခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၅၄) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများအား တိုက်ရိုက်ကိုးကား ကျင့်သုံးခွင့်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့် အရေး စာချုပ်စာတမ်းများနှင့် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများကို တရားရုံးများက တိုက်ရိုက်ကိုးကားကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၅၅) တာဝန်များ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားတိုင်းသည် -

(က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။

(ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာရန်နှင့် ထိန်းသိမ်း ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ရှိသည်။

အခန်း (၃)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အစီအမံများ

ပုဒ်မ (၅၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း

(က) စစ်အာဏာရှင်စနစ်အပါအဝင် အာဏာရှင်စနစ်မှန်သမျှ ပပျောက်ရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုစနစ်တည်ဆောက်ရေးတို့အတွက် ၂၀၂၀ နိုဝင် ဘာလ (၈) ရက်တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ဖြစ်သော De Jure Mandate နှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ De Facto Mandate တို့ကိုပေါင်းစပ်၍ ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို “ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်” အစိတ်အပိုင်း (၁)၊ အခန်း (၃) ပါ နိုင်ငံရေးလမ်းပြမြေပုံအဆင့် (၈) ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ရေးဆွဲပြီး “ပြည်သူ့ညီလာခံ” က အတည်ပြုသည်။

(ခ) ပြည်သူ့ညီလာခံက အတည်ပြုထားသော ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် ပြည်ထောင်စုတဝှမ်းလုံး၌ အာဏာတည်ကြောင်း ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က (၇) ရက်အတွင်း ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။ ထိုကဲ့သို့ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ပြည်သူ့ညီလာခံက အတည်ပြုထားသော အချက်အလက်များနှင့် ပုဒ်မများကို ပြင်ဆင်ခြင်း၊ ဖြည့်စွက်ခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်း မပြုရ။

မှတ်ချက်။ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပေးရန် လို- မလို ဟူသောအချက်သည် ဆွေးနွေး နေကြဆဲဖြစ်သည်။

(ဂ) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စတင်ကျင့်သုံးသည့်အချိန်မှစ၍ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားပြုကော်မတီ (CRPH) က ၂၀၂၁၊ မတ်လ (၃၁) ရက်နေ့ ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်ဖြင့် ဖျက်သိမ်းထားပြီးဖြစ်သည့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အာဏာသက်ရောက်မှုအားလုံး ပြည်ထောင်စုတဝှမ်းလုံး၌ ကုန်ဆုံးသွားပြီးဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူစေရမည်။

(ဃ) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို စတင်ကျင့်သုံးသည့် အချိန်မှစ၍ ၂၀၂၂၊ ဇန်နဝါရီ (၂၇-၂၉) ရက်များတွင် ကျင်းပခဲ့သော ပြည်သူ့ညီလာခံမှ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းသည့် “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်” အစိတ်အပိုင်း (၂) “ကြားကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာအစီအမံများ” သက်တမ်း ကုန်ဆုံးသွားပြီဟု မှတ်ယူစေရမည်။

ပုဒ်မ (၅၇) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ကျင့်သုံးခြင်း

- (က) ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အာဏာရှင်စနစ် အဆုံးသတ်ရေး၊ နှစ်ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော်ကြာပြီဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းစစ်အဆုံးသတ်ရေးနှင့် စစ်မှန်သောဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုစနစ် တည်ဆောက်ရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၁) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအခြေခံမူများ (အခန်း- ၁)၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများ၊ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် တာဝန်များ (အခန်း- ၂) တို့ကို ကြားကာလ (တော်လှန်ရေးကာလ) တွင် ကျင့်သုံးနေသည့် နည်းတူ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလနှင့် အမြဲတမ်းဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးသည့်ကာလများတွင် အမြဲတမ်းကျင့်သုံးစေရမည်။
- (ခ) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအချုပ်အခြာအာဏာ၏ မဏ္ဍိုင် (၃) ရပ် ဖြစ်သော ဥပဒေပြုရေးအာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့်တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကို ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်ကို အခန်း (၆) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရသော်လည်းကောင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို အခန်း (၇) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရသော်လည်းကောင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများကို အခန်း (၈) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရသော်လည်းကောင်း၊ ၂၀၂၀ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ ရလဒ် De Jure Mandate နှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ၏ De Facto Mandate တို့ကိုပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (ဂ) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထားသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သည် ကြားကာလ (တော်လှန်ရေးကာလ) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကိုသော်လည်းကောင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ (အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ) သည်ကြားကာလ (တော်လှန်ရေးကာလ) အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကိုသော်လည်းကောင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အဆင့်ဆင့်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများသည် ကြားကာလ (တော်လှန်ရေးကာလ) အဆင့်ဆင့်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများ၏ဆောင်ရွက်ချက်များကိုသော်လည်းကောင်း ဆက်လက်၍ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုအသီးသီး ရှိကြရမည်။
- (ဃ) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဒီမိုကရေစီရေး၊ တန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝအာမခံချက်ရှိသည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်

များကို ဖွဲ့စည်းရမည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ကိုကျင့်သုံး၍ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

- (င) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်ရှိသော ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများကို ကျင့်သုံး၍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ အစိုးရနှင့် တရားရုံးတို့ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။ ပြည်နယ်/ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအနေဖြင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်အရ ကျင့်သုံးအပ်သော ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအကြား “အာဏာခွဲဝေ ကျင့်သုံးခြင်း” မူအရ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသော လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို အပြည့်အဝကျင့်သုံးခွင့် အာမခံချက်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၅၈) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်ကို ပြည်ထောင်စုအတွင်း နှိုင်းယှဉ်နိုင်စွမ်းရှိသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ ဒေသပေါင်းစုံနှင့် အလွှာပေါင်းစုံတို့ ပူးပေါင်းပါဝင်ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်းငှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် “တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ” ကို အခန်း (၄) ပါပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် အညီ ခေါ်ယူကျင်းပစေရမည်။

ပုဒ်မ (၅၉) ပြည်နယ်ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရေး အထောက်အကူပြုကော်မရှင်

- (က) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များက အမြဲတမ်းကျင့်သုံးကြမည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းများကို အထောက်အကူပြုစေရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရေး အထောက်အကူပြုကော်မရှင်တရပ်ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ခ) ထိုကော်မရှင်သည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းသော အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေခံ၍ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အသီးသီးတွင် ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် အကူအညီပေးရမည်။
- (ဂ) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များအတွင်းတွင် ကျင့်သုံးမည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးများကို အာမခံချက် ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၆၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လွတ်လပ်သောကော်မရှင်များ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး၊ ပြည်သူလူထုတရပ်လုံး၏ ဘဝလုံခြုံရေးနှင့် အနာဂတ်ဖက်ဒရယ် တည်ဆောက်ရေးအတွက် လိုအပ်သောယန္တရားများကို စနစ်တကျထူထောင်ဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို အထောက်အကူဖြစ်စေခြင်းငှာသော်လည်းကောင်း၊ တိုင်းပြု ပြည်ပြုညီလာခံတွင် ဆောင်ရွက်မည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကြီးကို အထောက်အကူဖြစ်စေခြင်းငှာသော်လည်းကောင်း အောက်ပါကော်မရှင်များကို အနည်းဆုံး ဖွဲ့စည်းထားရမည်။

- (က) အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင် (Anti-Corruption Commission)
- (ခ) ခွဲခြားမှုပပျောက်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင် (Anti-Discrimination and Human Rights Commission)
- (ဂ) သတင်းအချက်အလက်များ သိရှိပိုင်ခွင့်ကော်မရှင် (Right to Information)
- (ဃ) ဂျန်ဒါတန်းတူရေးနှင့် ဂျန်ဒါအခြေပြု အကြမ်းဖက်မှုဆန့်ကျင်တားဆီးရေး ကော်မရှင် (Gender Equality and Gender-based Violence Commission)
- (င) အခြားလိုအပ်သောကော်မရှင်များ

ပုဒ်မ (၆၁) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများ ပြန်လည် နေရာချထားရေးကော်မရှင်

အနှစ် (၇၀) ကျော် ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ နွေဦးတော်လှန်ရေး ကာလ စစ်ကောင်စီ၏ ရက်စက်သောင်းကျန်းမှုများကြောင့်သော်လည်းကောင်း နှစ် ပေါင်းများစွာ ဒုက္ခသည်ဘဝရောက်ရှိခဲ့ကြရသူများနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများ ကို စနစ်တကျ ပြန်လည်နေရာချထားပေးရေးနှင့် လူမှုဘဝပြန်လည်ထူထောင်နိုင်ရေး အတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့်ကော်မတီများနှင့် ကော်မရှင်များကို ပြည်ထောင်စု အတိုင်းအတာဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အလိုက်သော်လည်း ကောင်း လိုအပ်သလို ဖွဲ့စည်းရမည်။ ထိုပြန်လည်နေရာချထားရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း အပြီးအစီးဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိပါက အသစ် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော အစိုးရသစ်က ဆက်လက် ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၆၂) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ နိုင်ငံသားများအဖြစ် ပြန်လည်စစ်လက်ခံခြင်း

ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရရှိရေးအတွက် တိုက်ပွဲ ဝင်နေကြသော တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရအကြား နှစ်

ပေါင်း (၇၅) နှစ်ကျော်ကြာလာပြီဖြစ်သည့် ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားနိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ လူမျိုးရေးနှင့် ဘာသာရေးပဋိပက္ခများကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ၁၉၈၂ နိုင်ငံသားဥပဒေနှင့် အခြားမတရားသောဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ၊ အမိန့်ထုတ်ပြန်ကြေညာချက်များကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေးဆုံးရှုံးခဲ့သူများ နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်လျှောက်ထားခြင်းအခွင့်အရေးကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ကော်မရှင်ဖွဲ့၍ အထူးစီမံဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၆၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်

- (က) ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း (၁) ပါ ပြည်ထောင်စုအခြေခံမူနှင့် အခန်း (၁၁) ပါ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာတပ်ဖွဲ့အားလုံးသည် အရပ်သားအစိုးရလက်အောက်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်ကြသော နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများဖြစ်ကြသည်နှင့်အညီ နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခြင်းအလျှင်းမရှိစေရဟူသော ‘မူ’ ကို ခိုင်မာစွာ ကျင့်သုံးနိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ခ) စစ်အာဏာရှင်စနစ် တည်ဆောက်ရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့သော တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းမှုပုံစံသာမက၊ ထိုကဲ့သို့ ဖွဲ့စည်းနိုင်ရေးအတွက် ပြဋ္ဌာန်းခဲ့သော ဥပဒေအားလုံးကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဖျက်သိမ်းကြောင်းကြေညာ၍ ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးလုပ်ငန်းကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း စတင်ဆောင်ရွက်ရမည်။ ယင်းလုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများကို တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားခံတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်တွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရမည်။
- (ဂ) နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင် ပေါက်ဖွားလာခဲ့သော ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အနာဂတ်အရေးသာမက၊ စစ်အာဏာရှင်တို့၏စစ်တပ်ကို အသွင်ပြောင်းဖွဲ့စည်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပါအဝင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် စတင်ဆောင်ရွက်ရမည်။ ယင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း အပြီးအစီးဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိပါက တိုင်းပြုပြည်ပြည်လားခံတွင် အသစ်ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ကျင်းပမည့်ရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသော အစိုးရက ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၆၄) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်ခြင်း [JCC – TJ wait state] ရေးရန်

မှတ်ချက်။ JCC-TJ တွင် ဆွေးနွေးနေဆဲဖြစ်၍ ခေတ္တစောင့်ဆိုင်းသည်။

ပုဒ်မ (၆၅) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်း

နှစ်ပေါင်း (၇၀) ကျော်ကြာမြင့်နေပြီဖြစ်သော ပြည်တွင်းစစ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ၂၀၂၁ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁) ရက်နေ့တွင် မတရားအာဏာသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သော စစ်

ကောင်စီ၏ သောင်းကျန်းဖျက်ဆီးမှုကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ယိုယွင်းပျက်စီးနေသော တိုင်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းကို စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုအတိုင်းအတာဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ် ယူနစ်များအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း စီမံဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ကော်မတီနှင့် ကော်မရှင်များကို ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ်ရပါမည်။

ပုဒ်မ (၆၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ နိုင်ငံတကာ၏အကူအညီ ရယူရေးအစီအစဉ်

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း လိုအပ်သည့် လူသားချင်း စာနာထောက်ထားရေး အစီအစဉ်များအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခသည်များနှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများ ပြန်လည်နေရာချထားရေးအစီအစဉ်အတွက်သော်လည်းကောင်း၊ တိုင်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်တရပ်လုံးအတွက်သော်လည်းကောင်း လိုအပ်လျက်ရှိသော ငွေကြေးနှင့်နည်းပညာအထောက်အကူများကို ကုလသမဂ္ဂအပါအဝင် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၊ အစိုးရများနှင့် ကမ္ဘာ့ငွေကြေးအဖွဲ့အစည်းများထံမှ လုံလောက်စွာ ရရှိနိုင်ရေးအတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ကူညီထောက်ပံ့နိုင်မည့် လိုအပ်သောကော်မတီ၊ ကော်မရှင်များနှင့် ယန္တရားများကို ဖန်တီးထူထောင်ရမည်။

ပုဒ်မ (၆၇) သက်တမ်း

ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သက်တမ်းသည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ စတင်အသက်ဝင်ကျင့်သုံးသည့်အချိန်မှစ၍ တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် အသစ်ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသစ် ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ရွေးကောက်ပွဲအသစ် ကျင်းပ၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရအသစ် ဖွဲ့စည်းထူထောင်သည့်အချိန်အထိဖြစ်သည်။

အခန်း (၄)

တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ

ပုဒ်မ (၆၈) ရည်ရွယ်ချက်

- (က) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ ကျင်းပရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်သည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန်ဖြစ်ပါသည်။
- (ခ) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံကို ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ (၂၇-၂၉) ရက်များတွင် ကျင်းပခဲ့သော ပြည်သူ့ညီလာခံတွင် “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်” (အစိတ်အပိုင်း ၁) အခန်း (၃) ပါ နိုင်ငံရေးလမ်းပြမြေပုံ အဆင့် (၁၀) အတိုင်း ကျင်းပရမည်။

ပုဒ်မ (၆၉) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ ကျင်းပပိုင်ခွင့်အာဏာ

- (က) ၂၀၂၀ နိုဝင်ဘာလ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် နိုင်ငံသားများက ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထံ တရားဝင်အပ်နှင်းထားသော လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ (De Jure Mandate) ကို အသုံးပြု၍သော်လည်းကောင်း၊
- (ခ) နွေဦးတော်လှန်ရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက တရားမဝင်အာဏာသိမ်းစစ်အုပ်စုကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်ပိုင်ခွင့်နှင့် ကြားကာလနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလများတွင် နိုင်ငံရေးအာဏာများကို လက်တွေ့ဆောင်ရွက်အကောင်အထည်ဖော်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာလုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ (De Facto Mandate) အသုံးပြု၍သော်လည်းကောင်း၊
- (ဂ) De Jure Mandate နှင့် De Facto Mandate များကို ပေါင်းစပ်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်အာဏာရှိသည်။

ပုဒ်မ (၇၀) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ ကိုယ်စားလှယ်များ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းနိုင်ရေးအတွက် အောက်ပါအစုအဖွဲ့များမှ ကိုယ်စားလှယ်များ တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံသို့ တက်ရောက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

- (က) ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ
- (ခ) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ကောင်စီဝင်များ
- (ဂ) တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ
- (ဃ) နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင်ပါဝင်နေကြသောအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ
- (င) နိုင်ငံရေးပါတီများ

ပုဒ်မ (၇၁) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်မှုအမျိုးအစား

- (က) ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်း
- (ခ) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် ကောင်စီဝင်များ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်း
- (ဂ) တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ (၁၃) ရာခိုင်နှုန်း
- (ဃ) အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ (၁၃) ရာခိုင်နှုန်း
- (င) တရားဝင်နိုင်ငံရေးပါတီများ (၁၃) ရာခိုင်နှုန်း

ပုဒ်မ (၇၂) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ အထောက်အကူပြုယန္တရားများ ဖန်တီးဖွဲ့စည်းခြင်း

တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံကို သတ်မှတ်ထားသောကာလအတွင်း အောင်မြင်စွာ ကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် အထောက်အကူဖြစ်စေမည့် အောက်ပါယန္တရားများကို ဖန်တီးဖွဲ့စည်းရမည်။

- (က) ကဏ္ဍအလိုက် လိုအပ်သော ကော်မတီများ
- (ခ) အုပ်ချုပ်စီမံရေး လုပ်ငန်းကော်မတီများ
- (ဂ) နည်းပညာအထောက်အကူပြုအဖွဲ့နှင့် အတွင်းရေးမှူးများ
- (ဃ) ပြည်တွင်းပြည်ပမှ နည်းပညာအထောက်အကူပြုပညာရှင်များ
- (င) တစ်ဆိုမှုများကို ကျော်လွှားနိုင်မည့် ယန္တရားများ ဖန်တီးခြင်း
- (စ) အများပြည်သူမှ သိရှိလေ့လာနိုင်မည့် အခင်းအကျင်းဖန်တီးခြင်း

ပုဒ်မ (၇၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ၌ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမည့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာအောက်ပါကိစ္စရပ်များကို ဆောင်ရွက်မည်။

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ အမည်နာမသတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ (ပြည်ထောင်/ ပြည်နယ်/ ပြည်/ တိုင်း ... စသည်တို့ဖြင့် သတ်မှတ်ခြင်း)။
- (ခ) ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းပုံစံများ သတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ (ပြည်နယ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခြင်း (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်ခွဲများ စုပေါင်း၍ ပြည်နယ်ကြီး Federated State ထူထောင်ခြင်းစသည့်...)။

မှတ်ချက်။ ဗမာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းရေး အပါအဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ဖက်ဒရယ်ယူနစ်တခုစီ (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်ခွဲများ စုပေါင်းသည့်ပြည်နယ် (Federated State) (သို့မဟုတ်) လက်ရှိပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသများကို အခြေခံ၍ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ/ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းရေးကိစ္စရပ်များကို တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ရန်။

- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊
- (ဃ) ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်များ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ၊
- (င) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းရာတွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်များ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ရာတွင်သော်လည်းကောင်း၊ သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်၏ နောက်ခံသမိုင်းနှင့် ပြည်ထောင်စု စုစည်းညီညွတ်ရေးကို အခြေခံရမည်။

ပုဒ်မ (၇၄) ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်း

တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်ပုံစံကို အောက်ပါအတိုင်း သတ်မှတ်ရမည်။

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ အမည်နာမသတ်မှတ်ခြင်း၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းပုံစံများ၊ ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်များ ပြောင်းလဲသတ်မှတ်ခြင်းနှင့်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်

များက ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်သို့ စေလွှတ်မည့် ကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် သတ်မှတ်ခြင်းစသည့် ပြည်နယ်ရေးရာနှင့် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်သည့်ကိစ္စရပ်များနှင့် ပြည်ထောင်စုတပ်မတော် ဖွဲ့စည်းခြင်းအပါအဝင် ပြည်ထောင်စုအရေးကိစ္စများနှင့် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်သည့် နိုင်ငံရေးအရ အရေးကြီးသောကိစ္စရပ်များကို ဆုံးဖြတ်ရာ တွင် ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်၏ သုံးပုံနှစ်ပုံ (၆၅%) ထောက်ခံမဲဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်နိုင်သည်။

- (ခ) အထက်ပါအပိုဒ် (က) နှင့် စပ်ဆိုင်ခြင်းမရှိသော နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ညီလာခံကိုယ်စားလှယ် ထက်ဝက်ကျော် (၅၁%) ထောက်ခံမဲဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ် နိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၇၅) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ် အဆင့်ဆင့်

- (က) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု၏ နိုင်ငံရေးမျှော်မှန်းချက်များ၊ စံတန်ဖိုးများ၊ လမ်းညွှန်အခြေခံမူများနှင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ အခြေခံမူဝါဒများကို သဘောတူညီမှုရယူခြင်း [ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၁) တွင် ပါရှိသော အခြေခံမူများကို ကြားကာလ (တော်လှန်ရေးကာလ) တွင် ပါဝင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးသော အစုအဖွဲ့များနှင့် ဆက်လက်ညှိနှိုင်း၍ သဘောတူညီမှုရယူခြင်း]

- (ခ) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံကျင်းပခြင်း အခင်းအကျင်းများ၊ ယန္တရားများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို သဘောတူညီခြင်း (Agreeing on institutions and procedure for making constitution)

- (ဂ) တိုင်းရင်းသားလူထုတရပ်လုံးနှင့် နှီးနှောတိုင်ပင်ခြင်း (Preparing consultation by providing civic education on process, constitutional history and constitutional options)

- (ဃ) ပညာရှင်များ၊ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ တတ်ကျွမ်းသူများနှင့် တိုင်ပင်ခြင်း

- (င) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို စတင်ရေးဆွဲခြင်း၊ ထိုသို့ရေးဆွဲနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သော လုပ်ငန်းကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်း

- (စ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို တိုင်းရင်းသားလူထုတရပ်လုံးနှင့် နှီးနှောတိုင်ပင်ဆွေးနွေးခြင်း

- (ဆ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို အချောသတ်ခြင်း

- (ဇ) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ကို အချောသတ်၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်ပြုမူကြမ်းအဖြစ် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် လက်ခံအတည်ပြုခြင်း

- (ဈ) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံက လက်ခံအတည်ပြုထားသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတည်ပြုမှုကြမ်းကို ထိုအတည်ပြုမှုကြမ်းတွင် အဆိုပြုထားသော ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အလိုက် ဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပ၍ အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းခြင်း (Ratification)။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အလိုက် ဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပရာတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် တည်ရှိသည့် ပြည်နယ် ဖက်ဒရယ်ယူနစ် အရေအတွက်ကို အခြေခံရမည်။
- (ည) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် တည်ရှိသော ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို အခြေခံ၍ ဆန္ဒခံယူပွဲများ ကျင်းပရာတွင် အတည်ပြုမှုကြမ်းတွင် အဆိုပြုထားသော ပြည်နယ်အရေအတွက်၏ (၇၅%) ရာခိုင်နှုန်း ထောက်ခံမဲရရှိပါက ထိုဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အတည်ပြုကျင့်သုံးနိုင်ပြီဟု မှတ်ယူစေရမည်။ ထောက်ခံမဲပေးခြင်း မရှိသေးသည့် ပြည်နယ်များတွင် ဆန္ဒခံယူပွဲများ ပြန်လည် ကျင်းပပေးရမည်။
- (ဋ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်ကိုအခြေခံသော ဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ပြည်နယ်အရေ အတွက် (၇၅%) ကျော်သောထောက်ခံမဲ မရရှိပါက တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ၏ အတည် ပြုမှုကြမ်းအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း ပျက်ပြယ်သည်ဟု မှတ်ယူစေရမည်။ ထိုကဲ့သို့ ပျက် ပယ်သွားသော အတည်ပြုမှုကြမ်းကို ပြင်ဆင်မွမ်းမံ၍သော်လည်းကောင်း၊ အသစ်ရေး ဆွဲခြင်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံက မူကြမ်းသစ်ကို ရေးဆွဲ၍ (၆) လအတွင်း ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်ကိုအခြေခံသည့် ဆန္ဒခံယူပွဲများ ပြန် လည်ကျင်းပရမည်။
- (ဌ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကိုအခြေခံ၍ ကျင်းပသောဆန္ဒခံယူပွဲတွင် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ပါက ထိုအတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းထားသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်၏ ပြဋ္ဌာန်း ချက်နှင့်အညီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဦးဆောင်မှုဖြင့် ရွေး ကောက်ပွဲအသစ်ကို ကျင်းပရမည်။ ထိုကဲ့သို့ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပနိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်သောရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ကို ပုဒ်မ (၂၂) ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ဍ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသစ်နှင့်အညီ ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိထားသည့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအသစ်ထံသို့ အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရက တရားဝင်အာဏာလွှဲပြောင်းပေးရပါ မည်။ ထိုကဲ့သို့ အာဏာလွှဲပြောင်းပေးသည့်အချိန်တွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို ဖျက်သိမ်းကြောင်းနှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ သက်တမ်းကုန်ဆုံးကြောင်း ကြေညာရမည်။

ပုဒ်မ (၇၆) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ၏သက်တမ်း

- (က) တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံ၏ သက်တမ်းသည် (၄) နှစ်ဖြစ်သည်။ ထို (၄) နှစ်အနက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းကို (၃) နှစ်အတွင်း အပြီးအပြတ်ဆောင်ရွက်၍၊ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်ကိုအခြေခံသောဆန္ဒခံယူပွဲ ကျင်းပခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲအသစ် ကျင်းပခြင်းလုပ်ငန်းများနှင့် အာဏာလွှဲပြောင်း ရေးတို့ကို (၁) နှစ်အတွင်း အပြီးအစီးကျင်းပဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ခ) အကယ်၍ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များကို အခြေခံ၍ ကျင်းပသောဆန္ဒခံယူပွဲ တွင် အတည်ပြု ပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခြင်း မရှိပါက ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်းကို ပြင်ဆင် မွမ်းမံခြင်းလုပ်ငန်းအတွက် (၆) လ၊ ရွေးကောက်ပွဲကျင်းပခြင်းနှင့် အာဏာလွှဲပြောင်း ခြင်းအတွက် (၆) လ၊ စုစုပေါင်း (၁၂) လ သက်တမ်းတိုးချဲ့နိုင်သည်။

အခန်း (၅)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဌာန် (Form of the Pyidaungsu)

ပုဒ်မ (၇၇) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ဒီမိုကရေစီရေး၊ အမျိုးသားတန်းတူရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်း ခွင့် အခွင့်အရေးများ အပြည့်အဝရှိသော လူမျိုးကိုအခြေခံသည့်ပြည်နယ်များနှင့် ပထဝီ ကိုအခြေခံသည့်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော အောက်ပါပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။

(၁)

(၂)

(၃)

မှတ်ချက်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းသင့်-မသင့်ဆိုသော အချက်နှင့် ပြည်နယ်နယ်နိမိတ်များ ပြောင်းလဲသတ်မှတ် သင့်-မသင့်ဆိုသောအချက် များကို နိုင်ငံရေးအရသဘောတူညီချက်ရယူပြီးမှသာ ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် အရေအတွက် မည်ရွေ့မည်မျှဖြင့် ဖွဲ့စည်းမည်ကို သတ်မှတ်၍ ဤပုဒ်မတွင် ရေးသား ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းမည်။

ပုဒ်မ (၇၈) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ

- (က) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အသီးသီးသည် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည်။

- (ခ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး အဆင့်ဆင့်သတ်မှတ်မှု၊ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးနယ်မြေသတ်မှတ်မှုနှင့် ဒေသန္တရအစိုးရဖွဲ့စည်းမှု အပါအဝင် ဒေသန္တရအစိုးရဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် လိုအပ်သလို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရမည်။
 - (ဂ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အောက်ဖော်ပြပါကိစ္စရပ်များကို ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရမည်။
 - (၁) မြေပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အသုံးပြုပိုင်ခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်၊ အခွန်ကောက်ခံပိုင်ခွင့်၊ အကျိုးခံစားပိုင်ခွင့်။
 - (၂) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ဓလေ့ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ မြေပိုင်ဆိုင်မှုကို အသိအမှတ်ပြုပိုင်ခွင့်။
 - (၃) သဘာဝသယံဇာတ ပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်၊ အခွန်ကောက်ခံခွင့်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပိုင်ခွင့်။
 - (ဃ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခွင့်ရှိသည်။
 - (င) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတိုင်း၏ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဓလေ့ထုံးတမ်း စသည့်ကဏ္ဍအသီးသီးနှင့်သက်ဆိုင်သောအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းမြှင့်တင်ပေးရမည်။
 - (စ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့အား ထိခိုက်ပျက်ယွင်းစေနိုင်သော ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းအခြေချမှု မဖြစ်ပေါ်စေရန် စနစ်တကျ စီမံကွပ်ကဲရမည်။
 - (ဆ) ပြည်နယ်များ၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားကို ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်က သင့်လျော်သလို သတ်မှတ်နိုင်သည်။
- ပုဒ်မ (၇၉) ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့်
- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။
 - (ခ) ပြည်နယ်သစ်များဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာစံသတ်မှတ်ချက်များနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံတွင် ဆွေးနွေးသဘောတူညီချက် ရယူပြီး အမြဲတမ်းကျင့်သုံးမည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရမည်။
- မှတ်ချက်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းသင့်-မသင့်ဆိုသော အချက်နှင့် ပြည်နယ် နယ်နိမိတ်များ ပြောင်းလဲသတ်မှတ် သင့်-မသင့်ဆိုသောအချက်များကို နိုင်ငံရေးအရ သဘောတူညီချက် ရယူပြီးမှသာ ဤပုဒ်မ ထည့်သွင်း မထည့်သွင်း ဆုံးဖြတ်မည်။

ပုဒ်မ (၈၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ

- (က) ကြားကာလ (တော်လှန်ရေးကာလ) တွင် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်အစိတ်အပိုင်း (၂)၊ အခန်း (၇)၊ ပုဒ်မ (၄၈) အရ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်း ခံရသော ပြည်နယ် (၇) ခုနှင့် တိုင်းဒေသကြီး (၇) ခုတို့အပြင် လက်ရှိတော်လှန်ရေး လိုအပ်ချက်အရ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အပြည့်အဝရှိ သော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ “ယာယီ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်” အသစ်များကို ဖွဲ့စည်း ပိုင်ခွင့်ရှိရမည်။
- (ခ) ထိုအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ယာယီ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကိစ္စကို တိုင်းပြုပြည်ပြု ညီလာခံတွင် ထပ်မံညှိနှိုင်း ဆွေးနွေး၍ ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအဖြစ် ဖွဲ့စည်း ထူထောင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အသစ်များမှာ-
- (၁)
- (၂)
- (၃)

မှတ်ချက်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ “ဖက်ဒရယ်ယူနစ်” အသစ်များ ဖွဲ့စည်းရန် သင့်- မသင့် ကို နိုင်ငံရေးအရ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်၍ သဘောတူညီချက်ရယူပြီးမှသာ ဤပုဒ်မကို ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၈၁) တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ခြင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ပေးရန် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့် အမျိုးသားနယ်မြေများကို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။
- (ခ) တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ ရိုးရာဓလေ့ ထုံးတမ်းစဉ်လာများ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာစကားတို့ကို နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာစံနှုန်းများနှင့်အညီ လွတ်လပ်စွာ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်မြှင့်တင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဂ) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့် အမျိုးသားနယ်မြေများကို လူမျိုးကိုအခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဃ) ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့် အမျိုးသားနယ်မြေများ ဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၈၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနယ်မြေ သတ်မှတ်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနယ်မြေများမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

(၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမြို့တော်

(၂)

ပုဒ်မ (၈၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်မရှိသောအာဏာများ။

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် နိုင်ငံခြားတိုင်းတပါးနှင့် စစ်ရေး
မဟာမိတ်ပြုခြင်း၊ စစ်ဖက်ဆိုင်ရာ စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်း၊ မိမိပြည်နယ်အတွင်း သီးခြား
သုံးစွဲရန် ငွေစက္ကူနှင့် ငွေဒင်္ဂါးထုတ်လုပ်ခြင်းအာဏာတို့ကို ကျင့်သုံးခွင့် မရစေရ။

အခန်း (၆)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုရေး

ပုဒ်မ (၈၄) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းခြင်း

(က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ကို ဖက်ဒရယ်
အထက်လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းသည်။

(ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ဖက်ဒရယ်လွှတ်တော်နှင့်
ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တို့တွင် ၂၀၂၀ နိုဝင်ဘာ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော
အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးကောက်တင်မြှောက်ခြင်းခံခဲ့ကြရသည့် လွှတ်တော်
ကိုယ်စားလှယ်များ (De Jure Mandate) နှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင် ပါဝင်ကြသော
တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ အပါအဝင် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်
ကိုယ်စားလှယ်များ (De Fecto Mandate) တို့ ပါဝင်၍ ပုဒ်မ (၈၅) နှင့် ပုဒ်မ (၉၅)
ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းရမည်။

(ဂ) ၂၀၂၀ နိုဝင်ဘာ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်
တင်မြှောက်ခဲ့သော်လည်း အာဏာသိမ်းစစ်ကောင်စီနှင့် ပူးပေါင်းရပ်တည်ခဲ့သည့်
ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၊ အမျိုးသားလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်
ပြည်နယ်/ တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ လူထုကိုယ်စားပြုမှုကို
ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းသောနေ့
တွင် တရားဝင်ကုန်ဆုံးစေရမည်။ ထိုကိုယ်စားလှယ် လစ်လပ်နေရာများကို အစားထိုး
ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းများအား အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း မပြုလုပ်ရ။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်

- ပုဒ်မ (၈၅) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းခြင်း
- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ကို ၂၀၂၀ နိုဝင်ဘာ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း ခံခဲ့ကြသည့် အမျိုးသားလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် (၁၆၈) ဦးနှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေး တွင်ပါဝင်ကြသော တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် De Fecto Mandate ဖြင့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ကိုယ်စားပြုမည့် ကိုယ်စားလှယ် (၈၄) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။
- မှတ်ချက်။ De Fecto Mandate ဖြင့် ပါဝင်ကြမည့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်ကိုယ်စားလှယ် များကိစ္စကို အသေးစိတ် ထပ်မံဆွေးနွေးမည်။
- ပုဒ်မ (၈၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် သဘာပတိ တင်မြှောက်ခြင်း
- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပထမအကြိမ် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်အစည်း အဝေးကို ကျင်းပသည့်အခါ ဖက်ဒရယ်အထက် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တဦးအား သဘာပတိအဖြစ် တင်မြှောက်ရမည်။
- (ခ) သဘာပတိသည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ရှေ့မှောက်တွင် ကတိသစ္စာ ပြုရမည်။
- (ဂ) သဘာပတိသည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ရွေးကောက် တင်မြှောက်ပြီးသည်အထိ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကို ကြီးကြပ် ကွပ်ကဲရမည်။
- ပုဒ်မ (၈၇) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း
- (က) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့ကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထဲမှ ဆန္ဒမဲပေး၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့သည် ပြည်နယ်တခုတည်းမှ ကိုယ်စားလှယ်များ မဖြစ်စေရ။ အကယ်၍ ဥက္ကဋ္ဌသည် De Jure Mandate နှင့် အရွေးချယ်ခံရသူဖြစ်ပါက၊ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌသည် De Facto Mandate ကို အခြေခံ၍ အရွေးချယ်ခံရသူဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ သို့မဟုတ် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနေရာ လစ်လပ်လျှင် အနီး ကပ်ဆုံးကျင်းပသော ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် အစည်းအဝေးတွင် အစားထိုးရွေး ချယ်တင်မြှောက်ရမည်။

- (ဃ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နိုင်စွမ်း မရှိသည့်အခါ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌသည် ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ယာယီထမ်းဆောင်ရမည်။
 - (င) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရန်နည်းလမ်းများကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း သတ်မှတ်ရမည်။
- ပုဒ်မ (၈၈) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်နှင့် အခွင့်အာဏာ
- (က) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် အစည်းအဝေးများကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရမည်။
 - (ခ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်၍ မိန့်ခွန်းပြောကြားလိုကြောင်း ပြည်ထောင်စုသမ္မတက အကြောင်းကြားလျှင် ပြည်ထောင်စုသမ္မတအား ဖိတ်ကြားရမည်။
 - (ဂ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေး၌ ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်နေဆဲအကြောင်းအရာတရပ်ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လိုအပ်လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းသည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်း တရပ်ရပ်ကို ကိုယ်စားပြုသောပုဂ္ဂိုလ်များကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်ရှင်းလင်းတင်ပြစေရန် ဖိတ်ကြားခွင့်ရှိသည်။
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးများနှင့် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ စည်းကမ်းလိုက်နာမှုကို ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်ခွင့် အာဏာရှိစေရမည်။
- (င) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ဥပစာအတွင်း အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား မည်သူ တဦးတယောက်၊ အဖွဲ့အစည်းကမူ ဝင်ရောက်ရှာဖွေခြင်း၊ ဖမ်းဆီးခြင်းပြုပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။
- (စ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရသော်လည်းကောင်း၊ ဥပဒေတရပ်ရပ်အရသော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ထားသည့် အခြားတာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဆောင်ရွက်ရမည်။
- ပုဒ်မ (၈၉) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေး
- (က) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်တွင် ပါရှိသည့် လမ်းပြမြေပုံအဆင့် (၈) အရ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီး၊ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလစတင်ပြီးနောက် ရက်ပေါင်း (၃၀) အတွင်း ပထမအကြိမ် ဖက်ဒရယ် အထက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတက ခေါ်ယူကျင်းပပေးရမည်။

- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ ပုံမှန်အစည်းအဝေးကို အနည်းဆုံး တစ်နှစ်လျှင် နှစ်ကြိမ် ကျင်းပရမည်။
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေးကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌက ခေါ်ယူပေးရမည်။
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေးကို ကျင်းပရန်အတွက် အနည်းဆုံး ရက်ပေါင်း (၁၅) ရက် ကြိုတင်၍ ကြေညာရမည်။
- ပုဒ်မ (၉၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် အထူးအစည်းအဝေး (သို့တည်းမဟုတ်) အရေးပေါ်အစည်းအဝေး
- (က) အနည်းဆုံး ပြည်နယ်နှစ်ခုမှ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အားလုံးက သော်လည်းကောင်း၊ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ကိုယ်စားလှယ်လေးပုံတစ်ပုံက သော်လည်းကောင်း တောင်းဆိုလာပါက ဖက်ဒရယ်အထက် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် အထူးအစည်းအဝေး (သို့တည်းမဟုတ်) အရေးပေါ်အစည်းအဝေးများကို ခေါ်ယူကျင်းပ ပေးရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတက တင်ပြတောင်းဆိုလာလျှင် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ သည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် အထူးအစည်းအဝေး (သို့တည်းမဟုတ်) အရေး ပေါ်အစည်းအဝေးကို ခေါ်ယူကျင်းပနိုင်သည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် အထူးအစည်းအဝေး (သို့တည်းမဟုတ်) အရေးပေါ် အစည်းအဝေး ခေါ်ယူကျင်းပရန်အတွက် အနည်းဆုံး (၁၅) ရက် ကြိုတင်အကြောင်း ကြားရမည်။
- ပုဒ်မ (၉၁) အစည်းအဝေး အထမြောက်ခြင်းနှင့် မဲပေးခြင်း
- (က) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ၏ ထက်ဝက်ကျော်တက်ရောက် လျှင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကို ကျင်းပနိုင်သည်။
- (ခ) သို့ရာတွင် မဲခွဲဆုံးဖြတ်ရန်အတွက်ဖြစ်ပါက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေသုံးပုံနှစ်ပုံ တက်ရောက်မှသာ အစည်း အဝေး အထမြောက်စေရမည်။ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်သုံးပုံနှစ် ပုံ တက်ရောက်သော အစည်းအဝေးတွင် အများစုဆန္ဒမဲကို ရယူ၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် မဲအရေအတွက် တူညီနေသောအခါ ဖက်ဒရယ် အထက် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် အဆုံးအဖြတ်မဲကို ပေးနိုင်ခွင့်ရှိ၍ အနိုင်မဲကို ပေးရမည်။
- ပုဒ်မ (၉၂) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ ရေးရာကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်း
- အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်တွင် လိုအပ်သောရေးရာ ကော်မတီများကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းနိုင် ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၉၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်သည် ဖက်ဒရယ်အထက် လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်း ရမည်။

ပုဒ်မ (၉၄) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ သက်တမ်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ သက်တမ်းသည် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၁)၊ အခန်း (၃) တွင် ပါရှိသည့် အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်း ပြီး၊ ဖက်ဒရယ် ဒီမိုက ရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၂)၊ အခန်း (၉) ပုဒ်မ (၅၅) နှင့် (၅၆) တို့ကို စတင် အကောင် အထည်ဖော်သည့်အချိန်မှစ၍ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၁)၊ အခန်း (၃) တွင် ပါရှိသည့် နိုင်ငံရေးလမ်းပြမြေပုံ အဆင့် (၁၂) ကို အကောင် အထည်ဖော် ကျင့်သုံးသည်အထိ ဖြစ်သည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်

ပုဒ်မ (၉၅) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကို ၂၀၂၀ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပခဲ့သော အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက် ခြင်းခံရခဲ့ကြသည့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် (၃၃၀) ဦးနှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေး တွင် ပါဝင်နေကြသော တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် De Facto Mandate ဖြင့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကို ကိုယ်စားပြုသည့်ကိုယ်စား လှယ် (၁၁၀) ဦးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။

မှတ်ချက်။ De Facto Mandate ဖြင့် ပါဝင်ကြမည့် ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ်ကိုယ်စားလှယ် ကိစ္စအတွက် အသေးစိတ် ထပ်မံဆွေးနွေးမည်။

ပုဒ်မ (၉၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် သဘာပတိ တင်မြှောက်ခြင်း

(က) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ပထမအကြိမ် လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကျင်းပသည့် အခါ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်တဦးအား သဘာပတိအဖြစ် တင် မြှောက်ရမည်။

(ခ) သဘာပတိသည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၏ရှေ့မှောက်တွင် ကတိသစ္စာပြုရမည်။

- (ဂ) သဘာပတိသည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ပြီးသည်အထိ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရမည်။
- ပုဒ်မ (၉၇) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း
- (က) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌတို့ကို ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထဲမှ ဆန္ဒမဲပေး၍ ရွေးကောက်တင်မြှောက်ရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ သို့မဟုတ် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌနေရာ လစ်လပ်လျှင် အနီးကပ်ဆုံးကျင်းပသော ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေးတွင် အစားထိုး ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ် အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်နိုင်စွမ်း မရှိသည့်အခါ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌသည် ဥက္ကဋ္ဌတာဝန်ကို ယာယီထမ်းဆောင်ရမည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ် အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ရန် နည်းလမ်းများကို ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းသတ်မှတ်ရမည်။
- ပုဒ်မ (၉၈) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်နှင့် အခွင့်အာဏာ
- (က) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် အစည်းအဝေးများကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သို့ တက်ရောက်၍ မိန့်ခွန်းပြောကြားလိုကြောင်း ပြည်ထောင်စုသမ္မတ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်က အကြောင်းကြားလျှင် ပြည်ထောင်စုသမ္မတ သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်အား ဖိတ်ကြားရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေး၌ ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်နေဆဲ အကြောင်းအရာတရပ်ရပ်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ လိုအပ်လျှင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းသည့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဖွဲ့အစည်းတရပ်ရပ်ကို ကိုယ်စားပြုသောပုဂ္ဂိုလ်များကို လွှတ်တော်အစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက်ရှင်းလင်းတင်ပြစေရန် ဖိတ်ကြားခွင့်ရှိသည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် အစည်းအဝေးများနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များ၏ စည်းကမ်းလိုက်နာမှုကို ထိန်းသိမ်းကြီးကြပ်ခွင့်အာဏာ ရှိစေရမည်။
- (င) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၏ ဥပစာအတွင်း ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအား မည်သူတဦးတယောက်၊ အဖွဲ့အစည်းကမျှ ဝင်ရောက်ရှာဖွေခြင်း၊ ဖမ်းဆီးခြင်းပြုပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

- (စ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရသော်လည်းကောင်း၊ ဥပဒေ တရပ်ရပ်အရသော်လည်းကောင်း သတ်မှတ်ထားသည့်အခြားတာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် များကို ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၉၉) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေး

- (က) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်တွင် ပါရှိသည့် လမ်းပြမြေပုံအဆင့် (၈) အရ အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းပြီး၊ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေနှင့်အညီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ စတင်ပြီးနောက် ရက်ပေါင်း (၃၀) အတွင်း ပထမအကြိမ် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် အစည်းအဝေးကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု သမ္မတက ခေါ်ယူကျင်းပပေးရမည်။

- (ခ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေးကို အနည်းဆုံး တနှစ်လျှင် (၂) ကြိမ် ကျင်းပရမည်။

- (ဂ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေးကို ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌက ခေါ်ယူပေးရမည်။

- (ဃ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ပုံမှန်အစည်းအဝေးကို ကျင်းပရန်အတွက် အနည်းဆုံး ရက်ပေါင်း (၁၅) ရက် ကြိုတင်၍ ကြေညာရမည်။

ပုဒ်မ (၁၀၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် အစည်းအဝေး အထ မြောက်ခြင်း၊ မဲပေးခြင်း

ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ (၃၀) ရာခိုင်နှုန်းကျော် တက်ရောက် လျှင် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်အစည်းအဝေး ကျင်းပနိုင်သည်။ သို့ရာတွင် မဲခွဲ ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက်ဖြစ်ပါက ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အားလုံး၏ ထက်ဝက်ကျော် တက်ရောက်မှုသာ အစည်းအဝေး အထမြောက်စေရမည်။ ဆုံးဖြတ် ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် တက်ရောက်သူများ၏ အများစုဆန္ဒမဲကို ရယူရမည်။ သို့ရာတွင် မဲအရေအတွက် တူညီနေသောအခါ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် အဆုံး အဖြတ်မဲကို ပေးနိုင်ခွင့်ရှိ၍ အနိုင်မဲကို ပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၁၀၁) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၏ ရေးရာကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်း

ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တွင် လိုအပ်သော ရေးရာကော်မတီများကို ဖက်ဒရယ် အောက်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းနိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၁၀၂) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများ

ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း စည်းကမ်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၁၀၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်သူ့လွှတ်တော်သက်တမ်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၏ သက်တမ်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ သက်တမ်းအတိုင်း ဖြစ်စေရမည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဥပဒေပြုခြင်း

ပုဒ်မ (၁၀၄) ဥပဒေကြမ်းများတင်သွင်းခြင်း

- (က) ဥပဒေကြမ်းများကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရကသော်လည်းကောင်း၊ လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ ကိုယ်စားလှယ်များကသော်လည်းကောင်း တင်သွင်းရမည်။
- (ခ) ငွေဥပဒေကြမ်းများကို ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၌သာ စတင်၍ တင်သွင်းရမည်။
- (ဂ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော ဥပဒေကြမ်းများကို ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၌သာ စတင်၍ တင်သွင်းရမည်။

ပုဒ်မ (၁၀၅) ဥပဒေကြမ်းများ ဥပဒေဖြစ်ခြင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ရ/သုံးခန့်မှန်းခြေငွေဥပဒေကြမ်းမှအပ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၌ စတင်တင်သွင်းသော ဥပဒေကြမ်းအားလုံးသည် အဆိုပါလွှတ်တော်တွင် ထက်ဝက်ကျော်ဆန္ဒမဲ ရရှိပြီးနောက် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်သို့ ဆက်လက်တင်သွင်းသောအခါ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထက်ဝက်ကျော် ဆန္ဒမဲရရှိမှသာလျှင် ထိုဥပဒေကြမ်းသည် ဥပဒေဖြစ်စေရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်တွင် စတင်တင်သွင်းသော ဥပဒေကြမ်းသည် အဆိုပါလွှတ်တော်တွင် ထက်ဝက်ကျော်ဆန္ဒမဲရရှိပြီးနောက် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သို့ ဆက်လက်တင်သွင်းသောအခါ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ထက်ဝက်ကျော်၏ ဆန္ဒမဲရရှိမှသာလျှင် ထိုဥပဒေကြမ်းသည် ဥပဒေဖြစ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၀၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နှစ်စဉ် ရ/သုံးခန့်မှန်းခြေ ငွေဥပဒေကြမ်း အတည်ပြုခြင်း

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နှစ်စဉ် ရ/သုံးခန့်မှန်းခြေငွေဥပဒေကြမ်းကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖက်ဒရယ် အောက်လွှတ်တော်တွင် စတင်တင်သွင်းရမည်။ ထိုဥပဒေကြမ်းကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တွင် သာမန်အများစုဆန္ဒမဲဖြင့် အတည်ပြုပြီးပါက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်သို့ ပေးပို့ရမည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်မှ (၁၄) ရက်အတွင်း သာမန်အများစုဆန္ဒမဲဖြင့် အတည်ပြုလျှင် ဥပဒေဖြစ်စေရမည်။

- (ခ) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်က အတည်ပြုပြီးသော ဥပဒေကြမ်းကို ဖက်ဒရယ် အထက်လွှတ်တော်က (၁၄) ရက်အတွင်း အတည်မပြုနိုင်လျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ပယ်ချလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သို့ ပြန်ပို့ရမည်။ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်တွင် သာမန်ထက်ဝက်မဲဖြင့် ထပ်မံအတည်ပြုပါက ဥပဒေကြမ်းသည် ဥပဒေဖြစ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၀၇) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ သာမန်အသုံးစရိတ် သုံးစွဲခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ နှစ်စဉ် ရ/သုံးခန့်မှန်း ခြေငွေဥပဒေကြမ်းကို ဘဏ္ဍာရေးနှစ် မကုန်ဆုံးမီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်မပြုနိုင်သေးလျှင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က နောက်ဆုံးအတည်ပြုခဲ့သည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ရ/ သုံး ခန့်မှန်း ခြေငွေစာရင်းပါ သာမန်အသုံးစရိတ် ခွင့်ပြုချက်ဘောင်အတွင်းမှ သုံးစွဲနိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၁၀၈) ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တရပ်ရပ်က အတည်ပြုပြီးသောဥပဒေကြမ်းတစ်ခုလုံးကိုဖြစ်စေ၊ တစ်တိုင်းကိုဖြစ်စေ အခြားလွှတ်တော်မှ အတည်ပြုနိုင်ခြင်းမရှိလျှင် ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ ဖွဲ့စည်း၍ ထိုဥပဒေကြမ်းကို ညှိနှိုင်းမှုပြုရန် လွှတ်တော်တရပ်ရပ်ကဖြစ်စေ၊ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကဖြစ်စေ တောင်းဆိုနိုင်သည်။
- (ခ) ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေးကော်မတီကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှစ်ရပ်မှ တူညီသော ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ဂ) ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေးကော်မတီသည် သက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်းကို ရက်ပေါင်း (၂၁) ရက်အတွင်း အပြီးအစီး ဆောင်ရွက်ရမည်။ ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေးကော်မတီအား သက်ဆိုင်ရာလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ပြီးသည်နှင့် ဖျက်သိမ်းပြီး ဖြစ်စေရမည်။
- (ဃ) ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေးကော်မတီတွင် ညှိနှိုင်းသော်လည်း သဘောတူညီမှု မရရှိပါက အဆိုပါ ဥပဒေကြမ်းသည် ဥပဒေဖြစ်ရန် အခွင့်အလမ်းမရှိသော ဥပဒေကြမ်းဖြစ်စေရမည်။
- (င) ပူးတွဲညှိနှိုင်းရေးကော်မတီတွင် သဘောတူညီမှုရရှိသော်လည်း ပြင်ဆင်မှုရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ပြောင်းလဲမှုရှိလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ ထိုဥပဒေကြမ်းအား စတင်တင်သွင်းသောလွှတ်တော်သို့ ပြန်လည်ပေးပို့ရမည်။ ယင်းလွှတ်တော်က အတည်ပြုပြီး နောက် အခြားလွှတ်တော်သို့ ပေးပို့ရာ၌ ထိုလွှတ်တော်က ဆက်လက်အတည်ပြုလျှင် ဥပဒေဖြစ်စေရမည်။
- (စ) အထက်ပုဒ်မခွဲ (င) အရ ပေးပို့သော်လည်း ပုဒ်မ (၁၀၅) ပြဋ္ဌာန်းချက်ပါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအတိုင်း အတည်မပြုနိုင်သောဥပဒေကြမ်းသည် ဥပဒေဖြစ်ရန် အခွင့်အလမ်းမရှိသော ဥပဒေကြမ်းဖြစ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၀၉) ထုတ်ပြန်ကြေညာခြင်း၊ အာဏာတည်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ အတည်ပြုပြီးသော ဥပဒေကြမ်းတိုင်းကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတက (၇) ရက်အတွင်း လက်မှတ်ရေးထိုး ထုတ်ပြန် ကြေညာရမည်။ (၇) ရက်ကျော်လွန်လျှင် သမ္မတက လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်းမရှိသော် လည်း ဥပဒေအဖြစ် အာဏာတည်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၁၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပိုင် ခွင့် မရှိသောကဏ္ဍ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် အနာဂတ် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ထည့်သွင်းရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုညီလာခံကြီးတွင် ဆွေးနွေးလက်စဖြစ်သောကိစ္စရပ်များကို ဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၁၁၁) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ပူးတွဲအစည်းအဝေး (Joint Session)

အောက်ဖော်ပြပါ အခြေအနေများတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက် လွှတ်တော်နှင့် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များအားလုံး ပါဝင်တက် ရောက်သည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ပူးတွဲအစည်းအဝေး (Joint Ses- sion) ကို ခေါ်ယူကျင်းပနိုင်သည်။

- (က) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ (သို့တည်းမဟုတ်) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်က ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်ဆိုင်ရာ မိန့်ခွန်းပြောကြားခြင်း
- (ခ) နိုင်ငံတကာခေါင်းဆောင်များမှ မိန့်ခွန်းပြောကြားခြင်း
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဆောင်ရွက်သည့် အခမ်းအနား၊ ပွဲလမ်းသဘင်များ
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ပူးတွဲအစည်းအဝေး (Joint Session) တွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် ဥက္ကဋ္ဌနှင့် ဖက်ဒရယ်အောက် လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌတို့က ပူးတွဲ၍ သဘာပတိအဖြစ် ဆောင် ရွက်ကြရမည်။ အကယ်၍ လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ ဥက္ကဋ္ဌအစည်းအဝေးသို့ တက်ရောက် နိုင်ခြင်းမရှိပါက၊ သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော် ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌက အစားထိုး၍ သဘာပတိ အဖြစ် ပူးတွဲဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

**အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ
အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်များ**

ပုဒ်မ (၁၁၂) ကင်းလွတ်ခွင့်အခွင့်အရေး

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ အစည်းအဝေး တရပ်ရပ်တွင် မဲပေးခြင်း၊ ပြောဆိုဆွေးနွေးခြင်း၊ ရေးသားဖြန့်ဝေခြင်းစသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကိုမျှ စစ်ဆေးမေးမြန်းခြင်း၊ အရေးယူခြင်း၊ တရားစွဲဆိုခြင်း မပြုရ။
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်အစည်းအဝေး ကျင်းပနေစဉ်ကာလအတွင်း မည်သည့်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်ကိုမျှ ပြစ်မှုကျူးလွန်နေစဉ်တွင် ဖမ်းဆီးအရေးယူခြင်းမှလွဲ၍ သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်အသီးသီးရှိ ဥက္ကဋ္ဌ၏ ခွင့်ပြုချက်မရှိဘဲ ပြစ်မှုတစ်ရပ်အတွက် ဖမ်းဆီးခြင်း၊ အရေးယူ အပြစ်ပေးခြင်း မရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၁၁၃) ထောက်ပံ့ကြေး

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များသည် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် ငွေကြေးနှင့်ခံစားခွင့်ကို သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်အသီးသီးမှ ဥပဒေဖြင့် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးသည့်အတိုင်း ခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။ ထောက်ပံ့ကြေး တိုးမြှင့်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်သည် နောင်လာမည့် လွှတ်တော်သက်တမ်းအသစ်၌သာ စတင်၍ အကျိုးသက်ရောက်စေရမည်။

အခန်း (၇)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအုပ်ချုပ်ရေး

ပုဒ်မ (၁၁၄) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ

ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု၏ ဦးဆောင် ဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ (၁၁၅) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ၏ အရည်အချင်း

- (က) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ (သို့မဟုတ်) ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံမည့်သူသည် အောက်ပါအရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်စုံရမည်။
- (၁) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသား မိဘနှစ်ပါးမှ မွေးဖွားသူ ဖြစ်ရမည်။
- (၂) သမ္မတလောင်းအဖြစ် အမည်စာရင်း တင်သွင်းသောနေ့တွင် အသက် (၃၅) နှစ်ပြည့်ပြီးသူ ဖြစ်ရမည်။
- (၃) နိုင်ငံနှစ်ခု (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံနှစ်ခုထက် ပိုသော နိုင်ငံသား မဖြစ်စေရ။
- (၄) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားဖြစ်ရမည်။

ခြွင်းချက်။ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အခန်း (၈) “နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း” နှင့် ဆက်စပ်သောပုဒ်မ (၁၆၉)၊ (၁၇၀)၊ (၁၇၁) နှင့် (၁၇၉) တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရှိ ပါလျက်နှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေးဆုံးရှုံးသူများ ဤပုဒ်မပါပြဋ္ဌာန်းချက်ကြောင့် အခွင့်အရေး မဆုံးရှုံးစေရေးအတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ကော်မရှင်ဖွဲ့၍ ပုဒ်မ (၆၂) ပါပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ အထူးစီမံဆောင်ရွက်ရမည်။

(၅) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုအတွင်း (၁၀) နှစ်ထက်မနည်း ဆက်တိုက် နေထိုင်ခဲ့သူ ဖြစ်ရမည်။

(၆) နှစ်ပေါင်း (၇၀) ကျော် ပြည်တွင်းစစ်အတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာရခြင်းကြောင့်သော် လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ခြင်းကြောင့် သော်လည်းကောင်း၊ ရှစ်လေးလုံးအရေးတော်ပုံနှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးကာလ အတွင်း လုံခြုံရေးနှင့်အသက်ဘေးအန္တရာယ်ကြောင့် နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် ခိုလှုံနေထိုင် ရခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း မရရှိခဲ့သူများနှင့် နိုင်ငံသား ဖြစ်ခြင်းအား မတရားရုတ်သိမ်းခံရသူများကို အထက်ပါအပိုဒ်ခွဲ (၄) နှင့် (၅) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကြောင့် ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရ။

(ခ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတနှင့်ဒုတိယသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စု (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အစိုးရ တရပ်ရပ်၏အဖွဲ့ဝင်သော်လည်းကောင်း၊ လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ ကိုယ်စားလှယ်သော် လည်းကောင်းမဖြစ်စေရ။ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တဦးဦး (သို့မဟုတ်) အစိုးရအဖွဲ့ဝင် တဦးဦးသည် သမ္မတအဖြစ်ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရပါက သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ် (သို့မဟုတ်) အစိုးရအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်မှ နုတ်ထွက်ပြီးဖြစ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၁၆) ရွေးချယ်ပုံစနစ်

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ပြည်ထောင်စုသမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ တာဝန် များကိုထမ်းဆောင်ကြမည့်ပုဂ္ဂိုလ်များအား ၂၀၂၀၊ နိုဝင်ဘာလ (၈) ရက်နေ့တွင် ကျင်းပ ခဲ့သောရွေးကောက်ပွဲတွင် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်းခံရသည့် ရွေးကောက်ခံလွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်များထဲမှသော်လည်းကောင်း၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင် စု သွေးစည်းညီညွတ်ရေးကို ဦးတည်၍ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ နှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးထဲတွင် ပါဝင်နေကြသူများထဲမှသော်လည်းကောင်း ဖက်ဒရယ် အထက်လွှတ်တော်မှ ရွေးချယ်ခန့်ထားရမည်။

ပုဒ်မ (၁၁၇) သက်တမ်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတ၏ သက်တမ်းသည် အသွင်ကူး ပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ သက်တမ်းနှင့်အတူ ဖြစ်စေ ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၁၈) တာဝန်နှင့်လုပ်ပိုင်ခွင့်များ

- (က) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်အပါအဝင် ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ စစ်သေနာပတိချုပ်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရမည်။ သို့ရာတွင် ဤအခွင့်အာဏာကို ပြည်ထောင်စု၏ အရေးပေါ် အခြေအနေကာလ၌သာ အပြည့်အဝကျင့်သုံးနိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်း၍ သဘောတူညီချက်ကို ရယူပြီး ပြည်ပနိုင်ငံတစ်ခုခုကို စစ်ကြေညာခြင်း၊ စစ်ရပ်စဲခြင်းများ ပြုလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဂ) အထက်ပါ အပိုဒ် (ခ) ပါ ဆောင်ရွက်ချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် အနီးကပ်ဆုံး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်သွင်း၍ အတည်ပြုချက် ရယူရမည်။ ထိုကဲ့သို့ အတည်ပြုချက် ရယူပြီးပြီးချင်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ တိုင်းပြည်သို့ ထုတ်ပြန်ကြေညာရမည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်က ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် အမည်စာရင်းတင်သွင်းသောပုဂ္ဂိုလ်အား ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ ဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ခန့်ထားရမည်။
- (င) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်၏ အတည်ပြုချက်ရရှိပြီးသူများအား ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများနှင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ် ခန့်ထားရမည်။
- (စ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်က အမည်စာရင်းတင်သွင်းသောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများအဖြစ် ခန့်ထားရမည်။
- (ဆ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်က အမည်စာရင်းတင်သွင်းသော ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုစာရင်းစစ်ချုပ်တို့ကို ခန့်ထားရမည်။
- (ဇ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်က အမည်စာရင်း တင်သွင်းသောပုဂ္ဂိုလ်များကို ပြည်ထောင်စုကော်မရှင်အသီးသီးတို့၏အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ်ခန့်ထားရမည်။
- (ဈ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်၏ အကြံပေးချက်အရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရဝန်ကြီးတဦးဦး၏ ရာထူးမှ နုတ်ထွက်စာကို လက်ခံရမည်။ သို့တည်းမဟုတ် ရာထူးမှ ရပ်စဲရမည်။
- (ည) ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က အတည်ပြုသော (သို့တည်းမဟုတ်) အတည်ပြုပြီးဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည့် ဥပဒေကြမ်းအား ပြည်ထောင်စုဥပဒေအဖြစ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတက လက်မှတ်ရေးထိုးပြီး ထုတ်ပြန်ကြေညာပေးရမည်။
- (ဋ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ဖြစ်စေ၊ ပြည်သူလူထုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အရေးကြီးသောကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ဖြစ်စေ၊ အမှာလွှာဖြင့်

သော်လည်းကောင်း၊ မိန့်ခွန်းဖြင့်သော်လည်းကောင်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သို့ အကြောင်းကြားနိုင်သည်။

(၃) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် အခါအားလျော်စွာ ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးသို့ မိန့်ခွန်း မြွက်ကြားနိုင်သည်။

(ဃ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များမှလွဲ၍ အခြားကိစ္စများတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်စေရ။

(ဏ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် အရေးအပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းနှင့် ရုပ်သိမ်းခြင်းတို့ ကို ထုတ်ပြန်ကြေညာပေးရမည်။

(တ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၁၁၉) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဒုတိယသမ္မတ၏တာဝန်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ

(က) ပြည်ထောင်စုဒုတိယသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမှ ပေးအပ်သောတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည်။

(ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတက တာဝန်များကိုဆက်လက်ထမ်း ဆောင်နိုင်စွမ်းမရှိတော့လျှင်ဖြစ်စေ၊ ရာထူးမှ ဖယ်ရှားခံရလျှင်ဖြစ်စေ၊ ကွယ်လွန်လျှင် ဖြစ်စေ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဒုတိယသမ္မတသည် ပြည်ထောင်စု သမ္မတ၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၂၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနှင့်ဒုတိယသမ္မတ၏ ခံစားပိုင်ခွင့်များ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနှင့်ဒုတိယသမ္မတတို့သည် သီးသန့် သတ်မှတ်ထားသည့် အဆောင်အယောင်နှင့် နေအိမ်တို့ကို ရရှိစေရမည်။ ထို့အပြင် ဥပဒေဖြင့်သတ်မှတ်ထားသော လစာနှင့်စရိတ်များကိုခံစားခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၂၁) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို အရေးယူခြင်း

အောက်ဖော်ပြပါ အကြောင်းအရာတစ်ခုခုအတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတကို စွပ်စွဲမှု ပြုလုပ်နိုင်သည်။

(က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် -

(၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ကျေးဇူးသစ္စာကို ဖောက်ဖျက်ခြင်း

(၂) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ဖောက်ဖျက်ကျူး လွန်ခြင်း

(၃) အကျင့်သိက္ခာ လွန်ကဲစွာ ပျက်ပြားခြင်း

- (ခ) အထက်ပါ အပိုဒ် (က) အရ သမ္မတအပေါ် စွပ်စွဲချက်အား ပြည်ထောင်စု၏ လွှတ်တော် တရပ်ရပ်တွင် တင်သွင်းနိုင်သည်။ လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ကိုယ်စားလှယ်အနည်းဆုံး ထက်ဝက်ကျော်၏ အတည်ပြု ထောက်ခံချက်ရရှိမှသာလျှင် စွပ်စွဲချက်ကို ဆက်လက် စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်သည်။
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စု၏လွှတ်တော်တရပ်ရပ်မှ အတည်ပြုပြီးသော ထိုစွပ်စွဲချက်ကို အခြားလွှတ်တော်တရပ်က စုံစမ်းစစ်ဆေးရမည်။
- (ဃ) သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်တရပ်က စုံစမ်းစစ်ဆေးပြီးနောက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတအား ရာထူးတွင် ဆက်လက်၍ တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန်မသင့်သော ဖြစ်မှုဖြစ်သည်ဟူ၍ အဆိုပါလွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း၏ သုံးပုံနှစ်ပုံက အတည်ပြုခဲ့သော် ထိုအဆိုကို အခြားလွှတ်တော်တရပ်သို့ ဆက်လက်တင်သွင်း၍ အတည်ပြုချက် ရယူစေရမည်။
- (င) အထက်ပါ အပိုဒ် (ဃ) အရ တင်သွင်းလာသည့်အဆိုကို သက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်မှ လက်ခံရရှိပြီးနောက် ထိုလွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း၏သုံးပုံနှစ်ပုံက ထပ်မံ အတည်ပြုပါက ပြည်ထောင်စုသမ္မတအား တာဝန်မှ ရပ်စဲစေရမည်။
- (စ) စွပ်စွဲချက်ကို စုံစမ်းစစ်ဆေးသောအခါတွင် ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် မိမိကိုယ်တိုင် သော်လည်းကောင်း၊ ကိုယ်စားလှယ်ဖြင့်သော်လည်းကောင်း ခုခံချေပခွင့် ရှိရမည်။
- (ဆ) ဤပုဒ်မပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် ပြည်ထောင်စုဒုတိယသမ္မတနှင့်လည်း သက်ဆိုင်စေ ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၂၂) အစားထိုးရွေးချယ်တင်မြှောက်ခြင်း

- ပြည်ထောင်စုသမ္မတကွယ်လွန်လျှင်ဖြစ်စေ၊ ၎င်းတာဝန်ကို ဆက်လက်ထမ်းဆောင်နိုင် စွမ်းမရှိတော့လျှင်ဖြစ်စေ၊ ပုဒ်မ (၁၂၁) အရ ရာထူးမှ ဖယ်ရှားခံရလျှင်ဖြစ်စေ၊ လစ်လပ် သွားသောနေရာအတွက် အောက်ပါအတိုင်း အစားထိုးရွေးချယ်တင်မြှောက်ရမည်။
- (က) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ၏ မူလသက်တမ်း ကုန်ဆုံးသည်အထိ ဒုတိယသမ္မတသည် ပြည် ထောင်စုသမ္မတတာဝန်ကို ဆက်လက်ထမ်းဆောင်ရမည်။ ဒုတိယသမ္မတအနေဖြင့် ဤ ကဲ့သို့ သမ္မတတာဝန်ကို အစား ထိုးထမ်းဆောင်ခြင်းသည် ပုဒ်မ (၁၁၅) အပိုဒ် (ခ) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့် အကြိုးမဝင်စေရ။
 - (ခ) လစ်လပ်သွားသော ဒုတိယသမ္မတနေရာတွင် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌသည် ဒုတိယသမ္မတ အဖြစ် တာဝန်ယူရမည်။
 - (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတ၏ ပုံမှန်သက်တမ်းကာလအတွင်း သမ္မတနေရာလစ် လပ်မှု ထပ်မံဖြစ်ပွားပါက သမ္မတအသစ် ရွေးချယ်ခြင်းကို ပုဒ်မ (၁၁၆) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက် အတိုင်း ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၂၃) ကင်းလွတ်ခွင့်

သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ် ကာလအတွင်း ပြည်ထောင်စု သမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ၏ တာဝန်အရ ပြုလုပ်မှုတစ်ခုခု (သို့ မဟုတ်) ပျက်ကွက်မှုတစ်ခုခုအပေါ် ရာဇဝတ်ကြောင်းအရဖြစ်စေ၊ တရားမကြောင်းအရဖြစ်စေ မည်သူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကမျှ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတ အပေါ် တရားစွဲဆိုခြင်း မပြုရ။

ပုဒ်မ (၁၂၄) တားမြစ်ခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနှင့် ဒုတိယသမ္မတတို့သည် လစာပေးသော အခြားလုပ်ငန်း တစ်ခုခုတွင်သော်လည်းကောင်း၊ အမြတ်အစွန်းကို အခြေခံသည့် လုပ်ငန်းတစ်ခုခု၏ စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့တွင်သော်လည်းကောင်း ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခြင်း မပြုရ။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့

ပုဒ်မ (၁၂၅) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းခြင်း

- (က) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ် ဦးဆောင်သောဝန်ကြီးအဖွဲ့ဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအစိုးရအဖွဲ့ကို အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။
 - (၁) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်
 - (၂) ပြည်ထောင်စုဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်
 - (၃) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးများ
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၊ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင် ပါဝင်နေကြသောအစုအဖွဲ့များမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအသွင်ကိုဆောင်၍ ဖွဲ့စည်းရမည်။

မှတ်ချက်။ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးအင်အားစုများ ပါဝင်ပုံပါဝင်နည်းနှင့် အမျိုးအစားများကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးရန်။

- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့သည် ပုဒ်မ (၈၄) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများနှင့်တကွ နွေဦးတော်လှန်ရေးတွင် ပါဝင်နေကြသော အစုအဖွဲ့များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်အား အဖွဲ့လိုက် စုပေါင်းတာဝန်ခံရမည်။

- (င) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ ဆောင်ရွက်ချက်အားလုံးကို တာဝန်ခံရမည်။

ပုဒ်မ (၁၂၆) သက်တမ်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏ သက်တမ်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၏ သက်တမ်းနှင့်အညီ ဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ (၁၂၇) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်

- (က) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များထဲမှ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်ကို ရွေးချယ်ရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော် ကိုယ်စားလှယ်အားလုံး၏ ထက်ဝက်ကျော်ထောက်ခံမဲရရှိသူဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) မည်သူမျှ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ထက်ဝက်ကျော်မဲဖြင့် ရွေးချယ်ခြင်းမခံရလျှင် သာမန်မဲအရေအတွက် အများဆုံးရရှိသူကို (၁၄) ရက်အတွင်း ရွေးချယ်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၂၈) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်၏ အရည်အချင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံမည့်သူသည် အောက်ပါအရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်စုံရမည်။

- (က) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားမိဘနှစ်ပါးမှ မွေးဖွားသူဖြစ်ရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် အမည်စာရင်း တင်သွင်းသောနေ့တွင် အသက် (၃၀) နှစ် ပြည့်ပြီးသူ ဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) နိုင်ငံနှစ်ခု (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံနှစ်ခုထက်ပိုသော နိုင်ငံသား မဖြစ်စေရ။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားဖြစ်ရမည်။
- (င) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုအတွင်း (၁၀) နှစ်ထက်မနည်း ဆက်တိုက်နေထိုင်ခဲ့သူဖြစ်ရမည်။
- (စ) နှစ်ပေါင်း (၇၀) ကျော်ပြည်တွင်းစစ်အတွင်း နေရပ်စွန့်ခွာခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်ခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ရုတ်လေးလုံးအရေးတော်ပုံနှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးကာလအတွင်း လုံခြုံရေးနှင့် အသက်ဘေးအန္တရာယ်ကြောင့် နိုင်ငံ၏ပြင်ပတွင် ခိုလှုံနေထိုင်ခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းမရရှိခဲ့သူများနှင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းအား မတရားရုတ်သိမ်းခံရသူများကို အထက်ပါ အပိုဒ်ခွဲ (ဃ) နှင့် (င) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကြောင့် ကန့်သတ်ခြင်း မရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၁၂၉) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များ

- (က) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်၏ သဘောတူညီချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုအစိုးရဝန်ကြီးဌာနများကို လိုအပ်သလို သတ်မှတ်နိုင်သည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ဥပဒေနှင့်အညီ ဝန်ထမ်းအကြီးအမှူးများကို ခန့်အပ်ခြင်း၊ ထုတ်ပယ်ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
- (ဂ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်ချက်အားလုံးကို ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ဥပဒေနှင့်အညီ အမိန့်ထုတ်ပြန်ခြင်း၊ စာချုပ်စာတမ်းချုပ်ဆိုခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
- (င) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် မိမိ၏တာဝန်ဝတ္တရားများကို ဝန်ကြီးဌာနဆိုင်ရာအလိုက် ခွဲဝေအပ်နှင်းနိုင်သည်။
- (စ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ မူဝါဒများနှင့် အခြေအနေ အရပ်ရပ်တို့ကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် ပူးတွဲအခမ်းအနားတွင်ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတဝန်းလုံးသို့ ဖြစ်စေ အခါအားလျော်စွာ မိန့်ခွန်းပြောကြားခြင်း၊ သဝဏ်လွှာပေးပို့ခြင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၁၃၀) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စု ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်

- (က) ပြည်ထောင်စုဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်သည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်က ပေးအပ်သော တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည်။
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်က ၎င်း၏တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ပါက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်၏ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်ကိုယ်စား ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်က တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၁၃၁) အစားထိုးရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်ရာထူး လစ်လပ်ခဲ့လျှင် ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပုဒ်မ (၁၂၇) နှင့်အညီ ပြန်လည်အစားထိုး ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်း ပြုရမည်။

ပုဒ်မ (၁၃၂) အယုံအကြည်မရှိ အဆို

- (က) ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတာဝန်ယူပြီးနောက် ရက်ပေါင်း (၁၀၀) အတွင်း အစိုးရတဖွဲ့လုံး သို့မဟုတ် အစိုးရအဖွဲ့ဝင် တဦးချင်းအပေါ် အယုံအကြည်မရှိအဆို တင်သွင်းပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

- (ခ) အယုံအကြည်မရှိအဆိုကို ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အားလုံး၏ ထက်ဝက်ကျော် ဆန္ဒမဲဖြင့်အတည်ပြုလျှင် အစိုးရတဖွဲ့လုံး သို့မဟုတ် အယုံအကြည် မရှိအဆို တင်သွင်းခြင်းခံရသူ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်သည် တာဝန်မှ နုတ်ထွက်ပေးရမည်။
- (ဂ) ဝန်ကြီးချုပ် သို့မဟုတ် အစိုးရတဖွဲ့လုံး နုတ်ထွက်ရပါက ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၂၇) နှင့်အညီ ရွေးချယ်ခံရသူအား ပြည်ထောင်စု သမ္မတက ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ် ခန့်အပ်ရမည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်အသစ်ကို ခန့်အပ်ခြင်းမပြုနိုင်မီကာလအတွင်းတွင် ပြည် ထောင်စုသမ္မတကတောင်းဆိုလျှင်တာဝန်မှနုတ်ထွက်ရမည့် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ် သည် ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်၏ တာဝန်များကို ဆက်လက်ထမ်းဆောင်နိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၁၃၃) နုတ်ထွက်ခြင်း

- (က) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် မည်သည့်အခါ၌မဆို မိမိ၏နုတ်ထွက်လွှာကို ပြည် ထောင်စုသမ္မတထံသို့ ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် ရာထူးမှ နုတ်ထွက်နိုင်သည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုသမ္မတထံသို့တင်သွင်းစေရန် မိမိ၏နုတ်ထွက်လွှာကို ဝန်ကြီးချုပ်ထံသို့ ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် မည်သည့်အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးမဆို ရာထူးမှ နုတ်ထွက်နိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၁၃၄) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့၏တာဝန်

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့သည် အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု၏ နှစ်စဉ်ရ/ သုံး ခန့်မှန်းခြေ ငွေစာရင်းကို ပြုစု၍ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သို့ တင်ပြရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုအား ပြည်ပနိုင်ငံတခုခုမှ ထိပါးတိုက်ခိုက်လာလျှင် သို့မဟုတ် ထိပါးတိုက်ခိုက်ခံရရန်အခြေအနေရှိလျှင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့သည် ပြည်ထောင်စုကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် သမ္မတ၏ခွင့်ပြုချက်ဖြင့် အရေးယူဆောင် ရွက်နိုင်သည်။ ထိုကဲ့သို့ဆောင်ရွက်ချက်များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော် (၂) ရပ်လုံး ကျင်းပနေဆဲကာလ မဟုတ်လျှင်၊ အနီးကပ်ဆုံး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် (၂) ရပ်လုံးသို့ တင်ပြရမည်။
- (ဂ) နိုင်ငံတကာ ငြိမ်းချမ်းမှု ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်မှ ပါဝင်တာဝန်ယူမည့်ကိစ္စရပ်များ၊ ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်၏စစ်ရေးစွမ်းရည်များ မြှင့် မားလာစေရေးအတွက် နိုင်ငံတကာတပ်ဖွဲ့များနှင့် ပူးတွဲစစ်ရေးလေ့ကျင့်မှုပြုလုပ်ရေး ကိစ္စရပ်များအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့သည် သမ္မတနှင့် ညှိနှိုင်းပြီး အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်များ (သို့တည်းမဟုတ်) နှစ်နိုင်ငံ အကြားချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်များအရ ဆောင်ရွက်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

(ဃ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရက သဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးသော နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်တိုင်းကို အသိအမှတ်ပြုမှတ်တမ်းတင်ရန်အတွက် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်ပြရမည်။

ပုဒ်မ (၁၃၅) ကြားကာလ အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ၏ မူဝါဒများကို ဆက်လက် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့သည် ကြားကာလ အမျိုးသား ညီညွတ်ရေးအစိုးရက အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရန် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီကချမှတ်ထားသော မူဝါဒများနှင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၂)၊ အခန်း (၄) တွင် ဖော်ပြထားသည့် ကြားကာလ အမျိုးသား ညီညွတ် ရေးအစိုးရ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များထဲမှ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် လျော်ကန် သင့်မြတ်သော နိုင်ငံရေး၊ နိုင်ငံခြားရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာမူဝါဒများကို ဆက်လက်ကျင့်သုံး အကောင်အထည်ဖော်ခွင့်ရှိသည်။

ပုဒ်မ (၁၃၆) ဝန်ကြီးဌာနများ

ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့သည် အောက်ပါဝန်ကြီးဌာနများ အပါအဝင် (၃၀) ထက် မပို သော ဝန်ကြီးဌာနများကို လိုအပ်သလို ဖွဲ့စည်းနိုင်သည်။

- (၁) နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၂) ပြည်ထဲရေးနှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၃) ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၄) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန
- (၅) စီမံကိန်း၊ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဝန်ကြီးဌာန
- (၆) လူသားချင်း စာနာထောက်ထားခြင်းနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာန
- (၇) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး ဝန်ကြီးဌာန
- (၈) ပညာရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၉) ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၁၀) သယံဇာတနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာန
- (၁၁) လူ့အခွင့်ရေးရာဝန်ကြီးဌာန
- (၁၂) အမျိုးသမီး၊ လူငယ်နှင့် ကလေးသူငယ်ရေးရာဝန်ကြီးဌာန
- (၁၃) အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာန
- (၁၄) ဆက်သွယ်ရေး၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် နည်းပညာဝန်ကြီးဌာန
- (၁၅) လျှပ်စစ်နှင့် စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာန

(၁၆) စီးပွားရေးနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန

(၁၇) တရားရေးဝန်ကြီးဌာန

ပုဒ်မ (၁၃၇) အခြားတာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်မရှိခြင်း

ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ၊ ပြည်ထောင်စုရှေ့နေချုပ်နှင့် ပြည်ထောင်စုစာရင်းစစ်ချုပ်တို့သည် ၎င်းတို့တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည့် တာဝန်များမှတစ်ပါး -

(က) လစာပေးသော အခြားလုပ်ငန်းဌာနများ၌ တာဝန်ယူခြင်းသော်လည်းကောင်း၊

(ခ) အမြတ်အစွန်းကိုအခြေခံသည့် လုပ်ငန်းတခုခု၏ စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်သော်လည်းကောင်း ပါဝင်လုပ်ကိုင်ခြင်း မပြုရ။

အခန်း (၈)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေး

ပုဒ်မ (၁၃၈) ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်မှုအာဏာသည် ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများတွင် တည်ရှိရမည်။ ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ ဥပဒေနှင့်အညီ အဆင့်ဆင့် တည်ထောင်ထားသော ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများတွင် ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိပြီး လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသော တရားစီရင်ရေးစနစ် ဖြစ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၃၉) ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်တရားစီရင်ရေး

ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ တရားစီရင်ရေးကို သီးခြားစီဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄၀) ပြည်နယ်တရားစီရင်ရေး

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ တရားစီရင်ရေးကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအသီးသီးတွင် ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄၁) လွတ်လပ်စွာတရားစီရင်ပိုင်ခွင့်

တရားသူကြီးများသည် လွတ်လပ်စွာ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး တရားဥပဒေကိုသာ တာဝန်ခံရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများ ဖွဲ့စည်းခြင်း

(က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ပတ်သက်သော အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန် အတွက် လွတ်လပ်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။

- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးအာဏာကို ကျင့်သုံးရန်အတွက် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်နှင့် ၎င်း၏ လက်အောက်ခံ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားရုံးများကို ဖွဲ့စည်းထားရှိရမည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး

ပုဒ်မ (၁၄၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး

- (က) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော် ချုပ် တရားသူကြီး (၉) ဦးအပါအဝင် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်မှရွေးချယ်ခန့်အပ် သောပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။

(သို့မဟုတ်)

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးကို ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီး မှ တဦးကျစီ ပါဝင်သော တရားသူကြီးများဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။

- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီး များ၏ အမည်စာရင်းကို ပြည်ထောင်စုသမ္မတမှ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်သို့ တင် သွင်းအတည်ပြုချက်ရယူပြီး ခန့်အပ်ရမည်။
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီး အဖြစ် မည်သည့်လွှတ်တော်၏ကိုယ်စားလှယ်ကိုမျှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းခြင်းမပြုရ။
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီး များအနက်မှ တဦးကို တရားသူကြီးဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် မိမိတို့အချင်းချင်းထဲမှ ရွေးချယ်ပြီး ပြည်ထောင်စုသမ္မတက ခန့်အပ်ရမည်။
- (င) တရားသူကြီးများအား ရွေးချယ်ခန့်အပ်ရာတွင် လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ အသားအရောင်၊ လိင် ခွဲခြားမှု မရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၁၄၄) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး တရားသူကြီး များ၏ အရည်အချင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားဖြစ်ရမည်။
- (ခ) အနည်းဆုံး အသက် (၄၅) နှစ် ပြည့်ပြီးသူဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) ဥပဒေရေးရာလုပ်ငန်းများတွင် အနည်းဆုံး (၁၀) နှစ် အတွေ့အကြုံရှိပြီးသူ ဖြစ်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄၅) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီး များ၏ သက်တမ်းကာလ

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီး များ၏ သက်တမ်းသည် ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သက်တမ်းနှင့်အညီဖြစ်သည်။

- (ခ) အောက်ပါအခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်း ကုန်ဆုံးရမည်။
- (င) တရားသူကြီးကိုယ်တိုင်က ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတထံသို့ နုတ်ထွက်လွှာ တင်သွင်းလျှင်ဖြစ်စေ၊
- (၂) မိမိ၏တာဝန်ကိုထမ်းဆောင်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိလျှင်ဖြစ်စေ၊
- (၃) အသက် (၇၅) နှစ် ပြည့်မြောက်လျှင်ဖြစ်စေ၊ သက်တမ်းကာလ ကုန်ဆုံးစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄၆) ရုံးထိုင်ရာနေရာ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးသည် ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု၏ မြို့တော်တွင် ရုံးထိုင်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄၇) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံး၏ စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ

- (က) ပြည်နယ်အချင်းချင်းကြားနှင့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်အကြားတွင် ဖြစ်ပွားသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းဆုံးဖြတ်ခြင်း
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ပြဋ္ဌာန်းသည့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များ၏ ဥပဒေများကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှု ရှိ၊ မရှိ စိစစ်ခြင်း
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေများက ပေးအပ်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်တာဝန်များ

ပုဒ်မ (၁၄၈) ခံစားခွင့်လစာ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးတရားသူကြီးများသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေးသော လစာကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၄၉) အခြားတာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်မရှိခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီးများသည် ၎င်းတို့တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်သည့် တရားစီရင်ရေးတာဝန်မှတပါး -

- (က) လစာပေးသော အခြားလုပ်ငန်းဌာနများ၌ တာဝန်ယူခြင်းသော်လည်းကောင်း၊
- (ခ) အမြတ်အစွန်းကိုအခြေခံသည့် လုပ်ငန်းတခုခု၏ စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊

- (ဂ) လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ ကိုယ်စားလှယ် (သို့မဟုတ်) အစိုးရအဖွဲ့တခုခု၏ အဖွဲ့ဝင် သော်လည်းကောင်း မဖြစ်စေရ။

ပုဒ်မ (၁၅၀) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီးများကို စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း

- (က) အောက်ဖော်ပြပါ အခြေအနေများတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံး တရားသူကြီးများကို စွပ်စွဲ ပြစ်တင်နိုင်သည်။

- (၁) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါပြဋ္ဌာန်းချက် တရပ်ရပ်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း

- (၂) အကျင့်သိက္ခာ ပျက်ပြားခြင်း

- (၃) သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသောအရည်အချင်းနှင့် တာဝန်များ မကျေပွန်ခြင်း

- (ခ) အထက်ပုဒ်မခွဲ (က) ပါ အခြေအနေတရပ်ရပ်ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ တရားရုံးတရားသူကြီးတဦးဦးကို စွပ်စွဲပြစ်တင်လိုကြောင်း ပြည်ထောင်စုအဆင့် လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ ကိုယ်စားလှယ် စုစုပေါင်း၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကတင်ပြလာ ပါက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်း ရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်မှ တူညီသော ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် ပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလလွှတ်တော် နှစ်ရပ် ညှိနှိုင်း၍ ဖွဲ့စည်းရမည်။

- (ဂ) ယင်းကော်မရှင်၏စုံစမ်းစစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် အထက်လွှတ်တော်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သို့ အသီးသီးတင်သွင်း၍ အဆုံးအဖြတ်ရယူရမည်။

- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လွှတ်တော် (၂) ရပ်စလုံးတွင် သီးခြားစီမဲခွဲ၍ လွှတ်တော် အသီးသီး၏ ကိုယ်စားလှယ် ထက်ဝက်ကျော်စီမှ တရားစွဲဆိုခြင်း မှန်ကန်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်မှသာ စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်းခံရသည့် တရားသူကြီးကို တာဝန်မှရပ်စဲကြောင်း ပြည်ထောင်စုသမ္မတမှ လက်မှတ်ရေးထိုး ထုတ်ပြန်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၅၁) ကင်းလွတ်ခွင့်

ဖက်ဒရယ်တရားသူကြီးများသည် တင်ကူးကြံရွယ်ချက်ဖြင့် ဥပဒေချိုးဖောက်ခြင်းမှ လွဲ၍ ၎င်းတို့၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး အရေးယူ တရားစွဲဆိုခြင်း မခံထိုက်စေရ။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်

ပုဒ်မ (၁၅၂) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ဖွဲ့စည်းခြင်း

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို တရားသူကြီး (၉) ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။

- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၏ အမည်စာရင်းကို ပြည်ထောင်စုသမ္မတမှ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်သို့ တင်သွင်း အတည်ပြုချက်ရယူပြီး ခန့်အပ်ရမည်။
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးအဖြစ် မည်သည့်လွှတ်တော်၏ ကိုယ်စားလှယ်ကိုမျှ အမည်စာရင်းတင်သွင်းခြင်း မပြုရ။
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ အနက်မှတစ်ဦးကို တရားသူကြီးချုပ်အဖြစ် မိမိတို့အချင်းချင်းထဲမှရွေးချယ်ပြီး၊ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတက ခန့်အပ်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၅၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ၏ အရည်အချင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး များသည် -

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားဖြစ်ရမည်။
- (ခ) အနည်းဆုံး အသက် (၄၅) နှစ် ပြည့်ပြီးသူ ဖြစ်ရမည်။
- (ဂ) ဥပဒေရေးရာလုပ်ငန်းများတွင် အနည်းဆုံး (၁၀) နှစ် အတွေ့အကြုံရှိပြီးသူ ဖြစ်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၅၄) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်းကာလ

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ၏ သက်တမ်းသည် ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ သက်တမ်း အတိုင်းဖြစ်သည်။
- (ခ) အောက်ပါအခြေအနေများတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများ ၏ သက်တမ်းကုန်ဆုံးရမည်။

- (၁) တရားသူကြီးကိုယ်တိုင်က ပြည်ထောင်စုသမ္မတထံသို့ နုတ်ထွက်လွှာတင်သွင်း လျှင်ဖြစ်စေ၊
- (၂) မိမိ၏တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိ လျှင်ဖြစ်စေ၊
- (၃) အသက် (၇၅) နှစ်ပြည့်မြောက်လျှင်ဖြစ်စေ၊ သက်တမ်းကာလ ကုန်ဆုံးစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၅၅) ရုံးထိုင်ရာနေရာ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် ဖက်ဒရယ်ဒီမို ကရေစီပြည်ထောင်စု၏မြို့တော်တွင် ရုံးထိုင်ရမည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တရားလွှတ်တော်ချုပ်ကို ပြည်နယ်များရှိ ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများတွင် ရုံးထိုင်ခွင့်ရှိ စေရမည့်အပြင် လိုအပ်ပါက အခြားနေရာများတွင်လည်း ရုံးထိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၅၆) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်၏ စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာ

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားရုံးများသည် ပုဒ်မ (၁၄၇) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို မထိခိုက်စေဘဲ အောက်ပါကိစ္စရပ်များတွင် စီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ရှိစေရမည်။
- (၁) ပြည်နယ်တခု၏ပြည်နယ်သားများနှင့် အခြားပြည်နယ်တခု၏ ပြည်နယ်သားများ အကြားတွင်ဖြစ်ပွားသော အငြင်းပွားမှုများနှင့် မှုခင်းများ
 - (၂) ပြည်နယ်တရားရုံးချုပ်တခုမှ အခြားပြည်နယ်တရားရုံးချုပ်တခုသို့ လွှဲပြောင်း စစ်ဆေးရန် အမှုများ
 - (၃) ပြည်နယ်တရားရုံးတခုနှင့် အခြားပြည်နယ်တရားရုံးတခုအကြား စီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့် ပတ်သက်သည့် အငြင်းပွားမှုများ
 - (၄) နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများနှင့် ပြည်တွင်းကုမ္ပဏီများ (သို့မဟုတ်) ပြည်နယ်အစိုးရ (သို့မဟုတ်) ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတို့အကြားချုပ်ဆိုသော စာချုပ်စာတမ်းများ ကိုအကြောင်းပြု၍ ပေါ်ပေါက်သော အငြင်းပွားမှုများ
 - (၅) လူ့ခွဲဖြစ်ခြင်းနှင့် ဒေဝါလီခံခြင်းဆိုင်ရာမှုခင်းများ
- (ခ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အောက်ပါစာ ချွန်တော်အမိန့်များကို ထုတ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (၁) ရှေ့တော်သွင်းစာချွန်တော်အမိန့်
 - (၂) အာဏာပေးစာချွန်တော်အမိန့်
 - (၃) တားမြစ်စေစာချွန်တော်အမိန့်
 - (၄) အာဏာပိုင်မေးစာချွန်တော်အမိန့်
 - (၅) အမှုခေါ်စာချွန်တော်အမိန့်
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့် ဥပဒေများက ပေးအပ်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့် တာဝန်များ

ပုဒ်မ (၁၅၇) ခံစားခွင့်လစာ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ သည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းပေး သောလစာကို ရယူခံစားပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၅၈) အခြားတာဝန်ထမ်းဆောင်ခွင့်မရှိခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီး များသည် ၎င်းတို့တာဝန်ယူဆောင်ရွက်သည့် တရားစီရင်ရေးတာဝန်မှတပါး -

- (က) လစာပေးသော အခြားလုပ်ငန်းဌာနများ၌ တာဝန်ယူခြင်းသော်လည်းကောင်း၊
- (ခ) အမြတ်အစွန်းကို အခြေခံသည့် လုပ်ငန်းတခုခု၏ စီမံခန့်ခွဲရေးအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊
- (ဂ) လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ ကိုယ်စားလှယ် (သို့မဟုတ်) အစိုးရအဖွဲ့ တခုခု၏ အဖွဲ့ဝင်သော်လည်းကောင်း မဖြစ်စေရ။

ပုဒ်မ (၁၅၉) ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားသူကြီးများကို စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း

- (က) အောက်ဖော်ပြပါ အခြေအနေများတွင် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများကို စွပ်စွဲပြစ်တင်နိုင်သည်။
 - (၁) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်တရပ်ရပ်ကို ချိုးဖောက်ခြင်း
 - (၂) အကျင့်သိက္ခာပျက်ပြားခြင်း
 - (၃) သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော အရည်အချင်းနှင့် တာဝန်များ မကျေပွန်ခြင်း
- (ခ) အထက်ပုဒ်မခွဲ (က) ပါ အခြေအနေတရပ်ရပ်ကြောင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးတဦးဦးကို စွပ်စွဲပြစ်တင်လိုကြောင်း လွှတ်တော်တရပ်ရပ်၏ ကိုယ်စားလှယ်စုစုပေါင်း၏ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းကျော်က တင်ပြလာပါက အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်မှ တူညီသောကိုယ်စားလှယ်အရေအတွက် ပါဝင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ညှိနှိုင်း၍ ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ဂ) ယင်းကော်မရှင်၏စုံစမ်းစစ်ဆေးတွေ့ရှိချက်ကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်နှင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သို့ အသီးသီးတင်သွင်း၍ အဆုံးအဖြတ် ရယူရမည်။
- (ဃ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လွှတ်တော် (၂) ရပ်စလုံးတွင် သီးခြားစီမဲခွဲ၍ လွှတ်တော်အသီးသီး၏ ကိုယ်စားလှယ် ထက်ဝက်ကျော်စီမှ စွပ်စွဲပြစ်တင်ခြင်း မှန်ကန်သည်ဟု ဆုံးဖြတ်မှသာ စွပ်စွဲပြစ်တင်ခံရသည့် တရားသူကြီးကို တာဝန်မှရပ်စဲကြောင်း ပြည်ထောင်စုသမ္မတမှ လက်မှတ်ရေးထိုးထုတ်ပြန်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၆၀) ကင်းလွတ်ခွင့်

ဖက်ဒရယ်တရားသူကြီးများသည် တင်ကူးကြံရွယ်ချက်ဖြင့် ဥပဒေချိုးဖောက်ခြင်းမှလွှဲ၍ ၎င်းတို့၏ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး အရေးယူတရားစွဲဆိုခြင်း မခံထိုက်စေရ။

အခန်း (၉)

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား
အာဏာခွဲဝေခြင်းနှင့် အရင်းအမြစ်များ ခွဲဝေခြင်း

ပုဒ်မ (၁၆၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ပြည်နယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေခြင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်စနစ်၏အခြေခံမူဖြစ်သော စုပေါင်းအုပ်ချုပ်ခြင်း (Shared-rule) အရ ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပြည်ထောင်စုနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခြင်း (Self-rule) အရ ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ်များအကြားတွင် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးခွင့် ရှိစေရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအကြားတွင် အာဏာများကို ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း ‘မူ’ အရ ပြည်ထောင်စုအာဏာ၊ ပြည်နယ်အာဏာ၊ ထပ်တူပြုအာဏာများနှင့် ကြွင်းကျန်အာဏာများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအားလုံး၏ ဘုံအကျိုးစီးပွားအတွက် ကျင့်သုံးရန် လိုအပ်သော အခွင့်အာဏာများကို ပြည်ထောင်စုသို့ အပ်နှံသင့်သည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအာဏာ၊ ပြည်နယ်အာဏာနှင့် ထပ်တူပြုအာဏာများတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိသည့် ကြွင်းကျန်နေသည့်အာဏာများသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတွင် တည်ရှိသည်။ (FDC - ၆)

ပုဒ်မ (၁၆၂) ပြည်ထောင်စုအာဏာ

- (၁) ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ
- (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်
- (၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့
- (၄) ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးကောင်စီ
- (၅) ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့
- (၆) လက်နက်နှင့် ပေါက်ကွဲစေတတ်သော ခဲယမ်းမီးကျောက်များ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ရောင်းချခြင်း၊ တင်သွင်းခြင်း၊ တင်ပို့ခြင်း
- (၇) နိုင်ငံသားများ စစ်မှုထမ်းခြင်း
- (၈) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ၊ ဒေသဆိုင်ရာနှင့် နှစ်ပြည်ထောင်ဆိုင်ရာ စာချုပ်စာတမ်းများ သဘောတူညီချက်များ
- (၉) ကုလသမဂ္ဂနှင့် သံတမန်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

- (၁၀) နိုင်ငံကူးလက်မှတ်နှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေး
- (၁၁) ငွေစက္ကူထုတ်လုပ်ဖြန့်ချိရေး
- (၁၂) ပြည်ထောင်စုဘဏ်
- (၁၃) ပြည်ထောင်စုစာတိုက်၊ ကြေးနန်းနှင့် ဆက်သွယ်ရေး
- (၁၄) အလေးချိန်နှင့် ခြင်္သေ့တိုင်းတာခြင်း
- (၁၅) ကူးယူဖြန့်ချိခွင့်၊ နည်းပညာမူပိုင်ခွင့်၊ ဒီဇိုင်းနှင့်တံဆိပ်အမှတ်အသားဆိုင်ရာ
- (၁၆) အဆင့်မြင့်သိပ္ပံနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ သုတေသနလုပ်ငန်းများ
- (၁၇) နိုင်ငံသားဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံခြားသားများ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း
- (၁၈) ပြည်ထောင်စုနယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်း
- (၁၉) ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်
- (၂၀) ပြည်ထောင်စုအဆင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

ပုဒ်မ (၁၆၃) ပြည်နယ်အာဏာ

- (၁) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခြင်း
- (၂) ဒေသန္တရအစိုးရများ၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသများနှင့် အမျိုးသားနယ်မြေများ ဖွဲ့စည်းခြင်း
- (၃) မြေနှင့် သဘာဝသယံဇာတ
- (၄) ပြည်နယ်အခွန်နှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၅) ပြည်နယ်ကုန်သွယ်ရေး
- (၆) ပြည်နယ်လမ်းပန်းဆက်သွယ်ရေး
- (၇) နေအိမ်၊ ဥပစာ၊ မြေယာ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု လွှဲပြောင်းခြင်း
- (၈) ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ (Cultural Self-Determination)
- (၉) ပညာရေး
- (၁၀) ပြည်နယ် စက်မှုလက်မှုနှင့် နည်းပညာ
- (၁၁) ကျန်းမာရေး
- (၁၂) ပြည်နယ်လူမှုဖူလုံရေး
- (၁၃) စိုက်ပျိုးရေး
- (၁၄) မွေးမြူရေး
- (၁၅) ပြည်နယ်သားဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

- (၁၆) ပြည်နယ်ဝန်ထမ်းများနှင့် သင်ကြားလေ့ကျင့်ရေး
- (၁၇) ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်
- (၁၈) ပြည်နယ်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်
- (၁၉) ပြည်နယ်တရားရေး (Customary law) ကိုအခြေခံသော တရားစီရင်ရေး)

ပုဒ်မ (၁၆၄) ထပ်တူပြုအာဏာ

- (၁) ပြည်ထောင်စု အဝေးပြေးကားလမ်းများ၊ ရထားလမ်းများ၊ ရေကြောင်းလမ်းများ၊ ကမ်းရိုးတန်းနှင့် ပင်လယ်ရေကြောင်းသွားလာရေးများနှင့် လေကြောင်းလုပ်ငန်းများ
- (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း ရောင်းဝယ်ခွန်၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းခွန်၊ အမြတ်ခွန်၊ ယစ်မျိုးခွန်၊ ဆိပ်ကမ်းခွန်အပါအဝင် အကောက်အခွန်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၃) နယ်စပ်ကုန်သွယ်ရေးနှင့် သွင်းကုန်ထုတ်ကုန် အခွန်ကောက်ခံခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ပြည်ထောင်စုအတွင်း ကုန်သွယ်ရေး
- (၄) နိုင်ငံတကာငွေကြေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်သွယ်ခြင်းဆိုင်ရာများ
- (၅) နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၆) ဘဏ်နှင့် အာမခံလုပ်ငန်းများ
- (၇) အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်း
- (၈) အခြေခံအဆောက်အအုံများ
- (၉) ပြည်သူ့ကြွေးမြီ
- (၁၀) ဝန်ထမ်းလစာ၊ ချီးမြှင့်ငွေနှင့် ထောက်ပံ့ငွေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၁၁) နိုင်ငံရေးတာဝန်ထမ်းဆောင်သူပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ငွေကြေးနှင့်ပစ္စည်းဥစ္စာပိုင်ဆိုင်မှု
- (၁၂) အလုပ်ချိန်၊ အနိမ့်ဆုံးလုပ်ခ၊ အလုပ်ပိတ်ရက်များနှင့် လုပ်ငန်းခွင်ဘေး အန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးစံနှုန်း သတ်မှတ်ချက်များ
- (၁၃) အမျိုးသမီးများအတွက် လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ အထူးအစီအမံများ
- (၁၄) အလုပ်သမားနှင့် တောင်သူလယ်သမားဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ
- (၁၅) ကလေးသူငယ်များ၊ အမျိုးသမီးများ၊ ခြားနားစွမ်းသူများနှင့် သက်ကြီးရွယ်အိုများ စောင့်ရှောက်ရေး
- (၁၆) ကလေးများအခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၁၇) အခြေခံပညာကို အခမဲ့သင်ကြားခွင့်
- (၁၈) ပုဂ္ဂလိကကျောင်းများ၊ တက္ကသိုလ်နှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းပညာရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ

- (၁၉) ပြည်ထောင်စုဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးကိစ္စရပ်များ
- (၂၀) မူးယစ်ထုံထိုင်း ဘေးဖြစ်စေတတ်သောဆေးဝါးများ
- (၂၁) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး
- (၂၂) လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်းကောက်ခံခြင်း
- (၂၃) ဖွားသေစာရင်း မှတ်ပုံတင်ခြင်း
- (၂၄) ရာဇဝတ်မှုဥပဒေနှင့် တရားမကျင့်ထုံးဥပဒေဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များ
- (၂၅) ဒုက္ခသည်ရေးရာနှင့် နိုင်ငံရေးခိုလှုံခွင့်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၂၆) လူထုဆန္ဒဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
- (၂၇) အသင်းအဖွဲ့များနှင့်သမဂ္ဂများ ဖွဲ့စည်းခြင်း
- (၂၈) ဓလေ့ထုံးတမ်း ကွဲပြားခြားနားသူများအကြား လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်း၊ ကွာရှင်းခြင်း နှင့် အမွေဆက်ခံခြင်း
- (၂၉) လူနည်းစုအခွင့်အရေးများကာကွယ်ခြင်း
- (၃၀) ဝန်ထမ်းလေ့ကျင့်ရေး
- (၃၁) ရေဒီယို၊ ရုပ်မြင်သံကြား၊ သတင်းမီဒီယာနှင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၃၂) နိုင်ငံရေးပါတီများဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၃၃) အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ
- (၃၄) ပြည်နယ်သစ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ပြည်နယ်နိမိတ်သတ်မှတ်ခြင်း
- (၃၅) ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် မဲဆန္ဒနယ်များ သတ်မှတ်ခြင်း

ပုဒ်မ (၁၆၅) ထပ်တူဥပဒေပြုအညွှန်းများနှင့်ပတ်သက်လျှင် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ပြည်ထောင်စုတဝန်းလုံးကို လွှမ်းခြုံမည့် မူဘောင်ဆိုင်ရာဥပဒေများကို ပြဋ္ဌာန်းရမည်။ ပြည်နယ်များမှ အသေးစိတ်ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၆၆) ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ်ဆိုင်ရာ အခြေခံမူဝါဒများ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အပ်နှင်းထားသော ပြည်နယ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကဏ္ဍများကို ထိရောက်စွာ ဝန်ဆောင်မှုပေးနိုင်ရန်အတွက် ပြည်နယ်များ သည် လုံလောက်သော ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များနှင့် အသုံးစရိတ်များကို စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့် ရှိရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များ၊ ပြည်နယ်မှစီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များ၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အကြား အညီအမျှခွဲဝေရမည့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်။ ၎င်းတို့

ကို သတ်မှတ်နိုင်ရေးအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ်အစိုးရများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ပူးတွဲကော်မတီတရပ်ကို ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ်ရမည်။

- (ဂ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ စီမံခန့်ခွဲရမည့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲမည့် သီးခြားယန္တရားကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (ဃ) ပြည်နယ်အစိုးရသည် ပြည်နယ်အစိုးရက စီမံခန့်ခွဲရမည့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို စီမံခန့်ခွဲမည့် သီးခြားယန္တရားကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (င) ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်ပြည်နယ်အကြား အညီအမျှခွဲဝေရမည့် ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာပူးတွဲကော်မတီက စီမံခန့်ခွဲရမည်။
- (စ) ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာပူးတွဲကော်မတီသည် အခွန်နှုန်းထား သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် ခွဲဝေခြင်းကို (၅) နှစ်လျှင်တကြိမ် ပြန်လည်သုံးသပ်ရမည်။
- (ဆ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ပြည်နယ်များသို့ ဘဏ္ဍာငွေလွှဲပြောင်းခြင်းကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ စီမံဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ဇ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသော ဘဏ္ဍာငွေကို အသုံးပြု၍ ပြည်နယ်များအကြား သာတူညီမျှရေးအစီအစဉ်ကို ဖော်ဆောင်ရန်အတွက် သီးခြားလွှတ်လပ်သည့် ကော်မရှင်တရပ်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ်ရမည်။
- (ဈ) ပြည်နယ် တခုနှင့်တခုအကြား ဘဏ္ဍာငွေလွှဲပြောင်းခြင်းကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များမှ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ည) ပြည်နယ်တခုနှင့်တခုအကြား အခွန်နှုန်းထား သတ်မှတ်ချက်များ ကွာဟမှု ကျဉ်းမြောင်းရေးအတွက် ပြည်နယ်အသီးသီးမှ တာဝန်ခံဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ဋ) ပြည်နယ်အစိုးရသည် အခြေခံအဆောက်အအုံ အသုံးစရိတ်များအတွက် ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် ဘွန်းစာချုပ်ဈေးကွက်များမှ ချေးငွေများ ရယူပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံခြားအစိုးရများထံမှ ချေးငွေရယူပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။
- (ဌ) ဒေသန္တရအစိုးရမှ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသော ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များကို ပြည်နယ်၏ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသော အရင်းအမြစ်များထဲမှ ခွဲဝေ၍ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်မှ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းရမည်။
- (ဍ) ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ အသုံးစရိတ်များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြုပြဋ္ဌာန်းရမည်။
- (ဎ) ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရအစိုးရများ၏ အသုံးစရိတ်များကို ပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြုပြဋ္ဌာန်းရမည်။

- (ဏ) သဘာဝသယံဇာတ ရောင်းချခြင်းမှ ရရှိသည့် အကျိုးအမြတ်များကို ခွဲဝေရန်အတွက် သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ပူးတွဲကော်မတီတရပ်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့်သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များမှ ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (တ) သဘာဝသယံဇာတများကို ထုတ်ယူသုံးစွဲရာတွင် ဒေသနေပြည်သူလူထု၏သဘောထားကို ရယူခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူသုံးစွဲမှုကို စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူသုံးစွဲမှုကြောင့် နစ်နာသူများကို လျော်ကြေးပေးခြင်းနှင့်သဘာဝသယံဇာတ ထုတ်ယူသုံးစွဲမှုကြောင့် ပျက်စီးယိုယွင်းမှုများကို စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အကြံပြုပေးမည့် သီးခြားလွတ်လပ်သော သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တရပ်ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်များမှ ညှိနှိုင်းဖွဲ့စည်းရမည်။

အခန်း (၁၀)
နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်း

ပုဒ်မ (၁၆၇) နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားတဦးသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ အားလုံး၌ နိုင်ငံသားတဦး ရသင့်ရထိုက်သော အခွင့်အရေးနှင့် ကင်းလွတ်ခွင့်များကို တူညီစွာ ခံစားရရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၆၈) နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ

နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၁၆၉) နိုင်ငံသား အလိုအလျောက်ဖြစ်ခြင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်တခုခု၏ ပြည်နယ်သားတဦးသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်သည်။
- (ခ) နိုင်ငံသားမိဘနှစ်ဦးမှ မွေးဖွားလာသူတိုင်းသည် အလိုအလျောက် နိုင်ငံသားဖြစ်သည်။
- (ဂ) နိုင်ငံသားမိဘ တဦးဦးမှ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နယ်နိမိတ်အတွင်း၌ မွေးဖွားလာသူတိုင်းသည် အလိုအလျောက် နိုင်ငံသားဖြစ်သည်။
- (ဃ) နိုင်ငံသားမိဘနှစ်ဦးမှ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နယ်နိမိတ်ပြင်ပ၌ မွေးဖွားလာသော ကလေးများသည် အလိုအလျောက် နိုင်ငံသားဖြစ်သည်။
- (င) ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်ပြုသည့်အချိန်တွင် နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူများသည် အလိုအလျောက်နိုင်ငံသားဖြစ်သည်။

ခြွင်းချက်။ ဤပုဒ်မ (၁၆၉) ပုဒ်မခွဲ (ဃ) အရ နိုင်ငံသားဖြစ်ပြီးသူများဟုဆိုရာတွင် တရားမဝင်သောနည်းလမ်းတခုခုကို အသုံးပြု၍ နိုင်ငံသားဖြစ်ထားသူများ အကျုံးမဝင်စေရ။

ပုဒ်မ (၁၇၀) ဥပဒေအရ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်

- (က) ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်မပြုမီအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသားအဖြစ်မှ ရပ်စဲခံရသူများသည် ဥပဒေနှင့်အညီ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် လျှောက်ထားလာလျှင် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ပြန်လည်ရရှိစေရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နယ်နိမိတ်ပြင်ပ၌ နိုင်ငံသားမိဘတဦးဦးမှ မွေးဖွားလာသော ကလေးသည် နိုင်ငံသားအဖြစ် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၇၁) နိုင်ငံခြားသားများ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်

- (က) ၁၉၄၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ (၄) ရက်နေ့ မတိုင်မီကပင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း၌ မွေးဖွား၍ အစဉ်တစိုက် နေထိုင်ခဲ့သော နိုင်ငံခြားသားများသည်သော်လည်းကောင်း၊ လွတ်လပ်ရေးရရှိသည့်အချိန်မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမွေးဖွား၍ အစဉ်တစိုက်နေထိုင်ကြသော နိုင်ငံခြားသားများသည်သော်လည်းကောင်း၊ ၁၉၈၂ နိုင်ငံသားဥပဒေနှင့် အခြားမတရားသော ဥပဒေများကြောင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေးရှိပါလျက် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်မရရှိခင် ပြည်တွင်းစစ်နှင့် အခြားနိုင်ငံရေးနှင့်စစ်ရေးပဋိပက္ခများကြောင့် စစ်ရှောင်စခန်းများနှင့် နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်သို့ ခိုလှုံနေသူများသည် ပုဒ်မ (၆၂) ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ နိုင်ငံသား ပြန်လည်စိစစ်ခြင်း ခံယူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ပုဒ်မ (၁၆၈) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းထားသောဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ခ) နိုင်ငံခြားသားများ နိုင်ငံသားဖြစ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြု ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၁၇၂) တပြိုင်နက် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားတဦးသည် အခြားနိုင်ငံတခု၏ နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူခွင့်ရှိသည်။ ထိုသို့ ခံယူခြင်းကြောင့် မူလဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံသားဖြစ်မှုကို အလိုအလျောက် ဆုံးရှုံးခြင်း မရှိစေရ။ တပြိုင်နက်တည်း နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်နိုင်သေးပါ။

ပုဒ်မ (၁၇၃) နိုင်ငံသားအဖြစ် မဲပေးပိုင်ခွင့်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားတဦးသည် မိမိနေရင်းပြည်နယ်မှ အခြားပြည်နယ်တခုသို့သော်လည်းကောင်း၊ အခြားနိုင်ငံတခုသို့သော်လည်းကောင်း ယာယီပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သော်လည်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတခုလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဆန္ဒခံယူပွဲ၊ ရွေးချယ်တင်မြှောက်ပွဲများတွင် မဲပေးပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၇၄) ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်း

- (က) ၁၉၄၈၊ ဇန်နဝါရီလ (၄) ရက်နေ့တွင် လွတ်လပ်ရေးရရှိချိန်ကတည်းက ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်တခုခု၏ နယ်နိမိတ်အတွင်း မျိုးရိုးစဉ်ဆက်နေထိုင်လာ

ခဲ့ကြသော ဒေသခံဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည် ထိုပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သား အလိုအလျောက်ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။

- (ခ) ပုဒ်မ (၁၆၉) ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ အလိုအလျောက်နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရှိသူတိုင်းသည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းသည့်အချိန်တွင် နေထိုင်ရာပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သား အလိုအလျောက်ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဂ) ပုဒ်မ (၁၇၀)၊ (၁၇၁) နှင့် (၁၇၂) တို့၏ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့်ရှိသူတိုင်းသည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းသည့်အချိန်တွင် နေထိုင်ရာပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သား လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ခြင်းကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ အခြားစီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးအကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့်သော်လည်းကောင်း၊ ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တခုမှ အခြားပြည်နယ်တခုသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သူများသည် ယင်းပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရာဒေသ၌ ပြည်နယ်သားအဖြစ် ခံယူရန် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။
- (င) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်တခုခု၏ ပြည်နယ်သား (ဌာနေတိုင်းရင်းသား) ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အခြားပြည်နယ်တခုခုတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ နေထိုင်ပြီးနောက် မိမိ၏ဇာတိ ပြည်နယ်သားအဖြစ် ပြန်လည်ခံယူလိုသူများသည် ပြည်နယ်သားအဖြစ် ခံယူရန် လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဤပုဒ်မ ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန် လို-မလို ဆက်လက် ဆွေးနွေးရန်။

ပုဒ်မ (၁၇၅) ပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေ

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်လွှတ်တော်တို့သည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်သားဖြစ်ခြင်းဥပဒေများကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်နှင့် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်၍ ရေးဆွဲ ပြဋ္ဌာန်းပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

မှတ်ချက်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဆောင်ရွက်ရန် မဖြစ်နိုင်သေးပါ။

ပုဒ်မ (၁၇၆) ပြည်နယ်သားအခွင့်အရေး

နိုင်ငံသားတဦးသည် မိမိနေရင်းဒေသပြည်နယ်မှ အခြားပြည်နယ်တခုအတွင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သောကိစ္စတွင် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရာ ပြည်နယ်၏ဥပဒေနှင့်အညီသာ လျှင် အဆိုပါပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်သားဖြစ်ခွင့်နှင့် မဲပေးပိုင်ခွင့်၊ အရွေးချယ်ခံပိုင်ခွင့်ကို ရရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၇၇) ပြည်နယ်သားအဖြစ် မဲပေးခွင့်၊ အရွေးချယ်ခံပိုင်ခွင့်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားတဦးသည် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်တခုခုတွင်သာ မဲပေးခွင့်၊ အရွေးချယ်ခံပိုင်ခွင့်ကိုကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ယင်းအခွင့်အရေးကို ပြည်နယ်တခုထက်ပို၍ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် မရှိစေရ။

ပုဒ်မ (၁၇၈) အဝေးရောက်နိုင်ငံသားများ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ပြင်ပ အခြားနိုင်ငံများသို့ ရောက်ရှိနေထိုင်လျက်ရှိသော နိုင်ငံသားများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၁၇၉) နိုင်ငံသားအဖြစ် ပြန်လည်လက်ခံခြင်း

- (က) တစ်ပါတီအာဏာရှင်စနစ်နှင့် စစ်အာဏာရှင်စနစ်ခေတ်များတွင် မတရားသောဥပဒေ များကြောင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် အခွင့်အရေးဆုံးရှုံးသူများ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ပြန်လည်ရရှိ နိုင်ရေးအတွက် နိုင်ငံသားစိစစ်ရေးကော်မရှင်ကိုဖွဲ့စည်း၍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အတွင်း စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ပုဒ်မ (၆၁) နှင့် (၆၂) ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ခ) ပြည်တွင်းစစ်နှင့် အခြားသော နိုင်ငံရေးအကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် လက်လွှတ်ဆုံးရှုံးသူများကို နိုင်ငံသားပြန်လည်ရရှိခွင့်ရရှိနိုင်ရေးအတွက် ဒုက္ခသည်များ နှင့် ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာသူများ ပြန်လည်နေရာချထားရေးအစီအစဉ်နှင့် တွဲဖက်၍ နိုင်ငံသားပြန်လည်စိစစ်ရေးကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်း၍ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အတွင်း စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ပုဒ်မ (၆၁) နှင့် (၆၂) ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။

အခန်း (၁၁)**ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး****ပုဒ်မ (၁၈၀) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာအခြေခံမူများ**

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ အားလုံးသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း နေထိုင်သူအားလုံး၏ လူသားလုံခြုံမှုကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူ ပုဒ်မ (၁၅- က) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့်ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့အားလုံးသည် မည်သည့်အခြေအနေ၊ မည်သည့်အချိန်အခါမဆို အရပ်သားအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိစေရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့်ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူ ပုဒ်မ (၁၅ - ခ) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ လူသားလုံခြုံရေးကို အခြေခံသောမူဝါဒများ ချမှတ်ကျင့်သုံးနိုင်

ရေးအတွက် အောက်ပါလူသားလုံခြုံရေးကဏ္ဍ (၇) ရပ်ကို အကောင်အထည်ဖော် ကျင့်သုံးရမည်။

(၁) အစားအသောက်လုံခြုံမှု (Food Security)

(၂) ကျန်းမာရေးလုံခြုံမှု (Health Security)

(၃) စီးပွားရေးလုံခြုံမှု (Economic Security)

(၄) နိုင်ငံရေးလုံခြုံမှု (Political Security)

(၅) ပုဂ္ဂိုလ်ရေးလုံခြုံမှု (Personal Security)

(၆) ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်းလုံခြုံမှု (Community Security)

(၇) သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်လုံခြုံမှု (Environmental Security)

(ဃ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ ဝင်များအားလုံးသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို လေးစားလိုက်နာရမည်။

(င) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးနှင့်ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာမူဝါဒများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတွက် လိုအပ်သောဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

(စ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က စိစစ်အတည်ပြုပေးရမည်။

(ဆ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ “ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကောင်စီ” ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။ ယင်းကောင်စီတွင် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကောင်စီများမှ အနည်းဆုံး တဦးစီအပါအဝင် ကောင်စီဝင် စုစုပေါင်း (၅၀) ရာခိုင်နှုန်းမကျော်သော ပြည်ထောင်စုအဆင့်ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်၍ ဖွဲ့စည်းစေရမည်။

(ဇ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင် များသည် မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီ၏ ပါတီဝင်မျှ မဖြစ်စေရ။ မည်သည့်နိုင်ငံရေးပါတီ (သို့မဟုတ်) လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဩဇာခံ မဖြစ်စေရ။

(ဈ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင် များ ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ်မှုတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ အားလုံး၏ အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှု ရှိစေရမည်။

(ည) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ဝင် များအတွင်း လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ အသားအရောင်၊ လိင်နှင့် လိင်စိတ်ခံယူမှုတို့အပေါ် အခြေခံ၍ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း မရှိစေရ။

(ဋ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် များ၏ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များကို သီးခြားစီဖွဲ့စည်းပေးရမည်။

- (၄) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ၏ ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များကို ပုဒ်မ (၁၈၅) နှင့် (၁၈၆) တို့ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းရမည်။

ပုဒ်မ (၁၈၁) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ

- (က) ပြည်ပကျူးကျော်မှုကို ကာကွယ်နိုင်ရန်အတွက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပေါင်းစုံ ပါဝင်သော ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်တရပ်ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတွင် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ် ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိသည်။
- (ဂ) နယ်စပ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့၊ ကမ်းခြေစောင့်တပ်ဖွဲ့၊ ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့၊ အကောက် အခွန်ဌာနနှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးဌာနတို့၏ လက်နက်ကိုင်ဆောင်ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စ ရပ်များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သည် ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာ ကွယ်ရေး ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် လိုအပ်သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့ များနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့များကို ဥပဒေပြဋ္ဌာန်း၍ ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ် နိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၁၈၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအား ပြည်ပရန်မှ ကာကွယ်ရေးအတွက် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်တရပ်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ကို ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်၊ လေတပ်တို့ဖြင့် လိုအပ် ချက်နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထားရှိရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု သမ္မတသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်၏ စစ် သေနာပတိချုပ် ဖြစ်စေရမည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှချမှတ် ထားသော ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်၏ ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူဝါဒများကို တာဝန်ခံဆောင်ရွက်ရမည်။
- (င) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းဆိုင်ရာကိစ္စများသည် ကာကွယ် ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ ကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ရှိစေရမည်။
- (စ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တပ်မတော်တွင် လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်နေသူ မည်သူ့ကိုမျှ ခန့်အပ်ခြင်း မရှိစေရ။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးသည် အရပ်ဘက်ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်စေ ရမည်။

- (ဆ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ခွဲဝေသတ်မှတ်ထားသည့် ပြည်ထောင်စုဘဏ္ဍာငွေဖြင့်သာ သုံးစွဲလည်ပတ်ရမည်။ တပ်မတော်အကျိုးစီးပွားအတွက် သီးသန့်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိစေရ။
- (ဇ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်သည် ဘဏ္ဍာရေးတာဝန်ခံမှုရှိပြီး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ အကတိလိုက်စားမှုများကို ထိရောက်စွာ အရေးယူဆောင်ရွက်ရမည်။
- (ဈ) အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ ကွပ်ကဲခြင်း၊ တရားရေးသုံးသပ်ချက်များ ပြုလုပ်ခြင်းတို့မှအပ တပ်မတော်၏လုပ်ငန်းဆောင်တာများတွင် နိုင်ငံရေးအရတာဝန်ရှိသူများက ဥပဒေနှင့်အညီ မဟုတ်သော ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်း မရှိစေရ။
- (ည) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်၏ ကြည်းတပ်၊ ရေတပ်၊ လေတပ်တို့အတွက် သီးခြားစစ်တက္ကသိုလ်များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရမည်။ ယင်းတက္ကသိုလ်များတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များမှ အချိုးကျတက်ရောက် သင်ကြားခွင့် ရှိစေရမည်။
- (ဋ) စစ်ပညာသင်တန်းအဆင့်ဆင့်တွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာဘာသာရပ်များအပြင် ဒီမိုကရေစီအခြေခံကျင့်စဉ်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာသဘောတရားများ၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပါအဝင် အရပ်ဘက်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အခြေခံသဘောတရားများကိုပါ ထည့်သွင်းသင်ကြား ပို့ချရမည်။
- (ဌ) နိုင်ငံသားများ စစ်မှုထမ်းရေးဆိုင်ရာဥပဒေကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၁၈၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ရဲတပ်ဖွဲ့

- (က) ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုနှင့် သက်ဆိုင်သော အမျိုးသားလုံခြုံရေးနှင့် တရားဥပဒေ စိုးမိုးရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့ကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနလက်အောက်တွင် ထားရှိရမည်။
- (ဂ) ပြည်ထောင်စုအဆင့်လွှတ်တော်များတွင် ပြည်ထောင်စုဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးကော်မတီ (Domestic Security Affairs) ထားရှိပြီး ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့ရေးရာကိစ္စရပ်များကို ကွပ်ကဲရမည်။
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့မှ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ကျော်လွန်ဆောင်ရွက်ခြင်း မရှိစေရန် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်မှ တရားရေးဆိုင်ရာကွပ်ကဲမှု (Judicial Oversight) ရှိရမည်။

- (င) ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့၏ အသုံးစရိတ်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ စိစစ်အတည်ပြုပေးရမည်။
- (စ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပတ်သက်သည့်ဥပဒေများကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၁၈၄) ပြည်ထောင်စုရဲတပ်ဖွဲ့၏ တာဝန်များ

- (က) ပြည်ထောင်စုအဆင့် သတ်မှတ်ကိုင်တွယ်ရမည့် မှုခင်းကြိုတင်ကာကွယ်တားဆီးခြင်း၊ မှုခင်းစုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ဖော်ထုတ်အရေးယူခြင်း၊ တရားစွဲဆိုခြင်း
- (ခ) အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လေဆိပ်များ လုံခြုံရေး၊ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဆိပ်ကမ်းများ လုံခြုံရေးများကို သတ်မှတ်ချက်နှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်း
- (ဂ) သံတမန်ရေးရာ လုံခြုံရေး
- (ဃ) ပြည်ထောင်စုအဆင့် အဆောက်အဦများနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့် အကြီးအကဲများ၏နေအိမ်များကို လုံခြုံရေးတာဝန်ယူဆောင်ရွက်ရေး
- (င) အမြန်လမ်းများ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
- (စ) Cyber မှုခင်းများအား တားဆီးနှိမ်နင်းရေး
- (ဆ) နိုင်ငံဖြတ်ကျော် ရာဇဝတ်မှုများအား ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေး
- (ဇ) ထူးခြားဖြစ်စဉ်များကို အချိန်နှင့်တပြေးညီ သက်ဆိုင်ရာဌာနများသို့ သတင်းပို့ခြင်း
- (ဈ) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
- (ဋ) အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများမှကာကွယ်ရေးနှင့် တိုက်ဖျက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အခြားသောအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း
- (ဌ) ပြည်ထောင်စုဥပဒေအရ ပေးအပ်သောတာဝန်များ

ပုဒ်မ (၁၈၅) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့

- (က) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (ခ) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့များကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်လူ့ဦးရေ၏ (၀.၂) ရာခိုင်နှုန်းထက် မပိုသော အင်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဂ) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့ကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရလက်အောက်တွင် ထားရှိရမည်။
- (ဃ) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့၏ အင်အားသတ်မှတ်ချက်အား ထူးခြားသော အခြေအနေအရ တိုးချဲ့သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပါက ပြည်နယ်တစ်ခုခုသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ခွင့်ပြုချက် တောင်းခံနိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်။

- (င) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့၏ အသုံးစရိတ်ကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ စိစစ်အတည်ပြုပေးရမည်။
- (စ) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် ပတ်သက်သည့်ဥပဒေများကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၁၈၆) ပြည်နယ်ရဲတပ်ဖွဲ့၏ တာဝန်များ

- (က) ပြည်နယ်အဆင့် သတ်မှတ်ကိုင်တွယ်ရမည့် မှုခင်းကြိုတင်ကာကွယ်တားဆီးခြင်း၊ မှုခင်းစုံစမ်းခြင်း၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများအား ဖော်ထုတ်အရေးယူခြင်း၊ တရားစွဲဆိုခြင်း
- (ခ) ယာဉ်စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေး
- (ဂ) မူးယစ်ဆေးဝါးတားဆီးနှိမ်နင်းရေး
- (ဃ) အဓိကရုဏ်း နှိမ်နင်းရေး
- (င) သစ်တောနှင့် သယံဇာတ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး
- (စ) ပြည်တွင်းခရီးသွား လုံခြုံရေး (ကားဂိတ်၊ ရထားဆိပ်၊ သင်္ဘောဆိပ်၊ လေဆိပ်)
- (ဇ) ပြည်တွင်းခရီးသွားလုံခြုံရေး
- (ဈ) အမြန်လမ်းများ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး
- (ည) ပြည်နယ်အကြီးအကဲများ၏ လုံခြုံရေး
- (ဋ) အရေးကြီးသောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ လုံခြုံရေး
- (ဌ) စည်ပင်ရဲ
- (ဍ) ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသွား ရဲလုပ်ငန်း
- (ဎ) လူကုန်ကူးမှု တိုက်ဖျက်ရေး
- (ဏ) ငွေကြေးခဝါချမှု တိုက်ဖျက်ရေး
- (တ) ပြည်နယ်ဥပဒေများမှ ပေးအပ်သောတာဝန်များ

ပုဒ်မ (၁၈၇) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့

- (က) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များဆိုင်ရာ အခြေခံမူများနှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရမည်။
- (ခ) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ် လူဦးရေ၏ (၀.၂) ရာခိုင်နှုန်းထက် မပိုသောအင်အားဖြင့် ဖွဲ့စည်းခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဂ) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရလက်အောက်တွင် ထားရှိရမည်။

- (ဃ) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့၏ အင်အားသတ်မှတ်ချက်အား ထူးခြားသော အခြေအနေ အရ တိုးချဲ့သတ်မှတ်ရန် လိုအပ်ပါက ပြည်နယ်တစ်ခုခုသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်သို့ တောင်းခံနိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (င) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမှ တာဝန်ပေးအပ်ချိန်တွင် ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်နှင့် တွဲဖက်ဆောင်ရွက်ရသော ကာကွယ်ရေးအင်အားစုတစ်ခုဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်၏ အခြေခံမူများကို လိုက်နာရမည်။
- (စ) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတာဝန်နှင့် ပြည်နယ်တာဝန် နှစ်ရပ်ကို ထမ်းဆောင်ရမည်။
- (ဆ) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့သည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်သည့်ကာလအတွင်း ကုန်ကျသည့်အသုံးစရိတ်များကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ကျခံပေးရမည်။ ပြည်နယ်များတွင် တာဝန်ပေးအပ်မှုဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်များကို ပြည်နယ်အစိုးရမှ ကျခံရမည်။
- (ဇ) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့ဆိုင်ရာဥပဒေများကို သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်လွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။
- မှတ်ချက်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် ဤပုဒ်မကိုထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းရန် လို-မလို ဆက်လက် ဆွေးနွေးရန်။
- ပုဒ်မ (၁၈၈) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့၏ တာဝန်များ**
- (က) ပြည်ပရန် ကျူးကျော်မှုများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမှ ပေးအပ်သောတာဝန်များအား ထမ်းဆောင်ရမည်။
- (ခ) ပြည်နယ်အတွင်း အရေးပေါ်အခြေအနေနှင့် လိုအပ်ချက်အရ ပြည်နယ်အစိုးရမှ ပေးအပ်သောတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည်။
- (ဂ) အထက်ပါတာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရာတွင် အမြဲတမ်းအသင့်အနေအထားဖြစ်စေရန် စဉ်ဆက်မပြတ် လေ့ကျင့်ပြင်ဆင်မှုများ ပြုလုပ်ရမည်။
- (ဃ) အခြားပြည်နယ်များ၏ လိုအပ်ချက်အရ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာလျှင် သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရမှ ပေးအပ်သော တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ရမည်။ ထိုသို့ ထမ်းဆောင်ရာတွင် ရောက်ရှိရာပြည်နယ်၏ ပြည်နယ်အစိုးရကွပ်ကဲမှုအောက်တွင် ထမ်းဆောင်ရမည်။
- (င) အရေးပေါ်ကာလတွင် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့တို့ကို တာဝန်ပေးအပ်ခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ပုဒ်မ (၁၉၆) နှင့် ပုဒ်မ (၁၉၇) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၈၉) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ပူးတွဲကော်မတီ

- (က) ပြည်နယ်အသီးသီးရှိ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များအား ပူးပေါင်းချိတ်ဆက် ဆောင်ရွက်ရေးနှင့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအား အကြံပေးဆောင်ရွက်နိုင်ရန်အတွက် ပြည်နယ်လုံခြုံရေး တပ်ဖွဲ့များ ပူးတွဲကော်မတီတရပ်ကို ထားရှိရမည်။
- (ခ) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ပူးတွဲကော်မတီ၏အကြီးအကဲသည် ပြည်ထောင်စု စစ်ဦးစီးချုပ်များ ပူးတွဲကော်မတီအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၉၀) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ (FCDCC)

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ထောက်လှမ်းရေး အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ကို အရပ်သားအစိုးရအုပ်ချုပ်ရေး လက်အောက်တွင် ထားရှိရမည်။
- (ဂ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းထူထောင်ရန်အတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၁၉၁) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကောင်စီ

- (က) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကောင်စီကို အောက်ဖော်ပြပါပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းရမည်။
 - (၁) ပြည်ထောင်စုသမ္မတ
 - (၂) ပြည်ထောင်စုဒုတိယသမ္မတ
 - (၃) ပြည်ထောင်စုဝန်ကြီးချုပ်
 - (၄) ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ
 - (၅) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌ
 - (၆) နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး
 - (၇) ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး
 - (၈) ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး
 - (၉) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီး
 - (၁၀) စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး
- (ခ) ပြည်နယ်/ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် “လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေးကောင်စီဝင်” များမှ ပုဒ်မ (၁၈၀-ဆ) အရ စေလွှတ်သော ကိုယ်စားလှယ်များ၊
- (ဂ) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ လုံခြုံရေးနှင့် ကာကွယ်ရေး ကောင်စီ ဖွဲ့စည်းခြင်းဆိုင်ရာဥပဒေကို အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ပြဋ္ဌာန်းရမည်။

ပုဒ်မ (၁၉၂) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အရေးပေါ်အခြေအနေ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အရေးပေါ်အခြေအနေအောက်တွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု သမ္မတသည် -
- (၁) စစ်သေနာပတိချုပ်၏ အခွင့်အာဏာကို အသုံးပြုပြီး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တပ်မတော် အပါအဝင် ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲ ရမည်။
- (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ မည်သည့်ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ တပ်ဖွဲ့ကိုမဆို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အစိုးရသည် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ညှိနှိုင်းပြီး ဆင့်ခေါ်ခွင့်၊ စုစည်း ခွင့်၊ တာဝန်ပေးအပ်ခွင့်၊ ရုပ်သိမ်းခွင့် ရှိစေရမည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးနှင့် အရေးပေါ်အခြေအနေတွင်သော်လည်းကောင်း၊ သဘာဝ ကပ်ဘေးအန္တရာယ်များနှင့် ကယ်ဆယ်ရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်းများကို ထိရောက်စွာ ဆောင် ရွက်နိုင်ရန်အတွက်သော်လည်းကောင်း လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များအား အသုံးပြုမှုနှင့်ပတ် သက်၍ ပြည်ထောင်စုအစိုးရနှင့် သက်ဆိုင်ရာ ပြည်နယ်အစိုးရတို့က ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပုဒ်မ (၁၉၃) အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကော်မရှင် ဖွဲ့စည်း ခြင်း

လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းကို ပြည်ထောင်စုအတိုင်းအတာဖြင့် ဆောင်ရွက် နိုင်ရန် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် စတင်၍ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပြုပြင်ရေးကော်မရှင် တရပ်ကို ပုဒ်မ (၆၃) နှင့်အညီ ဖွဲ့စည်းရမည်။

အခန်း (၁၂)**အရေးပေါ်အခြေအနေဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ****ပုဒ်မ (၁၉၄) အရေးပေါ်အခြေအနေ**

အောက်ပါအခြေအနေ တရပ်ရပ်တွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကို ကြေညာပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နယ်နိမိတ်ကို ပြည်ပလက်နက်ကိုင်တပ်များက တိုက်ခိုက် ခြင်း (သို့တည်းမဟုတ်) တိုက်ခိုက်မည်ဟု ခိုင်လုံသော အကြောင်းရှိခြင်း။
- (ခ) ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုပျက်ပြားပြီး အများပြည်သူ၏ လုံခြုံမှုနှင့် အေးချမ်း သာယာမှုကို သိသာထင်ရှားစွာ ခြိမ်းခြောက်၊ ထိပါး၊ ပျက်ပြားသည့် အခြေအနေ ပေါ်ပေါက်ခြင်း။

- (ဂ) သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကြောင့် ကြီးမားသည့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ၊ ထိခိုက်မှုများ၊ သေဆုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (သို့တည်းမဟုတ်) ဖြစ်ပေါ်လာရန် ခိုင်လုံသော အကြောင်းရှိခြင်း။

ပုဒ်မ (၁၉၅) အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခြင်း

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ အထက်ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (ခ) (ဂ) တို့အတွက် အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာပေးရန် တောင်းဆိုလာလျှင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု သမ္မတသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တဝန်းလုံးအတွက်ဖြစ်စေ၊ ဒေသတခုအတွက် ဖြစ်စေ အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာပေးရမည်။
- (ခ) အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်းသည် ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (က) ပါကိစ္စရပ်အတွက် ဖြစ်ပါက ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် အနီးကပ်ဆုံးဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော် အရေးပေါ်အစည်းအဝေးကို ခေါ်ယူ၍ တင်ပြ အတည်ပြုချက် ရယူရမည်။ လွှတ်တော် (၂) ရပ်က အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခြင်းကို အတည်မပြုပါက အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာခြင်းသည် ပျက်ပြယ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၁၉၆) တည်ရှိသည့်သက်တမ်းကာလ

- (က) အရေးပေါ်အခြေအနေ ကြေညာပြီးနောက် တည်ရှိရမည့်သက်တမ်းကာလကိုအရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာရန် လိုအပ်သည့်အကြောင်းရင်းပေါ် မူတည်၍ အောက်ပါတိုင်း သတ်မှတ်နိုင်သည်။
 - (၁) ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (က) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေညာခြင်းဖြစ်လျှင် သက်တမ်းကာလကို (၆) လအထိ သတ်မှတ်နိုင်သည်။
 - (၂) ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (ခ) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေညာခြင်းဖြစ်လျှင် သက်တမ်းကာလကို (၃) လအထိ သတ်မှတ်နိုင်သည်။
 - (၃) ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (ဂ) ပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်အရ အရေးပေါ်အခြေအနေကို ကြေညာခြင်းဖြစ်လျှင် သက်တမ်းကာလကို (၁) လအထိ သတ်မှတ်နိုင်သည်။
- (ခ) အရေးပေါ်အခြေအနေသက်တမ်းကာလကို ထပ်မံသက်တမ်းတိုးမြှင့်ရန် လိုအပ်ပါက ပုဒ်မ (၁၉၆) ပုဒ်မခွဲ (က) (၁) ပါ သတ်မှတ်ထားသည့်ကာလထက် မကျော်လွန်သော တိုးမြှင့်မှုတိုင်းကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ သဘောတူအတည်ပြုချက်ဖြင့်သာ တိုးမြှင့်နိုင်သည်။ အကယ်၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ ထက်ဝက်ကျော်ဆန္ဒမဲဖြင့် အတည်ပြုချက်မရရှိလျှင် မည်သည့်သက်တမ်းတိုးခြင်းကိုမျှ တရားဝင်မဖြစ်စေရ။

ပုဒ်မ (၁၉၇) လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်တာဝန်

- (က) ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (က) ပါ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အရေးပေါ်အခြေအနေအောက်တွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတသည် -

- (၁) စစ်သေနာပတိချုပ်၏ အခွင့်အာဏာကို အသုံးပြုပြီး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲရမည်။
- (၂) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိ မည်သည့်ကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ တပ်ဖွဲ့ကိုမဆို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလုံခြုံရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့၊ သက်ဆိုင်ရာပြည်နယ်အစိုးရတို့နှင့် ညှိနှိုင်းပြီး ဆင့်ခေါ်ခွင့်၊ စုစည်းခွင့်၊ တာဝန်ပေးအပ်ခွင့်၊ ရုပ်သိမ်းခွင့် ရှိစေရမည်။
- (ခ) ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (ခ) ပါ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အရေးပေါ်အခြေအနေအောက်တွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်များကို စုစည်းအသုံးချခြင်း၊ ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ညွှန်ကြားချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းတို့ကို ပြုပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (ဂ) ပုဒ်မ (၁၉၄) ပုဒ်မခွဲ (ဂ) ပါ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အရေးပေါ်အခြေအနေအောက်တွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် -
- (၁) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်များကို စုစည်းအသုံးချခြင်း၊ ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ညွှန်ကြားချက်များ ထုတ်ပြန်ခြင်းတို့ကို ပြုပိုင်ခွင့်ရှိစေရမည်။
- (၂) ပြည်နယ်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များနှင့် လုံလောက်ခြင်း မရှိမှသာလျှင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ကို အကန့်အသတ်ဖြင့် အသုံးပြုစေရမည်။
- (ဃ) အရေးပေါ်အခြေအနေကာလအတွင်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ၏ ဆောင်ရွက်ချက်မှန်သမျှကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်ပြအစီရင်ခံရမည်။
- ပုဒ်မ (၁၉၈) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ စိစစ်ခြင်း**
- ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အာဏာအပ်နှင်းထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးသည် -
- (က) အရေးပေါ်အခြေအနေတရပ်ကြေညာခြင်း
- (ခ) အရေးပေါ်အခြေအနေ၏ သက်တမ်းကာလတိုးမြှင့်ခြင်း
- (ဂ) အရေးပေါ်အခြေအနေတရပ် ကြေညာခြင်းကြောင့် ပြဋ္ဌာန်းထားသောဥပဒေ (သို့တည်းမဟုတ်) အခြားလုပ်ဆောင်မှုတရပ်သည် ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် ညီညွတ်ခြင်းရှိ၊ မရှိကို စိစစ်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။
- ပုဒ်မ (၁၉၉) အရေးပေါ်အခြေအနေကာလအတွင်း တရားစီရင်ရေး**
- မည်သို့သော အရေးပေါ်အခြေအနေအောက်တွင်မဆို တရားစီရင်ရေးအာဏာသည် တရားရုံးများတွင်သာ တည်ရှိရမည်။ တည်ဆဲဥပဒေနှင့်အညီ ခန့်အပ်ထားသော တရားသူကြီးများကသာ တရားစီရင်ရမည်။

ပုဒ်မ (၂၀၀) ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခြေခံအခွင့်အရေးများ

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏အရေးပေါ်အခြေအနေတရပ် ကြေညာခြင်း၏ အကျိုးဆက်ကြောင့် ပြဋ္ဌာန်းသောဥပဒေ (သို့တည်းမဟုတ်) မည်သည့်လုပ်ဆောင်မှုကမျှ အခန်း (၂) ပုဒ်မ (၂၄)၊ (၂၅) နှင့် (၂၆) ပါ အခွင့်အရေးများအပါအဝင် နိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ လူ့ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် အသက်ရှင်ရပ်တည်ပိုင်ခွင့်တို့ကို မထိခိုက်စေရ။

ပုဒ်မ (၂၀၁) အရေးပေါ်ကာလအတွင်း ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်

အရေးပေါ်အခြေအနေကြေညာခြင်း၏နောက်ဆက်တွဲကြောင့် လူပုဂ္ဂိုလ်နှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်စေ၊ ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ဖြစ်စေ၊ ပုဒ်မ (၂၆) ပါ ရုပ်သိမ်းပိုင်ခွင့်မရှိသော အခြေခံအခွင့်အရေးများမှလွဲ၍ မည်သည့်အခွင့်အရေးနှင့် ကန့်သတ်ချက်များအတွက် မဆို လိုအပ်သောဥပဒေကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြု ပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၂၀၂) အရေးပေါ်အခြေအနေပြီးဆုံးခြင်း

- (က) သတ်မှတ်ထားသည့် အရေးပေါ်အခြေအနေသက်တမ်းကာလ အလိုအလျောက် ကုန်ဆုံးလျှင်ဖြစ်စေ၊ သမ္မတမှ ရုပ်သိမ်းလျှင်ဖြစ်စေ၊ လွှတ်တော်တရပ်ရပ်မှ အတည်မပြုလျှင်ဖြစ်စေ အရေးပေါ်အခြေအနေ သက်တမ်းကာလ ပြီးဆုံးစေရမည်။
- (ခ) အရေးပေါ်သက်တမ်းကာလ ပြီးဆုံးကြောင်းကို တရားဝင်နိုင်ငံတော်ပြန်တမ်းဖြင့် ထုတ်ပြန်ကြေညာရမည်။

အခန်း (၁၃)

အထွေထွေပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ပုဒ်မ (၂၀၃) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအလံတော်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ အလံတော်မှာ -----

ပုဒ်မ (၂၀၄) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတံဆိပ်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ပြည်ထောင်စုတံဆိပ်မှာ -----

ပုဒ်မ (၂၀၅) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရုံးတံဆိပ်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ရုံးတံဆိပ်မှာ -----

ပုဒ်မ (၂၀၆) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသီချင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ပြည်ထောင်စုသီချင်းမှာ -----

ပုဒ်မ (၂၀၇) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုမြို့တော်

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏မြို့တော်မှာ () ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အစိုးရအဖွဲ့ ရုံးစိုက်ရာနယ်မြေကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု မြို့တော်နယ်မြေအတွက် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု လွှတ်တော်က ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းပေးရမည်။

ပုဒ်မ (၂၀၈) ရုံးသုံးဘာသာ

- (က) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ ရုံးသုံးဘာသာအဖြစ် ဗမာဘာသာနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာကို သတ်မှတ်သည်။
- (ခ) ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီးတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ရုံးသုံးဘာသာ အပြင် ယင်းပြည်နယ်၏ အမျိုးသားဘာသာကိုလည်း ရုံးသုံးဘာသာအဖြစ် သတ်မှတ် နိုင်သည်။

ပုဒ်မ (၂၀၉) ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏ -

- (က) သမ္မတ
- (ခ) ဒုတိယသမ္မတ
- (ဂ) ဝန်ကြီးချုပ်
- (ဃ) ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်
- (င) အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများ
- (စ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားသူကြီးများ
- (ဆ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ရှေ့နေချုပ်
- (ဇ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု စာရင်းစစ်ချုပ်

တို့သည် မိမိတို့အား ရွေးချယ်ခန့်အပ်တာဝန်ပေးခြင်း အတည်ပြုပြီးသည့်နှင့်တပြိုင်နက် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသော ကျမ်းကျိန်လွှာအတိုင်း သက်ဆိုင်ရာနေရာဌာနများတွင် မဆိုင်းမတွ ကျမ်းသစ္စာ ကျိန်ဆိုရမည်။

အခန်း (၁၄)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ပုဒ်မ (၂၁၀) တည်ဆဲဥပဒေများ

- (က) တည်ဆဲဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများသည် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်း မပြုသေးမီ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မဆန့်ကျင်သမျှ အတည်ဖြစ်သည်။
- (ခ) တည်ဆဲစည်းမျဉ်းဥပဒေ၊ စည်းကမ်းဥပဒေ၊ အမိန့်ကြေညာချက်များ၊ ညွှန်ကြားချက်များနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရက ပယ်ဖျက်ခြင်း၊ ပြင်ဆင်ခြင်းမပြုသေးမီ ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်မဆန့်ကျင်သမျှ အတည်ဖြစ်သည်။

ပုဒ်မ (၂၁၁) တည်ဆဲတရားရုံးများ

အဆင့်ဆင့်သော တရားရုံးများသည် ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တရားရေးစနစ်တရပ် ဖွဲ့စည်းပေါ်ပေါက်သည်အထိ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကိုဆက်လက်ကျင့်သုံးခွင့်ရှိစေရမည်။

ပုဒ်မ (၂၁၂) ဝန်ထမ်းများ

ဤအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ အတည်မပြုမီက ကြားကာလအမျိုးသား ညီညွတ်ရေးအစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် တာဝန်ထမ်းဆောင်လျက်ရှိကြသော အစိုးရအမှုထမ်းအားလုံးသည် မူလရာထူးတာဝန်များအတိုင်း ဆက်လက်အမှုထမ်းဆောင်စေရမည်။

မှတ်ချက်။ CDM policy နှင့် ချိတ်ဆက်၍ ပြန်လည်ညှိနှိုင်း ဖြည့်စွက်ရန်၊ ပြည်နယ်ခန့်ဝန်ထမ်း၊ ပြည်ထောင်စုအစိုးရခန့် ဝန်ထမ်းကိစ္စ ဖြည့်စွက်ရန်။

ပုဒ်မ (၂၁၃) နိုင်ငံတကာနှင့်ချုပ်ဆိုထားသော စာချုပ်စာတမ်းများ

- (က) နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့်အညီ သဘောတူချုပ်ဆိုထားသော နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက်များ၊ စာချုပ်စာတမ်းများမှအပ ဤဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအတည်မပြုမီက မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ ပါဝင်ချုပ်ဆိုခဲ့သောစာချုပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်သို့ တင်ပြရမည်။
- (ခ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်က ထပ်မံအတည်ပြုသော စာချုပ်စာတမ်းများ သာလျှင် ဆက်လက်အတည်ဖြစ်စေရမည်။

ပုဒ်မ (၂၁၄) လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ယူခြင်း

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း လူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ယူရေးလုပ်ငန်းကို အမြန်ဆုံးဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ယာယီလူဦးရေသန်းခေါင်စာရင်း ကောက်ယူရေးကော်မရှင်တရပ် ဖွဲ့စည်းပြီး ဆောင်ရွက်စေရမည်။

အခန်း (၁၅)

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း (FCDCC)

ပုဒ်မ (၂၁၅) ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ခြင်း

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်သည့် ဥပဒေကြမ်းအား အောက်ပါနည်းလမ်းအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် အတည်ဖြစ်စေရမည်။

- (က) ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် (သို့မဟုတ်) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်တွင် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ အနည်းဆုံးသုံးပုံတပုံ ထောက်ခံမှုဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော် (သို့မဟုတ်) ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကသော်လည်းကောင်း ပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေမူကြမ်းကို စတင်အဆိုပြုတင်သွင်းနိုင်သည်။
- (ခ) ပြင်ဆင်ချက်ဥပဒေမူကြမ်းကို ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဖက်ဒရယ်အထက်လွှတ်တော် (သို့မဟုတ်) ဖက်ဒရယ်အောက်လွှတ်တော်သို့ အကြောင်းကြား အသိပေးရမည်။
- (ဂ) ပြင်ဆင်ရန်အဆိုပြုချက်ကို လက်ခံရရှိပြီးနောက် ၎င်းတို့၏ သဘောထားများကို (၃၀) ရက်အတွင်း ပြန်လည်ပေးပို့ရမည်။
- (ဃ) ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်၏ လွှတ်တော်တရပ်စီတွင် ကိုယ်စားလှယ်ဦးရေ အနည်းဆုံး သုံးပုံနှစ်ပုံ၏ ထောက်ခံမှုရရှိလျှင် ဥပဒေကြမ်းသည် အတည်ဖြစ်စေရမည်။
- (င) အထက်ပါ အပိုဒ်ခွဲ (ဃ) အရ အတည်ပြုပြီးသော ဥပဒေကြမ်းကို ပုဒ်မ (၁၀၅) အတိုင်း ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရမည်။

**Presentation by the National Unity Government (NUG)
to the National Unity Consultative Council (NUCC)
on the preparation of the Transitional Constitution.**

1. According to Article (83) of the Term of Reference (ToR) of the National Unity Consultative Council, the National Unity Government has the right to participate in the drafting of the transitional constitution. In accordance with that provision, (2) NUG representatives have been allowed to participate in the "Transitional Constitution Drafting Working Group" (TCWG) established by the NUCC.
2. In order to assist the (2) representatives who are participating in the TCWG on behalf of the NUG and also to ensure that the activities of those (2) representatives are accountable to representing the entire NUG government, the "Transitional Constitution Preparation Team" (TCPT) was established on 2 July in 2022 and it was then upgraded and assigned as "Transitional Constitution Preparation Committee" (TCPC) on 24 December 2022.
3. The purpose of forming the TCPC is to make the necessary preparations for the participation of the (2) representatives in TCWG to draft the transitional constitution on behalf of the NUG and then to present and discuss the "preparatory draft" to the TCWG.
4. However, the TCWG encountered a stalemate and activities were halted. While the TCWG was halted, the TCPC continued with its regular operations. Therefore, the necessary preparations were made by TCPC on a weekly basis, and the full preparatory draft was submitted to the NUG on 4 April 2023, and was officially recorded.
5. The TCPC preparatory draft recorded in the NUG cabinet was again presented at the "Ministerial Meeting" from 7 April to 26 June 2023, with the participation of all NUG ministers and deputy ministers, and weekly discussions were held. Based on the results of the discussion at the ministerial meeting, changes were made again, and recorded for a second time at the NUG cabinet meeting held on 27 June 2023.
6. In preparing for the drafting of a transitional constitution, the NUG's TCPC used the Federal Democratic Charter Part (1) and the "Constitution of the Federal Republic of the Union of Burma (Second Draft)"

by Federal Constitution Drafting and Coordinating Committee (FCDCC) as a backbone and relevant papers, drafts and proposals (Eg. (22) Basic principles of PPST, (24) Basic principles of 12 EROs...etc.) have been quoted as completely as possible.

7. The NUG's TCPC preparation draft solely focuses on the necessary preparations from the technical and legal point of view, leaving articles blank that should be included in the transitional constitution only after obtaining political agreement. Although proposals are mentioned in certain places, it is not a definitive decision and notes such as "to continue to discuss" are included for clarity.
8. The basic political problem of three military coups and over 75 years of ongoing armed conflicts in the country can be described as a 'Constitutional Crisis'. Therefore, constitution-making, which addresses this root cause of the country's longstanding problem for over 75 years, is not an easy task. It is not something that can be done by only one nationality, one region or one group. It is a matter that requires collaborative effort and participation from all nationalities, all regions, all ethnicities and all levels. To be able to collaborate given such a large historical responsibility of the country, the NUG conducted the necessary preparations to help the drafting of a transitional constitution and submitted it to the TCWG of the NUCC.
9. However, as the TCWG of NUCC has been in a deadlock to date, it was decided at the NUG Cabinet Meeting held on 22 August 2023 to directly submit the (preparatory draft) prepared by the NUG-TCPC to the regular monthly meeting of the NUG and the NUCC. In accordance with that decision, it has been decided to present the draft to the NUG-NUCC monthly meeting held on 25 August 2023.
10. In accordance with the decision of the National Unity Government (NUG) cabinet meeting, it was decided to formally record the NUG-TCPC's Transitional Federal Union Constitution (preparatory draft) which was submitted to the NUG-NUCC regular monthly meeting on 25 August 2023. In accordance with that decision, this complete Transitional Federal Constitution (preparatory draft) is officially submitted to the NUCC meeting on 8 September 2023 for further action as necessary.

8 September 2023

Transitional Federal Union Constitution
(Preparatory Draft)
8 September 2023

**prepared by Transitional Constitution Preparation Committee
(TCPC), National Unity Government**

Contents

Chapter (1)	Basic Principles of the Federal Union
Chapter (2)	Bill of Rights, Guarantees and Duties
Chapter (3)	Transitional Period Arrangements
Chapter (4)	Constituent Assembly
Chapter (5)	Form of the Pyidaungsu during the Transitional Period
Chapter (6)	Transitional Federal Union Legislation
Chapter (7)	Transitional Federal Union Executive
Chapter (8)	Transitional Federal Union Judiciary
Chapter (9)	Division of Power and Resources Sharing between the Federal Union and the member states of the Federal Union
Chapter (10)	Citizenship
Chapter (11)	Defense and Security of the Federal Union
Chapter (12)	State of Emergency
Chapter (13)	General Provisions
Chapter (14)	Transitional Provisions
Chapter (15)	Amendment of the Transitional Constitution

Note: : After the NUG submitted to the NUCC on 8 October, 2023, the following points have been further amended.

- (a) In the table of contents, the previous chapter (11) is replaced as chapter (9) as mentioned above.
- (b) Some amendments have been made in chapter (3).
- (c) Some Articles in Chapter (11) have been added.

Chapter (1)

Basic Principles of the Federal Union

Article (1) Republic of the Federal Democracy Union

The Federal Union is an independent and sovereign country established jointly by various ethnic groups based on the Panglong agreement, which was signed on February 12th 1947. It shall be called the "Republic of the Federal Union of Burma".

Article (2) Federal Union Values

The Federal Democracy Union practices a federal democratic system that combines federalism and democracy. The following are believed and accepted as common values to implement fully the federal democratic system:

- (a) Fundamental Human Rights
- (b) Democratic Principles and Rights
- (c) Ethnic Minority Rights
- (d) Equality and Self-Determination
- (e) Collective Leadership among member states of the Federal Union
- (f) Pluralism, Mutual Respect and Mutual Recognition
- (g) Unity in Diversity
- (h) Gender Equality
- (i) Non-Discrimination (race, religion, language, literature, culture, gender, differently abled, sexual orientation)
- (j) Secular State

Article (3) Formation of the Federal Union

- (a) The Federal Union is constituted by the member states of the Union, which retain the full rights of self-determination and are vested with equal political powers in accordance with this Constitution.

- (b) In order to guarantee the right to self-determination of ethnic peoples, the historically existing ethnic-based States shall have the right to continue to be established in the name of ethnic groups.
- (c) Regions with mixed ethnic groups have the right to establish States based on geography.
- (d) The constituting States of the Union retain rights to draft and ratify respective State Constitutions in accordance with this Constitution.
- (e) There shall be rights to form autonomous regions and national areas to protect rights of ethnic minorities within member states of the Union in accordance with the relevant State Constitution.
- (f) There shall be a right to form newly constituted States based on ethnicity or geography.

Note: During the transition period, the issues of forming new States and changing State borders are to be decided politically. Based on this decision, article 3 (f) shall be amended.

Article (4) The Sovereignty of the Union

- (a) The sovereign power of the Union is derived from the member states of the Federal Union and the people in these States and is in force in the entire country.

Note: The member states of the Union and the people of those states are the original owners of sovereignty. [original text]

- (b) The three pillars of the sovereignty of the Federal Democratic Union—legislative, executive and judiciary powers — are exercised separately (separation of powers) and provide checks-and-balances to each other.
- (c) The sovereignty of the Federal Democratic Union is divided (division of powers) between the Union and the constituting States.

Article (5) Exercising Sovereignty of the Federal Union

- (a) The sovereignty of the Federal Union shall be exercised by

members of parliament elected by the citizens with a secret ballot system through regular free and fair general elections at the union level in accordance with the provisions of this constitutional law and it shall be exercised by the members of State parliaments elected by the people of the State at the State level in line with the state constitution, which is developed in accordance with the provisions of this constitution.

- (b) The sovereignty of the Federal Union shall be divided and exercised by the Union Parliament, the Union Government, the Union Supreme Court and Courts at the union level, which are established in accordance with this constitution, and it shall be divided and exercised by the State Parliament, the State government, the State courts at State level, which are established in line with the State constitution, which is developed in accordance with the provisions of this constitution.

Article (6) Division of Powers between the Federal Union and States

- (a) Powers shall be shared in accordance with this constitution between the Federal Union and the States.
- (b) The union powers, concurrent powers, state powers shall be determined according to the principle of the division of powers between the Federal Union and the states and the residual powers shall be vested in the constituting States.
- (c) The powers that cannot be exercised by individual states shall be conferred to the union.

Article (7) Territory of the Union

The territory comprising of land, water, and air masses of the Federal Union, shall be as it stands on the day this constitution is adopted and promulgated.

Article (8) Supreme Law

This Transitional Constitution of the Federal Union is the supreme law of the union during the transition period.

Article (9) Head of the Federal Union

- (a) The President of the Federal Union shall be the Head of State.
- (b) The Union Prime Minister shall be the head of the Federal Union government.

Article (10) Heads of the States

The heads of the States rank above the Union ministers in the structure of the Federal Union.

Article (11) Legislation of the Federal Union

- (a) The legislative power of the Federal Union is vested in the Union Parliament.
- (b) The Union Parliament shall be comprised of Pyithu Hluttaw (Lower House) and Amyotha Hluttaw (Upper House). The two houses have equal power in legislation.
- (c) The Amyotha Hluttaw shall be constituted with equal number of representatives nominated by respective states.
- (d) The Pyithu Hluttaw shall be constituted with representatives elected by people based either on populations or on townships.
- (e) When the Federal Union Parliament enacts legislation, the upper house and the lower house shall discuss bills separately and vote separately. The bill shall become a law only if both houses of parliament agree. If either house of parliament rejects the bill, it shall not become a law. With respect to the rejected bill, it can proceed in accordance with article (105).

Article (12) Executive of the Federal Union

The executive of the Federal Union shall be a parliamentary system led by the Prime Minister with the Union President as the head of state.

Article (13) The Judiciary of the Federal Union

The federal judicial system is an independent and fair judicial

system that upholds the rule of law. Cases shall uphold the right to legal defense, the right to appeal and shall be judged freely before the public except in case of legal restrictions.

Article (14) The Constitutional Court

“An independent Constitutional Court” shall be formed to settle constitutional disputes between the Federal Union and the States or among the States.

Article (15) The Security and Defense of the Federal Union

- (a) The basic principle of the security and defense of the Federal Union is a system of “civilian supremacy”, which places all the security and defense forces of the Federal Union under the rule of a democratically elected civilian government.
- (b) The policies on the security and defense of the Federal Union shall be based on human security.
- (c) The military, which is a public servant, shall not be involved in politics.

Article (16) The Secular Union

- (a) The Federal Union shall practice secularism.
- (b) No religion shall be instituted as the state religion.
- (c) The executive power and revenue of the Union shall not be used for religion.
- (d) There shall be religious freedom.

Article (17) Fiscal Federalism

- (a) The list of tax powers divided between the Union level government and State level governments is to be precisely and systematically specified by law. The taxation mechanism of the union and those of States are to be established separately.
- (b) Fiscal power shall be divided between the Federal Union and the member states of the union.

- (c) The Fiscal Management and Sharing Laws between the union and States are to be stipulated.
- (d) A policy of equitable fiscal distribution shall be adopted to practice equitable development of the constituting States.

Article (18) Land and Natural Resources

- (a) Respective States have the right to draft and enact laws on the land and natural resources management.
- (b) The original owner of all of land and natural resources within each State is the people of that State. The State shall have the right to manage the exploration, extraction, trading, preservation, and protection of the natural resources within the State.
- (c) The respective States in the Federal Union shall retain the right to manage and benefit the revenue earned from natural resources.
- (d) The extraction and production of natural resources shall require obtaining the consent of the people of the respective local communities and, in addition, shall deliver direct benefit to the development of the area. Separate taxes shall be collected, and a fund program shall be developed and enacted to remedy the negative impacts to the communities and natural environment and the damages to the ecosystem due to the extraction of natural resources.

Article (19) Administration and Public Services

- (a) Civil servants for the union and those for States shall be appointed separately. Civil servants for the union shall be appointed by the Union Government. Civil servants for States shall be appointed by State Government.
 - (b) The policy on the recruitment and training for the administration and public services shall be precisely stipulated. The government of the Federal Union shall stipulate the basic standard of the curriculum of the civil service training academies and the member states of the union shall have the right to add and revise the curriculum as necessary in accordance with the relevant State.
-

- (c) The respective States shall have right to open the civil service and administration academies for those who are to serve at States.

Article (20) Inter-Governmental Relations

- (a) A coordination system that is free from influence among each other shall be implemented between the Union and States and among States.
- (b) A joint committee of the heads of the States can be formed in order to jointly solve disputes or controversies should such issues arise between the Federal Union and the States and among States. The joint ministerial committees can be formed to cooperate on different sectors. The joint fiscal committee can be formed in order to manage revenue sharing. The tenure of the committees shall be determined by each issue.

Article (21) Political System

- (a) The political system of the Federal Union is the multi-party democracy system.
- (b) Political parties may be formed freely in accordance with democratic principles and practices.
- (c) The Federal Union Parliament shall enact political party laws for political parties formed and registered at the union level.
- (d) For political parties formed and registered at the State level, State Parliaments of respective member states shall enact political party laws.

Article (22) Economic System

The market economy system will be applied in the Federal Union.

Article (23) Election Commissions

A Union Election Commission and State Election Commissions shall be established separately.

Chapter (2)

Bill of Rights, Guarantees and Duties

Article (24) Fundamental Rights

- (a) Everyone residing in the union shall fully enjoy fundamental human rights.
- (b) Every citizen of the union shall enjoy Fundamental Rights of Citizens and Individual Rights.
- (c) Every ethnic nationality shall fully enjoy not only Individual Rights but also collective rights and Cultural Self-Determination.
- (d) Ethnic nationalities' traditional customs and languages shall be protected, preserved and promoted freely in accord with international human rights standards. National characteristics and cultural rights which are inherent rights of ethnic nationalities shall not be compromised under any situation.
- (e) Every citizen of the Union shall fully enjoy fundamental individual rights regardless of race, religion, gender, disability, and sexual orientation.

Article (25) Individual Rights

- (a) Every person living in the Federal Union:
 - (1) Shall have the right to life.
 - (2) Shall have the right to work, occupation and enjoy the benefits deserved for their work force.
 - (3) Shall be equal before the law irrespective of differences with regard to ethnicity, native birthplace, religion, skin color, social status, age, gender and sexual orientation.
 - (4) Shall have freedom of thought and belief.
 - (5) Shall have the right to be legally recognized as a human being and shall have the right to acquire respect and protection for his/her human dignity.
- (b) No person living in the Federal Union:
 - (1) Shall be enslaved.

- (2) Shall be subjected to forced labor.
- (3) Shall be subjected to torture, sexual mistreatment, or cruel, inhuman, and degrading treatment.

Article (26) Irrevocable Rights

The rights contained in the above Article (24) and article (25) shall not be revoked under any circumstances.

Article (27) Fundamental Rights

Every person living in the Federal Union shall have:

- (a) The right to freely express, publish and have access to and disseminate information.
- (b) The right to freedom of religion and perform religious rites and traditions.
- (c) The right to freely assemble and demonstrate peacefully.
- (d) The right to equality before the law and access to legal recourse.
- (e) No person shall unlawfully occupy the property of any citizen or lawful resident of the Federation.

Article (28) Privacy Rights

Every person living in the Federal Union shall be secure from:

- (a) Illegal search of person and premises, and seizure of his or her property.
- (b) Violation of the freedom of communication such as letters, phone, e-mail, fax, telegraph and other communication.
- (c) Injury to his or her dignity and reputation.

Article (29) Gender Equality

Gender equality shall be guaranteed in the political, economic, social and cultural fields, and in the family.

Article (30) Right to Citizenship

Anyone living in the Federal Union has the right to apply for citizenship in accordance with the legislation of the Federal Union.

Note: The right to reapply for citizenship shall be exercised in accordance with the provisions of Articles (62), (169), (170), (171), and (179) of this Constitution for those who have lost citizenship due to the civil war that has persisted for more than 75 years between ethnic resistance organizations who have been fighting for democracy, national equality, self-determination and the government; due to other political, military, ethnic, and religious conflicts; due to the 1982 Citizenship Law; and other unjust laws and regulations.

Article (31) Rights of the person arrested and detained

- (a) No one living in the Federal Union shall be subject to detention or imprisonment upon suspicion without valid grounds justifying the assumption that an offence has been committed and without an arrest warrant issued by a judge.
- (b) All those arrested or detained shall be treated with respect for human dignity.
- (c) No one shall be detained without a warrant for more than 24 hours. Continued detention of more than 24 hours shall be allowed subject to existing legislation only after sufficient grounds have been reported to the respective court and a detention order from a judge has been obtained.

Article (32) Criminal Charges

- (a) Every person charged with a criminal offense shall have the right:
 - (1) To be informed without delay of the charge and alleged specific offense.
 - (2) To be tried within a reasonable time.
 - (3) Not to be compelled to be a witness to the offence.
 - (4) To defense to the fullest extent in accordance with the law.

- (5) To hire legal counsel to defend them on their behalf. If they are unable to hire, in serious cases, the federal government (or) the relevant state government shall make arrangements according to the case.
- (6) To be tried in a language which he or she understands or, failing this, to have the proceeding interpreted to him or her.
- (b) Judicial proceedings shall be open to the public. Exceptions may be made for cases involving children.

Article (33). Trial and Penalty

- (a) No person shall be tried for an offense except under the laws existing at the time of the offense.
- (b) No penalty degrading to the human dignity of the individual shall be imposed.
- (c) A person acquitted of an offense shall not be retried for the same offense.
- (d) No person shall be punished for the same act more than once.
- (e) No person shall be punished for an action that was not a violation of a law at the time it was committed.

Civil and Political Rights

Article (34) Freedom of Movement

- (a) Every citizen of the Federal Union shall have the right to travel freely anywhere in the Federal Union.
- (b) The right to move from one member state to another state shall be in accordance with Article (148).

Article (35) Freedom to Travel Abroad and Reenter

Every citizen of the Federal Union shall have the right to leave and return to the Federal Union.

Article (36) Right to Marry

- (a) Every adult who has reached the age of (18) shall have the right to marry in accordance with his or her free will, without discrimination based on race, religion, class or sexual orientation.
- (b) Marriage shall not automatically affect the person's right to choose the religion or nationality. The matter shall be in accordance with the person's own free will.
- (c) The age of the adult shall be 18 years.

Note: The age of adulthood shall be determined by the Federal Union Parliament.

Article (37) Political Rights

Every citizen at the age of majority shall have the right:

- (a) To participate in the conduct of political affairs, directly or through freely elected representatives.
- (b) To vote and the right to run in regularly held general elections and in occasionally held elections, that are free and fair.

Article (38) The Right to form Associations

- (a) Every citizen of the Federal Union shall have the right freely to form, join, and participate in organizations, associations, and unions in accordance with the Federal law.
- (b) No one shall be forced to participate in or leave any association.

Economic, Social and Cultural Rights**Article (39) Economic Rights**

- (a) Every citizen shall have the right to own, transfer and dispose of property legally acquired, and the right to inherit in accordance with the law.
 - (b) These rights shall only be revoked or restricted for the benefit of the public at large, in accordance with the law. And the person
-

whose properties were revoked shall have the right to ask to be awarded proper and adequate compensation for a lump sum.

- (c) Every citizen of the Union is entitled to choose work and has the right to work regardless of their birthplace, religion, class, gender, differently abled, color, race or age.
- (d) Every citizen of the Union is entitled to conduct economic activities freely for their livelihoods and to establish economic institutions freely.
- (e) In practicing the above mentioned right as per paragraph d, the economic policies and plans of the Union, state security, public interest and health shall not be compromised.
- (f) Union level projects shall be implemented in accordance with the agreement of the relevant subnational government and the public and shall not threaten the social security of women and children.
- (g) Every citizen of the Union is entitled to freedom of innovation and to intellectual property rights in accordance with the laws.
- (h) A particular social group shall inherently be entitled to preserve, utilize, manage, and transfer the ancestral natural heritage, cultural heritage and customary technical heritage.
 - (i) The migration and movement of a citizen from the home state to another State for the purpose of settlement or economic activities shall be subject to the respective States' laws and regulations.
 - (j) The union powers, the state powers and concurrent powers on foreign investment shall be stipulated. The residual powers shall remain with the States.

Article (40) Education Rights

- (a) Every Citizen of the Federal Union shall:
 - (1) Have the right to freely pursue an education.
 - (2) Have the right to freely choose his or her desired subject, vocational course and higher education.
 - (3) Have the right to special education for differently abled persons.

- (b) Everyone who resides in the Federal Union shall have the right to have a mandatory free basic education.
- (c) Ethnic nationalities' mother tongue-based education shall be implemented in accordance with the self-determination of the federal unit. Federal democratic education shall be practiced.
- (d) The rights to establish private schools, universities, and science and vocational schools in accord with the laws shall be guaranteed.
- (e) The education system shall be a system that promotes human rights, democracy and equality.

Article (41) Rights to Health

- (a) Every citizen has the right to receive basic health services and protection free of charge.
- (b) The Federal Union Government shall provide health, accident, and life insurance and an adequate social welfare scheme.
- (c) Every citizen has the right to health care in relation to his/her reproduction matters.
- (d) The Assembly of the Federal Union shall enact laws relating to reproduction matters contained in Article 41 (c).

Article (42) Press Rights

The independence of the press and its right to access and disseminate information shall be protected.

Article (43) Cultural Rights

- (a) All ethnicities including indigenous peoples living in the Federal Union shall have the right to exercise cultural self-determination.
- (b) All people living in the Federal Democratic Union shall be entitled to speak, learn and promote their own languages and literature freely.
- (c) Every citizen of the Federal Union shall, unless it con-

tradicts human rights, have the right to freely develop and promote the culture, customs and tradition of his/her own nationality in accordance with this Constitution.

Article (44) Special Rights Measures

- (a) Ethnicities shall have equitable socioeconomic and cultural rights. They shall be entitled to the progressive actions and affirmative actions as well.
- (b) Discrimination, directly or indirectly, against race, faith, gender, physical or mental disability, sexual orientation, skin color and any other type of discrimination are completely prohibited. In addition, the right to be protected from discrimination shall be promoted, protected and respected.
- (c) In order to realize gender equality, a quota system of at least 30 percent of women shall be practiced at all levels of legislations of the Federal Union and in setting out policies for the implementation of equality.

Article (45) Child Rights

- (a) Every child shall be entitled to protection and care in his/her status as a minor. Every child shall enjoy the support and care of the governments from different levels within the Federal Union and the society as a whole.
- (b) Children shall not be separated from their family without the consent of parents or guardians. It is the natural rights of parents to nurture and mentor their children. A child rights law which is enacted by the Federal Union Parliament in accordance with the Child Rights Convention of the United Nations, shall be followed. In case of the parents' absence of their duties or the children's lack of refuge for various reasons, the separation of children from their family shall be undertaken in accordance with the laws.
- (c) Children shall be protected from economic, social and sexual exploitation. They shall be protected from employment which will damage their morality, health, life, physical development and right to education.

- (d) The Federal Union Parliament is to enact the child rights law in line with the Child Rights Convention of the United Nations.

Article (46) Labour Rights

- (a) Everyone, to be able to make a living in human dignity, has:
1. The right to proper working conditions
 2. The right to social security and social protection
 3. The right to fair working hours
 4. The right to holidays and leaves
 5. The right to basic salary based on the work force.
 6. The right to freely form and associate with unions (ILO Convention 87) and to make collective negotiation and demands (ILO Convention 98)
- (b) The Federal Union Parliament and the State Parliaments shall enact the labour rights law in respective sectors.

Article (47) Farmers' Rights

- (a) Every farmer shall be entitled to:
- (1) Grow, sell and produce crops freely;
 - (2) Pay taxes in money; and
 - (3) Form farmers' unions freely.
- (b) Farmers' rights relating to respective sectors are to be enacted by State Parliaments and the Federal Union Parliament

Article (48) Realization of Equality

The affirmative action policies enacted by the Federal Union Parliament in order to provide protection and support to the ethnic nationalities and groups who have been suffering from the deprivation of rights and underdevelopment in all aspects, the group of citizens with low capacities, or the groups marginalized due to some customary practices shall not be restrained by the provision of equality for every citizen.

- Article (49) Protecting Rights of Minorities residing within States
In order for minority within a minority residing within states to be able to collaborate and participate in political decision making, opportunities for political participation in different levels of political sector shall be created. In addition, policies of affirmative action are to be stipulated in all sectors.
- Article (50) Environmental Rights
- (a) Every citizen of the Federal Union shall be free from suffering resulting from environmental damage and is entitled to a natural and healthy environment.
- (b) The Federal Union and respective State Governments shall recognize the rights of indigenous people to protect and preserve the natural environment and their rights to control and limit the excessive extraction of natural resources that will damage the natural environment.
- Article (51) Protection by Human Rights Commission
Any person whose human rights are violated shall have the right to protection by the Human Rights Commission and other respective commissions.
- Article (52) Obtaining Protection under the Constitution
- (a) When necessary, every person shall have the right to apply to the Supreme Court for receiving protection of the Constitution by submitting writ.
- (b) This right shall not be suspended under any circumstances.
- Article (53) Protection by the Federal Union
Every citizen shall have the right to claim protection from the Federal Union within the Federal Union or outside it.
- Article (54) International Covenants
The courts shall have the right to directly refer to or apply international standards and international covenants ratified by the Federal Union Parliament.
-

Article (55) Duties

Every citizen of the Federal Union shall bear the duties:

- (a) To protect the Federal Union; and
- (b) To respect, maintain and protect the Constitution of the Federal Union.

Chapter (3)

Transitional Period Arrangements

Article (56) Promulgation of the Transitional Constitution of the Federal Union

- (a) In order to eliminate all dictatorships including the military dictatorship and to build a Federal Democratic Union, with the combination of De Jure Mandate, which is the result of the general elections held on 8 November 2020 and De Facto Mandate of spring revolution and ethnic resistance organizations, this transitional constitution is enacted by “People's Assembly” in accordance with the step (8) of political roadmap in chapter (3) of part (1) of “Federal Democracy Charter”.
- (b) The Pyidaungsu Hluttaw shall, within (7) days, stipulate that the transitional constitution ratified by the People's Assembly is in force throughout the Union. In the case of such a stipulation, the information and articles approved by the People's Assembly shall not be amended, supplemented, or canceled.

Note: Whether the needs to adopt again by the Pyidaungsu Hluttaw is still discussing.

- (c) From the time this transitional constitution comes into force, all the effects of the 2008 Constitution, which has been abolished by the announcement of Committee Representing Pyidaungsu Hluttaw (CRPH) on 31 March 2021, shall be deemed to have ended in the entire Union.
- (d) From the time this transitional constitution comes into force, part (2), "Interim Constitutional Arrangements" of the "Federal Democracy Charter" enacted by the People's Assembly held in (27-29) January, 2022, shall be deemed to have expired.

- Article (57) Implementation of the Transitional Federal Union Constitution
- (a) To end the military dictatorship, to end more than 75 years of civil war and to build a genuine Federal Democratic Union, the basic principles of the Federal Union (Chapter – 1), bill of rights, guarantees and duties (Chapter – 2) which have been enacted in accordance with the provisions of part (1) of the Federal Democracy Charter, shall always be exercised during the transitional period and under the permanent constitution as they were exercised during the interim period (revolution period).
 - (b) The three branches of sovereignty; legislative power, executive power and judicial power, are exercised in accordance with this Transitional Constitution and the Transitional Federal Union Parliament shall be established with the combination of De Jure Mandate, which is the result of the general elections held on 8 November 2020 and De Facto Mandate of spring revolution and ethnic resistance organizations according to the provisions in Chapter (6), the Transitional Federal Union government shall be established according to the provisions of Chapter (7), and the transitional Federal Union courts shall be established according to the provisions of chapter (8).
 - (c) The Transitional Union Parliament, established in accordance with this Transitional Constitution, shall remain accountable for the activities of the Interim (Revolutionary Period) Pyidaungsu Hluttaw, the Transitional Federal Union Government (Transitional National Unity Government) shall remain accountable for the activities of the Interim (Revolutionary Period) National Unity Government, and various levels of Transitional Federal Courts shall continue to be accountable for the activities of various levels of the Interim (Revolutionary Period) Federal Courts.
 - (d) Union member states/federal units that fully guarantee democracy, equality and self-determination rights shall be formed in accordance with this Transitional Constitution. There shall be rights to draft and enact respective State Transitional Constitutions through the exercise of the right to self-determination held by states/federal units.
-

- (e) The State/Federal Units that have rights to draft and enact the Transitional Constitutions in accordance with this Transitional Constitution, shall establish Legislative, Government and Courts of the States/Federal Units by implementing the Transitional Constitutions. The state/federal units shall be guaranteed the right to exercise the powers that the state/federal units have the right to exercise according to the principle of 'sharing of powers' between the union and the state/federal unit, which should be exercised under the federal system.

Article (58) Constituent Assembly

In order for the ethnicities who live in the union, all regions and all classes to be able to participate in the new constitution that will be applied permanently in the Federal Union, the “Constituent Assembly” shall be convened in accordance with the provisions of Chapter (4).

Article (59) Commission to assist drafting State Federal Units Constitution

- (a) A Union-level Commission to assist in drafting the States/Federal Units permanent Constitutions shall be formed to support the Constitution drafting processes of the member states/Federal Units of the Union.
- (b) The Commission shall assist in holding elections in the respective States/Federal Units in accordance with the States/Federal Units permanent Constitutions which will be drafted and exercised during the transition period.
- (c) In the States/Federal Units Constitutions, political and cultural self-determination rights of respective states shall be guaranteed.

Article (60) Independent Transitional Commissions

The following commissions shall be formed to assist the establishment of the necessary mechanisms for the Transitional Union Government in the preservation of the prevalence of law and order, social security of the people and building future Federal-

ism, or to assist the drafting process of the Federal Union Constitution at the Constituent Assembly:

- (a) Anti-Corruption Commission
- (b) Anti-Discrimination and Human Rights Commission
- (c) Right to Information Commission
- (d) Gender Equality and Gender-based Violence Commission
- (e) Other necessary commissions

Article (61) Transitional Commission for Refugee and Internal Displaced Persons Resettlement

Committees and Commissions at the Union level or at the State level shall be formed, as necessary, to assist with the systematic resettlement and social welfare of refugees and internally displaced persons because of more than 70 years of civil war, or the military's brutal rampage during the Spring Revolution. If the resettlement process has not finished during the transition period, a new government, which will be formed through an election under a new Federal Union Constitution which will be developed/drafted and adopted, shall continue the process.

Article (62) Reverification and Acceptance of Citizenship in the transition period

The right to re-apply for citizenship shall be specially processed by a commission during the transition period for those who have lost citizenship due to the civil war that has persisted for more than 75 years between ethnic resistance organizations who have been fighting for democracy, national equality, self-determination and the government; due to other political, military, ethnic, and religious conflicts; due to the 1982 Citizenship Law; and other unjust laws and regulations.

Article (63) Transitional Security Sector Reform

- (a) As described in Chapter (1) Basic Principles and Chapter (10) Defense and Security Provisions of this Constitution, civilian

control of all the Federal Union Security forces policy shall be exercised firmly.

- (b) The structure of the army (“Tatmataw”) and all the enacted laws to establish the military dictatorship shall be abolished and announced by the Federal Union Parliament in the transition period, and the Union Army (“Tatmataw”) reform process shall start in the transition period. These shall be included in the new federal union constitution which will be drafted in and adopted by the People’s Assembly.
- (c) Security sector reform including the future of Ethnic Revolution Organizations and People Defense Forces which emerged in the Spring Revolution as well as the transformation of the military dictators shall begin in the transition period. If the process has not finished during transition period, a new government, which will be formed through an election under a new Federal Union Constitution which will be developed/drafted and adopted, shall continue the process.

Article (64) Transitional Justice [JCC- T] wait state] to write

Note: Temporary waiting as it is an ongoing discussion in JCC-TC.

Article (65) Transitional Re-building

Committees and Commissions at the Union level or at the States/ Federal Units level shall be formed to assist systematic implementation of re-building of the destroyed country because of more than 70 years of civil war, or the military’s brutal rampage since the attempted coup on February 1, 2021.

Article (66) International Assistance in the transition period

Committees, Commissions and mechanisms shall be established, as necessary, to assist the Transitional Union Government, to get enough technical and financial assistances, from international organizations, international governments and international financial institutions including the United Nations, which are essential for

humanitarian assistance programme in transition period, for resettlement and relief programme for refugees and internal displaced persons, for the whole process of rebuilding the country.

Article (67) Term

The term of the transitional constitution is from the time this constitution comes into force and applies until the time a new federal union government is formed which will be elected through the election under a new Federal Union Constitution which will be drafted and adopted in the Constituent Assembly.

Chapter (4)
Constituent Assembly

Article (68) Objective

- (a) The objective of organizing the Constituent Assembly is to draft and enact a permanent federal union constitution during the transition period.
- (b) The Constituent Assembly shall be convened according to the political road map phase (10) under chapter (3) of “Federal Democracy Charter” (Part 1), which was approved by the People’s Assembly held on 27 – 29 January 2022.

Article (69) Mandate to convene the Constituent Assembly

- (a) By exercising the mandate that was legally given to the elected representatives by the citizens in the election held on 8 November 2020 (De Jure Mandate)
- (b) By exercising the mandate deriving from the right to defense by Spring Revolution and Armed Resistance Organizations against the illegal coup’ d’état and from practically exercising political power during interim and transitional period (De Facto Mandate)
- (c) There shall be right to draft and adopt a constitution by combining De Jure Mandate and De Facto Mandate.

- Article (70) Representatives of the Constituent Assembly
- The representatives of the following groups have the right to participate in the Constituent Assembly to draft and enact the federal union constitution during transition period.
- (a) The elected representatives from the 2020 election.
 - (b) State/Federal Unit Council members
 - (c) Ethnic Resistance Organizations
 - (d) Civil Society Organizations that are involved in the Spring Revolution
 - (e) Political parties
- Article (71) Representatives participation proportion of the Constituent Assembly
- (a) Elected representatives (30%)
 - (b) State/Federal Unit Council members (30%)
 - (c) Ethnic Resistance Organization (13%)
 - (d) Civil Society Organizations (13%)
 - (e) Political Parties (13%)
- Article (72) Forming the Constituent Assembly supporting mechanisms
- In order to convene the Constituent Assembly successfully within the specified period, the following supporting mechanism shall be formed.
- (a) Necessary committees by sector
 - (b) Administrative working committees
 - (c) Technical support team and secretaries
 - (d) Local and international technical experts
 - (e) Creating dispute resolution mechanisms
 - (f) Creating a space for the public to be informed
- Article (73) Matters related to forming the member states of the Federal Union
-

The following matters on the provisions of forming the member states of the Union that will be added in the permanent Federal Union constitution will be made in the Constituent Assembly.

- (a) Matters related to naming the member states of the Federal Union (Pyidaung/State/Pyi/Region etc)
- (b) Matters related to forms of forming the member states of the Federal Union (Forming with State (or) establishing Federate State by combing sub-states)

Note: To discuss and decide in the Constituent Assembly on the matters related to formation of each federal unit of States/Federal Units (or) Federated State by combining sub-states (or) Federal Units/Union member states based on existing States and Regions including formation of Bamar State.

- (c) Matters related to forming new member states of the Federal Union
- (d) Matters related to changing States boundaries
- (e) It shall be based on the relevant state's background history and national unity either in the formation of new member states of the federal union or in changing the boundaries of the state.

Article (74) Decision Making

In order to be able to make decisions systematically, the following decision-making format shall be defined.

- (a) In deciding matters directly related to state affairs such as naming the members State of the Federal Union, forms of the forming the member states of the Union, forming new States, changing state boundaries and determining the number of representatives to be sent by the member states to the Federal Upper Chamber and important political matters directly related to the union affairs including forming the union army, can be decided by the a majority of two-third (65%) of the representatives of the assembly.
- (b) Matters related to technical issues, which are unrelated to above clause (A), can be decided by a majority of more than half (51%) of the representatives of the assembly.

- Article (75) Steps in the process of drafting and adopting the Federal Constitution
- (a) Agreeing on Union Vision and Values, The Guiding Principles for Building the Federal Democracy Union [discussing and agreeing on the principles of Federal Democracy Charter Part 1 with actors who were not able to be involved during the interim (revolution) period].
 - (b) Agreeing on institutions and procedures for making a constitution.
 - (c) Preparing for a consultation with the people by providing civic education on the process, constitutional history and constitutional options.
 - (d) Consultation with scholars and technical experts.
 - (e) Start writing a constitution (draft) and forming necessary working committees to be able to write such a draft.
 - (f) Public consultation on the constitution (draft).
 - (g) Finalizing the constitution (draft).
 - (h) Approving the finalized constitution (draft) as a confirmed draft in the Constituent Assembly.
 - (i) Ratification of the draft constitution that was approved by the Constituent Assembly through referendum by each union member state. When holding referendums by the member states of the federal union, they shall be based on the number of states/federal units existing during the transition period.
 - (j) When holding referendums based on the member states existing during the transitional period, if 75% of the number of the proposed States in the draft vote in favor, the federal constitution shall be deemed to have been ratified. Referendums must be held again in States that have not yet voted in favor.
 - (k) When holding referendums based on the member states of the Union, if 75% of the number of the states , vote against it, the designation of “approved draft” by the Constituent Assembly shall be considered null and void. The Constituent Assembly shall either amend the approved draft that was considered null

and void or draft a new constitution and hold the referendums based on the member states of the Union shall be held again within (6) months.

- (l) If the federal union constitution can be adopted in a referendum held based on the member states of the union, new elections shall be held under the leadership of the Transitional Federal Government in accordance with the provisions of the new federal constitution. The necessary election commission for conducting such an election shall be established in accordance with the provisions of Article (22).
- (m) The Transitional Union Government shall formally transfer power to the new Union Government that won the election held in accordance with the new federal union constitution. At the time of transferring power, the transitional union government and the transitional federal constitution shall be declared to have ended.

Article (76) Term of the Constituent Assembly

- (a) The term of the Constituent Assembly is (4) years. Out of those (4) years, the drafting of the Federal Union constitution shall be completed within (3) years and holding referendums based on member states, holding new elections and transferring power shall be completed within one (1) year.
- (b) If it is not approved in the referendum held based on the member states of the union, (6) months for the amendment of the draft constitution, (6) months for the holding of elections and the transferring power, a total of (12) months can be extended.

Chapter (5)

Form of the Pyidaungsu during the Transitional Period

Article (77) Member States of the Federal Union

The Federal Union is formed with the following member states which have the full rights to democracy, equality and self-determination, which have been formed based on ethnicity and geography.

- (1)
- (2)
- (3)

Note: Only after obtaining political agreement on whether new states should be formed and whether state boundaries should be changed, the number of member states of the union will be determined and added under this article.

- Article (78) State Constitution of the Members States of the Federal Union
- (a) The constituting States of the union shall retain rights to draft and ratify their own constitutions.
 - (b) The State Constitutions shall specify local governance as necessary, including the identification of status/levels of local government and that of territories for local government of member states.
 - (c) The State's Constitution shall provide the following as necessary regarding land and natural resources within member the States of the union.
 - (1) Right to own, use and manage lands, right to collect taxes and to benefit.
 - (2) Right to recognition of customary land ownership of ethnic nationalities
 - (3) Right to own and manage natural resources, right to collect taxes and right to preserve and protect the environment.
 - (d) Member States of the union shall have right to draft and adopt the election law of the respective state.
 - (e) The political, social, economic, cultural and customary rights of every ethnic nationality within the States shall be preserved and promoted.
 - (f) A systematic management is required to prevent internal immigration that may impact on the damage of the politics, social, economic and culture of indigenous peoples residing in constituting States of the union.

- (g) The official language of each state can be adopted by each respective state as appropriate.

Article (79) Rights to form New States

- (a) New States shall have the right to be formed in the Federal Union.
- (b) Standards and procedures to form new States shall be discussed and agreed in the Constituent Assembly and shall be added and adopted in the permanent constitution.

Noted: Only after obtaining political agreement on whether new states should be formed and state boundaries should be changed, the decision will be made on whether this article should be included or not.

Article (80) Transitional Federal Units

- (a) In addition, to the (7) States and (7) Regions that are defined as States/Federal Units in accordance with Part (2), Chapter (7), Article (48) of the Federal Democracy Charter in interim (revolution) period, new transitional ‘Federal Units’, which retain the full rights of self-determination, shall have the right to be formed in transitional period as per the needs of current revolution.
- (b) The matters regarding those transitional federal units will be discussed again in the Constituent Assembly and shall have the right to be established as States/Federal Units.
- (c) New Transitional Federal Units are;
 - (1)
 - (2)
 - (3)

Noted: This article shall be included only after obtaining political agreement on whether new transitional “Federal Units” should be formed.

Article (81) Protecting the rights of ethnic minorities

- (a) In order to protect the rights of ethnic minorities within the Federal Union member states (minority within minority), auton-

omous regions and national territories shall be established in accordance with the relevant state constitution.

- (b) Ethnic minorities' traditional customs and languages shall be protected, preserved and promoted freely in accordance with international human rights standards.
- (c) Autonomous regions and national territories shall be formed based on ethnicities.
- (d) Procedures for the formation of autonomous regions and national territories must be enacted in the relevant state constitutions.

Article (82) Federal Territorial

The federal territorials are as follows;

- (1) Federal Union Capital
- (2)

Article (83) Powers that the member states of the Federal Union are not entitled to exercise

The member states of the federal union shall not be allowed to exercise the powers on the military alliances with foreign nations, signing the military treaties, issuing notes and coins to use within the State.

Chapter (6)

Transitional Federal Union Legislation

Article (84) Forming the Transitional Federal Union Parliament

- (a) The Transitional Federal Union Parliament shall be composed of the Federal Upper Chamber and Federal Lower Chamber.
- (b) The Federal Parliament (sic) and the Federal Lower Chamber of the Transitional Union Parliament shall be formed with the members of parliaments who were elected in the general elections

held on 8 November 2020 (De Jure Mandate) and the representatives of States/federal units including ethnic resistance organizations who are involving in the spring revolution (De Facto Mandate) in accordance with the provision of Article (85) and Article (95).

- (c) The representation of the representatives who were elected by the people in the Pyithu Hluttaw, Amyotha Hluttaw, State and Region Hluttaws respectively but cooperated together with the military coup' d'état has been officially terminated on the day of enactment of this constitution. The substitution for those representative vacancies shall not be made during the transitional period.

Transitional Federal Upper Chamber

Article (85) Forming Transitional Federal Upper Chamber

- (a) The Transitional Federal Upper Chamber shall be formed with (168) representatives of the Amyotha Hluttaw who were elected in the general elections held on 8 November 2020 election and (84) representatives (50%) of state/federal units including ethnic resistance organizations who are involved in the spring revolution with a De Facto mandate.

Note: To discuss more detail on the matter of representatives of state/federal units with De Facto Mandate

Article (86) Chairperson of the Transitional Federal Upper Chamber

- (a) When the first session of the Federal Upper Chamber is held during the transition period, a representative of the Federal Upper Chamber shall be appointed as the chairperson.
- (b) The chairperson shall swear an oath before the Federal Upper Chamber.
- (c) The chairperson shall supervise the Federal Upper Chamber until the Speaker and Deputy Speaker have been elected.

Article (87) Electing Speaker and Deputy Speaker of the Federal Upper Chamber

- (a) The representatives of the Federal Upper Chamber shall elect the Speaker and Deputy Speaker of the Federal Upper Chamber among the representatives.
- (b) The Speaker and Deputy Speaker shall not be from the same state. If the Speaker is from de Jure Mandate, deputy speaker shall be from de facto Mandate.
- (c) If the Speaker or Deputy Speaker is vacant, a replacement shall be elected at the nearest Federal Upper Chamber session.
- (d) When the Speaker of the Federal Upper Chamber is unable to perform the duties of the Speaker, the Deputy Speaker shall temporarily perform the duties of the Speaker.
- (e) The Federal Upper Chamber shall prescribe bylaws and rules of procedure for electing the Speaker and Deputy Speaker of the Federal Upper Chamber.

Article (88) Functions and authority of the Speaker of the Transitional Federal Upper Chamber

- (a) The Speaker of the Transitional Upper Chamber shall supervise the Federal Upper Chamber sessions.
- (b) The Speaker of the Transitional Upper Chamber shall invite the President, if he/she is intimated of the President's desire to address the Federal Upper Chamber.
- (c) The Speaker of the Transitional Upper Chamber shall have the right to invite organizations representing any of the Union level organizations formed under the Constitution to attend the Federal Upper Chamber session and give clarifications on matters relating to ongoing discussions and implementation, if necessary.
- (d) The Speaker of the Transitional Upper Chamber shall have the power to supervise the meetings of the Federal Upper Chamber and the discipline of the representatives of the Federal Upper Chamber.
- (e) No person shall enter and search the premises of the Federal Upper Chamber and no right to arrest without the permission of the Speaker of the Transitional Federal Upper Chamber.

- (f) The Speaker of the Transitional Upper Chamber shall perform other duties and powers prescribed by the Transitional Constitution or any law.

Article (89) Regular Session of the Transitional Federal Upper Chamber

- (a) The Transitional Constitution shall be written and adopted in accordance with step (8) of the roadmap of the Federal Democracy Charter and the Union President shall convene the first session of the Federal Upper Chamber within thirty days after the starting of the transitional period in line with the constitution.
- (b) A regular session of the Transitional Federal Upper Chamber shall be convened at least twice a year.
- (c) The Speaker of the Federal Upper Chamber shall convene the regular session of the Transitional Federal Upper Chamber.
- (d) For the convening of a regular session of the Transitional Federal Upper Chamber, a public notice shall be issued fifteen days, in advance.

Article (90) Special or Emergency Sessions of Transitional Federal Upper Chamber

- (a) The Speaker of the Federal Upper Chamber shall convene a special or emergency session of the Upper Chamber if all representatives from at least two States of the Upper Chamber or one quarter of all of the representatives of the Federal Upper Chamber request.
- (b) The Speaker of the Federal Upper Chamber shall convene a special or emergency session of the Upper Chamber if the Union President requests.
- (c) For convening a special or emergency session of the Federal Upper Chamber, a public notice shall be issued fifteen days, in advance.

Article (91) Quorum for Meetings and Voting

- (a) Attendance of more than half the members of the Federal Upper Chamber shall form the quorum for a meeting.

- (b) Only attendance of two thirds of members of the Federal Upper Chamber shall form a quorum for voting purposes. In the meeting attended by two thirds of members of the Federal Upper Chamber, decision shall be made by a majority vote. If there is a tie in the vote, the Speaker of the Federal Upper Chamber shall cast the deciding vote.

Article (92) Committees of the Transitional Federal Upper Chamber
Necessary committees of the Transitional Federal Upper Chamber shall be composed of representatives of the Federal Upper Chamber.

Article (93) By laws and Procedures of the Transitional Federal Upper Chamber
The Transitional Federal Upper Chamber shall prescribe bylaws and rules of procedure for its duties and activities.

Article (94) Term of the Transitional Federal Upper Chamber
The term of the Transitional Federal Upper Chamber shall begin from the time to start implementing article (55) and (56) of Chapter (9) of the Federal Democracy Charter (Part 2) after the Transitional Constitution, which is stated under chapter (3) of the Federal Democracy Charter (Part 1), has been promulgated, and shall end when the step (12) of the political roadmap, which is stated under chapter (3) of the Federal Democracy Charter (Part 1), has been implemented successfully.

Transitional Federal Lower Chamber

Article (95) Forming Transitional Federal Lower Chamber
The Transitional Federal Lower Chamber shall be formed with (330) representatives of the Pyithu Hluttaw who were elected in the general elections held on 8 November 2020 election and (110) representatives (25%) of state/federal units including ethnic resistance organizations who are involved in the spring revolution with De Facto mandate.

Note: To discuss more detail on the matter of representatives of state/federal units with De Facto mandate

Article (96) Chairperson of the Transitional Federal Lower Chamber

- (a) When the first session of the Federal Lower Chamber is held during the transition period, a representative of the Federal Lower Chamber shall be appointed as the chairperson.
- (b) The chairperson shall swear an oath before the Federal Lower Chamber.
- (c) The chairperson shall supervise the Federal Lower Chamber until the Speaker and Deputy Speaker have been elected.

Article (97) Electing the Speaker and Deputy Speaker of the Federal Lower Chamber

- (a) The representatives of the Federal Lower Chamber shall elect the Speaker and Deputy Speaker of the Federal Lower Chamber among the representatives.
- (b) If the Speaker or Deputy Speaker is vacant, a replacement shall be elected at the nearest Federal Lower Chamber session.
- (c) When the Speaker of the Federal Lower Chamber is unable to perform the duties of the Speaker, the Deputy Speaker shall temporarily perform the duties of the Speaker.
- (d) The Federal Lower Chamber shall prescribe bylaws and rules of procedure for electing the Speaker and Deputy Speaker of the Federal Lower Chamber.

Article (98) Functions and authority of the Speaker of the Transitional Federal Lower Chamber

- (a) The Speaker of the Transitional Lower Chamber shall supervise the Federal Lower Chamber sessions.
 - (b) The Speaker of the Transitional Lower Chamber shall invite the President or Prime Minister, if he/she is intimated of the President's or Prime Minister's desire to address the Federal Lower Chamber.
-

- (c) The Speaker of the Transitional Lower Chamber shall have the right to invite organizations representing any of the Union level organizations formed under the Constitution to attend the Federal Lower Chamber session and give clarifications on matters relating to ongoing discussions and implementation, if necessary;
- (d) The Speaker of the Transitional Lower Chamber shall have the power to supervise the meetings of the Federal Lower Chamber and the discipline of the representatives of the Federal Lower Chamber.
- (e) No person shall enter and search the premises of the Federal Lower Chamber and no right to arrest without the permission of the Speaker of the Transitional Federal Lower Chamber.
- (f) The Speaker of the Transitional Lower Chamber shall perform other duties and powers prescribed by the Transitional Constitution or any law.

Article (99) Regular Session of the Transitional Federal Lower Chamber

- (a) The Transitional Constitution shall be written and adopted in accordance with step (8) of the roadmap of the Federal Democracy Charter and the Union President shall convene the first session of the Federal Lower Chamber within thirty days after the starting of the transition period in line with the constitution.
- (b) A regular session of the Transitional Federal Lower House shall be convened at least twice a year.
- (c) The Speaker of the Federal Lower Chamber shall convene the regular session of the Transitional Federal Lower Chamber.
- (d) For the convening of a regular session of the Transitional Federal Lower Chamber, a public notice shall be issued fifteen days, in advance.

Article (100) Quorum for Meetings of Transitional Federal Lower Chamber
Attendance of more than (30%) the Federal Lower Chamber shall form the quorum for a meeting. Only attendance of more than 50% of members of the Federal Chamber shall form a

quorum for voting purposes. The decision shall be made by a majority vote. If there is a tie in the vote, the Speaker of the Federal Lower Chamber shall cast the deciding vote.

Article (101) Committees of the Transitional Federal Lower Chamber
Necessary committees of the Transitional Federal Lower Chamber shall be composed of representatives of the Federal Lower Chamber.

Article (102) By laws and Procedures of the Transitional Federal Lower Chamber
The Transitional Federal Lower Chamber shall prescribe bylaws and rules of procedure for its duties and activities.

Article (103) Term of the Transitional Federal Lower Chamber
The term of the Transitional Federal Lower Chamber shall be the same as the Transitional Federal Upper Chamber.

Transitional Federal Legislation

Article (104) Introduction of Bills

- (a) The Federal Union Government or any representative of either Chamber may introduce bills.
- (b) Money bills shall be introduced only in the Federal Lower Chamber.
- (c) Bills of matters related to member states of the union shall be introduced only in the Federal Upper Chamber.

Article (105) Adoption of Bills

- (a) Except for the Federal Budget bill, all the bills introduced in the Federal Lower Chamber, on receiving more than half of the votes, shall be sent to the Federal Upper Chamber. Such a bill shall become law only if it receives more than half of the votes of the Federal Upper Chamber.

- (b) A bill introduced in the Federal Upper Chamber, on receiving more than half of the votes, shall be sent to the Federal Lower Chamber. Such a bill shall become law only if it receives more than half of the votes in the Federal Lower Chamber.

Article (106) Adoption of the Transitional Federal Budget Bill

- (a) The Transitional Federal Budget Bill shall be introduced by the Federal Lower Chamber. If the bill receives a simple majority vote in the Federal Lower Chamber, it shall be sent to the Federal Upper Chamber. If the Federal Upper Chamber adopt the bill within (14) days, by a simple majority vote, it shall become law.
- (b) If the Transitional Federal Budget Bill that has been approved by the Federal Lower House cannot be approved or rejected by the Federal Upper House within (14) days, it shall be sent back to the Federal Lower House. The Budget Bill shall become law if it is re-approved by a simple majority vote in the Federal Upper House.

Article (107) Transitional Current Spending

If the Federal Union Parliament has not yet adopted the annual budget bill of the Federal Union Government by the end of the current fiscal year, the Government may appropriate funds to make payment as per limit of current expenditure approved by Union Parliament as latest.

Article (108) Joint Committee

- (a) If an entire bill or part of the bill passed by one transitional federal Chamber cannot be passed by the other transitional federal Chamber, either one of the Chambers or the Federal Union Government may request for the formation of a Joint Committee in order to negotiate on the bill.
 - (b) The Joint Committee shall consist of an equal number of members from each Chamber.
-

- (c) The Joint Committee shall complete its duties within (21) days. The Joint Committee shall dissolve automatically upon completion of its tasks.
- (d) When the Joint Committee fails to reach agreement on a bill, the bill shall become a Dead Bill.
- (e) Even if an agreement is reached within the joint coordination committee, the bill must be returned to the parliament where it was initiated, if amendments or changes are made to the bill. Following the approval by the parliament, it must then be sent to and approved by the other parliament and only then it shall become a law.
- (f) If a bill is circulated in accordance with Paragraph (e) of this Article but fails to pass in either Chamber in accordance with the rules and procedure set out in Article 104, then the bill shall become a Dead Bill.

Article (109) Promulgation of Laws

Every bill passed by the Federal Union Parliament must be signed and promulgated by the Federal Union President within (7) days. Notwithstanding if the President fails to sign and promulgate it within (7) days after the date of presentation, on the day after the completion of that period, the Bill shall become a law.

Article (110) Matters that the Transitional Federal Union Parliament does not have the right to enact a law on

The Transitional Federal Union Parliament does not have a right to enact a law on the matters related to the future federal democratic constitution that will be discussed in the Constituent Assembly.

Article (111) Transitional Federal Union Parliament Joint Session

The Joint Session in which all the representatives of the Transitional Federal Upper Chamber and the Transitional Lower Chamber attend, shall be convened in the following circumstances.

- (a) Delivering speech by the Union President (or) the Prime Minister regarding the matters of the Federal Union
- (b) Delivering speech from the international leaders
- (c) Events organized by the Transitional Union Parliament
- (d) In the Joint Session of the Transitional Federal Union Parliament, the speakers of the Transitional Federal Upper Chamber and Lower Chamber shall serve as chairperson jointly. If the speaker of a Chamber is unable to attend, the Deputy Speaker of the relevant Chamber shall serve as chairperson on behalf.

General Provisions related to the Transitional Federal Union Parliament

Article (112) Exemptions and Privileges

- (a) No representative of the Transitional Federal Union Parliament shall be questioned, punished or brought to trial for any vote cast, speech or discussion made, or distribution of written materials.
- (b) During a session of Transitional Federal Union Parliament, no representative shall be arrested, except during the commission of the offense itself, charged or punished for any offense, without approval of the Speaker of the Chamber respectively.

Article (113) Allowance

The Transitional Federal Union Parliament shall provide by law for its representatives to receive appropriate allowance. Any decision to raise the allowance shall take effect only in the new term of the parliament.

Chapter (7) Transitional Federal Executive

Article (114) Union President

The Union President is the head of the Federal Democratic Union.

Article (115) Qualification of the Union President

- (a) The President or the Vice President who are to be nominated and elected shall have qualifications as follows.
- (1) Shall be a person whose parents are citizens of the federal democracy union.
 - (2) Must have turned 35 when submitting the nomination for the position of president.
 - (3) Shall not be a citizen of two countries or more than two countries.
 - (4) Shall be a citizen of the federal democracy union

Proviso: : A commission shall be formed during the transition period and shall carry out special arrangements in accordance with the provisions of Article (62) to ensure that those entitled to citizenship under Sections (169), (170), (171), and (179) of Chapter (8), 'Citizenship,' but who are unable to exercise this right, do not lose their entitlement due to this provision.

- (5) shall be a person who has resided continuously in the Union for at least 10 years
 - (6) Those who were not allowed to be a citizen or whose citizenship were revoked unjustly due to internal displacement during the civil war for more than 70 years, involving in ethnic resistance organizations, residing in refuge abroad because of the life safety concerns during the 88 uprising and the Spring Revolution shall not face limitation as in the paragraph (4 and (5) above.
- (b) The President and the Vice-President shall not be either members of Union or State Government or representative of any parliament. If a member of parliament or a government member is being elected as the president, they shall have to be resigned.

Article (116) The selection

The Federal Upper Chamber shall select the Union President and Vice President from among the elected representatives of the 2020 election held on 8 November 2020 and those involved in ethnic resistance organizations and the Spring Revolution aiming at the unity in transition.

Article (117) Term

The term of the President during the transition is same as that of the Federal Union Parliament.

Article (118) Duties and Powers

- (a) The Union President shall serve as the Commander-in-Chief of security and defense forces of the union, including the union armed forces. This power shall, however, only be exercised at the time of a state of emergency of the union.
 - (b) The Union President in consultation with and with approval of the Union Government, shall have the power to declare war against a foreign country or cessation of war.
 - (c) In execution of the powers provided in Paragraph (b) above, the Union President shall obtain endorsement of the Federal Union Parliament. Once the approval gained, the Federal Union Parliament shall announce to the whole country.
 - (d) The Union President shall appoint the person, whose name has been submitted by the Federal Lower Chamber, as the Union Prime Minister.
 - (e) The Union President shall appoint the person approved by the Upper Chamber of the Union Parliament as Justices and Chief Justice of the Union Supreme Court.
 - (f) The Union President shall appoint the persons, whose names have been submitted by the Union Prime Minister, as Ministers of the Federal Government.
 - (g) The Union President shall appoint the persons nominated by the Union Prime Minister as Union Attorney General and Auditor General.
 - (h) The Union president shall appoint the persons whose names have been submitted by the Union Prime Minister as members of the respective union commissions.
 - (i) On recommendation of the Prime Minister, the Union President shall accept the resignation of a Union Minister or suspend him/her from his/her duties.
 - (j) The Union President shall sign and promulgate all bills approved or deemed to have been approved as federal laws by the Federal Parliament.
-

- (k) The Union President may intimate the Federal Union Parliament a matter concerning the Federal Union or the people, or issues of importance by correspondence or speech.
- (l) The Union President may deliver an address to the people of the Federal Union, from time to time.
- (m) In consultation with the Union Government, the Union President may perform duties and responsibilities entrusted to him/her concerning matters apart from the ones, which are expressly provided for in this Transitional Constitution. However, it shall not be in contradiction to the transitional Constitution.
- (n) The Union President shall declare the State of Emergency or the end of it.
- (o) The Union President shall have the power to grant amnesty.

Article (119) Duties and Powers of the transitional Vice President

- (a) The transitional Union Vice President shall perform his or her duties assigned by the Union President.
- (b) If the Union President in transition, on his/her own accord, becomes unable to continue to perform his/ her duties or is removed from office or dies before the expiration of his/her term of office, the transitional Federal Vice president shall have the right to succeed his/her mandate and duties.

Article (120) Entitlement of the transitional Union President and Vice President

The Union President and Vice President shall be provided with insignia of office and a residence. They shall also be entitled to a salary and allowances prescribed by law.

Article (121) Impeachment of the Transitional Union President

The Transitional Union President may be impeached for any of the following reasons.

- (a) If the Union President in transition:
 - (1) High treason against the Federal Union

- (2) Violates this Transitional Constitution.
- (3) Commits gross misconduct.
- (b) A motion to impeach the President, in accordance with Paragraph (a) above, may be introduced in either of the two Chambers. The impeachment inquiry may proceed, only when more than half of the members of one Chamber endorse the motion.
- (c) The motion to impeach the President, approved by either of the chambers, shall be investigated by another chamber.
- (d) If two-thirds of the members of the respective Chamber determine that there are sufficient grounds for the removal of the transitional Union President from office, their finding shall be presented to and approved by another Chamber.
- (e) After the respective Chamber receives the findings, submitted in accordance with Paragraph (d), if two-thirds of the members of the Chamber further approves, the Union President shall be removed from office.
- (f) Throughout the impeachment process, the Union President shall have the right to defend himself/herself, in person, or through a representative.
- (g) The provisions contained in this Article shall also apply to the Vice President.

Article (122) Replacement

If the Union President dies during his/her term of office or becomes unable to continue to perform his/her duties or is removed from office according to Article (121) of this Constitution, the vacancy shall be filled as follows:

- (a) The Vice President shall perform duties of the Union President until the expiration of the regular term of office of the Federal President. Replacement of the President position by the Vice President shall not apply to the provision of Article 115, paragraph (b).
- (b) As the office of the Vice President will then become vacant, the speaker of the Federal Upper Chamber shall take up duties as the Vice President.

- (c) If further vacancy occurs during the regular term of the President, new elections shall take place according to the provisions of Article (116) of this Constitution.

Article (123) Immunities

No one shall initiate civil or criminal suit against the transitional Union President and Vice President during their term of office for acts undertaken or not undertaken within the scope of their presidential duties.

Article (124) Prohibition

The Transitional President and the Vice-Presidents shall not hold any other office of emolument or belong to management of an enterprise on profit.

The Transitional Union Executive

Article (125) Forming the Transitional Union Government

- (a) The transitional Federal Union government shall be formed with cabinets led by the Union Prime Minister.
- (b) The transitional government shall be formed with following persons:
- (1) Union Prime Minister
 - (2) Union Deputy Prime Minister
 - (3) Union Ministers
- (c) The Transitional Union Government shall be established in the form of national unity along with the transitional Federal Union Parliament, ethnic resistance organizations and representatives from entities that are involved in the Spring Revolution.

Note: To continue to discuss the participation methods and proportions of Ethnic Resistance Organizations and Spring Revolutionary Forces.

- (d) The Transitional Union Government as a whole shall be accountable to the transitional Federal Lower Chamber, which is

composed of groups participating in the Spring Revolution together with Ethnic Resistance Organizations in accordance with the Article (84).

- (e) The transitional Union Prime Minister shall be accountable for all the actions carried by the transitional Federal Union government.

Article (126) Term of office

The term of office of the transitional Federal Government shall be the same as the term of office of the transitional lower Chamber.

Article (127) The transitional Union Prime Minister

- (a) The Federal Lower Chamber shall select the Union Prime Minister from among representatives of the Federal Lower Chamber.
- (b) The Union Prime Minister shall be the person receiving the absolute majority vote of the Federal Lower Chamber.
- (c) If no candidate secures the absolute majority vote within fourteen-day period, the candidate who has secured the most votes shall be selected as the Union Prime Minister.

Article (128) Qualifications of the transitional Union Prime Minister

A candidate selected for the position of the transitional Prime Minister of the Federal Union shall:

- (a) Have been born of parents both of whom are citizens of the Federal Union;
- (b) Have attained the age of 30 years, on the date on which he/she is nominated as a candidate for the position of the Union Prime Minister.
- (c) Shall not be a citizen of two or more than two countries.
- (d) Be a citizen of a federal democratic union.
- (e) Have resided continuously in the Federal Union for over 10 years;

- (f) Those who were not allowed to be a citizen or whose citizenship were revoked unjustly due to internal displacement during the civil war for more than 70 years, involving in ethnic resistance organizations, residing in refuge abroad because of the life safety concerns during the 88 uprising and the Spring Revolution shall not face limitation as in the paragraph (d) and (e) above.

Article (129) Powers and duties of the Union Prime Minister

- (a) The Union Prime Minister, with the agreement of the Federal Lower Chamber, may identify union ministries as necessary.
- (b) The Union Prime Minister, in accordance with laws, may appoint or remove heads of civilian servants from the office.
- (c) The Union Prime Minister shall perform all the actions and matters related to the Union Government.
- (d) The Union Prime Minister, in accordance with laws, may announce orders and signing contracts/treaties.
- (e) The Union Prime Minister shall assign his or her duties and responsibilities to respective ministries.
- (f) The Union Prime Minister may deliver an address or send missive on the issues of Union Government's policies and different conditions occasionally at joint meetings of the Union Parliament or to the whole country.

Article (130) The Transitional Union Deputy Prime Minister

- (a) The Union Deputy Prime Minister shall perform duties assigned by the federal prime minister.
- (b) The Union Deputy Prime Minister, by permission of Federal Prime Minister, shall have the right to perform duties of the Union Prime Minister, when the Union Prime Minister is incapable of performing his/her duties.

Article (131) Replacement

If the position of the Federal Prime Minister becomes vacant, a new Prime Minister must be replaced and appointed in accordance with article 127 of this transitional constitution.

Article (132). Motion of No Confidence

- (a) A motion of no confidence against the Federal Government or an individual Minister shall not be made during (100) days after formation of the Government.
- (b) If the absolute majority of the members of the lower Chamber endorse a motion of no confidence against the Government or an individual Minister, then the Government or the individual Minister shall resign from office.
- (c) If the Prime Minister or the entire Government has to resign, the Union President shall appoint a new Federal Prime Minister, in accordance with Article (127) of this Constitution.
- (d) During the time before being able to appoint the new Prime Minister, if requested by the Federal President, the Union Prime Minister who is to resign may continue to perform his or her duties.

Article (133) Resignation

- (a) The Prime Minister, at any time, may resign by submitting his/her resignation letter to the Federal President.
- (b) A Minister of the Government may resign by handing over his/her resignation letter to the Prime Minister, for submission to the Union President.

Article (134) Duties of the transitional government

- (a) During the transition, the transitional Federal Government shall prepare the annual Federal Budget and submit it to the Federal Lower Chamber.
 - (b) In a situation where the Federal Union is being attacked by another country or if it is under threat of an attack, the Union Government may take measures for the defense of the Union, with the approval of the President. If the two Federal Union chambers are not in session, the measures taken shall be submitted to the nearest Federal Union Chambers.
 - (c) In consultation with the Union President, the Union Government may undertake measures on matters of participation of the
-

federal armed forces, in international peacekeeping efforts and in joint military exercises for raising the capacity of them, in accordance with international or bilateral agreements.

- (d) All international agreements signed by the Union Government shall be submitted to the Federal Union Parliament to recognize and document.

Article (135) Continuation of the Implementation of the policies of the interim National Unity Consultative Council

Among roles and responsibilities of NUG specified in FDC part2, chapter 4, relevant policies on politics, foreign affairs, economics, social, security and defense for the transition period, and policies stipulated by the NUCC and to be implemented by NUG may continue to be practised and implemented.

Article (136) Ministries

The Federal Government may form, as necessary, not more than 30 ministries, including the ministries mentioned below.

- (1) Ministry of Foreign Affairs
 - (2) Ministry of Home Affairs and Immigration
 - (3) Ministry of Defense
 - (4) Ministry of Federal Union Affairs
 - (5) Ministry of Planning, Finance and Investment
 - (6) Ministry of Humanitarian Affairs and Disaster Management
 - (7) Ministry of International Cooperation
 - (8) Ministry of Education
 - (9) Ministry of Health
 - (10) Ministry of Natural Resources and Environmental Conservation
 - (11) Ministry of Human Rights
 - (12) Ministry of Women, Youth and Children Affairs
 - (13) Ministry of Labour
-

- (14) Ministry of Communications, Information and Technology
- (15) Ministry of Electricity and Energy
- (16) Ministry of Commerce
- (17) Ministry of Justice

- Article (137) Prohibition of Secondary Occupation
Members of the Federal Government, the Federal Attorney General and the Federal Auditor General shall not:
- (a) Hold other salaried office; or
 - (b) Belong to management of an enterprise carried on profit.

Chapter (8)

Transitional Federal Union Judiciary

- Article (138) Judicial Power of the Federal Union
The judicial power of the Union shall be vested in the courts. Union courts established at different levels in accordance with laws prescribed by the Federal Union Parliament shall have the right to exercise the federal judicial power, and the judiciary system shall be free and fair.
- Article (139) Judiciary of the Union and States
The judiciary of the union and that of member states of the union shall be established separately.
- Article (140) Judiciary of States
Judiciary of States shall be provided in transitional constitutions of respective member states of the Federal Union.
- Article (141) Independence of Judiciary
Judges shall adjudicate independently and are accountable only to the laws.

Article (142) Institutions of Federal Courts

- (a) The independent Constitutional Court shall be established to resolve constitutional disputes.
- (b) The Federal Union Supreme Court and its subordinate federal courts shall be established for the exercise of the federal judicial powers.

The Transitional Constitutional Court

Article (143) The Transitional Constitutional Court

- (a) The Constitutional Court shall be formed with two persons appointed by the Federal Upper Chamber including nine justices of the Federal Union Supreme Court.

(Or)

The Constitutional Court shall be formed with judges: one each from the member states of the union.

- (b) The nomination of judges of the Transitional Constitutional Court shall be submitted by the president to the Federal Upper Chamber for the approval and then be appointed by the president.
- (c) Representatives from any parliaments shall not be nominated as judges of the Transitional Constitutional Court.
- (d) The chairperson of the Constitutional Court shall be chosen among judges of the Transitional Constitutional Court by themselves and be appointed by the president.
- (e) There shall be no discrimination on the ground of ethnicity, religion, color, or gender in appointment of the judges.

Article (144) Qualifications of Judges of the Transitional Constitutional Court

- (a) Shall be citizens of the Federal Union.
- (b) Shall have attained the age of at least (45) years.
- (c) Shall have at least ten years of experience in legal profession.

Article (145) Term of Judges of the Transitional Constitutional Court

- (a) The term of judges of the Transitional Constitutional Court is the same as that of this transitional constitution.

- (b) The term of a Judge of the Constitutional Court shall expire under the following conditions:
 - (1) At their own request to the Federal President.
 - (2) When being permanently incapable to perform his/her duties.
 - (3) Upon attaining the age of (75) years.

Article (146) Location

The office of the Transitional Constitutional Court shall be located in the Capital of Federal Union.

Article (147) Judicial Power of the Transitional Constitutional Court

- (a) Resolving the transitional constitutional disputes between the Union and States, and between States
- (b) Constitutional review of States' laws and union laws promulgated during the transition.
- (c) Constitutional interpretation of provisions of the transitional constitution
- (d) Powers and duties provided in laws that are promulgated by the transitional Federal Union Parliament.

Article (148) Remuneration

Judges of the Transitional Constitutional Court shall receive remuneration in an amount to be determined by the Federal Union Parliament.

Article (149) Prohibition to Have other Occupation

Apart from their judicial work, the judges of the Transitional Constitutional Court shall not:

- (a) Hold any other salaried office or occupation.
- (b) Hold a management position in an enterprise run on profit.
- (c) Be members of any legislative body or of a government.

Article (150) Impeachment of Judges of the Constitutional Court

- (a) Judges of the Constitutional Court may be impeached for any of the following reasons:
 - (1) breach of any provision of the transitional Constitution
 - (2) misconduct
 - (3) disqualifications of the qualifications and duties assigned by law
- (b) If 25% of the total members of either of federal chambers propose to impeach a judge of the Constitutional Court due to one of the conditions above described in paragraph (a), an investigation commission which includes an equal number of representatives of Federal Upper Chamber and the Federal Lower Chamber shall be formed by the two Chambers in coordination.
- (c) Findings of the commission shall be presented to and approved by the transitional Federal Lower Chamber and Federal Upper Chamber respectively.
- (d) Both of the Chambers shall cast votes separately and only when more than half of the members of the respective federal Chambers determine that the charge is valid, the president shall announce the impeachment of the judge from the office.

Article (151) Immunity

Federal Judges shall be immune from criminal or civil suits for performing undertaken within the scope of their judicial duties except for intentional infringement of the law.

The Transitional Federal Union Supreme Court

Article (152) Formation of the Transitional Union Supreme Court

- (a) The Union Supreme Court shall be formed with nine Justices.
- (b) The nomination the Transitional Union Supreme Court shall be submitted by the president to the Federal Upper Chamber for the approval and then be appointed by the president.

- (c) Representatives from any parliaments shall not be nominated as judges of the Transitional Union Supreme Court.
- (d) The Chief Justice shall be chosen among judges of the Transitional Union Supreme Court by themselves and be appointed by the president.

Article (153) Qualifications of Judges of the Transitional Union Supreme Court

The judges of the Transitional Union Supreme Court

- a) Shall be citizens of the Federal Union.
- b) Shall have attained the age of at least (45) years.
- c) Shall have at least ten years of experience in legal profession.

Article (154) Term of Judges of the Transitional Union Supreme Court

- (a) The term of judges of the transitional Union Supreme Court is the same as that of this transitional constitution.
- (b) The term of a Judge of the Constitutional Court shall expire:
 - (1) At their own request to the Federal President,
 - (2) When being permanently incapable to perform his/her duties,
 - (3) Upon attaining the age of (75) years.

Article (155) Location

The office of the Union Supreme Court during the transition shall be located in the Capital of Federal Democratic Union. The Transitional Supreme Court shall have the right to sit in Federal Courts in the States and, when necessary, elsewhere in the Federal Union.

Article (156) Jurisdiction of the Transitional Union Supreme Court

- (a) Without prejudice to provisions of Article (147), the Transitional Federal Union Courts shall have jurisdiction over the following matters:

- (1) Disputes and crimes between citizens of one State and those of another State
- (2) A petition to transfer a case from one State's court to another State's court
- (3) Jurisdiction disputes between Member State courts
- (4) Disputes arising out of contracts between foreign companies and domestic companies, a State Government or the Federal Union
- (5) Bankruptcy and insolvency.
- (b) The Transitional Union Supreme Court shall have the power to issue:
 - (1) Writ of Habeas Corpus
 - (2) Writ of Mandamus
 - (3) Writ of Prohibition
 - (4) Writ of Quo Warranto
 - (5) Writ of Certiorari
- (c) Powers and duties as provided by laws which are promulgated by the transitional Federal Union Parliament.

Article (157) Remuneration

The judges of the Transitional Union Supreme Court shall receive remuneration in an amount to be determined by the Transitional Union Parliament.

Article (158) Prohibition to have other Occupation

Apart from their judicial work, the judges of the Union Supreme Court shall not:

- (a) Hold any other salaried office or occupation,
- (b) Hold a management position in an enterprise run on profit,
- (c) Be members of any legislative body or of a government.

Article (159) Impeachment of Judges of the Union Supreme Court

- (a) Judges of the Union Supreme Court may be impeached for any of the following reasons:

- (1) breach of any provision of the transitional Constitution
 - (2) misconduct
 - (3) disqualifications of the qualifications and duties assigned by law
- (b) If 25% of the total members of either of federal chambers propose to impeach a judge of the Union Supreme Court due to one of the conditions above described in paragraph (a), an investigation commission which includes an equal number of representatives of Federal Upper Chamber and the Federal Lower Chamber shall be formed by the two Chambers in coordination.
- (c) Findings of the commission shall be presented to and approved by the transitional Federal Lower Chamber and Federal Upper Chamber respectively.
- (d) Both of the Chambers shall cast votes separately and only when more than half of the members of the respective federal Chambers determine that the charge is veracious, the president shall announce the impeachment of the judge from the office.

Article (160) Immunity

Federal Judges shall be immune from criminal or civil suits for performing undertaken within the scope of their judicial duties except for intentional infringement of the law.

Chapter (9)

Division of Power and Resources Sharing between the Federal Union and the member states of the Federal Union

Article (161) Division of Powers between the Federal Union and States

- (a) Powers shall be shared in accordance with this constitution between the union formed under Shared-rule and the States formed under Self-rule.
- (b) The union powers, state powers, and the residuals powers shall be determined according to the 'principle' of the division of

powers between the Federal Union and the member states of the Federal Union.

- (c) The powers that are necessary to exercise for the common interest of all the member states of the Federal Union shall be conferred to the union.
- (d) The residual powers, not specified as union powers, state powers or concurrent powers, shall be vested in the constituting States.

Article (162) Union powers

- (1) Federal Union armed forces and union security forces
- (2) Federal Union army
- (3) Federal Union intelligence service
- (4) Union security council
- (5) Union police force
- (6) Producing, selling, importing and exporting of weaponry, ammunition and explosives
- (7) Military service of civilians
- (8) International, regional multilateral and bilateral treaties and agreements with other countries
- (9) United Nations (UN) and diplomatic affairs
- (10) Passports and immigration
- (11) Issue and distribution of currency notes
- (12) Union bank
- (13) Union post service and telecommunications
- (14) Standardizing weights and measures
- (15) Copyright, intellectual property rights, patents and trademarks
- (16) Higher science and technical researches
- (17) Citizenship and naturalization
- (18) Determining union territory
- (19) Union election commission
- (20) Union electoral system

Article (163) State powers

- (1) Forming State police and State security forces
- (2) Forming local government, autonomous regions and national areas
- (3) Land and natural resources
- (4) State tax and tax revenue matters
- (5) State trade
- (6) State transportation
- (7) Transfer of housing, wealth, property and land
- (8) Cultural self-determination
- (9) Education
- (10) State industry and technology
- (11) Health
- (12) State social welfare
- (13) Agriculture
- (14) Farming/Husbandry
- (15) State citizenship matters
- (16) State civil servants and training
- (17) State election commission
- (18) State electoral system
- (19) State justice (justice based on customary law)

Article (164) Concurrent powers

- (1) Union highways, railways, waterways; coastal and maritime transport and aviation
- (2) Matters concerning tax including sale tax, business tax, income tax, excise tax and port tax
- (3) Border trade and tax collection of imports exports, international trade and trade within the union
- (4) Liaison with international monetary institutions

- (5) Matters concerning foreign investment
 - (6) Banking and insurance
 - (7) Tax revenue sharing
 - (8) Infrastructure
 - (9) Public debt
 - (10) Matters related to employee salary, awards and grants
 - (11) Money and property of those serving for the country's politics
 - (12) Standard of working hours, wages, holidays and leaves, and safety working conditions
 - (13) Special arrangements in the workplace for women
 - (14) Matters concerning workers and farmers
 - (15) Welfare of children, women, disabled persons and elderly people;
 - (16) Matters concerning child rights
 - (17) Right to a free basic education
 - (18) Matters concerning private schools, universities and vocational education
 - (19) Matters concerning union health
 - (20) Narcotic and harmful drugs
 - (21) Environmental protection
 - (22) Census
 - (23) Birth and death registration
 - (24) Criminal laws and civil procedure codes
 - (25) Matters concerning refugees and political asylum
 - (26) Rules and regulations related to freedom of assembly
 - (27) Establishment of organizations and unions
 - (28) Marriage, divorce and inheritance laws for people with dissimilar traditions and customs
 - (29) Minorities rights protection
-

- (30) Civil servant training
- (31) Matters concerning radio, television, media and publishing
- (32) Matters concerning political parties
- (33) Matters concerning state of emergency
- (34) Forming new States and defining State territory
- (35) Electoral system and defining constituencies

Article (165) Regarding concurrent powers, the Union Parliament shall pass framework legislation that will cover the entire union. The States shall adopt detailed laws and shall implement.

Article (166) Basic policies of the federal financial system

- (a) States shall have adequate financial resources and the right to manage expenditures in order to effectively serve the areas of State mandate conferred by the Federal Union Constitution.
- (b) Financial resources that can be managed by the Union Government, financial resources that can be managed by the States, and financial resources to be divided equally between the Union Government and the States shall be determined. To be able to determine them, a Joint Financial Committee that includes the representatives from the Union Government and State Governments shall be formed.
- (c) The Union Government shall establish a separate mechanism to manage the financial resources to be managed by the Union Government.
- (d) The State Government shall establish a separate mechanism to manage the financial resources to be managed by the State Government.
- (e) The financial resources to be shared equally between the Union Government and the States shall be managed by the Joint Financial Committee.
- (f) The Joint Committee on Finance shall review the determination and allocation of taxes once every five (5) years.

- (g) Transfer of funds from the Union Government to the States shall be managed by the Union Government.
- (h) An independent commission shall be established by the Union Government to develop an equity program between the States using the funds that the Union Government has the right to manage.
- (i) The transfer of funds between States shall be coordinated by the respective States.
- (j) Each State shall be responsible for narrowing the gap in tax rates between States.
- (k) The State Government has the right to obtain loans from the Union Government and bond markets for infrastructure expenditures. It shall not have the right to obtain loans from International Financial Institutions and foreign governments.
- (l) Financial resources that the local government has the right to manage shall be allocated from the financial resources that the State Government has right to manage and determined by the relevant State.
- (m) The expenditure of the Union Government shall be legislated by the Federal Union Parliament.
- (n) The expenditures of the State and local governments shall be legislated by the State Parliament.
- (o) A joint committee on natural resources shall be formed by the Union Government and the respective States to share the benefits obtained from the sale of natural resources.
- (p) An independent commission on natural resources shall be established in coordination with the Union Government and the relevant States to obtain the opinion of the local people in the exploitation and use of natural resources, to monitor the exploitation and use of natural resources, to compensate to those who have suffered due to the exploitation of natural resources, and to advice for the systematic implementation of the degradation of natural resources.

Chapter (10)**Citizenship****Article (167) Citizen Rights**

A citizen shall enjoy the same rights and immunities as a citizen in all member states of the Federal Union.

Article (168) Citizenship law

The Federal Union Parliament shall enact the laws concerning the citizenship.

Article (169) Automatic Citizenship

- (a) A citizen of any Member State of the Federal Union shall be a citizen of the Federal Union.
- (b) Every person, both of whose parents are citizens of the Federal Union shall be a citizen of the Federal Union.
- (c) Every person born in the Federal Union one of whose parents is a citizen of Federal Union shall be a citizen of the Federal Union.
- (d) Children born outside the federal territory to two citizen parents shall be citizens.
- (e) Every person who is a citizen at the time of adoption of this Constitution shall be a citizen of the Federal Union.

Proviso: Article 169 (e), however, does not include those who gained citizenship other than legal means prescribed by law.

Article (170) Citizenship by law

- (a) Every person whose citizenship was revoked before adoption of this Constitution shall be given citizenship, if he or she applies for it.
- (b) Any person born abroad of parents one of whom is a citizen of the Federal Union shall have the right to apply for citizenship.

Article (171) Naturalization of Aliens

- (a) Aliens born in Myanmar before January 4, 1948 and who have continuously resided in the country, as well as those who have lived in the country since independence and continuously resided in the country, and those who possess the right to citizenship under the 1982 Citizenship Law but are sheltered in displacement camps or other countries due to civil war or other political and military conflicts, shall have the right to undergo citizenship re-verification in accordance with the provisions of Article (62) and shall be entitled to citizenship according to the laws and procedures enacted by the Federal Parliament in accordance with the provisions of Article (168).
- (b) The Federal Union Parliament shall enact a law concerning the naturalization of aliens.

Article (172) Dual Citizenship

Any citizen of the Federal Union may become a citizen of another country. The adoption of citizenship in another country shall not automatically cause the revocation of his/her citizenship of the Federal Union. Every citizen shall be allowed to retain dual citizenship.

Note: It is not yet possible to act during the transition period.

Article (173) Right to Vote as a Citizen

A citizen of the Federal Union who has migrated from one Member State and resided in another Member State or another country may vote in referendum and all elections concerning the entire Federal Union.

Article (174) State Citizenship

- (a) Those who have continuously lived within the borders of a member state of the Union since independence on January 4,

1948, for generations have the right to automatically become citizens of that state.

- (b) Every person entitled to automatic citizenship in accordance with the provisions of Article (169) shall automatically be a citizen of the State in which the person resides at the time of the enactment of this Constitution.
- (c) Every person entitled to citizenship in accordance with the provisions of Article (170), (171) and (172) shall have the right to apply for citizenship of the State in which he resides at the time of the enactment of this Constitution.
- (d) Either due to carrying out union duties or other business or various social and political reasons, those who move from a member state of the union to another state have the right to apply for citizenship in the state they moved to.
- (e) Although citizens (indigenous) of a particular member state who have been living in another state for many years due to various reasons but wish to apply to be the citizen of their original member state have right to apply for citizenship of the state.

Note: To continue to discuss whether there is a need to enact this article during the transition period.

Article (175) State Citizenship Law

Legislatures of Member States of the Federal Union shall enact laws concerning Member State citizenship.

Note: It is not yet possible to act during the transition period.

Article (176) Rights of State Citizens of Member States

In the case of a citizen moving from an original Member State to another, shall be entitled to become a citizen of the new Member State of residence, to vote and stand in elections for public office, to the extent that the law of the new Member State allows.

Article (177) State Citizen's Rights to Vote and Stand in Election

A citizen has the right to vote or stand for public office in elections only in his or her own respective State. That right shall not be exercised in more than one State.

Article (178) Citizens Abroad

The Federal Union Parliament shall enact legislation in accordance with this Constitution for matters relating to the rights, obligations and duties of citizens who have travelled to and are living in other countries outside the Federal Union.

Article (179) Restoration of Citizenship

- (a) In order to restore citizenship for those who lost their citizenship rights due to unjust laws during one-party dictatorship and military dictatorship, the Transitional Federal Union Parliament shall enact laws and implement them during the transition period in accordance with the Article (61) and Article (62).
- (b) In order to restore citizenship of those who lost citizenship due to civil war and political reasons, a citizenship verification commission shall be established together with resettlement programmes for refugees and internally displaced persons, and the Federal Union Parliament shall enact laws and implement in accordance with the Article (60) and (61) to be able to commence during the transition period.

Chapter (11)

Defense and Security of the Federal Union

Article (180) Basic Principles for Defense and Security of the Federal Union

- (a) All armed forces for the security and defense of the Federal Union shall safeguard the security of the Federal Union and the human security of all people of the Federal Union.

- (b) In accordance with the Article (15-a) basic principles for Defense and Security of the Federal Union, all forces for the Federal Union's security and defense are under the administration of the civilian government under any circumstances at any times.
 - (c) In accordance with the Article (15-b) basic principles for Defense and Security of the Federal Union, in order to implement human security-based basic principles, the following (7) sectors of human security shall be implemented.
 - (1) Food Security
 - (2) Health Security
 - (3) Economic Security
 - (4) Political Security
 - (5) Personal Security
 - (6) Community Security
 - (7) Environmental Security
 - (d) All armed forces for the security and defense of the Federal Union shall abide by the constitution.
 - (e) The Federal Union Parliament shall enact necessary legislation on federal security and defense policies, procedures and regulations.
 - (f) The Federal Union Parliament shall review and approve the budget of the security and defense of the Federal Union.
 - (g) A National Security and Defense Council of the Federal Union shall be formed. The council shall be composed of federal level-persons not exceeding 50 percent of the total number of council members, including at least one from each of the State security and defense councils.
 - (h) The security and defense armed forces of the Federal Union shall not be members of any political party. They shall not be influenced by any political party (or) person.
 - (i) There shall be proportional representation of all member states of the Federal Union in the formation and assignment of armed forces for the security and defense of the Federal Union.
-

- (j) There shall be no discrimination based on ethnicity, religion, skin color, gender or sexual orientation in the armed forces of the Federal Security and Defense of the Federal Union.
- (k) The Union Police Force and the State Police Force shall be formed separately.
- (l) The State Police Force of the member State of the Federal Union shall be formed in accordance with the provisions of Article (185) and (186).

Article (181) Defense and Security Forces of the Federal Union

- (a) For the purpose of defending from external aggression, a Union Army of all inclusive ethnic groups shall be established.
- (b) The constituting States of the Union retain rights to establish State Security Forces.
- (c) The Federal Union Parliament shall enact laws concerning keeping and bearing arms in the Border Guard, the Coast Guard, the Intelligence Agency, the Revenue Department and the Immigration Department.
- (d) The Federal Union Parliament shall enact laws concerning the establishment of the Federal Union Armed Forces and the formation of the National Security Institutions for the Union Defense and Security affairs.

Article (182) Federal Union Army

- (a) For the purpose of defending the Federal Union from external aggression, a Federal Union Army shall be established in accordance with the basic principles of the Federal Union Defense and Security Forces.
 - (b) The Federal Union Army shall be composed of the Infantry, Navy, and Air Force depending on necessity.
 - (c) The Federal Union President shall be Commander in Chief of the Federal Union Army.
-

- (d) The Federal Union Prime Minister shall be accountable in implementing the basic defense policies of the Union Army, laid down by the Federal Union Parliament.
- (e) Matters relating to daily work of the Federal Union Army shall be under the supervision of the Defense Ministry.
- (f) No person, who is in active service of the Federal Union Army, shall be appointed as the Federal Union Defense Minister. The Federal Union Defense minister shall be a civilian.
- (g) The expenditure of the Federal Union Army shall be allocated in the Union budget by the Federal Union Parliament. No private business in the interest of the Army is allowed.
- (h) The Federal Union Army shall be accountable for the budget and shall take serious action against any corruption of its members.
- (i) Political stakeholders shall not interfere, except in accordance with the law, in the duties of the Army except for reviewing administration, command and judiciary.
- (j) Separate military academies shall be established for the Infantry, Navy, and Air Force of the Federal Union Army. The member states of the Union shall have the right to attend these academies proportionally.
- (k) Every level of military training shall include common democratic practices and human rights concepts, the Federal Union Constitution and basic concepts of civic/public administration in addition to military subjects.
- (l) The Federal Union Parliament shall enact a military service law for citizens.

Article (183) Federal Union Police

- (a) The Federal Union Police Force shall be established, in accordance with the basic principles of Federal Union Defense and Security Forces, in order to maintain and protect national security and rule of law of the Federal Union.

- (b) The Federal Union Police Force shall be maintained under the Ministry of Home Affairs of the Union Government.
- (c) There shall be a domestic security affairs committee in Parliaments at the federal level to oversee the affairs of the federal police force.
- (d) There shall be judicial oversight by the Supreme Court of the Union to ensure that the Union Police does not exceed its mandate.
- (e) The expenditure of the Federal Union Police shall be scrutinized and allocated by the Federal Union Parliament.
- (f) The Federal Union Parliament shall enact laws concerning the Federal Union Police.

Article (184) Duties of the Federal Union Police

- (a) Crime prevention, investigation, identifying and prosecuting perpetrators that shall be handled by the Union level.
- (b) Maintaining the security of international airports and international harbors in accordance with the specifications.
- (c) Diplomatic security
- (d) Maintaining security of the Union buildings and housing of the Union level senior officials
- (e) Highways traffic safety cooperation
- (f) Cybercrimes prevention and suppression
- (g) Addressing transnational crimes
- (h) Reporting unusual issues to the relevant departments in timely manner
- (i) Cooperation with the State Polices
- (j) Cooperation with other organizations to prevent and to combat violence attacks
- (k) Duties assigned by the Union laws

Article (185) State Police

- (a) The State Police shall be established in accordance with the basic principles of the Federal Union Defense and Security Force.
- (b) The State Police shall have the right to comprise no more than 0.2 percent of the respective State population.
- (c) The State Police shall be maintained under the respective State Government.
- (d) If there is a need to increase the number of members of State Police under special circumstances, that State has the right to request the Federal Union Parliament.
- (e) The expenditure of the State Police shall be scrutinized and allocated by the respective State Parliament.
- (f) The respective State Parliament shall enact laws concerning the State Police.

Article (186) Duties of the State Police

- (a) Crime prevention, investigation, identifying and prosecuting perpetrators that shall be handled by the state level
 - (b) Traffic enforcement.
 - (c) Drugs prevention and combating
 - (d) Riot control
 - (e) Forest and natural resources conservation
 - (f) Domestic travel safety (bus stations, train stations, harbors, airports)
 - (g) Domestic travel safety
 - (h) Highways traffic safety cooperation
 - (i) Maintaining security of the State level senior officials
 - (j) Maintaining security of the important persons
 - (k) Communal/municipal police
 - (l) International tourism police
 - (m) To combat human trafficking
-

- (n) To combat money laundering
- (o) Duties assigned by the State laws

Article (187) State Security Force

- (a) The States Security Forces shall be established in accordance with the basic principles of the Federal Union Defense and Security Forces.
- (b) The States Security Forces shall have the right to comprise no more than 0.2 percent of the respective State population.
- (c) The States Security Forces shall be maintained under the respective State Government.
- (d) If there is a need to increase the number of members of State Security Forces under special circumstance, that State has the right to request the Federal Union Parliament.
- (e) As a State Security Force has to cooperate with infantry when assigned by the Federal Union, the State Security Force shall obey basic principles of the Federal Union Army.
- (f) The State Security Force has two duties, of the Federal Union duty and of the State duty.
- (g) The necessary resources of the State Security Force shall be covered by the Federal Union Government. The expenditures, on the assigned duties in the State, shall be covered by the State Government.
- (h) The respective State Parliament shall enact laws concerning the State Security Force.

Note: To continue to discuss whether there is a need to enact this article during the transition period.

Article (188) Duties of State Security Force

- (a) It shall carry out the duties assigned by the federal union to protect against foreign aggression.
- (b) It shall carry out the duties assigned by the state government according to the emergency situation and the needs in the state.

- (c) Continuous training and preparations shall be made to be always ready to carry out the above duties.
- (d) According to the needs of other states, if the federal government declares a state of emergency, it shall carry out the duties assigned by the relevant state government. In doing so, it shall serve under the command of the state government of the state they are assigned to.
- (e) Matters related to the assignment and supervision of state security forces during an emergency shall be conducted in accordance with the Articles (196) and (197).

Article (189) Joint Committee of the State Security Forces

- (a) There shall be a Joint Committee of the State Security Forces to cooperate and coordinate between the respective State Security Forces and to give recommendation to the Federal Union.
- (b) Head of the Joint Committee of the State Security Forces shall participate in the Joint Committee of the Union Commanders-in-Chief.

Article (190) Federal Union Intelligence Force

- (a) For the security of the Federal Union, the Federal Intelligence Force shall be established.
- (b) The Federal Intelligence Force shall be maintained under civil administration.
- (c) The Federal Assembly shall enact law providing for establishment of the Federal Intelligence Force.

Article (191) Transitional Union Security and Defense Council

- (d) The Transitional Union Security and Defense Council shall be formed with the following persons:
 - (2) Union President
 - (3) Union Vice-President
 - (4) Union Prime Minister

- (5) Speaker of the Federal Upper Chamber
- (6) Speaker of the Federal Lower Chamber
- (7) Minister of Foreign Affairs
- (8) Minister of Defense
- (9) Minister of Home Affairs
- (10) Minister of Federal Union Affairs
- (11) Minister of Planning and Finance
- (e) Representatives sent by State/Federal Units “Security and Defense Council” according to Article (180 – g)
- (f) The law on the Transitional Security and Defense Council of the Federal Union shall be enacted by the Transitional Federal Union Parliament.

Article (192) State of Emergency in the transition period

- (a) Under the State of Emergency, the Federal President may:
 - (1) Exercise the powers of Commander in Chief and command the Defense and Security Forces including the Federal Union Army.
 - (2) Have the right, for the security of the Federal Union, to summon, mobilize and give assignments to or withdraw them from any of the defense or security forces.
- (b) The government of the Federal Union and the governments of respective States shall decide in coordination to effectively use the security forces in times of the emergencies of the Federal Union’s security and natural disasters and rescue operations.

Article (193) Formation of Security Sector Reform Commission in the transition period

A Security Sector Reform Commission shall be formed in accordance with article (63) starting from transition period to undertake nationwide reform in security sector.

Chapter (12)

State of Emergency

Article (194) State of Emergency

A state of emergency may be proclaimed under any one of the following circumstances:

- (a) When there is external armed aggression against the federal territory or sufficient reason to believe that there is a threat of such aggression;
- (b) When there is deterioration of peace, law and order, and emergence of a state evidently threatening, effecting or disturbing public security and harmony;
- (c) When there is natural disaster resulting in widespread destruction, injury or death, or there is enough reason to believe that there is an impending threat of the same.

Article (195) Proclamation of State of Emergency

- (a) The Federal Union President shall declare a State of Emergency for the entire Union or part of the Union upon request by the Federal Union Government in relation to situations stipulated under Article 194 (b) and (c).
- (b) If the proclamation of the State of Emergency relates to Article 194 (a), the Federal Union President shall submit the matter to the nearest meeting of the Federal Union Parliament and obtain its approval. If the (2) Chambers do not approve the declaration of State of Emergency, it shall become void.

Article (196) Duration of a State of Emergency

- (a) Taking into consideration what has given rise to the need for the declaration of the State of Emergency, the duration for the State of Emergency can be set as follows.
 - (1) If a State of Emergency is declared under the provision

stipulated in Article 194 (a), the duration of the emergency can be up to six months.

(2) If in accordance with the provision under Article 194 (b), a State of Emergency is declared, the duration can be up to three months.

(3) If a State of Emergency is declared under the provision stipulated in Article 194 (c), the duration can be up to one month.

(b) If there is a need for further extension of the state of emergency, any extension that does not exceed the duration provided for in 196 (a)(1), can be made only with the approval of the Union Parliament. No extension shall be valid if it does not receive the approval of the majority in the (2) Chambers.

Article (197) Powers and Duties

(a) When the Federal Union President proclaims a State of Emergency under Article 194 (a), he/she shall:

(1) Exercise the powers of Commander-in-Chief and command the defense and armed forces;

(2) Have the right, for the security of the Union, to summon, mobilize and give assignments to or withdraw them from any of the defense or security forces, in consultation with the Federal Union and State Governments.

(b) When the Federal Union President proclaims a State of Emergency under Article 194 (b), the Federal Government shall have the power to mobilize the State Security Forces and issue directives in consultation with the State Governments.

(c) When the Federal Union President proclaims a State of Emergency under Article 194 (c), the Federal Government shall:

(1) Have the power to mobilize the State Security Forces and issue directives in consultation with the State Governments.

(2) Have power to deploy the Federal Union Armed Forces,

with limit, only when the State Security Forces are not adequate to respond to the emergency.

- (d) Report all the activities of the Federal Union Government, during the State of Emergency period, to the Federal Union Parliament.

Article (198) Judicial Review

The Constitutional Court vested with powers in accordance with this Constitution may examine and decide constitutionality of:

- (a) Proclamation of a State of Emergency;
- (b) Extension of duration of a State of Emergency;
- (c) Any law or other action under a State of Emergency.

Article (199) Judiciary during a State of Emergency

During the period of any kind of state of emergency, the judicial power shall remain in the courts. Only the judges appointed under the existing laws shall exercise the judicial power.

Article (200) Irrevocable Rights

As a consequence of declaration of a State of Emergency, no law enacted or any action shall encroach upon the human dignity or right to life of any citizen, including the rights contained in Articles (23), (24) and (25), Chapter 2.

Article (201) Law Enacted during a State of Emergency

Following the declaration of a State of Emergency, the Federal Union Parliament shall enact laws as necessary, other than the fundamental Irrevocable Rights contained in Article (26), to limit actions of individuals or the right to property ownership.

Article (202) Termination of a State of Emergency

- (a) A State of Emergency shall be terminated when its stipulated duration expires; or when the Federal President chooses to end the duration; or if a Chamber does not approve it.

- (b) Termination of a State of Emergency shall be declared officially and publication of it in the Government Gazette.

Chapter (13)

General Provisions

Article (203) The flag of the Federal Union

The flag of the Federal Union of Burma shall be

Article (204) The seal of the Federal Union

The seal of the Federal Union shall be . . .

Article (205) The seal of the federal office

The seal of the federal office shall be . . .

Article (206) The National Anthem of the Federal Union

The National Anthem of the Federal Union shall be....

Article (207) The Capital of the Federal Union

The Capital of the Federal Union shall be (). The seat of the Federal Government shall be Federal Territory. The Federal Union Parliament shall enact law with provisions in detail for the Federal Capital.

Article (208) Official Languages

- (a) Burmese and English languages shall be the official languages of the Federal Union.
- (b) In the various Member States, in addition to the official languages of the Federal Union, the national languages of the respective States may be designated as the official language.

Article (209) Oath Taking

Upon appointment and confirmation, the following officials of the Federal Union shall take oath of office, immediately, in accordance with a designated form at their respective departments.

- (a) President
- (b) Vice President
- (c) Prime Minister
- (d) Deputy Prime Minister
- (e) Government Ministers
- (f) Justices of the Federal Union Supreme Court
- (g) Federal Attorney General
- (h) Federal Auditor General

Chapter (14)**Transitional Provisions**

Article (210) Existing Laws

- (a) Until and unless they are repealed or amended by the Federal Union Parliament, existing laws, by-laws, as long as they do not contradict this Constitution, shall remain in force.
- (b) Until and unless they are repealed or amended by the Federal Government, existing laws, rules and regulations, by-laws, decrees and notifications, directives and procedures, as long as they do not contradict this Constitution, shall remain in force.

Article (211) Existing Courts

The different levels of courts shall continue to exercise judicial powers, until the time when a judicial system shall have been established, in accordance with this transitional Constitution.

Article (212) Civil Servant

All those who have been serving in the National Unity Government services before this Transitional Constitution has been adopted, shall continue to serve in their original positions.

Note: To discuss and add as per CDM policy. To add the matter related to the civil servant appointed by States and the Union.

Article (213) International Covenants and Treaties

- (a) Except international covenants and treaties signed in line with international law, the Federal Union Government shall review all the covenants and treaties signed before adoption of this Federal Constitution and submit to the Federal Union Parliament.
- (b) Only the covenants and treaties that the Federal Union Parliament reapproves shall be valid.

Article (214) Census Enumeration

A Provisional Census Commission shall be formed, for enumeration of census at the earliest date possible.

Chapter (15)

Amendment of the Transitional Constitution

Article (215) Amendment of the Constitution

Adoption of the amendment bill may be effected through the following procedures:

- (a) A bill to amend the Constitution may be introduced in either the Union level Federal Upper Chamber or the Federal Lower Chamber, with the support of at least one third of the members of the Upper Chamber or the Lower Chamber.
- (b) The amendment bill shall be conveyed to the Union level Federal Upper Chamber or the Federal Lower Chamber.

- (c) They shall send their comments within (30) days, after receipt of the amendment bill.
- (d) The amendment bill shall be approved if approval by at least two thirds of the members in each Chamber of the Federal Union Parliament.
- (e) For the bill that has been approved in accordance with above clause (D) shall be proceed in accordance with article (105).

ဖက်ဒရယ်ရေးရာပညာပေးစာစဉ်
အမှတ် (၂)

ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ရှင်းလင်းခြင်းနှင့်
အသွင်တူငြင်းပြောင်းရေးကာလအတွက်
ပြင်ဆင်ခြင်း

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာနမှ ထုတ်ဝေဖြန့်ချိသည်။